Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)

ISBN 978-966-184-401-7

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В «3D»: ДОСТУПНІСТЬ, ДІАЛОГ, ДИНАМІКА

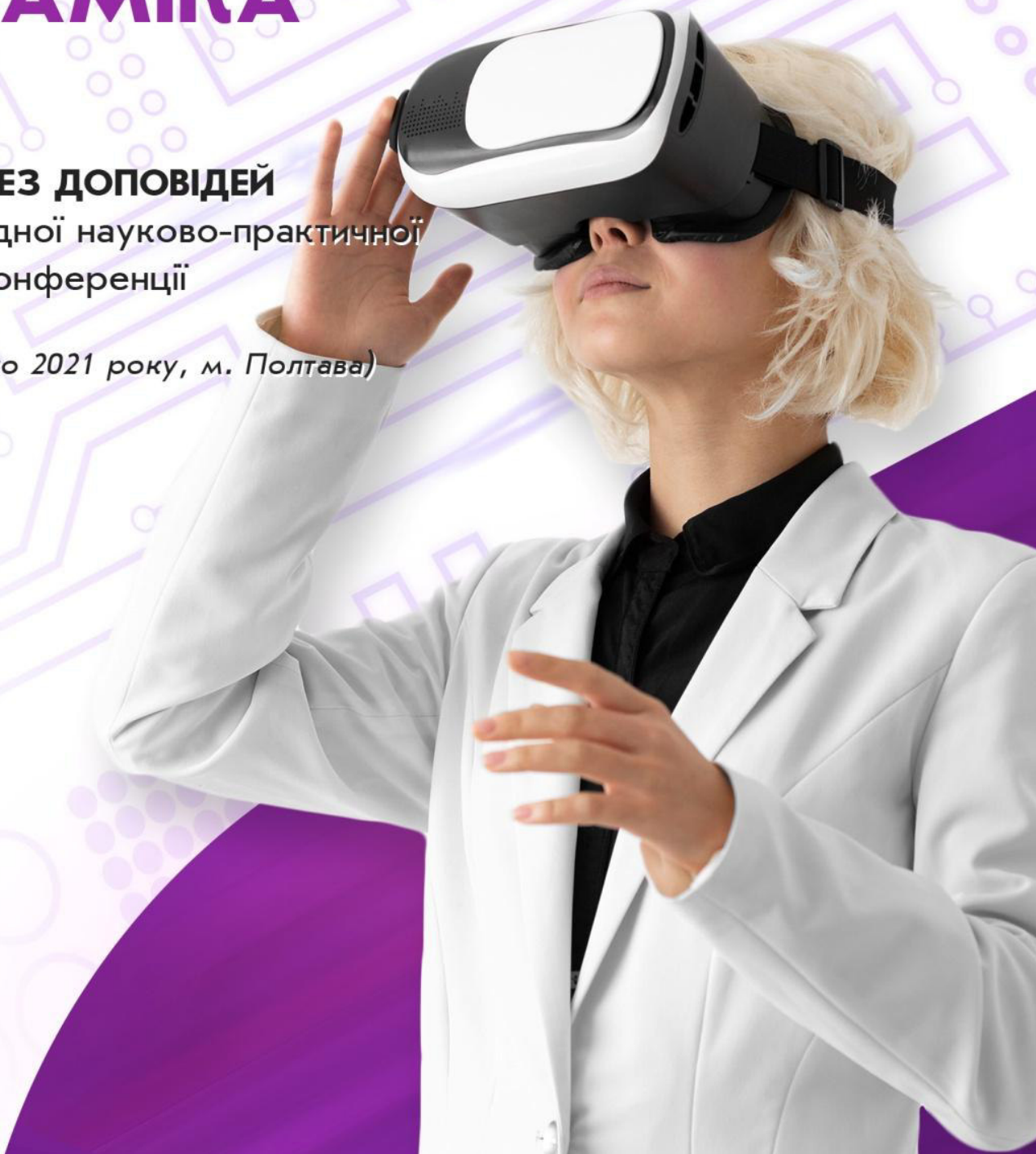

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
І Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

(22-23 лютого 2021 року, м. Полтава)

Полтава
2021

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ» (ПУЕТ)

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В «3D»: ДОСТУПНІСТЬ, ДІАЛОГ, ДИНАМІКА

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
І Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

(22–23 лютого 2021 року, м. Полтава)

Полтава
ПУЕТ
2021

УДК 004.92:378.147.091](062.552)
Р30

Програмний комітет:

Н. В. Кононец, д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ);
С. І. Нестуля, д. пед. н., директор Навчально-наукового інституту лідерства, професор кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;
В. Підліснюк, д. хім. н., професор кафедри хімічної екології та технологій очистки довкілля Університету Яна Євангелісти Пуркинє, Усті над Лабем (Чехія);
І. М. Бунецька, викладач іноземних мов у Школі іноземних мов та літератури Університету Ланьч-жоу (Китай);
Р. С. Гриньов, д. ф.-м. н., професор факультету фізики Аріельського університету (Ізраїль);
М. В. Гриньова, д. пед. н., професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, декан природничого факультету Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка;
І. І. Осадченко, д. пед. н., професор кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
І. О. Солошич, д. пед. н., доцент Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського;
В. О. Балюк, к. пед. н., голова циклової комісії математики, комп'ютерних технологій та інформаційної діяльності ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавської державної аграрної академії»;
В. О. Жамардій, к. пед. н., доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії зі спортивною медициною та фізичною реабілітацією Української медичної стоматологічної академії;
В. В. Лапінський, к. ф.-м. н., доцент, провідн. н. с. Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

Організаційний комітет:

О. О. Нестуля, голова, д. і. н., професор, ректор ПУЕТ;
О. В. Манжура, співголова, д. е. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ПУЕТ;
В. О. Скрипник, співголова, д. т. н., професор, директор Навчально-наукового інституту харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу ПУЕТ;
І. М. Петренко, д. і. н., професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ.

Члени оргкомітету та редакційної колегії:

І. С. Тодорова, к. психол. н., доцент, заступник завідувача кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;
С. О. Шара, к. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;
С. Ж. Верезомська, к. і. н., доцент, доцент кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;
І. В. Усанов, к. філос. н., доцент, доцент кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;
К. С. Пивоварська, к. філос. н., ст. викладач кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;
М. М. Іващенко, директор навчально-наукового інформаційного центру ПУЕТ;
В. В. Сарапин, к. філол. н., доцент, завідувач науково-організаційного відділу ПУЕТ;
Л. М. Діденко, директор Центру інформаційного забезпечення освітнього процесу ПУЕТ.

Р30 **Ресурсно**-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (22–23 лютого 2021 року, м. Полтава). – Полтава : ПУЕТ, 2021. – 289 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр., англ. мовами.

ISBN 978-966-184-401-7

Збірник містить матеріали виступів учасників І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка», які присвячені висвітленню актуальних питань теорії та практики реалізації концепції ресурсно-орієнтованого навчання як нової освітньої парадигми й особливостей створення сучасних електронних освітніх ресурсів, педагогічних технологій, авторських методик навчання в Україні та за її кордонами.

УДК 004.92:378.147.091](062.552)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2021

ISBN 978-966-184-401-7

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ РАКУРС СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Дзекун Ю. О., Чабан В. В. Педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутніх менеджерів у вищих економічних закладах освіти 9

Кононец Н. В. Ресурсно-орієнтована зона комфорту для викладача закладу вищої освіти.....13

Козиряцька Н. А. Педагогічний процес в умовах дистанційного навчання 17

Лапінський В. В. Інтегративна роль інформатики та ресурсно-орієнтоване навчання.....22

Миколаєнко В. І., Кононец Н. В. Система вищої освіти в Словаччині.....25

Мирна Н. М. Поняття предметної комптентності майбутніх екологів.....29

Москаленко О. Ю. Компоненти медіаінформаційної компетентності педагогів 31

Нестуля С. І. Особливості авторитарного, демократичного та ліберального стилів лідерства освітнього менеджера 34

Олєйнікова Н. М., Кононец Н. В. Поняття професійної комунікації викладача вищої школи 36

Перова С. В. Система концепцій навчання перекладачів у контексті сучасної освітньої парадигми 38

Погосян К. М. Розвиток soft skills як ресурс формування медсестринських компетенцій студентів медичного коледжу.....41

Семко Л. П. Практична спрямованість шкільного курсу інформатики.....44

Соснова В. А., Куцевол О. П. Формування soft skills у бакалаврів-медиків на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.....47

Стегній Т. М. Роль освіти в професійній підготовці фахівців 49

Шарлай Н. М., Жукова М. Ю. Сучасна вища медична освіта як складова підготовки майбутнього лікаря 51

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Балюк В. О. Реалізація інтерактивних методів навчання фінансово-економічних дисциплін засобами Quizizz 54

Бодак О. Б. Сучасні інформаційні технології в освітньому процесі закладів вищої освіти в умовах дистанційного навчання 57

Вовчик О. В. Етапи розробки навчального відео у програмі Bandicam.....60

Горбуньова С. О., Кононенко О. А. Особливості використання сучасних інформаційних ресурсів та інтернет-сервісів на заняттях з іноземної мови в умовах карантинних обмежень 64

Горда Т. М., Канівець О. В., Канівець І. М. Мобільний ar додаток з фізики як навчальний засіб для вивчення простих електричних кіл 69

Грановська Т. Я. Онлайн-сервіси для створення комплексних електронних завдань під час навчання майбутніх учителів хімії 73

Кіріафіді Н. М. Сучасні навчальні ресурси та інформаційні технології в освітньому процесі медичного коледжу.....77

Мороз О. І., Кононец Н. В. Використання інформаційних технологій для побудови функціональної залежності в математиці.....80

Назаренко Т. Г. Використання геоінформаційних технологій в процесі навчання географії в ліцеї 84

Псьол С. В., Рудик О. Ю., Андрійчук Б. В. Вплив кріплень у SolidWorks simulation на працездатність деталей 88

СЕКЦІЯ 3. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Гук І. П., Долматова М. В., Гуляєва І. В. Технологія формування мовної компетентності в закладах фахової передвищої освіти.....92

Даниско О. В. Автентичне навчання як практико-орієнтована стратегія підготовки фахівців в умовах цифровізації освіти.....94

Мельник В. І. Інноваційні технології навчання на заняттях із патоморфології та патофізіології 97

Осадченко І. І., Пишна Н. О. Технології розвивального та особистісно орієнтованого навчання у підготовці майбутніх практичних психологів: теоретичний аналіз 102

Петріщева С. А. Застосування технології проблемного навчання на заняттях з української літератури, зарубіжної літератури в закладах вищої освіти 105

Смолякова І. А. Використання сучасних технологій у викладанні хімії здобувачам освіти.....108

Соснова М. Формування комунікативної компетентності при вивченні дисципліни «Педагогічна майстерність» засобами інноваційних технологій у підготовці бакалаврів 109

Ткаченко Т. В., Гетманенко С. В. Формування професійної компетентності майбутніх медичних фахівців на основі інноваційних педагогічних технологій 110

Федько С. О. Головні задачі сучасних педагогічних технологій.....112

Шара С. О. Аспекти сучасних технологій навчання в закладах вищої освіти.....116

Юзбашян Р. В. Використання майстер-класів для забезпечення професійно-орієнтованого навчання при викладанні дисципліни «Медична та соціальна реабілітація».....119

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

Бурба Д. І., Кононец Н. В. Аналіз судової практики щодо притягнення до відповідальності за вчинення булінгу (на прикладі Полтавської області) 124

Васюк Ю. А. Тенденція формування соціально самовизначеної особистості підлітка у прагматичній освіті Дж. Дьюї.....126

Вахрущова О. Р., Школяр С. П. Аспекти ділового спілкування в японській культурній традиції 129

Височин О. А. Аспекти формування позитивної мотивації студентської молоді на здоровий спосіб життя 131

Дабека М. С., Школяр С. П. Проектний підхід при формуванні змін в організації дозвілля.....134

Дем'яненко Н. О., Давидова О. В. Теоретичні основи формування життєвих домагань в особистісній самопобудові осіб юнацького віку 136

Ільченко О. Ю. Волонтерство в діяльності закладів вищої освіти – фактор виховання національної свідомості іпатріотизму студенства.....139

Міщенко Д. В., Давидова О. В. Особливості міжособистісних стосунків підлітків 141

Мокляк В. М. Виховний потенціал студентського самоврядування в університетах україни (XIX – початок XX століття).....143

Петренко І. М. Розвиток ідентичностіяк важлива проблема виховання студентської молоді в умовах євроінтеграційного ракурсу сучасної освітньої парадигми.....146

Соколов Д. О. Концептуальні основи організації навчання та виховання учнів в закладах позашкільної освіти 150

Ткаченко А. В. Антон Семенович Макаренко – український педагог та ефективний освітній менеджер 152

Тодорова І. С. Психологічна культура як ресурсний компонент професійної підготовки студентів.....155

Шкіль С. О. Пріорітетні напрямки превентивної роботи щодо девіантної поведінки серед студентської молоді.....158

СЕКЦІЯ 5. ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Варі Н. П., Кононец Н. В. Сайт навчального закладу – інструмент інноваційної діяльності під час дистанційного навчання 161

Верезомська С. Ж. Застосування дистанційних та онлайнових сервісів при викладанні соціології (на прикладі Полтавського університету економіки та торгівлі) 165

Головко Н. М., Школяр С. П. Аналіз інноваційних процесів у діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу.....167

Горобець Т. В. Інформаційні технології в освітньому процесі 169

Гриньова М. В. Фахове середовище кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна 173

Іщенко В. Л. Особливості розробки дистанційних курсів з дисципліни «Англійська мова професійного спрямування» 178

Матвієнко Ю. С. Аватар орієнтоване середовище як засіб комунікації зі студентами під час проведення віртуальних інтернет-заходів.....181

Семеновська Л. А., Кікто С. М. Портальна технологія як засіб формування освітньо-інформаційного простору.....185

Шевцов І. М., Кононец Н. В. Використання LMS Moodle при підготовці кваліфікованих робітників 189

СЕКЦІЯ 6. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Багрій Г. В. Інтерактивні методи навчання у формуванні компетенцій здобувачів освіти 196

Бунецька І. М. Вимова англійської інтонації у контексті учнями-носіями тональної (китайської) та інтонаційної (російської) мов.....198

Гаража В. М., Рогова Л. В. Про деякі аспекти викладання загальнотехнічних та спеціальних технічних дисциплін в сучасних умовах 203

Гляненко К. А. Формування професійної компетентності під час вивчення педагогічних дисциплін в умовах дистанційного навчання 206

Голуб О. А. Особливості проведення інтегрованих занять для збагачення словникового запасу при підготовці кваліфікованого молодшого спеціаліста.....207

Горобець Т. В. Дисципліна «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» як компонент формування професійної компетентності інженерно-технічного фахівця 212

Гриньов Р. С. Функції сучасної лекції з фізики у вищій школі 217

Гуляєва Д. С. Використання структурно-історичного аналізу в проєктуванні 219

Ємець А. В., Скріннік Є. О. Підготовка фахівців сімейної медицини в умовах технологізації професійної діяльності 220

Жамардій В. О. Методична система застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання студентів та її структурні компоненти 224

Кривошапка Е. А. Роль професійної комунікації при вивченні спеціальних дисциплін 227

Кришталь Н. А., Кришталь А. М. Використання досвіду вальдорфської педагогіки при викладанні іноземних мов у ВНЗ 230

Лебединець Т. М., Гуляєва І. В., Мироненко Л. В. Упровадження інтерактивних методів на лекціях і семінарських заняттях у закладах освіти 235

Лунцов В. В., Ревенок М. В. Методичні рекомендації щодо складання інструкцій з охорони праці при проведенні практичного заняття з дисципліни «Охорона праці в галузі» 240

Одокієнко В. С. Методика розвитку математичної культури за В. Й. Левицьким 242

Пилипенко Л. О., Вовчик О. В. Ресурсно-орієнтоване навчання вищої математики студентів коледжу: на прикладі теми «Елементи матричного аналізу» 248

Плаксіна В. А., Школяр С. П. Елементи формування соціальних проектів на місцевому рівні 251

Пугачова О. В. Інноваційні методики навчання у процесі професійної підготовки фахівців 253

Ревенок М. В. Проведення занять методом ігрового проектування з дисципліни «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» 257

Рубан О. В., Школяр С. П. Деякі елементи аналізу кадрових служб та потенціалу організації 262

Смірнова К. Є., Пивовар Н. М. Система умінь та навичок командного гравця 264

Сокуренко Т. С., Царенко В. М. Інноваційні методики навчання у процесі професійної підготовки фахівців 268

Солошич І. О., Підліснюк В. Дидактичні особливості лекцій при вивченні навчальної дисципліни «Організація наукових досліджень в галузі екологічної безпеки» 273

Сосненко Є. П. Фізична культура як навчальна дисципліна: сучасний підхід до підвищення якості її викладання 275

Харченко С. Є., Лавецька О. В. Організація та проведення самостійної роботи студентів-бакалаврів 280

Школяр С. П. Аспекти права інтелектуальної власності в реалізації економічного розвитку територіальної громади 285

Perepelytsia A. Modern directions and methods of education in the process of professional training of environmental students 286

Дзекун Юрій Олексійович
старший викладач кафедри ділової іноземної мови, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», yuriydzekun@ukr.net
Чабан Владислав Валерійович
асистент кафедри ділової іноземної мови, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», vchaban50@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У сучасних умовах становлення людини як конкурентоздатної творчої особистості актуалізується проблема розвитку її творчого потенціалу, і насамперед – засобами освітнього процесу.

Розглядаючи творчий потенціал особистості у науковому висвітленні, констатовано, що як у минулі століття, так і в сучасній науці до проблеми його визначення і розвитку звернена увага багатьох учених, які розглядають цей феномен із різних позицій, надаючи його філософське (М. Бердяєв, Б. Новіков, Л. П'янова, Я. Пономарьов та ін.), психологічне (А. Брушлінський, Т. Дуткевич, Н. Карпенко, М. Копосова, В. Моляко, С. Шандрук та ін.), педагогічне (Ш. Амонашвілі, В. Вербицький, В. Загвязінський, І. Назаренко, М. Поташник, С. Сисоєва, В. Шадріков та ін.) трактування, а у прикладному плані – з точки зору значення творчого потенціалу в різних видах професійної і непрофесійної діяльності, творчий характер якої в сучасних умовах, зазвичай, виступає однією з передумов її продуктивності і якості отриманого результату. Закономірно, зокрема, що проблема творчого потенціалу досить часто розглядається у зв'язку з підготовкою менеджера, тобто професійного організатора, керівника, який за сучасних умов постійно перебуває в пошуку нестандартних рішень – основи конкурентоздатної стратегії і тактики підприємницької діяльності (К. Білецька, І. Волков, А. Московченко, О. Попова, О. Продіус, І. Свидрук, І. Тодорова, О. Харцій та ін.).

Мета роботи полягає в розкритті змісту та сутності визначених у ході дослідження педагогічних умов, дієвість яких зумовлює успішний розвиток творчого потенціалу майбутніх менеджерів під час навчання у вищому економічному закладі освіти. Реалізація визначених умов окреслюється низкою принципів, що повинні дотримуватися в освітньому процесі на різних рівнях його організації.

Спираючись на теоретико-методологічні положення сучасних підходів до розвитку творчого потенціалу особистості, першою з таких умов було визначено актуалізацію можливостей економічного ЗВО як особистісно-розвивального середовища. Аналіз можливостей навчально-виховної роботи у вищій школі в зіставленні з вимогами до особистісного становлення майбутнього

менеджера дозволив сформулювати низку принципів, що дозволяють успішно впливати на розвиток його творчого потенціалу засобами освітнього середовища:

– принцип інноваційності. Саме по собі освітнє середовище не може бути індиферентним щодо двох основних векторів свого розвитку, зумовлених його відкритим характером: соціально-політичного, що пов'язаний із обставинами функціонування закладу освіти в певний час і в певній країні з конкретними проблемами і запитами, та науково-професійного, що диктує вимоги до змісту підготовки фахівця відповідно до науково-технічного прогресу в світі загалом і в галузі зокрема. Отже, середовище повинне бути сприйнятливим щодо тих завдань, які є для майбутнього фахівця найбільш актуальними, та засобів їхнього вирішення, арсенал яких постійно зростає, але водночас і зазнає постійної ревізії, відбору, вдосконалення чи усунення з практики, і вчасно та адекватно відображати їх різними сторонами свого функціонування;

– принцип схвалення і підтримки особистісного самовияву. Він зумов-лює всебічну педагогічну та адміністративну підтримку конструктивної творчої ініціативи студентів, а також і викладачів як суб'єктів середовища ЗВО, в якій би сфері вона не виявлялася;

– принцип публічності. Творчі здобутки студентів і викладачів повинні широко висвітлюватися на сайті університету, в ході спеціальних заходів, засобами публікацій в пресі і т. д.;

– принцип особистої участі. Незалежно від того, чи є творчі досягнення індивідуальними або колективними, участь кожного з авторів має бути відомою громадськості;

– принцип технологічності. У міру можливості кожне творче досягнення повинно бути представлено і його авторам, і широкому загалу як система послідовних кроків, які дозволили не тільки підготувати його, а й реалізувати в даних умовах, аби його історія сприймалася як цілісна «технологія успіху»;

– принцип технічної підтримки. Адміністрація вузу повинна забезпечити матеріальну базу для творчих пошуків студентів і викладачів та оприлюднення їхніх результатів (надання приміщень для занять, виступів, презентацій, їхнє технічне оснащення, можливість публікації на відповідних сайтах та в соціальних мережах, на паперових носіях, а також фінансування окремих запитів, як, наприклад, оплата роботи керівників художніх колективів і т. п.).

Говорячи про розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців у сфері менеджменту, слід приділяти достатню увагу і змістовному наповненню творчого процесу. Тому другою педагогічною умовою розвитку творчого потенціалу майбутнього менеджера у вищому економічному закладі освіти визначено розробку і впровадження методичних засад включення майбутніх менеджерів до професійно значущої творчої діяльності. Принципами її успішної реалізації визначено:

– принцип аксіологічної інтерпретації навчального змісту. Розглядаючи творчість як діяльність, що має своїм результатом створення нових матеріаль-

них і духовних цінностей, слід конкретизувати їхню сутність, оскільки вони набувають для особистості аксіологічного сенсу саме в певному соціальному і/або виробничому контексті, відображаючи реалії, значущі як для суб'єкта творчості, так і для споживачів результату його діяльності;

– принцип квазіпрофесійності. Незалежно від циклу підготовки, до якого входить дисципліна, її зміст має включати професійно детерміновані компоненти як змістового, так і процесуального характеру. Розвиток творчого потенціалу, з одного боку, передбачає освоєння певної теоретичної і методологічної бази, що стає підґрунтям для творчого осмислення відповідних явищ дійсності, а з іншого – її нестандартне використання. Відрив одного від іншого є непродуктивним, а найчастіше – і неможливим. Необхідним бачиться об'єднання навчальної роботи в її традиційному вигляді з елементами професійного пошуку насамперед шляхом створення квазіпрофесійного контексту навчання (використання кейсів, моделювання ситуацій, розробка проектів тощо), а також через дидактичну співтворчість у змістовому полі дисциплін, що передбачає систематичне надання майбутнім менеджерам можливості розглядати навчальну роботу через призму домінуючих у ній квазіпрофесійних завдань;

– принцип прогностичності, що орієнтує на виокремлення і осмислення причинно-наслідкових зв'язків при застосуванні продукту творчості. Студенти привчаються аналізувати навчальну інформацію як відповідь на питання, які можуть постати перед ними в процесі професійної діяльності, надаючи їй для цього нової форми, незвичних поєднань змісту і засобів діяльності тощо. Вони займаються прогнозуванням розвитку ситуації залежно від зроблених менеджером кроків, складають обмежувальні описи (вказують не лише бажані, а й неприпустимі в даній ситуації управлінські рішення і прийоми), моделюють образи ситуації з точки зору різних її учасників і т. п., створюючи для себе цілісну картину поля професійної творчості, освоєння якого відбувається шляхом діалектичного поєднання загального і окремого, об'єктивного і суб'єктивного;

– принцип співвіднесення окремого з загальним. Менеджер завжди працює в команді, взаємодіє з колективом. Його професійні дії повинні бути націлені на посилення конструктивних зв'язків у цих спільнотах, а отже, він повинен уміти дати об'єктивну оцінку як результатам власних дій, так і дій інших суб'єктів, і вміти узгодити індивідуальний проект дій однієї людини з проектами дій її співробітників.

Наведено результати пілотного дослідження, яким, поряд з іншим, констатовано, що в сучасних умовах спостерігається тенденція до опори на об'єктивні складники професіоналізації, тоді як її суб'єктивна сторона – особистісне підґрунтя креативного менеджменту – потребує більш значної уваги. Тому педагогічна підтримка індивідуального творчого самовияву майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки розглядається як третя умова розвитку їхнього творчого потенціалу у вищому економічному закладі освіти. Цим враховується, що розвиток передбачає активність суб'єкта, яка, в свою чергу,

вимагає індивідуально прийнятних обставин для свого прояву. Тому було передбачене розширення психолого-педагогічної компетентності викладача в сфері діагностики індивідуальних особливостей студентів як суб'єктів творчої діяльності і, як наслідок, вироблення і застосування різноманітних способів педагогічного контакту з ними. Основним завданням при цьому бачиться розширення простору особистісного конструктивного самовияву студента, яке відбувається під керівництвом викладача і прогресує від суб'єктивно найбільш закритих форм до прийняття громадської думки і вільної реалізації своїх творчих задумів і досягнень.

Перспективним прийомом педагогічного супроводу досліджуваного процесу вважаємо використання електронних засобів зв'язку, що дозволяє регулювати безпосередність процесу взаємодії, використовуючи всі переваги письмового спілкування, і при цьому можливість такого спілкування он-лайн, у реальному часі. Викладач може таким чином завчасно ознайомитися з варіантами виконання завдання, що допоможе продуктивно використовувати їх на занятті, створити ситуацію успіху, причетності, використовувати особисті напрацювання студентів і т. п. В електронному спілкуванні також частково вирішується проблема дефіциту навчального часу.

Перераховані принципи дозволяють розвивати мотивацію до творчої діяльності, формувати уявлення про неї стосовно до різних сфер творчого самовияву, долучатися до них відповідно до своїх нахилів та внутрішніх потреб, домагатися психоемоційної розкутості як однієї з важливих передумов творчої діяльності, і водночас – отримувати поштовх до саморозвитку в процесі професіоналізації, що екстраполюється на різні її напрями. Разом із тим, творча активність особистості, що стає набутком студентсько-викладацького загалу, дає змогу педагогам конструктивно коригувати її життєвий сценарій, сумісно виробляючи стратегію подальшого особистісно-професійного розвитку загалом і розвитку творчого потенціалу – зокрема.

Список використаних джерел

1. Білецька К. Засади формування креативного лідера як менеджера нового покоління. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* 2015. № 4. С. 58–64.
2. Московченко А. А. Особливості креативності як професійно вагомої якості студентів-менеджерів. *Проблеми сучасної психології.* 2016. Вип. 32. С. 342–351.
3. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості. *Підручник для студентів вищих педагогічних закладів.* Київ, 2006. С. 173.
4. Тодорова І. Компоненти академічної доброчесності студентів та умови її формування. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки.* 2019. Вип. 24. С. 199–205.
5. Шандрук С. Психологія професійних творчих здібностей. *Монографія.* Тернопіль, 2015. С. 358.
6. Харцій О. М. Прояви креативності у молоді. *Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля: проблеми і перспективи : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 85-річчю Харків. держ. акад. Культури.* Харків, 2014. С. 138–140.

Кононец Наталія Василівна
д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», natalkapoltava@ukr.net

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНА ЗОНА КОМФОРТУ ДЛЯ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зона комфорту для викладача закладу вищої освіти – це межі життєвого й професійного простору, у яких викладач закладу вищої освіти відчуває відносний психологічний комфорт для здійснення ефективної професійної діяльності; оптимальні умови для виконання викладачем закладу вищої освіти професійних обов'язків.

Ресурсно-орієнтована зона комфорту для викладача закладу вищої освіти – це оптимальні умови для виконання викладачем закладу вищої освіти професійних обов'язків, які передбачають право викладача реалізовувати концепцію ресурсно-орієнтованого навчання (РОН) у вищій школі [3].

Таке право, а також можливість упровадження власних авторських методик, технологій, дидактичних систем і моделей викладачам вищої школи надається Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.): академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів; студентоцентроване навчання; право обирати методи та засоби навчання, що забезпечують високу якість навчального процесу тощо.

Проблема РОН набула нині статусу найважливішого напряму наукових досліджень у контексті неперервної освіти, створення передумов для організації освіти впродовж усього життя (lifelong learning), привернувши увагу педагогів різних країн світу, зокрема: Австралії, Австрії, Великобританії, Ірландії, Канади, Китаю, Німеччини, Норвегії, Сінгапуру, США, Тайваню, Швеції, Швейцарії, Фінляндії, а також України [2–7].

Аналіз наукових праць уможливив виокремити характерні ознаки РОН:

направленість (не лише на засвоєння знань, умінь, навичок, але і на тренінг здібностей активного і самостійного дослідження інформаційного середовища);

практичність (практичне застосування інформаційних ресурсів у навчанні, житті, майбутній професійній діяльності);

потенційна нескінченність (використання для опрацювання необмеженого спектру інформаційних ресурсів при вирішенні певного проблемного завдання);

реальність (студент стає самокерованим у процесі навчання, що відповідає реальному життю та спонукає до постійного відстежування інформації, її адекватної інтерпретації й подальшого використання);

фундаментальність (завдяки досвіду роботи з інформаційними ресурсами можливість сформувати міцний базис знань, умінь та навичок, які можуть бути використані у майбутніх навчальних та професійних ситуаціях).

На підставі аналізу праць науковців ми номінуємо *РОН у вищій школі* як цілісний динамічний процес організації і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів з оволодіння навичками активного перетворення інформаційного середовища на засадах концепції здоров'язбереження, яка передбачає оптимальне використання тріадою «студент-викладач-бібліотекар» консолідованих кадрових, матеріально-технічних, навчально-методичних, фінансових та інформаційних ресурсів.

Результатом аналізу й узагальнення теоретичного доробку вітчизняних і зарубіжних учених з питань організації РОН та власного багаторічного практичного досвіду стало розроблення *моделі РОН студентів у ЗВО,* яка враховувала здоров'язбережувальний аспект професійної підготовки фахівців.

Модель розглядаємо як узагальнену варіант-схему цілісного процесу навчання, що візуалізує логічно послідовну систему взаємопов'язаних складових, які включають мету та зміст навчання, проектування педагогічної технології та технології контролю і корекції його результатів.

Модель РОН студентів у ЗВО включає чотири взаємопов'язані блоки: *цільовий, змістовий, реалізаційний* та *рефлексивно-аналітичний* [1].

На підставі аналізу педагогічної літератури, практичного досвіду викладацької діяльності визначено та науково обґрунтовано *дидактичні умови* реалізації РОН у ЗВО.

Під дидактичними умовами реалізації РОН у ЗВО розглядаємо комплекс вимог до освітнього процесу, виконання яких забезпечує ефективну реалізацію РОН на рівнях навчальної дисципліни, навчального матеріалу, навчальної діяльності та результатів навчання. Ними визначаємо:

1) застосування комплексу форм, методів та засобів РОН;

2) організація процесу навчання професійно-орієнтованих дисциплін в тріаді «студент-викладач-бібліотекар» з використанням педагогічних технологій РОН;

3) орієнтація на розвиток інформаційно-освітнього середовища ЗВО шляхом активізації розробки ЕОР;

4) введення ІТ-компоненту при викладанні професійно-орієнтованих дисциплін;

5) здоров'язбережувальна спрямованість процесу навчання та консолідація здоров'язбережувальних технологій.

Загалом, ресурсно-орієнтована зона комфорту для викладача закладу вищої освіти – це можливість *індивідуальної траєкторії викладання дисциплін,* які передбачені його педагогічним навантаженням. У цьому контексті актуалізується така форма організації навчання студентів, як змішана (традиційне + електронне навчання, інтегрування он-лайн курсів з традиційними аудиторними заняттями).

Для організації електронного навчання було розроблено *відкрите навчальне середовище (open learning environment – OLE) як* штучно сформоване середовище, структура і складові якого сприяють досягненню цілей освітнього процесу. Складовими навчального середовища виступають, в першу чергу, засоби навчання, особливо – електронні [2; 4–7].

Приклад дистанційного курсу як комплексу навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у віртуальному середовищі для організації дистанційного навчання на основі сервісу Moodle, зображено на рис. 1.

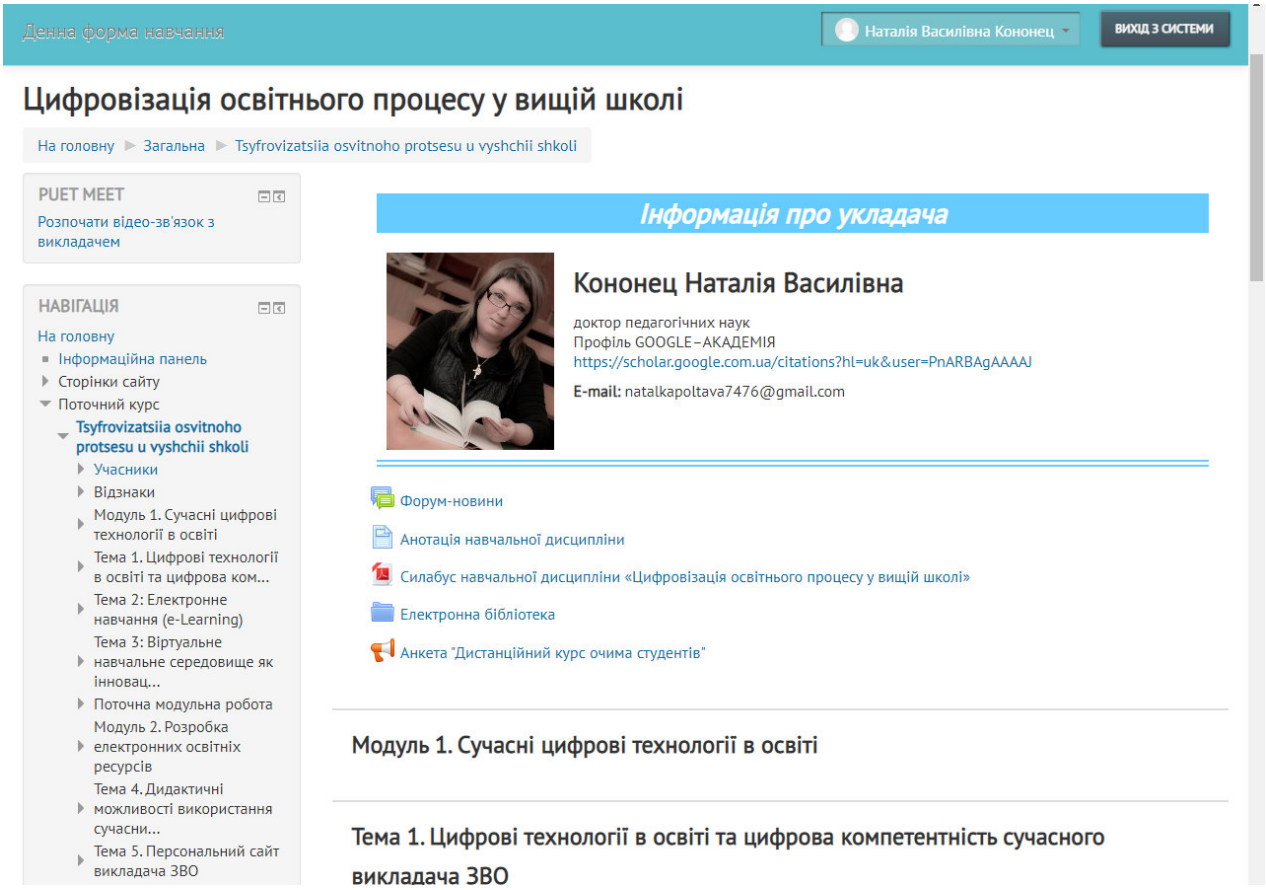

Рисунок 1 – Дистанційний курс «Цифровізація освітнього процесу у вищій школі»

Також для реалізації концепції РОН викладачі, керуючись принципом свободи вибору, можуть обрати будь-які засоби навчання, а також розробити власні електронні засоби навчання. Так, можна рекомендувати до використання у процесі розробки ЕОР такі інформаційні системи: Microsoft Word, Microsoft PowerPoint, Microsoft FrontPage, SunRav BookEditor, Dr.Explain, Constructor Electronic books 1.1.3, www.jimdo.com, http://www.webnode.com.ua/, https://sites.google.com, https://drive.google.com/, easyQuizzy тощо. Із розробленими ЕОР можна ознайомитися на сторінках освітнього порталу «Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі» http://rbl3.webnode.com.ua/ («Віртуальна виставка») (рис. 2).

Рисунок 2 – Сторінка «Віртуальна виставка» освітнього порталу «Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі»

Отже, *ресурсно-орієнтована зона комфорту для викладача закладу вищої освіти* – це оптимальні умови для виконання викладачем закладу вищої освіти професійних обов’язків, які передбачають право викладача реалізовувати концепцію РОН у вищій школі:

1) реалізація індивідуальної траєкторії викладання дисциплін, які передбачені його педагогічним навантаженням;

2) розробка власних електронних освітніх ресурсів для викладання дисциплін;

3) ініціювання та упровадження в освітній процес авторських освітніх проектів та навчальних студій у контексті РОН під час підготовки фахівців різних освітніх програм;

4) розробка та імплементація власних дидактичних умов реалізації РОН у закладі вищої освіти з урахуванням специфіки дисциплін, які викладає викладач.

Список використаних джерел

1. Гриньова М. В., Кононец Н. В., Дяченко-Богун М. М., Рибалко Л. М. (2019). Ресурсно-орієнтоване навчання студентів в умовах здоров’язбережувального освітнього середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Том 72, № 4. С. 182–193.

2. Канівець О. В., Канівець І. М., Кононец Н. В., Горда Т. М. (2020). Розроблення мобільних додатків доповненої реальності для вивчення тривимірних моделей із інженерної графіки. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020, Том 79, № 5. С. 213–228.
3. Кононец Н. В. (2018). Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. *Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр*. Вип. 22. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка. С. 103–107.
4. Kanivets O. V., Kanivets I. M, Kononets N. V., Gorda T. M. & Shmeltser E. O. (2019). Development of mobile applications of augmented reality for projects with projection drawings. *Proceedings of the 2nd International Workshop on Augmented Reality in Education* (AREdu 2019), Kryvyi Rih, Ukraine, March 22, 2019, CEUR-WS.org, online. P. 262–273. URL: https://ceur-ws.org/Vol-2547/
5. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE.* July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.
6. Kononets N., Nestulya S. (2020). The implementation experience of students mobile training in the fundamentals of leadership as a resource-oriented form. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020, Том 78, № 4. С. 116–131.
7. Shvedchykova I., Soloshych I., Kononets N., Grynova M. (2020). Creation of Electronic Educational Resources for Resource-Oriented Training of Electrical Engineering Students. *IEEE Problems of Automated Electrodrive. Theory and Practice (PAEP).* (21–25 Sept. 2020, Kremenchuk, Ukraine).

Козиряцька Наталія Анатоліївна
викладач української мови і літератури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Черкаський комерційний технікум, kozyriacka.nata@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У 2020 році весь світ змушений був швидко змінити своє життя через поширення коронавірусної хвороби (COVID-19). Зміни, до яких ніхто практично не був готовий, відбулися і в системі освіти на всіх рівнях. Процес створення дистанційного навчання був тривалим і мав зовсім іншу мету, ніж сьогодні. Слід зазначити, що дистанційна форма навчання існує вже багато років у багатьох країнах. Вважається, що перша спроба створення дистанційної форми освіти була зроблена Яном Коменським 350 років тому, коли він увів у широку освітню практику ілюстровані підручники.

У кінці XIX століття з'явилося *«кореспондентське» навчання.* Студент міг надсилати вчителю свої письмові роботи, отримувати поштою коментарі і підручники. Такий спосіб навчання дуже сподобався тим, хто жив далеко від великих міст і не міг навчатися в звичайних закладах, – для багатьох людей тоді це було єдиною можливістю отримати серйозну освіту.

Наприкінці 90-х років XX століття з'явилася можливість доставляти навчальні матеріали дешевшим і оперативним способом – *електронною поштою.*

Дистанційне навчання в Європі набуло інтенсивного розвитку на початку 70-х років XX століття і пов'язане зі створенням університетів дистанційної

освіти, що фінансуються урядом і пропонують курси з використанням телебачення й радіо, застосовуючи частіше комп'ютерні технології. Нині кожна європейська країна має групу навчальних закладів, що реалізують дистанційні програми вищої освіти.

Такі корпорації, як General Electric, Wall-Mart, Federal Express, Motorola, Disney та ін. заснували свої *корпоративні університети* (КУ). Корпоративний університет – це система внутрішнього навчання, побудована в рамках корпоративної ідеології на основі єдиної концепції і методології, яка охоплює всі рівні керівників та фахівців. Так, перший КУ засновано в 1961 р. у компанії «McDonaFs». В Україні у 2004 р. за участю ПриватБанку та Києво-Могилянської бізнес-школи відкрився перший банківський КУ – ПриватУніверситет. За останні 10 років кількість КУ зросла в 2,5 рази (з 400 до 1 000) [1].

До початку виникнення пандемії у світі було більше 100 вищих навчальних закладів, які організували навчання за дистанційною технологією. Практично кожен, хто бажав навчатись, у кого був персональний компютер і телефон, міг реалізувати гнучкий та інтенсивний процес дистанційного навчання. Дистанційна освіта стала справжньою новацією 21 століття. Віртуальний курс лекцій дозволяє скоротити або розтягти час навчання за своїм розсудом.

Дистанційне навчання в Україні створювалося з метою отримання другої освіти або підвищення кваліфікації. Учасниками такого навчання були ті, хто часто перебував у відрядженнях, військовослужбовців, територіально віддалених слухачів, жінок, які перебували у декретній відпустці, людей з фізичними вадами, тих, хто поєднує навчання й роботу, співробітників, що підвищують свою кваліфікацію тощо.

Сьогодні в Україні на державному рівні застосовуються навчальні платформи для дітей та дорослих: Прометеус, ЕдЕра, Підручник, Бі смарт…

Методики такого навчання у закордонних вузах досить добре відпрацьовані. Застосовуючи базові курси та інші засоби дистанційного навчання, вони створили телекомунікаційні мережі, локальні навчальні центри, які здійснюють сервісну підтримку та інспекторський нагляд. Значний інтерес викликають програми навчання із застосуванням нових інформаційних технологій, включаючи супутникове телебачення, комп'ютерні мережі, мультимедіа, віртуальні лабораторії тощо.

Можна виділити *переваги дистанційного навчання:*

– можливість навчатися в будь-якому місці, де є інтернет;

– у студента є можливість виконувати завдання в зручний для нього час;

– навчатися й удосконалюватися в професійній діяльності без відриву від роботи на підприємстві;

– матеріал суворо дозований по тижнях і збігається з усіма вимогами, які пред'являються до студентів будь-якого вузу;

– індивідуальний процес навчання; гнучкі консультації;

– студенти, що навчаються дистанційно, більш адаптовані до зовнішніх умов, вони більш самостійні, товариські й комунікабельні, не бояться приймати важливі рішення, а виходить, у сучасному світі бізнесу їм буде легше.

Проте, необхідно зазначити, що цей вид навчання підходить не для всіх. Система підготовки в українських школах не зорієнтована на формування самостійності в учнів, а іноді людині дана технологія просто не підходить.

На сьогодні в Україні проблема дистанційної освіти особливо актуальна. Поява коронавірусної хвороби у 2020 році спричинила перехід усіх освітніх установ на дистанційне навчання. До цього були не готові вчителі та учні, викладачі та студенти, батьки.

У зв'язку із запровадженням загальнонаціонального карантину Центр інноваційної освіти «Про.Світ» провів дослідження стану реалізації дистанційного навчання в Україні. Результати якого підтверджують, що у цій галузі маємо багато труднощів і проблем.

У дослідженні взяло участь 5410 респондентів з 24 областей. Аналізуючи умови доступу до техніки серед опитаних, отримали наступні результати:

– менше 1 % опитаних не мають доступу до жодного типу інтернет-зв'язку в домашніх умовах;

– 5,5 % опитаних не мають доступу до провідного типу інтернет-зв'язку в домашніх умовах;

– всього 9 респондентів вказали, що не мають доступу до жодного виду техніки;

– 46 % опитаних мають домашній персональний комп'ютер чи ноутбук у персональному доступі, 54 % – розділяють доступ до вказаних гаджетів разом з родиною;

– 34 % опитаних мають вдома планшет у персональному доступі, 66 % – розділяють доступ до гаджета разом з родиною;

– 73 % опитаних мають персональний смартфон, 27 % – розділяють доступ до смартфона з родиною.

Усі вчителі зазначили, що найбільш часозатратним заняттям є підготовка до уроку. Щоб провести заняття протягом 1 години, педагогу потрібно витратити на підготовку більше 8 годин [2].

Проблеми дистанційного навчання:

– найбільш частою проблемою в реалізації дистанційного навчання, за даними всіх респондентів, є те, що не всі учні виходять на зв'язок, невчасно надсилають або зовсім не виконують домашні завдання – 72,6 %;

– відсутність обліку навантаження вчителів для розробки і створення навчального матеріалу – 67 %;

– відсутність попереднього досвіду в дистанційному навчанні – 49,6 %;

– складно зібрати всіх дітей одночасно – 38 %;

– відсутність нормативно-правової та науково-методичної бази – 32,8 %

– відсутність системи підготовки вчителів для роботи в онлайн – 30 %;

– відсутність підтримки від батьків – 27,2 %;

– відсутність психологічної підготовки учасників освітнього процесу – 23 %;

– відсутність – потрібної техніки вдома – 14,4 %;

– надто багато вимог щодо звітності – 12 % [2].

Проблеми впровадження дистанційного навчання у закладах вищої та фахової передвищої освіти в Україні:

1. Перш за все це складність ідентифікації студентів, які навчаються дистанційно. Оскільки перевірити, хто ж саме здає екзамен досить складно. Тому без очної сесії не обійтися.

2. Друга проблема – це якість зв'язку, адже більшість вузів розміщують на своїх веб-сайтах усі навчальні матеріали й тестові завдання. Але через поганий зв'язок багато студентів не можуть користуватися ними в режимі «онлайн».

3. Під час дистанційного навчання фахівців технічних спеціальностей виникають проблеми методичного характеру. Наприклад, при навчанні інженерів або технологів часто потрібно продемонструвати їм, як потрібно виконувати процес.

4. Досить вагомою проблемою є низька пропускна спроможність електронної мережі під час навчальних чи екзаменаційних телеконференцій. Від цього, передовсім, страждають дистанційні студенти невеликих містечок та селищ України, яким, власне, найбільше підходить ДО через географічну віддаленість від закладів освіти.

5. Серед важливих недоліків дистанційної форми освіти в Україні варто також виділити недостатній безпосередній контакт між персональним викладачем (тьютором) та дистанційним студентом через надзвичайну професійну завантаженість вітчизняних педагогів. Студенти закордонних дистанційних курсів можуть отримувати відповіді на свої листи вже через декілька годин, оскільки викладачів у країнах зі значним досвідом впровадження ДО набагато більше, ніж студентів. На жаль, в Україні склалася протилежна ситуація – охочих отримати дистанційну освіту у нас багато, а досвідчених викладачів, які знають новітні технології дистанційного спілкування, мало.

6. Відсутність безпосереднього спілкування викладача й студента. Студенти не завжди самодисципліновані, свідомі і самостійні, що необхідно при дистанційному навчанні.

7. Відсутність загальних вимог до змісту дистанційних курсів і навчально-методичного забезпечення, а також відсутність захисту авторських прав розробників навчальних матеріалів.

Загалом, дистанційна освіта в Україні ще не відповідає вимогам, які ставляться до інформаційного суспільства і не забезпечує повноцінного входження України в міжнародний освітній простір. Щоб система ДН посіла гідне місце в системі освіти України, потрібно, насамперед, створити глобальну комп'ютерну мережу освіти й науки, оскільки саме комп'ютер дає змогу отримувати навчальний матеріал, він є водночас і бібліотекою, і центром довідкової інформації, що робить його одним з учасників реалізації програми безперервної освіти в Україні [3].

Карантинна ізоляція перенесла освітній процес у віртуальний світ. Українські заклади освіти виявилися не готовими до таких викликів. І тут, як не дивно, проблеми виникли у вчителів, які не настільки швидко опановують цифрові технології, як їхні учні. Багатьом педагогам довелося вчитися застосовувати дистанційні технології навчання. Деякі з них виявилися неготовими до онлайн формату. І тут стає зрозумілим той факт, що не можна вчити дітей, коли ти сам не вчишся і стоїш на місці.

Уся сучасна спільнота світу розуміє, що в майбутньому все буде комп'ютеризовано і пов'язано з інформатикою. Будь-які інші професії застосовуватимуть технології і треба вміти ними користуватися.

Психологи стверджують, що сучасним дітям дуже важко концентруватися, тож в освітньому процесі треба часто змінювати діяльність, все подавати в ігровій формі; має переважати стислий виклад у візуальній подачі. Ще один атрибут психологічного комфорту в процесі навчання досягається зворотним зв'язком між студентом і викладачем у системі дистанційного навчання. Але яким би чином не був організований зворотний зв'язок, дуже важливо забезпечити його регулярність. Також дним з важливих аспектів навчання є мотивація. Різні за змістом мотиви по-різному впливають на якість навчальної діяльності. Будь-яка інформація, що надходить до студента, впливає на його поведінку та мислення. Зазначені психологічні аспекти дистанційного навчання являють собою далеко не повний перелік, які повинен враховувати викладач.

Сучасне «цифрове покоління», в буквальному сенсі виросло з гаджетами в руках. За результатами дослідження, 80 % молоді не уявляють свого життя без інтернету і майже половина опитаних проводить у ньому 8–12 годин на добу. Благополуччя молоді суттєво залежить від інформаційно-комунікаційних технологій. Теперішні школярі (студенти), це «покоління Z», які з дитинства знають, що таке комп'ютер, добре освоїли технології. Це діти, які візуально можуть сприймати інформацію одночасно багатьма каналами. Це те, що називають «кліповою свідомістю». Вони хапають картинку, а коли багато тексту, не хочуть читати» [4].

Наприклад, учні приватних закладів освіти навчаються за допомогою комп'ютерів, планшетів, окулярів віртуальної реальності. Паралельно зі звичними уроками, заняття будують у вигляді проектів, квестів, гри, нетворкінгу, а в основі лежить практичний підхід. Керівник одного з таких закладів звуважив: «Гугл знає більше за викладача, а інтернет знає все. Не треба вчити зубрінню. Важливо спонукати та допомогти цю інформацію усвідомити, проаналізувати, критично осмислити, зрозуміти для чого вона в принципі потрібна і спробувати на цій базі самому щось створити. А IT-сервіси, платформи, технології тільки допомагають і роблять заняття цікавішими і насправді більш звичними для дітей, оскільки діти Z – це покоління, яке народилося з гаджетами» [4].

Впровадження елементів дистанційного навчання показало важливість розробок курсів ДН, які впливають на якість такого навчання. Крім того, ефективність ДН залежить такожі від якості матеріалів (навчальних курсів,

методичних розробок тощо) і майстерності педагогів та викладачів-тьюторів, що беруть участь у цьому процесі. Видавництва електронної продукції випускають різні види мультимедійних продуктів: електронні підручники, довідники, https://kerivnyk.info/istoriya-dystantsijnoho-navchannyaагарною допомогою у викладанні, але часто не підходять у якості доповнення до створеної програми з предмету й вимагають коригування. Тому розроблені самим викладачем електронні навчальні посібники більш корисні й цікаві у використанні.

Таким чином, дистанційні технології навчання сьогодні вже зайняли одне із провідних місць в освіті. Тому підготовка до використання дистанційних навчальних курсів повинна починатися із глибокого аналізу: цілей навчання, дидактичних можливостей нових технологій передачі навчальної інформації, вимог до технологій ДН з погляду вивчення конкретних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Дослідження стану реалізації дистанційного навчання в Україні (березень-квітень 2020). URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Research2020_ProSvit_MF1.pdf (дата звернення: 01.02.2021).
2. Історія дистанційного навчання). URL: https://kerivnyk.info/istoriya-dystantsijnoho-navchannya (дата звернення: 28.12.2020).
3. Проблеми впровадження ДО в Україні. URL: http://www.osvita.org.ua/distance/ukraine/vprov/ (дата звернення: 04.02.2021).
4. Який він – ідеал освіти нового покоління? URL: https://zaxid.net/yakiy_vin__ideal_osviti_novogo_pokolinnya_n1506163 (дата звернення: 16.01.2021).

Лапінський Віталій Васильович
провідний науковий співробітник, к. ф.-м. н.,
доцент, Інститут педагогіки НАПН України, vit_lap@ua.fm

ІНТЕГРАТИВНА РОЛЬ ІНФОРМАТИКИ ТА РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ

Ресурсно-орієнтоване навчання (РОН) прийнято розглядати як систему навчання, націлену на цілісну організацію освітнього процесу, зорієнтованого на формування у суб’єктів навчання здатності до активного самостійного пошуку і практичного застосування інформаційних ресурсів. Основною характеристикою РОН є те, що навчання (за Н. В. Кононец, https://rbl3.webnode.com.ua) здійснюється у тріаді «студент-викладач-бібліотекар» на основі сучасних інноваційних технологій навчання, і зорієнтоване на самостійну пошуково-дослідницьку роботу студента та на формування здатності до освіти упродовж усього життя 1

Разом з тим, цю тріаду нині можна досить просто переформатовати, переносячись, по-перше, на будь який вік суб’єктів навчання і рівень освітніх закладів, і по-друге, враховуючи гіпотезу щодо появи й існування третього суб’єкта дидактики – світової мережі, яка вже має всі необхідні ознаки (див. https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=17601944857053153851&btnI=1&hl=ru) і 2

Після набуття чинності нового Державного стандарту повної загальної середньої освіти на підставі Постанови КМУ № 898 від 30.09.2020 року і виокремлення **Інформатичної** галузі (ІФО) як окремої створились умови для більш гнучкого розподілу годин як предмету «технології», так і предмету «інформатика» оскільки години інваріантної частини навчального плану загальноосвітнього закладу середньої освіти (ЗСО) надаються для цих предметів сумарно. Слід ураховувати, що розділення предметів по різним галузям не означає їх відокремлення, оскільки як технології, так і інформатика є полізмістовими як за змістом, так і за застосуваннями. Більше того, виокремлення предмета інформатика та можливих факультативних курсів в окрему галузь робить можливим більш ефективну реалізацію міжпредметних зв'язків, міжпредметних навчальних проектів.

На рівні закладів ЗСО ІІ ступеня (5–9 класи, гімназія) зазначене можна трактувати як посилення інтегративного впливу навчання інформатики як навчального предмета, що забезпечує дієву підтримку РОН, ефективність якого підтверджена багаторічним досвідом. Зазначений вплив може реалізуватися шляхом мотивування суб'єктів навчання до самостійного пошуку відомостей у мережі (роль «бібліотекара» тут відіграватимуть сервіси мережі, використанню яких маємо навчити на уроках інформатики). Зазначена діяльність не тільки сприятиме формуванню ключових компетентностей – цифрової і комунікативної. Надто важливим є й здоров'язберігаючий компонент, а саме – подолання так званого «кліпового мислення». Кліпове мислення – властивість суб'єкта «швидко шукати – швидко забувати» відомості в інтернеті може породжувати безсистемність сприйняття знань (більше того – демотивацію їх запам'ятовування) і, як наслідок, некомпетентність. Раніше від подібного рятувала педагогічна техніка «уяви себе на неолюдненому острові», зараз навпаки, застосовуються техніки типу BYOD (bring your own device). Тому найбільш ефективними, на нашу думку, «ліками» від звички швидко знайти й забути відомості є наперед спланована, керована учителем, план якої складено й занотовано, діяльність у межах стратегії РОН. Схема може бути традиційною для РОН і викладена приблизно так (подібно до схеми проектної діяльності): завдання (аналіз) – ресурс (ресурси) – план діяльності – засоби діяльності – відомості – опрацювання – результати. Кожен з етапів є однаково важливим.

Завдання (аналіз) – є нічим іншим як спробою побудувати гіпотетичну модель результату діяльності (корисного об'єкту у предметі Технології, моделі явища у предметі Фізика тощо). На цьому етапі робиться спроба сформулювати запитання, на які поки що відповіді відсутні. Наприклад: «чому літає літак?»; «чому комерційні літаки не літають швидше за 900 км/год?»; «як зробити стілець, спинка якого б підтримувала хребет?»; «яку дієту треба обрати для того, щоб безпечно схуднути?» тощо.

Ресурс (ресурси) – аналізуємо, до яких відомостей (конструкційних матеріалів для Технологій, географічних об'єктів для Географії тощо) маємо реальний доступ.

План діяльності – як і в проектних методиках може формуватися по різному – від авторитарного (традиційне проведення практичних і лабораторних робіт з готовим протоколом), до формування мікроколективами при виконанні навчальних проектів. Слід звернути увагу на те, що РОН передбачає урахування висновків за попереднім пунктом, але й не заперечує можливість створення власного ресурсу (положення потребує окремого дослідження).

Засоби діяльності – слід зберегти баланс між бажаним і доступним, причому доступним не лише у плані матеріального (програмно-апаратного) забезпечення, а перш за все з урахуванням вже навченості суб'єктів навчання їх використання. Наприклад: найефективнішим засобом моделювання конкретного явища є мова програмування С+, відповідна система програмування наявна, але діти вивчали лише Scratch. Але іноді окремим випадком слід розглядати й підзавдання «навчити використовувати певний ресурс, засіб діяльності» – тут також треба дотриматися певного балансу з метою уникнення класичного випадку, який має назву підміна навчальної задачі.

Відомості слід розглядати як базу для побудови гіпотетичної моделі результату навчальної діяльності. Цей етап є дуже важливим для формування здатності абстрагуватися від другорядного. Навіть не залучаючи засоби факторного аналізу, але здійснюючи його пропедевтику, дуже бажано проаналізувати дані, отримані від різних ресурсів (або – які можуть бути від них отримані) з огляду на їх важливість і достовірність. Наприклад, історичні відомості щодо життя людей у Єгипті за часів фараонів можуть бути отримані з таких ресурсів: фахових інтернет джерел, що містять результати наукових досліджень; засобів масового інформування (ЗМІ); художніх фільмів. Такий аналіз не просто сприятиме розвитку критичного мислення, але й може просто стати тригером його увімкнення. Досить цікавим може бути й демонстрування парадоксальних моментів. Наприклад, зробіть у класі запит до пошукової системи «пшениця, ремесло». Отримаєте підставу для міжпредметного проєкта, виховної бесіди. Абстрагування від другорядного і неважливого формується здебільшого на наступному етапі.

Опрацювання отриманих даних слід максимально можливо математизувати, застосувати елементи формальної логіки тощо. На цьому етапі, навіть на рівні закладів ЗСО ІІ ступеня слід максимально можливо застосовувати засоби математичного (статистичного) опрацювання й візуалізації. Наприклад, ознайомлення з можливостями, що надаються електронними таблицями, можна розпочати з міжпредметного мініпроекту, заснованого на опрацюванні даних від https://www.slovoidilo.ua/2020/05/07/infografika/ekonomika/urozhajnist-zernovyx-ukrayini-yak-zminyuvalasya-2014-2019-rokax, доповнених даними https://mepr.gov.ua/news/35246.html.

Результати – не менш важливий, ніж усі попередні, етап. Його актуалізація не просто сприятиме систематизації отриманих знань та закріпленню сформованих навичок, але й забезпечить формування комунікативної компетентності. Прислів’я «вміє готувати, та не вміє подавати» має стати першим

кроком у поясненні його важливості, а при застосуванні РОН маємо й обов'язково забезпечити й відповідні можливості – більшість дітей вже вміють на своїх мобільниках робити опрацювання й перетворення зображень, відеофрагментів. Для того, щоб це не були лише селфі, зображення друзів та котиків, слід також використати зазначений ресурс з метою навчання, тут якраз і знадобиться техніка BYOD. Досвід показує, що вдало підготовлена власноруч презентація на мобільнику викликає просто бурю позитивних емоцій, які є найкращим підкріпленням результатів навчання.

Окремо слід наголосити, що чинна модельна програма з інформатики вже на рівні гімназійних класів передбачає і лінійний, і радіальний складники. Зазначене має зорієнтувати вчительські колективи на розроблення освітніх програм рівня закладу ЗСО, максимально синхронізованих за змістом задля неухильного дотримання відомих принципів дидактики: науковості, доступності й систематичності (системності), що не просто забезпечить максимальну ефективність освітнього процесу, але й надасть можливість реалізувати формування предметних і ключових компетентностей 3

Список використаних джерел

1. Кононец Н. Упровадження ресурсно-орієнтованого навчання дисциплін комп'ютерного циклу в аграрних коледжах. *Педагогічний дискурс*. 2014. Вип. 16. С. 81–86.
2. Гуржій А. М., Лапінський В. В. Взаємозв'язок інформатизації суспільства й системи освіти. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. №8 (128). 2015. С. 29–34.
3. Інформатика Програма загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2017. № 3. С. 3–12.

Миколаєнко Вікторія Іванівна
магістрантка освітньої програми «Педагогіка вищої школи»,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», mykolaienko.viktoriia@gmail.com
Кононец Наталія Василівна
д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», natalkapoltava@ukr.net

СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ В СЛОВАЧЧИНІ

У галузі вищої освіти Словаччини основне правило регулювання університетів полягає у розвитку особистості студента, розширення знань та творчих здібностей, котрі сприяють розвитку освіти, науки та культури в державі. Розкриємо суть сучасної системи навчання в Словаччині.

Словацькі університети

Відділи словацьких університетів Університети Словацької Республіки є незалежними юридичними особами. Вони поділяються на: громадські, державні, приватні університети (рис. 1).

Рисунок 1 – Класифікація університетів Словаччини

Нині у Словаччині існує двадцять громадських університетів, три державні університети та дванадцять приватних університетів (табл. 1).

Таблиця 1 – Університети Словаччини

Громадські університети		Державні університети		Приватні університети	
назва	**кількість студентів**	**назва**	**кількість студентів**	**назва**	**кількість студентів**
Університет Коменського в Братиславі	22 245	Словацький медичний університет у Братиславі	2 036	Університет охорони здоров'я та соціальної роботи св. Єлизавета в Братиславі	7 623
Словацький технічний університет у Братиславі	10 884			Університет DTI	2 415
Прешовський університет у Прешові	8 055	Поліцейська академія	1 069	Загальноєвропейський університет	1 950
Технічний університет у Кошице	8 050	Академія Збройних Сил генерала Мілана Растислава Штефаніка	77	Університет економіки та управління державним управлінням у Братиславі	1 830
Жилінський університет у Жиліні	7 725			Університет управління	1 365
Університет Костянтина Філософа в Нітрі	7 415			Університет управління безпекою в Кошице	1 124
Університет економіки в Братиславі	7 227			Університет Данубія	986
Університет Павла Йозефа Шафарика в Кошице	7 096			Центральноєвропейський університет у Скалиці	767

Продовж. табл. 1

Громадські університети		Державні університети		Приватні університети	
назва	**кількість студентів**	**назва**	**кількість студентів**	**назва**	**кількість студентів**
Словацький сільськогосподарський університет у Нітрі	6 526			Університет міжнародного бізнесу ISM Slovakia в Прешові	572
Університет Матея Бела в Банській Бістриці	6 488			Братиславська міжнародна школа ліберальних навчань	37
Університет св. Кирила та Мефодія у Трнаві	5 468			Академія музики та мистецтв імені Яна Альбрехта	33
Трнавський університет у Трнаві	4 284				
Католицький університет у Ружомбероку	3 454				
Технічний університет Зволена	2 496				
Тренчинський університет Олександра Дубчека в Тренчині	1933				
Університет ветеринарної медицини та фармації в Кошице	1 869				
Академія виконавських мистецтв у Братиславі	982				
Академія образотворчих мистецтв у Братиславі	644				
Академія мистецтв у Банській Бистриці	556				

Громадські університети – це самоврядні організації, які мають власні органи самоврядування та повноваження. До органів самоврядування належать академічний сенат університету, ректор, наукова рада та дисциплінарна комісія. Діяльність університетів регулюється внутрішніми положеннями. Державні університети зосереджені на таких професіях як лікарі, поліцейські чи пожежники. Основна різниця між державними (громадськими) та приватними університетами полягає в тому, що приватні університети беруть плату за навчання

студентів (від 1 000 та більше). Вищим керівним органом, що приймає рішення приватного університету, є рада директорів вищого закладу. Окрім державних, громадських та державних університетів, є також кілька іноземних університетів. Іноземні університети надають вищу освіту в Словацькій Республіці відповідно до законодавчих норм держави, в якій вони перебувають, на підставі дозволу, виданого Міністерством освіти Словацької Республіки.

Ступені університетського навчання в Словаччині

Освіта забезпечується університетами за акредитованими програмами, які поділяються на 3 рівні. Перший ступінь називається навчальною програмою бакалавра, другий – магістерською програмою, а третій – докторською програмою. Навчання бакалавра триває три-чотири роки, і випускник отримує ступінь бакалавра. Його метою є надання студентам теоретичної підготовки до професії. Закінчується ступінь бакалавра державним підсумковим іспитом, який також включає захист бакалаврської роботи. Магістерська програма є дворічною, навчальна програма спрямована на здобуття теоретичних знань на основі сучасного стану наукових знань, досліджень та розробок, оволодіння їх застосуванням та розвиток здатності до творчості. Зазвичай докторська програма триває три роки і орієнтована головним чином на науку, дослідження та розробки. Дослідження проводиться за індивідуальним планом навчання і закінчується державним докторським іспитом та захистом дисертації. Його випускники отримають звання доктора мистецтвознавства, доктора філософії, ліценціата теології або доктора теології

Навчальний рік

Навчальний рік починається в середині вересня, закінчується на початку серпня і зазвичай поділяється на зимовий та літній семестри. Кожен університет сам вирішує, чи буде навчальний рік структурований на два семестри або три триместри Кількість тижнів окремих семестрів, тобто кількість тижнів, протягом яких відбувається навчання (чи свята) визначається вищим навчальним закладом. Протягом семестру проводяться різні лекції та семінари. Наприкінці семестру знання та вміння студентів перевіряються за допомогою іспитів та заліків. Рейтингова шкала має шість рівнів від A до Fx. Оцінка означає відмінний результат, а оцінка Fx – невідповідність предмету. За кожен пройдений курс студент отримає заздалегідь визначену кількість кредитів, тоді як для переходу до наступного семестру необхідно отримати певну кількість кредитів. Якість словацьких університетів та надання акредитацій окремим галузям навчання контролює комітет з акредитації, до складу якого входить 21 член, призначений міністром освіти. Акредитаційна комісія оцінює якість освіти, розвитку та дослідницьких університетів.

Список використаних джерел

1. Освіта у Словаччині. URL: https://www.slovakagency.com.ua/ua/ (дата звернення 12.02.2021).

2. Вища освіта в Словаччині. URL: https://interavers.com/uk/vishha-osvita-v-slovachchini/ (дата звернення 15.02.2021).
3. Вища освіта в Словаччині. URL: http://noosfera.net.ua/education/ (дата звернення 16.02.2021).

Мирна Наталія Миколаївна
аспірантка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, nataliamirnaa@gmail.com

ПОНЯТТЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Під «предметною компетентністю майбутнього еколога» будемо розуміти набуту в процесі навчання інтегративну характеристику майбутнього еколога, що визначає його готовність та здатність до екологічної діяльності, і ґрунтується на знаннях, уміннях, досвіді, ціннісних орієнтаціях, особистісних якостях, які формуються в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, серед яких одне з провідних місць посідають екологія, урбоекологія, фізико-хімічна екологія, геодезична екологія, екологічна безпека, екологічний контроль та аудит, радіоекологія, заповідна справа.

Ключовими поняттями, що входять до даного означення, є «готовність» та «здатність» до екологічної діяльності, які визначаються науковцями як: стан мобілізації всіх психофізичних систем людини, що забезпечують ефективне виконання певних дій; цілеспрямований вияв особистісних властивостей людини, зокрема її переконань, поглядів, мотивів, почуттів, вольових та інтелектуальних якостей, знань, умінь, навичок, установки; такий стан людини, в якому вона готова скористатися певним досвідом; здатність до організації, виконання і регулювання своєї діяльності [5]. Узагальнюючи вищезазначені означення, під готовністю та здатністю учня до екологічної діяльності розумітимемо рівень саморозвитку студента, за якого той володіє знаннями та вміннями, необхідними для виконання екологічної діяльності, та є вмотивованим до неї.

Вивчення доробку вчених [1–4], дало можливість виокремити *наступні функції екологічної компетентності у процесі навчання професійно-орієнтованих дисциплін*:

– морально-етична – дотримання норм поведінки людини в природі, що ґрунтується на основі пізнання законів, особливостей взаємодії зі світом живого, розуміння вичерпності ресурсів, можливого негативного впливу господарської та промислової діяльності на довкілля;

– гігієнічна – розуміння значення природи для збереження і зміцнення здоров’я людей, прагнення зберегти сприятливі для життя умови середовища існування;

– прогностична – уміння прогнозувати та попереджати наслідки впливу людської діяльності на екологію планети;

– практична – практичне використання новітніх досягнень людства задля покращення екологічної обстановки;

– економічна – розумне розпорядження виробничими силами суспільства та досягненнями науково-технічного прогресу для збереження природних ресурсів [1];

– розвивальна – розвиток загальних здібностей, самостійності, ініціативності на основі організації різноманітної діяльності екологічного спрямування [1; 3].

– професійного самовизначення – пошук власного «Я» серед множини професій, пов'язаних з екологією, природою в цілому, її збереженням, примноженням, відновленням її ресурсів та розвитком суспільства [2; 4].

З'ясування сутності кожної з наведених функцій екологічної компетентності, аналізу сукупності компетентностей випускника, запропонованих в освітніх програмах за спеціальністю 101 «Екологія», дає нам можливість визначити структуру предметної компетентності майбутніх екологів:

Когнітивно-пізнавальний компонент – знання та розуміння теоретичних основ наук про довкілля; знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування; розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук; знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства; здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук; здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем;

Процесуально-функціональний компонент – здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю; здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління; здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища; здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі; здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами; здатність використовувати економічні механізми використання, охорони та відтворення природних ресурсів;

Інформаційно-управлінський компонент – здатність до участі в розробці системи управління та поводження з відходами виробництва та споживання; здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень; здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

Список використаних джерел

1. Білецька Г. А. Теоретичні і методичні засади природничо-наукової підготовки майбутніх екологів у вищих навчальних закладах : дис. докт. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2015. 522 с.

2. Білик Л. І. Сутність та структура екологічної компетентності студентів технічного університету. *Науковий вісник Чернівецького університету «Педагогіка та психологія»*. 2010. Вип. 524. С. 3–8.
3. Боголюбов В. М. Педагогічна модель формування професійної компетентності майбутніх екологів в умовах переходу суспільства до сталого розвитку екологів. *Научные труды SWorld*. 2013. Том 16. № 3. С. 53–61.
4. Дробноход М. І. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою : кол. монографія / авт. кол. Дробноход М. І., Вольвач Ф. В., Іващенко С. Г. К. : МАУП, 2000. 76 с.
5. Психологический словарь / под ред. Ю. Л. Неймера. Ростов-на-Дону : Феникс, 2003. 640 с.

Москаленко Олександр Юрійович
аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, moskalenko.aspirantura@gmail.com

КОМПОНЕНТИ МЕДІАІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми формування медіаінформаційної компетентності педагогів як здатності використовувати, критично аналізувати, оцінювати і передавати медіатексти в різних видах, формах і жанрах, аналізувати складні процеси функціонування медіа в соціумі, а також розуміння поняття професійної діяльності педагога (учителя, викладача вищої школи) [1; 2; 4; 5] приводить до необхідності розгляду процесу мислення та основних мисленнєвих операцій, оскільки опановування ними забезпечує раціональність аналітичної діяльності. Аналіз мислення як процесу розв’язання проблем дає змогу побачити його як продуктивний, творчий процес, спрямований на пошук і відкриття нового. Саме у процесі розв’язання задач мислення чітко виступає як сукупність основних мисленнєвих операцій: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення. Важливою характеристикою операціонального складу мислення є зворотність мисленнєвих операцій – перехід однієї мисленнєвої операції в іншу, що дає змогу говорити про пари операцій [3].

Мислення займає головне місце в системі пізнавальних процесів. Мислення – це психічний процес відбиття об’єктивної реальності, який є вищим ступенем людського пізнання. Процес мислення здійснюється насамперед як процес розв’язання проблеми, що є такою системою перетворення умови, за якої здійснюється пошук невідомого. Проблемна ситуація характеризує певний психологічний стан суб’єкта, що виникає в процесі виконання такого завдання, яке вимагає відкриття нових знань про предмет, способи, умови виконання завдання [3; 6].

Отже, головний елемент проблемної ситуації – невідоме, нове, те, що повинне бути відкрите для правильного виконання завдання. Невідоме в проблемній ситуації завжди повинне містити загальне, що відноситься до цілого класу близьких завдань. Показник узагальненості характеризує можливості до відкриття нового, невідомого. Можливості фахівця включають його творчі здібності й досягнутий ним рівень знань. При цьому відкриття нового збіга-

ється з певними змінами у психіці суб'єкта, які складають мікроетап у формування його мислення [6].

Проблемна ситуація включає три головні компоненти: 1) пізнавальну потребу в новому, невідомому знанні; 2) невідоме, яке повинне бути розкрите в проблемній ситуації; 3) можливості фахівця у виконанні поставленого завдання.

Ми вважаємо, що індивідуально-психологічні характеристики мислення, які формуються протягом життя, визначають рівень сформованості та закладають основу для подальшого формування медіаінформаційної компетентності педагога:

1) *логічність* – чітка послідовність, систематичність мислення;

2) *кмітливість* – швидкість розумового орієнтування, швидке входження в матеріал, швидкість розв'язування задач.

3) *глибина*, або *вдумливість* – здатність пізнавати в предметах чи явищах найбільш істотне, часто приховане і замасковане, здатність за видимістю предмета осягнути його сутність, за розрізненими суперечливими фактами бачити ціле, закономірність;

4) *широта* – здатність мислити з урахуванням усіх сторін питання, зокрема, висловлюючи яку-небудь гіпотезу, повною мірою враховувати всі умови, за яких вона підлягає перевірці;

5) *гнучкість,* або *пластичність* – відсутність шаблонності, стереотипності, здатність до зміни ходу мислення, якщо цього вимагають дані;

6) *креативність* – новизна, самобутній творчий характер розумової діяльності, відсутність у ній сліпого наслідування, що зовсім не означає невизнання будь-яких авторитетів;

7) *критичність* – відсутність неперевірених суджень, ретельна аргументація, серйозне ставлення до заперечень, які повинні бути ретельно розглянуті, перевірені, перш ніж будуть відкинуті.

У ракурсі праксеології діяльність обов'язково повинна бути результативною, а саме розвиненість цих характеристик мислення означає, що аналітична діяльність буде виконана старанно, цілеспрямовано, а спрямованість професійної підготовки майбутнього учителя на формування таких характеристик мислення буде готувати його до виконання аналітичної діяльності таким чином, щоб вона була результативною [4].

Аналіз праць науковців свідчить, що медіаінформаційній компетентності притаманний інтегративний зміст, що має вплив як на професійне, так і на повсякденне життя особистості педагога, є визначальним у її життєвій позиції та формуванні системи цінностей тощо [4–6].

Отже, на основі проведеного аналізу теоретичних джерел, узагальнення та систематизації підходів *медіаінформаційну компетентність майбутніх педагогів визначаємо як професійно значущу інтегральну характеристику особистості, яка поєднує індивідуальні характеристики мислення (логічність, кмітливість, глибина, широта, гнучкість, креативність, критичність) зі здатністю*

до аналітичної діяльності медіаінформаційних ресурсів у професійно-педагогічній сфері.

У структурі медіаінформаційної компетентності майбутніх педагогів виокремлюємо (рис. 1): *мотиваційний компонент* (цінності, інтереси, мотиви здійснення аналітичної діяльності у сучасному медіапросторі, мотиви медіаосвіти, різнобічна мотивація медіаосвітньої діяльності, бажання вдосконалювати свої знання і вміння у сфері медіаосвіти); *когнітивний компонент* (розуміння медіа, знання, які допоможуть аналізувати складні процеси функціонування медіа в соціумі, знання щодо організації медіаосвіти в освітньому середовищі навчального закладу); *діяльнісний компонент* (аналітичні уміння, результати діяльності щодо аналізу медіатекстів, медіаінформаційних ресурсів, уміння їх використовувати у професійно-педагогічній діяльності, уміння організовувати медіаосвіту, використання медіа, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння застосовувати медіа для досягнення поставленої мети); *рефлексивний компонент* (самоаналіз, самоосвіта, самовдосконалення у процесі вивчення медіаінформаційних ресурсів, аналіз розгляд та оцінка медіа в етичному аспекті).

Рисунок 1 – Компонентно-структурний склад
медіаінформаційної компетентності майбутніх педагогів

Таким чином, компонентно-структурний склад медіаінформаційної компетентності майбутніх педагогів становлять мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний компоненти, які у сукупності відображають досліджувану компетентність як професійно значущу інтегральну характеристику особистості, яка поєднує індивідуальні характеристики мислення (логічність, кмітливість, глибина, широта, гнучкість, креативність, критичність) зі здатністю до аналітичної діяльності медіаінформаційних ресурсів у професійно-педагогічній сфері.

Список використаних джерел

1. Єрмоленко А. О. Медіакомпетентність як необхідна складова професійної майстерності сучасного педагога. *Вісник. Серія: Педагогічні науки*. 2016. № 137. С. 330–333.

2. Коневщинська О. Розвиток медіаосвіти і медіакультури в умовах сучасного інформаційного суспільства. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 54, вип. 4. С. 32–41.
3. Матюшкин А. М. Мышление, обучение, творчество. Москва : Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та ; Воронеж : МОДЭК, 2003. 720 с.
4. Медіаосвіта соціальних педагогів : навч.-метод. посіб. / Автори-укладачі: Г. Я. Майборода, М. М. Матвійчук. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2014. 90 с.
5. Онкович Г. Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі. *Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис.* № 2(53). 2014. К. : Педагогічна преса. С. 80–87.
6. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. М. : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. 616 с.

Нестуля Світлана Іванівна
д. пед. н., професор кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», snestulya@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ АВТОРИТАРНОГО, ДЕМОКРАТИЧНОГО ТА ЛІБЕРАЛЬНОГО СТИЛІВ ЛІДЕРСТВА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА

Перші дослідження поведінки лідерів були проведені під керівництвом німецького психолога К. Левіна (1890–1947). Разом із Р. Ліппітом та Р. Уайтом в університеті Айови учений провів дослідження з визначення ефективності стилів лідерства. Експеримент проводився на групах підлітків (хлопчики 10–12 років), які під керівництвом дорослих робили маски з пап'є-маше. При цьому керівники груп демонстрували різні стилі лідерства. Після завершення експерименту порівнювалась ефективність діяльності груп. Вивчалось спочатку дві групи. Один лідер отримав інструкції діяти в авторитарному стилі, другий – у демократичному. Згодом був експериментально запропонований так званий «послаблений» стиль. Авторитарний керівник концентрував усю повноту влади у своїх руках. Він визначав стратегію і тактику діяльності групи. Ніяких повноважень їй не делегувалось. Демократичне керівництво характеризувалось розподілом влади й участю членів групи в управлінні, відповідно розподілялась і відповідальність. За послабленого (ліберального) стилю керівник мінімізував власну участь у прийнятті рішень групою, група отримувала повну свободу приймати їх самостійно.

Експеримент дозволив отримати досить цікаві результати. Група під керівництвом автократичного лідера виконувала завдання добре, показуючи у порівнянні з іншими найкращі результати, але лише доти, доки лідер був присутнім і контролював роботу. Водночас члени групи відчували неприязнь до лідера, їх мотивація була низькою, оригінальність меншою, міжособистісні стосунки напруженими, нерідко супроводжувались конфліктами, тривожними станами та більш залежною і покірною поведінкою. Робота враз припинялася як тільки лідер залишав групу.

Група з демократичним лідером так само добре виконувала завдання, але її учасники відчували позитивні емоції, замість неприязні. Оскільки демократичний лідер намагався залучити всіх до виконання завдання, навчав членів групи спільно приймати рішення, група однаково добре виконувала роботу як у присутності лідера, так і за його відсутності.

Порівняно з демократичним керівництвом за ліберального стилю обсяг роботи зменшувався, якість роботи знижувалась. При цьому ці характеристики залишались майже незмінними незалежно від того, чи був присутнім лідер у групі, чи він залишав її без свого керівництва.

Отже, у результаті перших наукових експериментів із дослідження стилів лідерства було зроблено висновок про те, що ефективним може бути або авторитарний (орієнтований на жорстке керівництво), або ж демократичний (орієнтований на підлеглих) лідер. Робився також висновок про переваги демократичного стилю над авторитарним [1; 2].

У основі визначення стилів, запропонованому К. Левіним, лежить різний розподіл повноважень у прийнятті рішень між керівниками й підлеглими. Екстраполяція визначених стилів у площину освітнього менеджменту дає можливість зробити висновок про визначальний вплив поведінки та стилю освітнього менеджера, керівника-лідера на результати діяльності його послідовників і їх задоволення від цієї діяльності.

Характерні особливості зазначених стилів лідерства за цими критеріями можна відобразити у табл. 1.

Таблиця 1 – Особливості авторитарного, демократичного та ліберального стилів лідерства освітнього менеджера

Критерії	Авторитарний стиль	Демократичний стиль	Ліберальний стиль
Мета	Ставить керівник	Результат групового рішення при підтримці керівника	Повна свобода для прийняття рішення, мінімальна участь керівника
Розподіл завдань	Усі завдання дає керівник, причому співробітник не знає, яке завдання він отримає потім	Установлюється певний порядок робіт. Залежно від побажань співробітника керівник може давати поради та пропонувати інші завдання	Керівник надає необхідні матеріали й інформацію (на прохання співробітників)
Оцінка роботи	Керівник особисто винагороджує і карає робітників, але сам у процесі праці не бере участі	Керівник намагається використовувати об’єктивні критерії критики й заохочення, намагається брати участь у роботі групи	Керівник дає окремі спонтанні коментарі, оцінки групової роботи відсутні
Трудова атмосфера	Висока напруга, ворожість	Вільна дружня атмосфера	Атмосфера неконтрольованої поведінки окремих співробітників

Продовж. табл. 1

Критерії	Авторитарний стиль	Демократичний стиль	Ліберальний стиль
Групова єдність	Покірне, безапеляційне підкорення	Висока групова єдність, низька плинність	Низька
Зацікавленість у виконуваних завданнях	Низька	Висока	Мінімальна
Інтенсивність (якість роботи)	Висока інтенсивність	Висока оригінальність результатів	Мінімальна
Готовність до праці	За відсутності керівника перерва в роботі	За відсутності керівника продовження роботи	Перерва в роботі за бажанням
Мотивація праці	Мінімальна	Висока	Мінімальна

Таким чином, успішність освітнього менеджменту у закладі освіти залежить від того, який із стилів лідерства вибере для себе конкретний керівник, який ставить за мету розвиток закладу, свого колективу, ефективність освітнього процесу у цілому. Водночас, глибинні інтерв'ю з педагогічними колективами різних закладів вищої (фахової передвищої) освіти дають усі підстави вважати, що успішним для освітнього менеджменту є демократичний стиль, який породжує довіру, взаємопідтримку у колективі, та створює зону комфорту для кожного співробітника закладу освіти. Вочевидь, це досягається за рахунок того, що демократичний лідер прагне створити таку організаційну структуру та морально-психологічний клімат у колективі, які б стимулювали його підлеглих брати зацікавлену участь в обговоренні, виробленні і прийнятті важливих для закладу освіти рішень.

Список використаних джерел

1. Нестуля О. О., Нестуля С. І. (2016). Основи лідерства. Наукові концепції (середина XX – початок XXI ст.) : навч. посіб. Полтава : ПУЕТ. 375 с.
2. Нестуля О. О., Нестуля С. І. (2009). Основи лідерства : навч. посіб. Полтава : ПУСКУ. 126 с.

Олєйнікова Наталя Миколаївна
магістрантка освітньої програми «Педагогіка вищої школи»,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Nata209813@gmail.com
Кононец Наталія Василівна
д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», natalkapoltava@ukr.net

ПОНЯТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Професійну комунікацію викладача відносимо до ряду функціонально-рольового (формального) спілкування, яке характеризується не лише особистісною взаємодією суб'єктів, а виконує певні функції. До даної категорії відноситься професійне спілкування, яке відрізняється від міжособистісного тим, що в його процесі ставляться мета й конкретні завдання, які вимагають певного рішення.

Професійна комунікація викладача є засобом здійснення професійної діяльності педагога, професіоналізм якого вимірюється сукупністю спеціальних професійних знаннях та різнобічних фахових уміннях та вмінням здійснювати взаємообмін інформацією в середині унікальної системи «людина – людина», «людина – інформаційні технології», «людина – інформаційні технології – людина». Результат реалізації якої забезпечує формування комунікаційних компетенцій, що вказує на усвідомлене розуміння викладачем цінності комунікативної діяльності, теоретичну і практичну готовність до її кваліфікованого виконання.

Професійна комунікація викладача є основною формою педагогічного процесу, продуктивність якого обумовлюється цілями й цінностями спілкування, прийнятими всіма його суб'єктами за норму індивідуальної поведінки.

Розгортається вона у процесі спільної комунікативної діяльності людей (суб'єкт-суб'єктної взаємодії), опосередкованої взаємообміном інформацією, за якої кожен з його учасників засвоює загальнолюдський досвід, суспільні, педагогічні, комунікативні, моральні та інші цінності, знання і способи комунікативної діяльності, виявляє, розкриває і розвиває власні психічні якості, формується як особистість і як суб'єкт комунікації. У цьому сенсі комунікація, комунікативна діяльність є важливими чинниками психічного розвитку людини. З чого можемо зробити висновок, що професійна комунікація викладача – багатогранне явище.

Професійна комунікація викладача вищої школи – система безпосередніх чи опосередкованих зв'язків, взаємодій педагога, що реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, засобів цифрової комунікації з метою взаємообміну інформацією, моделювання й управління процесом комунікації, регулювання педагогічних відносин.

Основними *засобами професійної комунікації викладача* виступають знакові системи: природні (вербальні, невербальні засоби), штучні (засоби цифрової комунікації).

Вербальну комунікацію ми розглядаємо як процес взаємообміну інформацією шляхом мови (усної, писемної, внутрішньої), який має свої внутрішні закони, вимагає достатньо активної розумової діяльності та ґрунтується на певній системі усталених культурних норм.

Під *невербальною комунікацією* ми розуміємо процес взаємообміну інформацією шляхом невербальних засобів комунікації (вираз обличчя, жести, погляд, кивок головою, орієнтація, дистанція, поза тіла, тілесний контакт, зовнішній вигляд, паравербальні та екстравербальні сигнали); соціально й психофізіологічно обумовлене застосування невербальних засобів комунікації (знакових систем), що виступають виразниками загальнокультурного досвіду й індивідуальних особливостей особистості та поліпшують взаємообмін (передачу, сприйняття й розуміння) інформацією.

Цифрову комунікацію ми тлумачимо як процес взаємо обміну інформацією за допомогою вербальних та невербальних комунікативних систем, опосеред-

кований комп'ютерними засобами комунікації (електронна пошта, телеконференції, веб-конференції, чат, форум).

Щодо *функцій комунікації викладача*, то результати вивчення наукових робіт досліджуваної проблеми показали наявність різних підходів до вирішення цього питання. Так, найчастіше у вітчизняних наукових джерелах учені виділяють такі функції комунікації: управлінську, інформативну, емотивну (експресивну) і фатичну (контактоустановчу); у зарубіжних – інформаційну, командну, інструктивну, інтегральну, функцію впливу й переконання [1–4].

Таким чином, *професійна комунікація викладача вищої школи* – система безпосередніх чи опосередкованих зв'язків, взаємодій педагога, що реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, засобів цифрової комунікації з метою взаємообміну інформацією, моделювання й управління процесом комунікації, регулювання педагогічних відносин. По суті, це здатність педагога передавати свої знання, уміння і навички своїм студентам, робити освітній процес ефективним, успішно керувати ним, впливати на студентів, усебічно розвивати їх особистість. З іншого боку – це успішна взаємодія із колегами у професійному середовищі, налагодження співпраці задля досягнення результату – підвищення якості освітнього процесу у закладу вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Гребенкина Л. К., Анциферова Н. С. Технология управленческой деятельности заместителя директора школы. Москва : Центр «Пед. поиск», 2000. 160 с.
2. Мусатов С. О. Педагогічна комунікація: психологічні витоки та особливості. *Особисті освітні потреби в системі післядипломної педагогічної освіти : наук.-метод. зб.* Житомир-Київ : ЖОІППО, 2005. 196 с.
3. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. Москва : Реал-бук, Киев : Ваклер. 2001. 656 с.
4. Сараева В. В. Формирование коммуникативных умений студентов вузов. *Казанский педагогический журнал*. 2012. № 2. С. 22–28.

Перова Світлана В'ячеславівна

к. пед. н., доцент, завідувачка кафедри теорії та практики перекладу, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», svitlanaperova15@gmail.com

СИСТЕМА КОНЦЕПЦІЙ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Система концепцій навчання перекладачів у закладах вищої освіти сьогодні перебуває у стані реформування – концепція навчання, де домінуючу роль відіграє викладач і яка, зазвичай, асоціюється з традиційними методами навчання і фронтальним режимом роботи, змінюється на альтернативні концепції. Офіційно на теренах Європи підготовка перекладачів для потреб держави і суспільства розпочалася лише у XX столітті. Водночас цей же період в європейській педагогіці в галузі гуманітарних дисциплін був ознаменований розробкою так званої гуманістичної концепції навчання, що не могло не позначитися також і підготовці фахівців з перекладу. Суть гуманістичної концепції полягає в орієнтації на особистість студента, на його інтереси, потреби і

можливості, а також на методи навчання, відповідні його індивідуальним особливостям. Для цієї концепції характерна переорієнтація всього процесу навчання з особистості викладача і методів викладання на особистість того, хто навчається і на способи навчання.

Основні принципи гуманістичної концепції навчання перекладачів можна окреслити так:

– навчальний процес повинен розвивати у студентів загальнолюдські цінності, гуманне ставлення і співчуття до оточуючих, співпереживання з ними (емпатію);

– навчання має носити особистісно-орієнтований характер, сприяти розвитку і реалізації почуття самосвідомості особистості, пізнання самого себе та інших, що передбачає диференціацію навчання і облік індивідуальних потреб студентів;

– роль викладача полягає в розвитку та актуалізації резервних можливостей особистості студентів. Він повинен допомагати їм у вирішенні питань, пов'язаних із змістом курсу і вибором матеріалів і методів навчання і, що найбільш актуально для майбутніх перекладачів, методів самостійного навчання.

Гуманістична концепція знайшла своє продовження в особистісно-орієнтованій концепції навчання, яка ґрунтується на індивідуальному підході педагога до кожного студента, з урахуванням його індивідуальних особливостей. Викладач має допомогти тим. хто навчається виявити їхні власні можливості, стимулювати самоствердження, самореалізацію їх як особистостей і професіоналів, що надзвичайно важливо для перекладача.

Навчання відповідно до цієї концепції передбачає: самостійність в процесі навчання, результатом чого є самостійне визначення цілей і завдань курсу, спільна з викладачем розробка програм навчання; опору на наявні у студентів-майбутніх перекладачів знання і досвід у процесі пояснення нового матеріалу; облік емоційного стану студентів, а також їхніх морально-етичних і моральних цінностей; обмеження провідної ролі викладача, присвоєння йому функцій помічника, консультанта, радника.

Слід також зазначити, що у контексті сучасної освітньої парадигми в межах особистісно-орієнтованої концепції навчання перекладачів деякі зарубіжні методисти дотримуються радикальної точки зору щодо самостійності студентів. Вони вважають, що особистісно-орієнтований підхід передбачає повну самостійність у процесі набуття знань і контролю за ходом навчання. На нашу думку, таке розуміння даної концепції виправдано лише за умови навчання дорослих у системі підвищення кваліфікації.

Проблемно-орієнтована концепція навчання ґрунтується усвідомленні будь-якого протиріччя в процесі діяльності, наприклад, неможливості виконати теоретичне або практичне завдання з перекладу за допомогою раніше засвоєних знань, умінь і навичок, що призводить до появи потреби в нових знаннях, які б дозволили вирішити протиріччя, що виникнули.

Цікавим у контексті нашої роботи, на наш погляд, є розмежування у німецькій педагогіці на шість рівнів у проблемно-орієнтованому навчанні:

1. Мотиваційний рівень. Проблема, що міститься в постановці завдань має викликати бажання діяти.

2. Рівень усвідомлення труднощів. Ініційовані викладачем дії щодо вирішення проблеми не призведуть до успіху, оскільки у тих, хто навчається, недостатньо наявних знань, умінь і навичок. Викладач акцентує увагу студентів на ціх труднощах і демонструє їм схематично потенційно можливі шляхи вирішення.

3. Рівень розробки вирішення проблеми. Студенти розробляють нові підходи до вирішення проблеми і відкривають новий шлях, за допомогою якого вони зможуть вирішити поставлений перед ними проблемну задачу. Роль викладача полягає в підтримці студентів.

4. Рівень реалізації (виконання). Студенти активно вирішують проблему, рухаючись наміченим шляхом, і досягають необхідного результату.

5. Рівень запам'ятовування і тренування. Отримані в результаті вирішення проблеми знання і навички необхідно усвідомлено запам'ятати і закріпити для застосування в інших проблемних ситуаціях. Викладач намагається домогтися автоматичного використання набутих знань і навичок.

6. Ступінь перенесення та інтеграції. Набуті знання і навичнки повинні усвідомлено використовуватися студентами в різноманітних навчальних та професійних діях у майбутньому.

Гуманістичний напрям в педагогіці, психології та дидактиці призвів до появи комунікативної концепції навчання, яка набула широкого поширення в багатьох країнах і застосовується при різних умовах навчання. На сьогоднішній день комунікативна концепція навчання іноземних мов є тим головним напрямком, у межах якого сформульовані основні цілі навчання, визначені і описані компоненти іншомовної комунікативної компетенції, визначені роль і характер навчальних матеріалів, методів і прийомів навчання і викладання.

Діяльнісно-орієнтована концепція навчання, яка стала витоком з німецької професійної педагогіки, набуває все більшого поширення в педагогіці вищої освіти, в тому числі в галузі іншомовної філологічної освіти.

У межах діяльнісно-орієнтованого підходу ті, хто вивчає іноземну мову, розглядаються як суб'єкти соціальної діяльності, тобто як члени соціуму, які віршують свої завдання і проблеми, не обов'язково пов'язані з мовою, в певних умовах, у певній ситуації, у певній сфері діяльності. Під вирішенням завдання або проблеми розуміються дії, вироблені однією людиною або групою людей, кожен з яких стратегічно використовує свої специфічні (мовні, мовленнєві / комунікативні) компетенції для досягнення певного результату. Діяльнісно-орієнтований підхід дозволяє враховувати весь діапазон особистісних характеристик людини як суб'єкта соціальної дійсності, в першу чергу когнітивні, емоційні та вольові ресурси.

Мовленнєву діяльність ми розуміємо як практичне застосування мовної комунікативної компетенції в певній сфері спілкування в процесі сприйняття та/або породження усних і письмових текстів, спрямоване на виконання конкретної комунікативної задачі. Згідно з діяльнісно-орієнтованою концепцією навчання вся мовна діяльність пов'язана зі сприйняттям і породженням усних та/або письмових висловлювань, а також з інтерактивними діями.

Під інтеракцією нами розуміється усний та/або письмовий обмін інформацією між двома або більше людьми, під час якого процеси сприйняття і породження можуть чергуватися або, як під час усного спілкування, накладатися один на одного. Співбесідники часто говорять і слухають один одного одночасно, і, навіть якщо суворо дотримується черговість висловлювань, той, хто слухає, як правило, намагається передбачити загальний зміст адресованого йому висловлювання і заздалегідь сформулювати свою відповідь.

Отже, у процесі підготовки перекладачів кардинально змінюється мета навчання іноземної мови. Вона стає практико-орієнтованої на використання іноземної мови як засобу спілкування між представниками різних культур. Вільне володіння як мовою оригіналу, так і мовою перекладу є невід'ємною складовою професійної компетентності перекладача. Відповідним чином у процесі підготовки перекладачів змінюється підхід до навчання іноземних мов: їх вивчають вже не з загальноосвітньої, не з теоретичною, а з практичною метою. Навчання носить яскраво виражений діяльнісно-орієнтований і комунікативно-спрямований характер та успішно застосовується в практиці підготовки перекладачів у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Schelten A. Grundlagen der Arbeitspädagogik. Vierte, vollständig neu bearbeitete Auflage. Franz Steiner Verlag, 2005. 254 S.
2. Riedl A. Grundlagen der Didaktik. Franz Steiner Verlag, 2004. 247 S.

Погосян Каріна Михайлівна

викладач вищої категорії, викладач, Фаховий медичний коледж Харківської медичної академії післядипломної освіти, karinapogosyan777@gmai.com

РОЗВИТОК SOFT SKILLS ЯК РЕСУРС ФОРМУВАННЯ МЕДСЕСТРИНСЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Соціально-економічні зміни, що відбуваються в сучасному світі, висувають нові вимоги до якості підготовки здобувачів освіти. Сьогодні від спеціаліста вимагають не лише високого рівня професійних знань, умінь і навичок, а й здатності ефективно взаємодіяти в професійному середовищі, спрямованості на досягнення високих професійних стандартів, на постійний професійний розвиток. Тому, надзвичайно важливим завданням, яке, наразі, стоїть перед фаховою передвищою освітою, є підготовка конкурентоздатних фахівців, спрямованих на професійну успішність. Складником такої успішності є наявність у фахівців «soft skills» – навичок групової взаємодії, критичного мислення, креативності, прийняття рішень.

У масштабах усього світу про «soft skills» заговорили після Всесвітнього економічного форуму, проведеного в 2016 році в Давосі, тоді були перераховані ключові вміння, які стануть актуальними на ринку праці до 2020 року, серед них: комунікація і самопрезентація, емоційний інтелект, цілепокладання і критичне мислення.

Останні дослідження ринку праці показують, що інтерес роботодавців до «м'яких навичок» посилюється – 93 % підприємців з 16 Європейських країн визнали їх в тій же мірі важливими, що і професіональні знання та вміння. На думку Елеонори Дюваль, французького фахівця в області комунікації, робочі навички з часом застарівають, а ось soft skills актуальні завжди [2].

Дослідженнями пов'язаними з поняттями soft skills займались О. Баринова, О. Абашкіна, Є. Гайдученко, А. Марушев, В. Давидова, Н. Жадько, М. Чуркіна, О. Сосницька, В. Шипілов.

Аналіз останніх досліджень вказує, що на сучасному етапі питання розвитку «м'яких навичок» висвітлено недостатньо. Значна кількість наукових публікацій з компетентнісного підходу, не дає повного бачення моделювання процесу підготовки майбутніх медичних сестер на основі розвитку універсальних компетенцій.

Розглядаючи проблему підготовки майбутніх медичних сестер можна зазначити, що розвиток soft skills є ресурсом для формування медсестринських компетентностей.

Канадський викладач сестринської справи та експериментатор Патриція Беннер пояснювала медсестринську компетентність як можливість виконувати завдання з отриманням бажаного результату за будь-яких умов. На її думку, компетентний фахівець системи охорони здоров'я може планувати свої дії, але йому бракує гнучкості та швидкості прийняття професійних рішень. Канадські дослідники з проблем компетентності медсестер вважають, що для успішного здійснення сестринського процесу медична сестра повинна володіти основними ключовими компетентностями: функціональними, соціальними та мотиваційними. Соціальні та мотиваційні належать до категорії soft skills [1].

М'які навички впливають на стосунки пацієнта та медсестри; ці навички також сприяють відносинам медсестри з іншими членами міждисциплінарної групи, а також з громадами, де практикує медсестра. Тому медичним сестрам життєво важливо розвивати м'які навички, які сприятимуть роботі в команді, співпраці та сприятимуть поліпшенню результатів пацієнта.

Стосовно вимог до медичної сестри, які зазначені у професіограмі на Українському Порталі професійного консультування, soft skills згадані дотично, а зміщення компетентностей відбувається у бік hard skills. У зв'язку із такою дефіцитарністю, вважаємо за потрібне, при організації освітнього процесу в медичному коледжі, визначити перелік м'яких навичок, які б визначили успіх підготовки майбутніх медичних сестер.

Дослідники «базових навичок» XXI століття розробили структурну модель soft skills, яка складається з трьох зон розвитку студента та визначає траєкторію

та перспективи навчання функціональним навичкам. Модель має три складових: ядерну, пластичну та перспективну зони [3].

Представлені зони моделі взаємопов'язані між собою і в цілому дають нам схему soft skills, які корелюють із загальними компетенціями, зафіксованими в освітньо-професійній програмі підготовки медсестер.

Спираючись на зазначену вище структурну модель, проаналізуємо можливість розвитку soft skills при опануванні програми навчання у медичному коледжі.

Soft skills «ядерної зони» обумовлені біологічними чинниками, тому педагогам потрібно враховувати їх під час навчання та розвивати їх не вдасться.

Стосовно soft skills «пластичної зони» то це ресурсна зона, більш того – розвиток цих skills має «сенситивний» період – з 15 до 18 років, тобто той час, коли можна максимального докласти зусиль до розвитку навичок і вони будуть забезпечувати діяльність назавжди.

В умовах нестабільного світу сформувати soft skills «перспективної зони» раз і назавжди неможливо, вони повинні перебувати в постійному вдосконаленні та розвитку. Разом з тим за роки навчання у медичному коледжі студенти цілком можуть придбати і розвинути основи названих soft skills.

Класифікація описаних універсальних навичок дозволить педагогічним працівникам цілеспрямовано займатися створенням умов освітнього середовища для розвитку у студентів soft skills.

Наразі особливого значення в системі освіти набуває питання, як забезпечити навчальний процес відповідними навчально-методичними засобами, щоб освітнє середовище коледжу відповідало сучасним глобальним викликам, розвивало та формувало сучасні універсальні компетенції.

У підсумку слід зазначити, що soft skills – це не тільки один з нових трендів динамічно мінливої економіки і «складного» світу, а багато в чому функціональний інструмент, що забезпечує продуктивну взаємодію особистості з навколишнім світом, успішну її професійну і особистісну самореалізацію.

Орієнтація на soft skills в розвитку медсестринських компетенцій студентів медичного коледжу є об'єктивною необхідністю, відповіддю на виклики часу. В деякій мірі, корелюючи з результатами навчальної діяльності – професійними компетентностями – soft skills суттєво доповнюють, конкретизують та змістовно наповнюють їх.

Медсестри без м'яких навичок не можуть належним чином взаємодіяти з пацієнтами, колегами по роботі та іншими медичними працівниками, що може поставити під загрозу здоров'я пацієнта, перешкоджаючи потоку медичної допомоги.

Список використаних джерел

1. Касьянова Н. В. «Формування медсестринської компетентності з позиції якості освіти» URL: https://naurok.com.ua/formuvannya-medsestrinsko-kompetentnosti-z-pozici-yakosti-osviti-82345.html (дата звернення: 19.11.2020)

2. Козлова А. С. Технологии развития soft-skills у будущих специалистов (на примере участников общественных организаций УрФУ): магистерская диссертация. Екатеринбург, 2020. 126 с. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/86580/1/m_th_a.s.kozlova_2020.pdf (дата звернення: 19.11.2020).
3. Нагимова Н. И., Фахретдинова М. А. Развитие soft skills как ресурс формирования предпринимательнских компетенций обучающихся профессиональных образовательных организаций. *Современные проблемы науки и образования*. 2018. № 6. URL: http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=28329 (дата звернення: 19.11.2020).

Семко Лариса Петрівна
науковий співробітник математичної та інформатичної освіти, Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, L_Semko@ukr.net

ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ІНФОРМАТИКИ

Сучасні потреби розвитку України вимагають переходу на нову, більш гнучку, ніж існуюча, стратегію інформатичної освіти. Особистісна спрямованість освіти є однією з основних тенденцій розвитку сучасної школи.

У новому Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти визначені вимоги до освіченості учнів основної і старшої школи.

Основною метою освітньої галузі «Інформатика» є формування в учнів інформатичної компетентності, яка передбачає вміння самостійно працювати з інформацією, шукати, вибирати, аналізувати й оцінювати, організовувати, представляти, передавати її, моделювати, проектувати об'єкти і процеси, у тому числі під час взаємодії з іншими, відповідально реалізовувати свої плани, приймати рішення і діяти в непередбачених ситуаціях, учитися упродовж життя Сформованість цієї компетентності в учнів середньої школи – найважливіша умова розвитку сучасної ефективної високотехнологічної економіки.

Серед завдань галузі можна виділити ті завдання, які мають практичну спрямованість уроків інформатики:

– здатність учнів застосовувати на практиці набуті знання, уміння, навички і досвід діяльності учня з інформацією, що міститься в навчальних предметах і освітніх галузях, а також в навколишньому світі;

– способи діяльності щодо добору та застосування відповідних ІКТ для пошуку необхідних відомостей, їх аналізу, організації, перетворення, зберігання, передавання;

– застосовувати інформатичні методи у процесі розв’язування навчальних і практичних задач, використовувати знання з інформатики і вміння під час вивчення інших навчальних предметів;

– використовувати отриману інформацію в особистому житті [1].

Одним із шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його із сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового просторів є орієнтація на формування компетентностей та створення ефективних механізмів їх впровадження. Актуальність поняття компетентності визначається тим, що саме компетентності є тими індикаторами, які дають змогу визначити готовність учнів старшої школи до життя, його подальшого особистого і суспільного розвитку.

Впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес вивчення інформатики передбачає необхідність навчанню вмінь, які мають на меті поєднувати теоретичні знання з практичними діями. При цьому включення у процес навчання питань і задач прикладного та практичного змісту є лише необхідною умовою такого навчання. Крім цього, необхідно навчати учнів спеціальним прийомам розумової роботи, що є необхідним для застосування теоретичних знань, і формувати в них практичні вміння і навички. Проблема застосування знань на практиці вимагає формування в учнів вміння самостійно шукати, аналізувати, відбирати необхідні дані й відомості, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати їх за допомогою реальних об'єктів та інформаційних технологій.

Інформаційна компетентність – інтегроване утворення особистості, яке віддзеркалює її:

– здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку відомостей і ефективної роботи з ними в усіх їх формах і представленнях;

– здатність щодо роботи з комп’ютерною технікою й телекомунікаційними технологіями і здатні 51сть щодо застосування останніх у навчальній, професійній діяльності та повсякденному житті;

– мотивацію, потребу й інтерес до отримання знань, умінь і навичок у галузі технічних, програмних засобів й інформації, сукупність суспільних, природних і технічних знань, що відображають систему сучасного інформаційного суспільства;

– знання, що складають інформативну основу пошукової пізнавальної діяльності;

– способи і дії, що визначають операційну основу пошукової пізнавальної діяльності;

– досвід пошукової діяльності у сфері програмного забезпечення і технічних ресурсів;

– досвід відносин «людина – комп’ютер» [2].

Практична спрямованість змісту навчання інформатики реалізується під час виконання учнями запланованих тематичних практичних робіт, розв’язування компетентнісних задач, виконання індивідуальних і групових навчальних проектів. Засвоєння змісту навчального матеріалу забезпечується застосуванням різних організаційних форм навчальної діяльності учнів (індивідуальної, парної, групової, колективної тощо) та інноваційних методів навчання.

Виконання учнями практичних завдань на комп’ютері є важливою частиною уроку інформатики. На кожному уроці учні мають виконувати на комп’ютері певні дії, пов’язані з вивченням конкретного матеріалу. Вони стають окремою структурою, складовою програми, навчального процесу і запроваджуються з метою набуття школярами інформаційної та ключових компетентностей, відповідно до державних вимог із загальноосвітньої підготовки учнів.

Використання практичних робіт у викладанні інформатики дозволяє здійснити діяльнісний підхід до навчання.

Метою виконання практичних робіт на уроках інформатики є [3]:

– розвиток і відстеження динаміки зміни рівня освіченості учнів за рахунок підвищення міцності, глибини і системності знань і вмінь застосовувати їх на практиці;

– допомогти учням адаптуватися до стилю й умов життя в сучасному суспільстві;

– розвиток в учнів самостійності мислення (здатність до планування, аналізу і синтезу, логіці, усвідомлення й узагальнення тощо).

Основними перевагами практичних занять є:

– кожна практична робота планується за принципом «від простого до складного»;

– управління діяльністю учнів здійснюється за допомогою консультування вчителя;

– виконання практичної роботи один на один з комп'ютером (індивідуальний практикум – вища форма роботи в порівнянні з фронтальними практичними роботами, які характеризуються різнотипністю завдань як за рівнем складності, так і за рівнем самостійності);

– автономна діяльність учнів регламентується за допомогою підготовлених заздалегідь інструкцій;

– можливість учнів осмислити й узагальнити власну діяльність;

– результатом діяльності учнів є перевірка закономірностей, вивчених на уроках формування теоретичних знань.

У результаті виконання практичних робіт учень отримує не тільки інформацію, яка швидко змінюється, а ще вміння відсіяти її від непотрібної, перевести в досвід власної діяльності, і в підсумку сприяє формуванню інформаційної компетентності, тобто здатності володіти інформаційними технологіями, працювати з усіма видами інформації, здатності використовувати отримані знання.

Придбання життєво важливих компетентностей дає учневі можливість орієнтуватися в сучасному суспільстві, формує здатність особистості швидко реагувати на запити часу. У процесі виконання конкретним учнем певного комплексу дій перевіряються і реалізуються саме особистісні якості учня (зв'язок компетентнісного підходу з особистісно-орієнтованим). Учень повинен проявити компетентність, тобто здатність встановити і реалізувати зв'язок між «знанням-вмінням» і ситуацією.

Список використаних джерел

1. Семко Л. П., Самойленко Н. І. Формування інформаційних компетенцій на уроках інформатики в основній школі. *Матеріали Всеукр. наук-практ. конф.* Київ, 2013. С. 435–439.
2. Семко Л. П., Лапінський В. В. Інформаційні компетентності та шляхи їх формування. Херсон, 2020. С. 324–327.
3. Семко Л. П., Самойленко Н. І. Компетентнісний підхід до навчання інформатики в основній школі. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 2.* Кіровоград, 2013. *Випуск 4*. С. 63–67.

Соснова Валентина Анатоліївна
викладач української мови, Комунальний заклад вищої освіти «Кам'янський медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради»
Куцевол Оксана Петрівна
викладач української мови, Комунальний заклад вищої освіти «Кам'янський медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради»

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У БАКАЛАВРІВ-МЕДИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Сучасна практика в галузі медицини доводить, що, окрім формувань у здобувачів вищої освіти професійних (фундаментальних) компетентностей, мають бути сформовані і соціальні (м'які) навички, які спрямовані на підвищення ефективності праці. До таких soft skills належать навички спілкування або комунікативні навички. Soft skills потрібні медичним сестрам, всім, хто працює з людьми у сфері надання медичних послуг. Переконати пацієнта пройти важливе обстеження, знизити рівень тривожності чи невдоволення, побудувати довірливі та довготривалі партнерські взаємовідносини, переконати пацієнта за допомогою слова.

Орієнтація медичних коледжів переважно на здобуття професійних знань, умінь і навичок під час підготовки бакалаврів медсестринства змістила на другий план питання розвитку особистісних якостей майбутніх спеціалістів сестринської справи, які є необхідним складником компетентного фахівця [3, с. 5].

Комунікативна професійно орієнтована компетентність – це «система знань, умінь і навичок, потрібних для ефективного спілкування», тобто треба володіти сумою знань про мову, вербальні і невербальні засоби спілкування, культуру, національну своєрідність суспільств і вміти застосовувати ці знання в процесі спілкування.

Опанування комунікативною професійно орієнтованою компетентністю передбачає «вироблення навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері: вплив на співрозмовника за допомоги вмілого використання різноманітних мовних засобів, оволодіння культурою монологу, діалогу та полілогу; сприйняття й відтворення фахових текстів, засвоєння лексики і термінології свого фаху, вибір комунікативно виправданих мовних засобів, послуговування різними типами словників».

На заняттях з української мови за професійним спрямуванням бакалаври-медики навчаються ефективно використовувати мовні засоби комунікації як складові soft skills. Щоб бути гарним комунікантом, досягти успіхів у професійній діяльності фахівцеві-медикові потрібно не тільки знати мову, розуміти її внутрішні закономірності, а й уміти реалізувати себе в соціумі, набувати майстерності отримувати знання протягом усього життя. Майбутні медичні сестри опановують на заняттях навички мовленнєвої професійної компетентності під час проведення рольових ігор, до прикладу: спілкування фахівця, який першим комунікує з пацієнтом, його родиною, оточенням. Бакалаври сестринської спра-

ви, здійснюючи догляд за хворими, на практичних заняттях доводять, що медична сестра не повинна зловживати словами іншомовного походження, якщо є відповідники в рідній мові. Відпрацюванню навичок культури мовлення майбутнього медичного працівника приділяється значна увага на практичних заняттях. Студенти розв'язують ситуаційні завдання щодо необґрунтованого вживання медичної термінології медичною сестрою під час розмови з пацієнтом. Вправи з теми «Лексичний аспект сучасної української мови у професійному спілкуванні» спрямовані на відпрацювання дотримання лексичної норми, пошуку українських відповідників до запозичених слів, збагачення словникового запасу медичної сестри.

Робота над темою «Специфіка мовлення фахівця. Майстерність публічного виступу», спрямована на формування у студентів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях, формулювати власну думку про мовленнєву вправність фахівця на основі його висловлювань; застосовувати доречно норми сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні.

Спілкування – це складний процес встановлення та розвитку контактів між людьми, взаємодії особистостей, в основі якого лежить обмін думками, почуттями, волевиявленнями з метою інформування [2].

Вміння вислухати пацієнта, співрозмовника, уникаючи суржику, професійних жаргонізмів, виокремити найголовніше, проявляти повагу та чуйне ставлення до проблем «умовного» пацієнта під час розв'язання ситуаційних завдань, роботи над алгоритмами ведення телефонної розмови, – це і є набуття соціальних навичок комунікації майбутнього медичного спеціаліста.

Формування «soft skills» на заняттях з української мови за професійним спрямуванням під час укладання документів щодо особового складу – автобіографії, резюме направлено на набуття здобувачами вищої освіти умінь презентувати себе під час співбесіди з роботодавцем, застосувати отримані знання у процесі фахового спілкування.

Професійна успішність студентів, у яких сформовані «soft skills» комунікативного спілкування набагато вище, ніж у фахівців, яким важко поєднувати складові hard skills та soft skills

За результатами анкетування здобувачів вищої освіти щодо визначення з переліком найбільш пріоритетних соціальних навичок при роботі медичної сестри виокремлено комунікативні навички (навички спілкування), вміння грамотно спілкуватися (у тому числі через e-mail), уміння вирішувати проблемні ситуації, слухати і вести розмову; особисті якості, вміння виступати публічно; навички роботи в команді комунікантів.

Отже, формування soft skills у бакалаврів медсестринства на заняттях з української мови спрямоване на набуття комунікативної професійно орієнтованої компетентності, розвиток умінь знаходити підхід до комунікантів, надавати зворотній зв'язок під час спілкування, дозволить досягати високих результатів серед колег.

Список використаних джерел

1. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту.* 2015. № 2. С. 162–167.
2. Козаченко Г. В. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. Київ : ВСВ «Медицина», 2015. 336 с.
3. Степанюк А. В. Формування професійно значущих якостей медичних сестр у процесі фахової підготовки : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. 224 с.

Стегній Тетяна Миколаївна
викладач, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права ПДАА», tanuta82@gmail.com

РОЛЬ ОСВІТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Вимоги сьогоднішнього дня в підготовці сучасного фахівця, а також аналіз накопиченого у вітчизняних і закордонних вузах досвіду представляє можливість обґрунтування концептуальної моделі сучасної вітчизняної вищої освіти. Необхідність такої концепції зумовлена соціально-економічними явищами, що відбуваються в суспільстві: посиленням демократичних тенденцій і підвищенням ролі загальнолюдських цінностей, розвитком інтеграційних процесів у науці, освіті, становленням ринкових відносин, розвитком національної культури.

Підвищення ролі вузів у науково-освітньому значенні, необхідність їх перетворення на регіональні науково-учбово-виробничі комплекси вимагають створення нової, системної концепції освіти. У її центрі повинна стояти вільна, соціально активна, творча і духовна особистість студента, чия підготовка повинна бути адекватною змісту і способам реалізації майбутньої професійної діяльності.

Сучасна освіта – це система професійної підготовки різних спеціальностей і профілів, що характеризується фундаментальністю, універсальністю, гуманітарною і науково-дослідною спрямованістю. Ця система припускає орієнтацію студентів факультетів (відділень, спеціалізацій) на освоєння загальнотеоретичних, спеціальних, психологічних знань, придбання науково-дослідних і практичних навичок і умінь для того, щоб творчо оперувати ними при рішенні проблемних задач.

Метою сучасної освіти є поєднання зусиль галузевих підприємств, освітніх закладів та інших зацікавлених у виробництві, переробці безпечної та якісної органічної продукції, сприяє динамічному та ефективному розвитку органічного руху в Україні.

Сучасна освіта у вищій школі спирається на ряд основних принципів, обумовлених вимогами до підготовки фахівців. Серед них необхідно виділити такі:

– Фундаментальність, що виявляє собі в ході впровадження в навчальний процес теорії високого ступеня спільності, що має підвищену інформаційну ємність і універсальну застосовність.

– Інтегрованість, що визначається в органічному зв’язку і взаємопроникненні елементів теоретичної, науково-дослідної, практичної підготовки студентів.

– Універсалізація, спрямована на формування в студентів різносторонніх педагогічних знань і способів діяльності, професійних і особистісних якостей на основі взаємодії і гармонізації властивостей шкільної з елементами університетської педагогічної освіти: змісту, структури, функцій.

– Професіоналізація – послідовність загальної спрямованості всієї навчально-виховної, науково-дослідної діяльності студентів і викладачів на вивчення дисциплін загальнонаукового, спеціального і професійного циклів у контексті майбутньої професії.

– Інтелектуалізація, що сполучує спеціальну професійну підготовку фахівця з розвитком його кругозору, морально-естетичної і професійної культури, формуванням систем діяльнісного підходу до оволодіння окремими, міжпредметними й узагальненими знаннями, уміннями, навичками

– Безперервність освіти, що зв'язана з оптимальним задоволенням реальних потреб майбутніх фахівців у спеціалізації, здійснюваної в ході практичної діяльності, стажування, підвищення кваліфікації, самоосвіти.

– Індивідуалізація і диференціація, що забезпечують індивідуально-творчий підхід до навчання студентів, що враховує аспекти індивідуальних особливостей учнів, повний розвиток їх особистісних і професійних інтересів, потреб, здібностей і можливостей. Сучасна освіта повинна ґрунтуватися на предметній системі навчання, що надає студентам можливість складати індивідуальний навчальний план відповідно до обраної програми навчання.

– Інноваційність, що виявляється у варіативності, динамічності змісту, форм, методів і технологій підготовки студентів до різних видів педагогічної роботи в середніх, середньо-спеціальних і вищих навчальних заставах.

– Національно-регіональний підхід, спрямований на задоволення вузами соціального замовлення в підготовці викладачів різних спеціальностей, необхідних навчальним закладам регіону, країни.

Сучасна професійна освіта здійснюється у ЗВО різного типу. Це університети, академії, інститути, факультети, відділення і спеціалізації, що історично склалися в Україні, а також підсистему підготовки фахівців з ученими ступенями в професійних галузях, форми підвищення педагогічної кваліфікації в післявузівський період. До системи спеціального професійної освіти також входять технікуми, коледжі, училища, що функціонують при вузах і взаємодіючі з ними на договірній основі.

Інтенсивний розвиток сучасної професійної сфери викликає зміни у вимогах до фахівців у видах кваліфікаційної діяльності і профілю фахівця.

Таким чином, ще одним структурним компонентом системи вищої освіти є визначення профілю фахівця, його індивідуальної концепції професійного розвитку. Профіль фахівця визначається безпосереднім контактом студентів IV–V курсів з формами конкретної трудової діяльності, де вони проходили професійну практику й у майбутньому мають намір працювати. Профіль залежить від професійних функцій, які виконуються майбутнім фахівцем і інтенсивністю відтворення необхідного обсягу знань.

Вища освіта сьогодні – це система багаторівнева, що включає безупинну підготовку бакалаврів, фахівців і магістрів.

Вища освіта є системою, яка, з одного боку, відповідає на споживи і запити студентів у їх особистісному і професійному становленні, з іншого боку – задовольняє соціальне замовлення в підготовці фахівців для різних схем виробничого, соціального і культурного життя сучасного суспільства. У цьому зв'язку основні цілі вищого професійної освіти отримують подвійну орієнтацію:

Метою студентів є пізнавальна діяльність, інтелектуальний й емоційний розвиток, що сприяє формуванню особистісно-спрямованих і індивідуальних якостей, що відповідають їх здібностям, інтересам, потребам у рівні освіти.

Метою сучасного вузу є забезпечення високого рівня загальнонаукового, спеціального і професійного індивідуально-творчого розвитку студента, що опановує основами професії, загальної культури, що дозволяють виявити їх у конкретній діяльності і процесі безупинної самоосвіти.

Інтегративним результатом вищої освіти є вільна, соціально активна, творча і духовна особистість компетентного фахівця з вираженою професійною і науково-дослідною спрямованістю, здатна адаптуватися до різноманітних видів діяльності в мінливих соціально-економічних умовах.

Лише об'єднавши зусилля освітніх закладів , галузевих підприємств та, інших зацікавлених у виробництві, переробці безпечної та якісної органічної продукції, ми можемо досягти поставлених цілей а саме ефективному розвитку органічного руху в Україні.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 1998. С. 436.
2. Гончаренко С. У. Методика як наука. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2001. Вип. 1. С. 86–95.
3. Давидов В. В. Теорія розвиваючої освіти. Москва : Вища школа, 1996. С. 376.
4. Калініченко Н. П. Антологія педагогічної думки. Москва : Педагогіка, 1988. С. 640.
5. Лузан П. Г. Особливості активізації навчанні студентів-аграрників. *Науковий вісник Національного аграрного університету.* 2003. Вип. 64. С. 288–295.
6. Рябець В. І. Педагогічні умови удосконалення практичної підготовки молодших спеціалістів сільськогосподарського виробництва в агротехнічному коледжі. Київ, 1998. 181 с.

Шарлай Наталія Миколаївна
викладач кафедри фізіології, Українська медична стоматологічна академія, natasharlay38@gmail.com
Жукова Марина Юріївна
к. б. н., доцент, Українська медична стоматологічна академія, zhukova2016@ukr.net

СУЧАСНА ВИЩА МЕДИЧНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Розвиток, добробут та місце кожної країни в міжнародному співтоваристві в основному визначають три складові: рівень економіки, стан розвитку

інституту політики та стан освіти і науки в державі. Ці складові взаємопов'язані та взаємозалежні. З перспективою на майбутнє кожна нація, щоб не випасти зі світового еволюційного процесу, зобов'язана турбуватись про виховання творчої еліти.

Сучасний стан розвитку вищої медичної освіти України висуває підвищені вимоги до професійної компетенції фахівців у галузі охорони здоров'я, що визначається як найважливіший чинник реформування системи охорони здоров'я. Поряд із загальними вимогами до лікаря, який би міг задовольнити потреби як індивідуума, так і спільноти в цілому, зростають вимоги до навчальних медичних закладів щодо постійного вдосконалення професійної освіти. Наголошується, що рівень державної підтримки цих інституцій повинен напряму пов'язуватися з якістю підготовки спеціалістів, їхньою соціальною значимістю [1].

Нинішній стан розвитку вищої медичної освіти характеризується системними змінами, що зумовлені: динамічними змінами у вітчизняній охороні здоров'я та соціальними, економічними, етичними, правовими особливостями діяльності суб'єктів системи охорони здоров'я в Україні; сучасними вимогами до рівня якості у галузі освіти; масштабністю й темпами перетворення у світі у сфері накопичення, передачі, використання інформації з питань медичної науки і практики; інтенсифікацією міжнародного співробітництва у сфері медичної освіти: єдині системи оцінювання, обмін знаннями, створення інтерактивних мереж, мобільність студентів, викладачів і фахівців охорони здоров'я; створенням нових форм навчального середовища, безперервного професійного розвитку лікарів, починаючи від засобів дистанційної освіти і закінчуючи повноцінними «віртуальними» освітніми комплексами . Початок XXI століття пріоритетними для медичного працівника визначає такі показники як: активність і компетентність; уміння ефективно працювати в групі, тобто працювати спільно, знаходити загальну позицію шляхом компромісів; здатність передбачати і реалізувати найближчі і довготривалі, прямі і непрямі результати своїх професійних дій, творче відношення до справи, бажання і уміння оцінювати результати своєї праці з погляду суспільного замовлення.

З основних складових професійної підготовки сучасного лікаря має стати навчальний процес, орієнтований на пацієнта. У центрі всієї сучасної медичної освіти постає людина, і не тільки як носій окремих морфологічних структур, фізіологічних процесів, дій і психічних типів поведінки, їх відхилень, а в усій цілісності. Навчання, орієнтоване на пацієнта, – це не лише практична освіта під час безпосередньої взаємодії з хворими, це формування пацієнтоорієнтованої позиції, яка визначає подальшу професійну діяльність у галузі медицини .

Національна система освіти формується в умовах значних зрушень у духовному просторі суспільства, що вимагає від викладачів вносити певні корективи в цілі, завдання та зміст освітнього процесу. Освітній процес у закладі вищої освіти для молодої людини є періодом не лише активного здобуття знань, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, а ще й затвердження

фахових пріоритетів і уподобань, остаточного формування світоглядних орієнтирів.

Проалізувавши закони України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», то здійснення освітнього процесу в закладах вищої освіти проходить відповідно до Конституції України, та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, державних стандартів освіти та інших актів законодавства України з питань освіти [2].

Сучасний освітній простір в Україні перебуває в стані турбулентних змін. Цей стан викликаний, з одного боку, активним реформуванням системи вищої медичної освіти Міністерством охорони здоров'я України, з іншого – тим, що Україна все більше інтегрується в європейський економічний та освітньо-науковий простір. Це вимагає від випускників українських закладів вищої медичної освіти все більшої кількості компетентностей. Забезпечення здобуття випускниками необхідної кількості компетентностей стало одним із найважливіших завдань сучасної медичної освіти в Україні.

Сучасна вища медична освіта є необхідною складовою підготовки майбутнього лікаря. Для формування в студентів професійних знань і навичок. Однією з цілей навчального процесу в медичному ЗВО є формування особистості лікаря, який уміє сприймати необхідну інформацію, самостійно здобувати і використовувати її на практиці, розв'язувати складні клінічні завдання.

Список використаних джерел

1. Лазоришинець В. В. Вища медична та фармацевтична освіта України на сучасному етапі. *Матеріали III Всеукраїнської фармацевтичної конференції «Аптека-2008 Осінь».* 2008. URL: http://www.slideshare.net/morion/ss-presentation-779442.
2. Про вищу освіту : Закон України. ВВР України. 2014. № 37/38. Ст. 2004.

Балюк Вікторія Олександрівна
к. пед. н., голова циклової комісії математики, комп'ютерних технологій та інформаційної діяльності, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права ПДАА», baliuk.vika@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ QUIZIZZ

Аналізуючи сучасний стан технічного забезпечення закладів вищої освіти, спостерігаємо недостатню оснащеність необхідним обладнанням та програмними продуктами для проведення занять з використанням ІР-технологій. Більше того, більшість викладачів не готові до впровадження освітніх інноваційних, тому гостро постає питання розробки нових методик організації інтерактивного навчання. Зауважимо, що інтерактивне навчання не є новою організаційною формою навчального процесу, але вивченню його сутні, на наше переконання, приділено недостатньо уваги, що актуалізує потребу подальших досліджень.

У працях Е. Полат зазначається, що під час інтерактивного навчання освітній процес побудовано таким чином, що всі студенти навчальної групи залучаються в процес пізнання, кожен з них вносить свій особливий індивідуальний внесок, йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності [1].

Базовим поняттям змісту інтерактивного навчання, є «взаємодія», яку ми розуміємо як безпосередню міжособистісну комунікацію, яка характеризується здатність людини «приймати роль іншого», уявляти, як її сприймає партнер із спілкування або група, і відповідно інтерпретувати ситуацію та контролювати власні дії [2].

Цінними для нашого дослідження виявилися напрацювання С. Уткіна, який пов'язує термін «інтерактивний» з комп'ютерним навчанням, підкреслюючи той факт, що у більшості випадків комп'ютери працюють у режимі взаємодії «людина машина, програмне середовище». Він вважає інтерактивне навчання однією з можливих моделей педагогічного процесу, яке забезпечує спілкування викладача і студента з допомогою комп'ютера [3].

Ці форми ефективні в тому випадку, якщо обговорюється якась проблема в цілому, про яку у студентів є початкові уявлення, отримані раніше на заняттях або з життєвого досвіду. Важливо, щоб рівень обговорюваної проблеми дозволяв перейти від найпростіших питань до широкої постановки проблеми [1].

Використання інтерактивного навчання представляє собою систему правил організації продуктивної взаємодії між студентами, при якій відбувається засвоєння нового досвіду, отримання нових знань і надається можливість для самореалізації особистості. Інтерактивне навчання зорієнтоване на: соціалізацію особистості й формування в процесі виховання та освіти навичок активної моральної дії, розвиток особистості, яка здатна критично оцінювати події, що відбуваються в суспільстві.

Узагальнюючи теоретичні надбання педагогів, виокремлюємо ключові характеристики інтерактивного навчання (рис. 1):

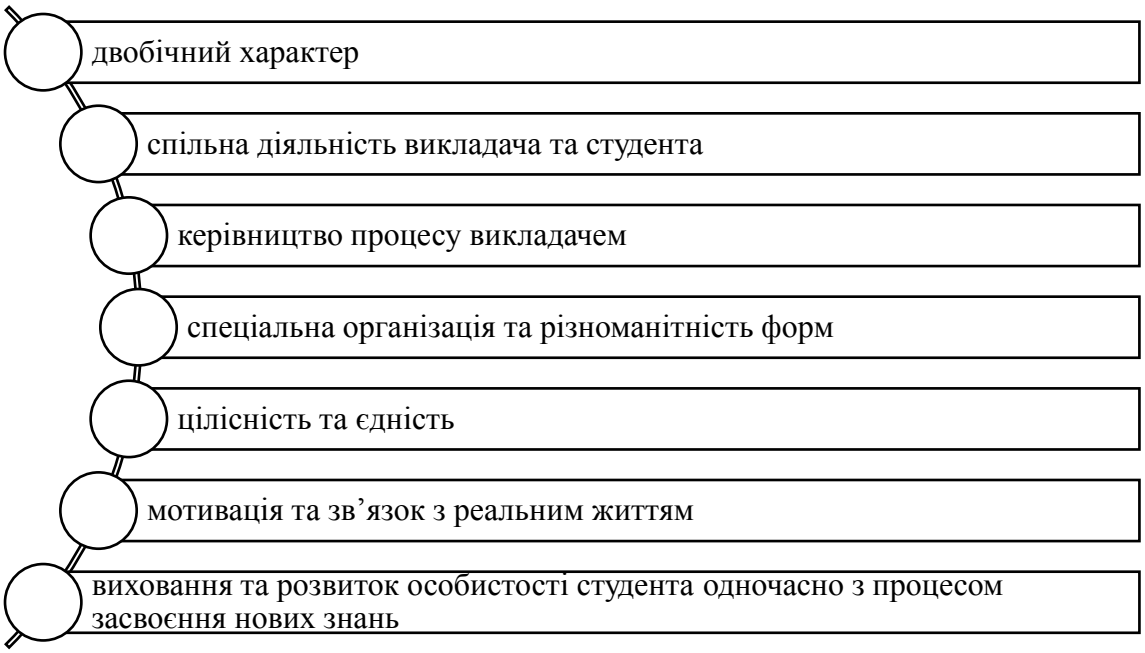

Рисунок 1 – Ключові характеристики інтерактивного навчання

Інформаційний зміст рисунку 1 дозволяє стверджувати, що інтерактивне навчання сприяє активізації навчально-пізнавального процесу, формуванню глибокої внутрішньої мотивації, надає можливості для інтелектуального та творчого розвитку, вияву ініціативи, а також розвиває комунікативні вміння студентів.

Однак, окрім перспектив інтерактивного навчання, варто зазначити можливі труднощі, які можуть виникнути в процесі реалізації методів цієї групи, а саме: використання форм інтерактивного навчання потребує значної витрати часу; кожна форма інтерактивного навчання потребує попереднього розгляду і навчання студентів роботи за даною формою; викладач має менший контроль над обсягом і глибиною вивченого матеріалу, часом і ходом навчання; результати роботи студентів менше передбачувані.

З метою подолання зазначених перепон, доцільним буде використання інформаційних технологій при реалізації методів інтерактивного навчання. Останнім часом лідируючі позиції в мережі Інтернет займають сервіси WEB 2.0, які також активно застосовуються у проектній діяльності. Прикладом такого додатку, який нами успішно апробовано в процесі навчання фінансово-економічних дисциплін, є сервіс Quizizz, який слугує потужним інструментом для організації інтерактивного навчання та оцінювання рівня знань студентів.

Quizizz дозволяє проводити навчальні ігри та вікторини, організовувати змагання, здійснювати тестовий контроль та призначати домашні завдання. Причому можливо здійснювати моніторинг результатів досягнень кожного студента, налагодити з ними зворотній зв'язок.

Реалізація методу інтерактивного навчання за допомогою Quizizz здійснюється за наступним алгоритмом:

– створення завдання;
– запрошення студентів до проходження тесту чи вікторини;
– приєднання всіх учасників до навчального середовища програми;
– проходження гри;
– формування рейтингової таблиці, визначення переможців;
– підведення підсумків.

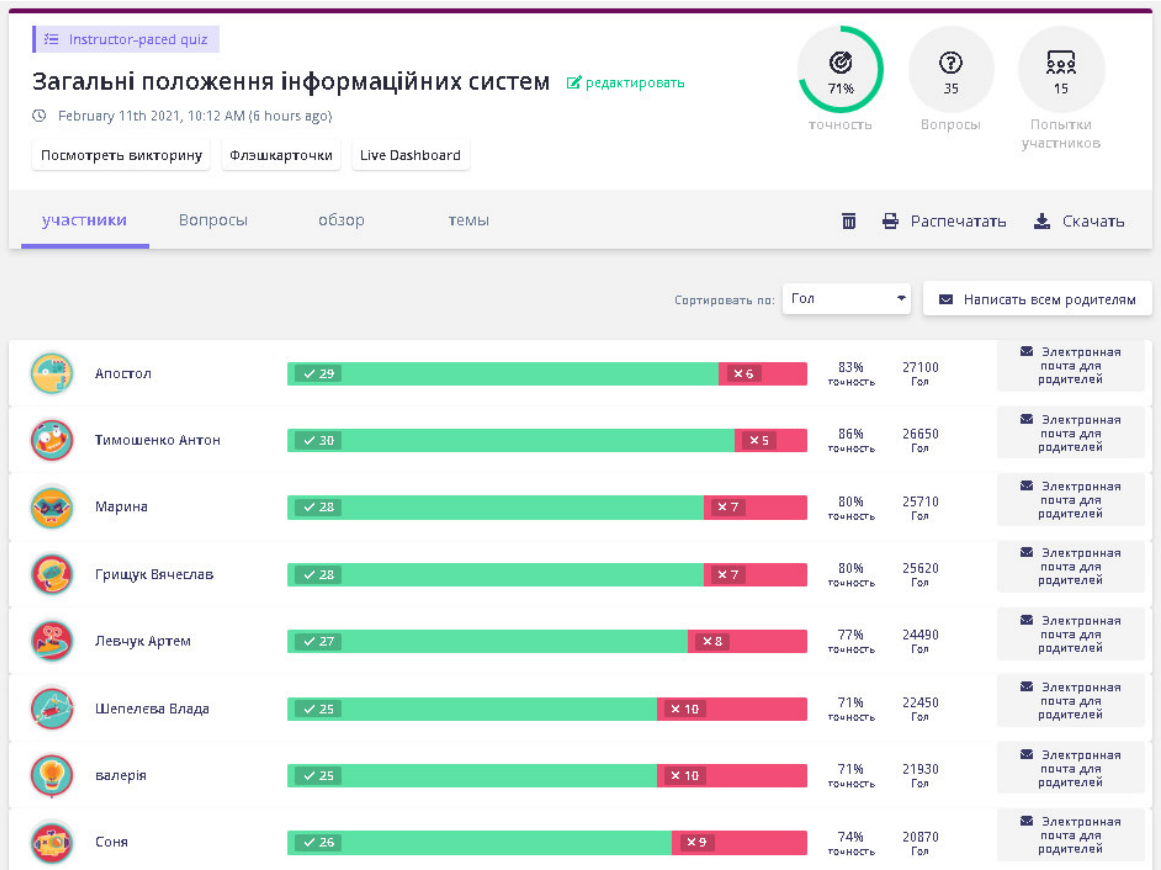

Рисунок 2 – Звіт результатів вікторини за темою «Загальні положення інформаційних систем»

Підводячи підсумки щодо реалізації інтерактивних методів навчання фінансово-економічних дисциплін засобами Quizizz, варто вказати на динамічний розвиток інформаційних технологій, що дає значний потенціал для впровадження інтерактивного навчання. Основною перевагою інтерактивних методів є забезпечення живої взаємодії учасників освітнього процесу, що сприяє інтенсифікації та оптимізації навчання, допомагають навчитися вирішувати проблеми, правильно формулювати власну думку; аналізувати отриману інформацію; дискутувати, відстоювати свою точку зору; бути більш впевненими та незалежними. Використання інтерактивних методів навчання дозволяє в процесі навчання знімати нервове навантаження студентів, дає можливість змінювати форми їх діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми занятий; сприяє розвитку комунікативних умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Полат Е. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти. Москва : Академія, 2000. С. 217–233.
2. Пометун О., Комар О. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ : навч. посіб. Умань : РВЦ «Софія», 2007. 66 с.
3. Уткин С. Интерактивная технология как фактор повышения обученности учащихся : дис. канд. пед. наук *:* 13.00.01. СПб, 2000. 167 с.

Бодак Ольга Богданівна

викладач, Івано-Франківський коледж Львівського національного аграрного університету, olabohdaniwna@gmail.com

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сьогоднішній світ диктує свої вимоги і з кожним днем дає новий поштовх до розвитку інформаційно-технологічної сфери у всіх галузях життя. Буквально за якихось десять років наш час повністю заполонила комп'ютерна техніка. Важко представити людину, яка сьогодні може прожити хоч один день не використовуючи, досягнення новітньої науки у своєму житті. Мобільні телефони, комп'ютери, та навіть транспортні засоби всі працюють по законам всесвітньої павутини – мережі Iinternet, яка заполонила наш навколишній простір. Весь світ тісно пов'язаний цією «павутиною» і не планує втрачати з нею зв'язок ще багато років. Всі сучасні вчені працюють над удосконаленням цієї системи, впровадженні нових, не відомих досі технологій, які можна використовувати у будь-якій сфері життя. Не оминуло дане питання і одну з основних галузей розвитку і навчання молоді – освіту.

Сучасна освіта, на відміну, від освіти минулого десятиріччя впевненим кроком іде в ногу з інформаційними технологіями, а у деяких процесах навіть перевершує сподівання, які на неї покладаються. Концепція інформатизації вищої освіти передбачає комплексний підхід до створення інформаційного середовища навчання, що повинно інтегрувати в традиційні та нові інформаційні технології, які відповідають сучасним вимогам освіти. Досвід упровадження в навчально-виховний процес засобів інформаційних технологій показує, що ефективно розв'язувати завдання, які поставлені перед професійною освітою, можна на основі широкого застосування зазначених засобів у навчальних закладах усіх профілів і рівнів акредитації.

Такий підхід відповідає сучасному технологічному рівню суспільства, враховує тенденції щодо подальшої інтелектуалізації праці людини, готує майбутнього спеціаліста до конкуренції на ринку праці в умовах інформаційного суспільства. Застосування інформаційних технологій надає можливість інтенсифікувати процес передавання студентам безперервно зростаючого обсягу загальнонаукової, загальнотехнічної та спеціальної інформації.

Минулий рік на прикладі показав, наскільки важливим є питання впровадження інноваційних технологій в освітній процес. Запровадження карантинних обмежень дало великий поштовх для розвитку освіти в зовсім іншій, до

сьогодні не відомій сфері – сфері дистанційного навчання, з використанням сучасних ресурсів світової мережі Iinternet. Перед учнями, студентами, вчителями та викладачами постало не легке питання – питання вибору. Які інноваційні ресурси краще дадуть змогу навчити і навчитися конкретного предмету, отримати знання не гірші, а можливо й кращі за, отримані в умовах навчання он-лайн, а не офлайн?

Давайте спершу розглянемо, що про впровадження дистанційного навчання говорить нам законодавство у галузі освіти.

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [3].

Дистанційне навчання – сукупність наступних заходів: засоби надання учбового матеріалу студенту; засоби контролю успішності студента; засоби консультації студента програмою-викладачем; засоби інтерактивної співпраці викладача і студента; можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок.

Як організовано дистанційне навчання?

У системі дистанційного навчання виділені 4 типи суб'єкта:

Студент – той, хто навчається.

Тьютор – той, хто навчає.

Організатор – той, хто планує навчальну діяльність, розробляє програми навчання, займається розподіленням студентів за групами і навчальним навантаженням на тьюторів, вирішує різні організаційні питання.

Адміністратор – той, хто забезпечує стабільне функціонування системи, вирішує технічні питання, слідкує за статистикою роботи системи.

Як бачимо дистанційне навчання напряму пов'язане з використанням сучасних інформаційних технологій при своєму впровадженні. Раніше також використовувалися інформаційні ресурси, такі як: мультимедійні інформаційні технології, електронні освітні ресурси, для покращення якості освіти та впровадження досягнення науки і техніки в процес навчання студентів.

Використання мультимедійних інформаційних технологій в освіті дозволяло швидко вносити будь-які зміни в зміст програми залежно від результатів її апробації, зберегти й опрацьовувати велику кількість різнорідної інформації (звукової, графічної, текстової та відео) та компонувати її в зручному вигляді. Це сприяє розкриттю, збереженню та розвитку індивідуальних здібностей студентів, властиво кожній людині унікального сполучення особистих якостей; формуванню пізнавальних можливостей, прагнення до вдосконалення; забезпеченню комплексності вивчення явищ дійсності, безперервності взаємозв'язку між гуманітарними, технічними науками та мистецтвом; постійному динамічному оновленню змісту, форм та методів навчальних процесів.

Під електронними освітніми ресурсами розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та

представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами.

До основних типів таких ресурсів належать:

– електронні підручники;
– системи тестування;
– інформаційно-пошукові довідкові системи;
– засоби математичного та імітаційного моделювання;
– засоби автоматизації професійної діяльності;
– інтерфейси до лабораторій віддаленого доступу [4].

Проте дистанційне навчання не могло покрити всі аспекти використання тільки цими ресурсами та технологіями. Саме тому в дію були введені Інтернет платформи, які дозволяють взаємодію викладача та студента через відеоконференції. Основні з них – це сервіси Zoom, Google Meet, Google Classroom та Ding Talk.

Zoom – це сервіс для організації онлайн-конференцій та відеозв'язку.

Тут можна організовувати конференції та веб-семінари для різної кількості користувачів і спікерів (залежить від тарифного плану).

Google Meet (попередня назва Hangouts Meet) – сервіс відеотелефонного зв'язку, розроблений компанією Google.

Перший реліз для iOS був оприлюднений в лютому 2017 року [1], офіційно програма була представлена в березні 2017 року [2].

У березні 2020 року в зв'язку з пандемією COVID-19 було оголошено про надання безкоштовного доступу до програми, що призвело до збільшення числа користувачів в 30 разів в квітні 2020 року порівняно з січнем 2020 року, досягнувши значення 100 мільйонів користувачів на день (у аналогічного сервісу Zoom число користувачів на той момент складало 200 мільйонів на день). До 31 березня 2021 року тривалість безкоштовних конференцій для Gmail-акаунтів обмежена 24 годинами, з 1 квітня 2021 роки для безкоштовних акаунтів тривалість передбачається обмежити 60 хвилинами.

Google Classroom – безкоштовний сервіс для навчальних закладів. Мета – спростити створення, поширення і класифікацію завдань, прискорити обмін файлами між учителями і учнями. Реєструватись окремо не потрібно, достатньо мати пошту на Gmail.

Google Classroom об'єднує в собі: Google Drive для створення і обміну завданнями, Google Docs, Sheets and Slides для написання текстів і створення презентацій, Gmail для спілкування і Google Calendar для розкладу (наприклад, можна спланувати конференцію в Zoom, який дозволяє автоматично додавати заплановані зустрічі в календар – про це в розділі про Zoom). Тож для роботи «у класі» потрібно знати, як користуватися гуглівськими сервісами.

Ding Talk – сервіс для відеозв'язку та дистанційного навчання. Він повністю безкоштовний. Для користування потрібно завантажити програму на

смартфон, планшет чи ПК. Мова користування – англійська. Інтерфейс простий, інтуїтивно зрозумілий.

Реєстрація відбувається за номером телефону. Після завантаження програми потрібно її відкрити, вибирати необхідний код країни (для України це +380), написати номер свого мобільного та натиснуте кнопку «Send». Тоді має прийти СМС із кодом – пишемо його у відповідній графі (під номером). Після цього натисніть кнопку «Register», встановіть свій пароль і починайте працювати [5].

Усі ці сервіси дали змогу викладачу донести необхідну інформацію з кожного предмета, навчити дітей основних актуальних питань дисципліни згідно робочого плану, а студентам освоїти весь матеріал дистанційно.

Ніхто не знає скільки часу буде тривати таке навчання в он-лайн режимі, але всі впевнені, що освіта такою якою ми її знали, більше не буде. Адже як показала практика впровадження інноваційних ресурсів у дану сферу було необхідне, а карантинні обмеження тільки дали поштовх для їх застосування. Сучасні студенти на відміну від їх попередників, здатні швидко та якісно використовувати знання отримані як в очному так і в дистанційному режимі навчання. Сьогоднішній світ не буде таким як раніше і всі повинні розуміти, що саме з розвитку освітньої сфери і впровадженні в її процес інновацій дасть змогу майбутньому поколінню краще адаптуватися до вимог, які перед ними ставить час.

Список використаних джерел

1. Perez, Sarah (2017-02-28). Google quietly launches Meet, an enterprise-friendly version of Hangouts. TechCrunch. AOL. Архів оригіналу за 2017-03-02. Процитовано 2017-03-02.
2. Johnston, Scott (2017-03-06). Meet the new Hangouts. Google (en). Архів оригіналу за 2017-03-09. Процитовано 2017-01-02.
3. Дистанційне навчання. URL: http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro.
4. Гончарова О. М. Вимоги до організації особистісно-орієнтованого навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. URL: http://zavantag.com/docs/2053/index-37097-1.html.
5. Сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання. URL: https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/

Вовчик Оксана Василівна

викладач математики, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавської державної аграрної академії», oksanashestopalpl@gmail.com

ЕТАПИ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНОГО ВІДЕО У ПРОГРАМІ BANDICAM

Сучасні вимоги до освітнього процесу у закладах вищої, фахової передвищої освіти вимагають від викладачів використання новітніх психолого-педагогічних, цифрових технологій. Масове розповсюдження мережі Інтернет, її сервісів, удосконалення технічних засобів, які використовуються під час навчання, обумовлюють створення та застосування навчального цифрового контенту, який нині актуальний у зв’язку із запровадженням дистанційного навчання. Водночас, якісний навчальний цифровий контент слугує запорукою успіху проведення відеолекцій [1].

Навчання з використанням відеолекцій має багато переваг порівняно зі звичайною лекцією, серед яких: можливість перегляду декілька разів всього

відео чи окремого фрагменту, можливості навчатися в зручний час тощо. Найефективніше навчання відбувається при комбінуванні очних занять та відеолекцій з поясненнями, що актуалізує необхідність і можливість запровадження змішаної форми навчання як однієї з форм ресурсно-орієнтованого навчання [2; 3].

Задля проведення відеолекцій з математики під час карантину для студентів коледжу нами було розроблено Ютюб-канал «YES-MATHS» (рис. 1).

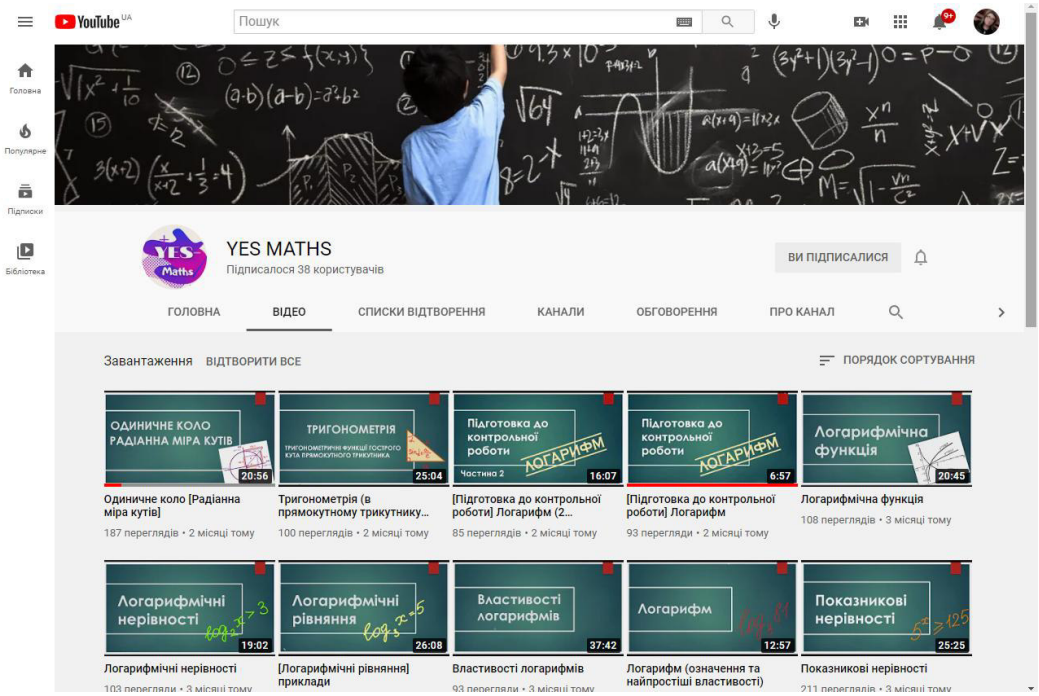

Рисунок 1. – Ютюб-канал «YES-MATHS»

Дизайн навчальних відео був обраний спеціально максимально схожим до звичної студентам комбінації «дошка-крейда» для максимального емоційного занурення спостерігачів в атмосферу аудиторного навчання.

Для створення відео для Ютюб-каналу «YES-MATHS» були використані комп’ютер, графічний планшет (рис. 2) та мікрофон. Безпосередньо відео створюється за допомогою програми для запису екрану Bandicam та презентацій Power Point.

Рисунок 2 – Графічний планшет

Основні етапи розробки відео для каналу «YES-MATHS»:

1. Підбір теоретичного матеріалу та прикладів розв’язування окремих завдань, розробка сценарію.

2. Розробка презентації-основи та виведення її на екран (рис. 3);

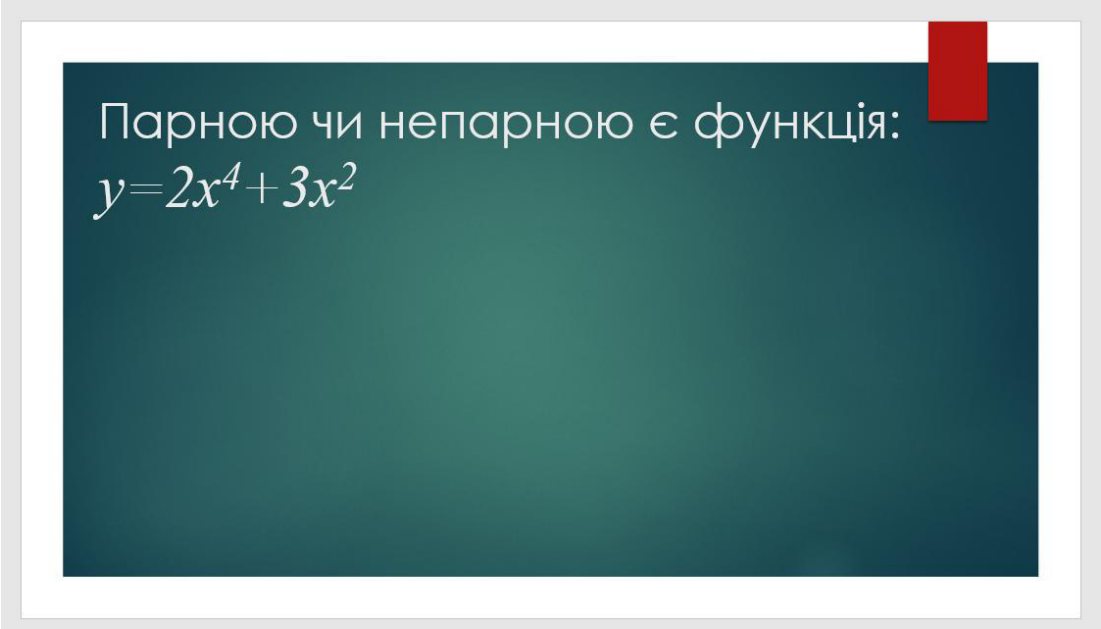

Рисунок 3 – Презентація-основа

3. Запуск і налаштування основних параметрів звуку та області запису програми Bandicam (рис. 4)

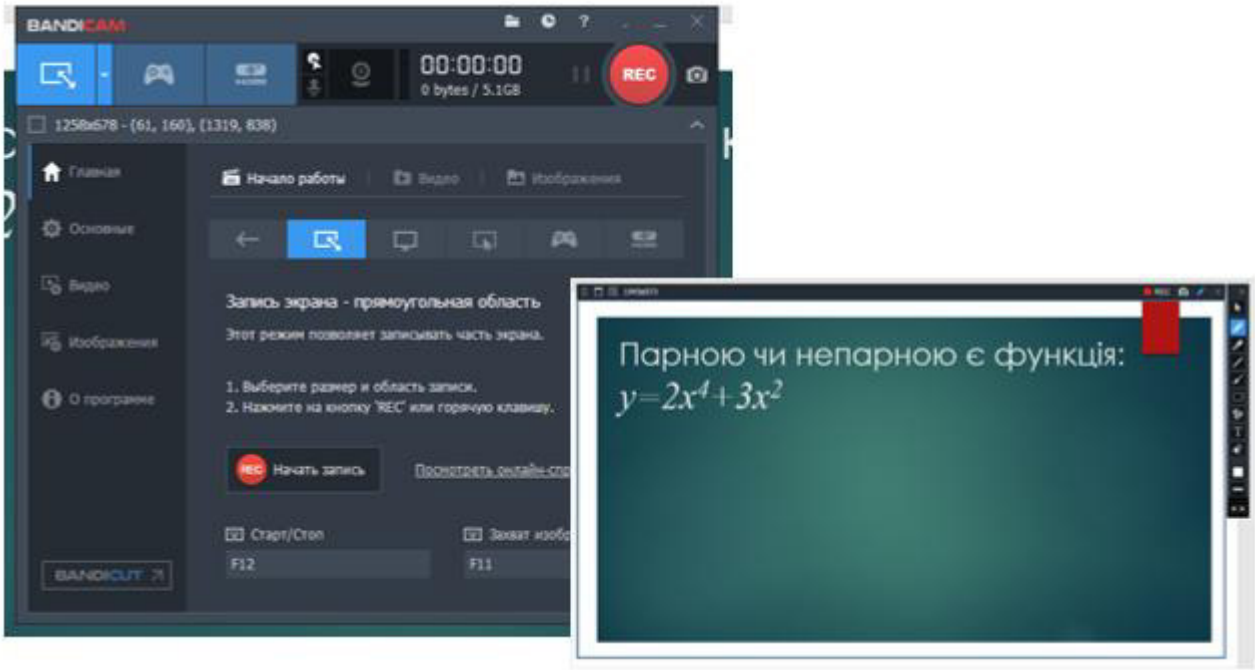

Рисунок 4 – Налаштування основних параметрів

4. Перехід в режим «малювання на екрані» та налаштування необхідних параметрів олівця (рис. 4).

5. Безпосередній запис пояснень та прикладів розв’язування обраних завдань (рис. 5).

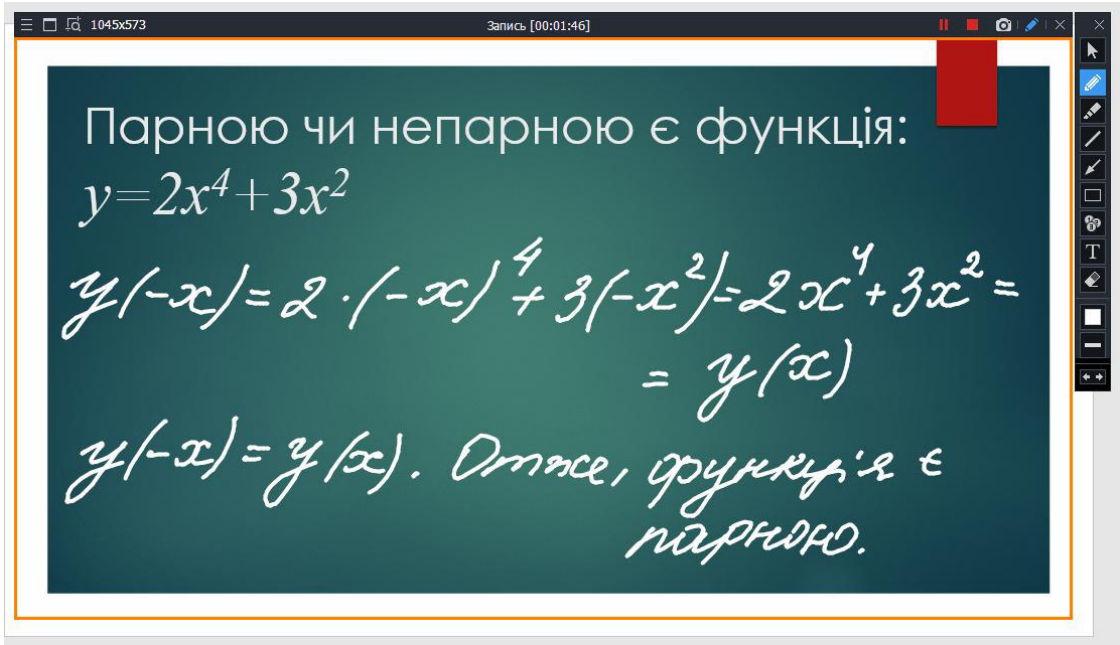

Рисунок 5 – Фрагмент запису

6. Збереження отриманого відео.
7. Завантаження на ютюб канал «YES-MATHS» (рис. 6).

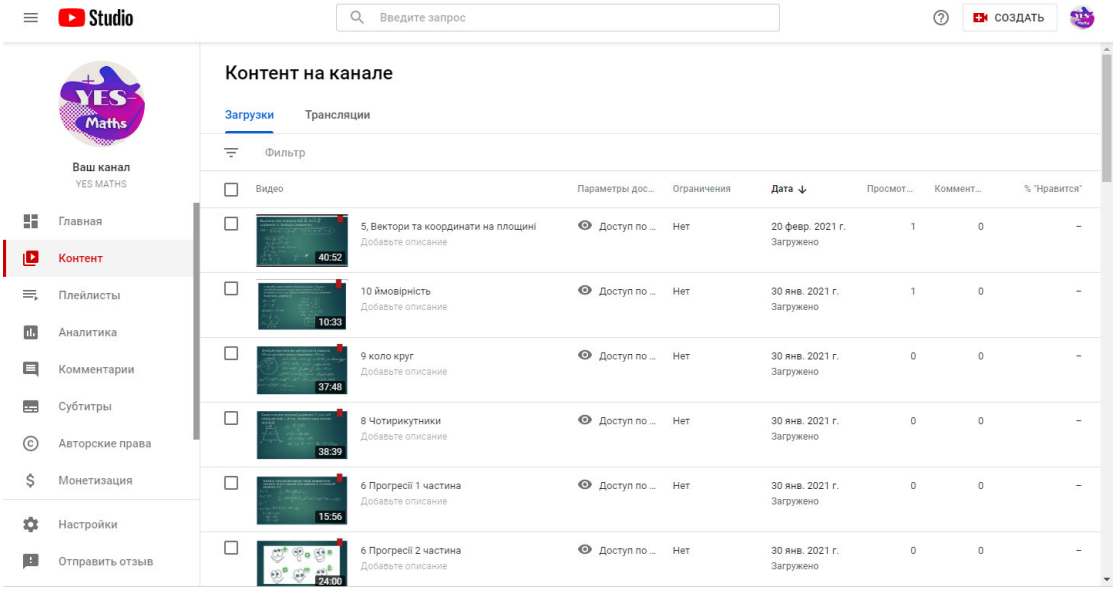

Рисунок 6 – Завантаження на ютюб канал

Таким чином, дотримуючись алгоритму, викладач має можливість створити навчальне відео, яким із цікавістю та задоволенням користуватимуться студенти, вивчаючи тему самостійно, будуючи власну траєкторію навчання.

Список використаних джерел

1. Кононец Н. В. (2014). Відеолекція як ефективна форма ресурсно-орієнтованого навчання студентів аграрних коледжів. *Матеріали X Всеукраїнської наук.-метод.конф. «Проблеми*

підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти» : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський. С. 407–411.
2. Кононец Н. В., Балюк В. О. (2020). Інформаційні системи створення електронних освітніх ресурсів для реалізації ресурсно-зорієнтованого навчання студентів економічних спеціальностей. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 2 (131). Одеса. С. 52–59.
3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE.* July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.

Горбуньова Соф'я Олегівна
асистент кафедри ділової іноземної мови, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», sophiegorbuniova@gmail.com,
Кононенко Олена Анатоліївна
асистент кафедри ділової іноземної мови, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», sterlitamak@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТА ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Досвід, здобутий протягом 2020 року доводить, що в сучасному світі треба бути готовим до будь-яких змін та вміти пристосовуватися до них якнайшвидше. Університети України організовують освітній процес насамперед спираючись на Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: «Навчальний процес базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, наступності та *безперервності*, незалежності від втручання будь-яких політичних партій, інших громадських та релігійних організацій. Навчальний процес організовується з урахуванням можливостей *сучасних інформаційних технологій навчання* та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, у галузях техніки, технологій, системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки». Ключовими словами у визначенні вважаємо «безперервність» цього процесу та необхідність використання сучасних технологій. В умовах карантинних обмежень (як під час посиленої ізоляції, так і під час «зонових» обмежень) перед керівництвами навчальних закладів та викладацькими складами постало завдання організувати дистанційне електронне навчання на належному рівні. Спираючись на визначення ЮНЕСКО, електронне навчання, так зване «e-learning», це «навчання за допомогою Інтернету і мультимедія». М. Розенберг дав таке тлумачення терміну «e-learning»: «використання інтернет-технологій для надання широкого спектра рішень, що забезпечують підвищення знань та продуктивності праці; «e-learning» базується на трьох основних принципах: робота здійснюється мережею; доставка навчального контенту кінцевому користувачеві здійснюється за допомогою комп'ютера з використанням стандартних Інтернет-техно-

логій» [4]. Та на практиці, попри велику кількість програмних продуктів та технічних засобів, що дозволяють організувати дистанційне навчання з рівнями комунікацій, близькою до реальної, саме така форма взаємодії з учнями дається педагогам найбільш тяжко.

Звісно, тема електронного навчання та використання ІКТ для організації освітнього процесу не нова; науковці досліджують цю сферу з моменту поширення інформаційних технологій та набуття ними широкої доступності. Однак ця тема і досі залишається актуальною, оскільки розвиток ІКТ проходить у надзвичайно швидкому режимі й усім учасникам освітнього процесу (викладачам та студентам) доводиться пристосовуватися до змін у режимі реального часу.

Особливості використання ІКТ в освітньому процесі досліджували такі науковці, як: В. Б. Дем'яненко В. М. Дем'яненко, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна, Ю. Г. Запорожченко, В. Б. Дем'яненко, Г. Бошамп, Дж. Томпсон, М. Флекно, Дж. Паркінсон; залучення інформаційних технологій у процес навчання розглядається в роботах Б. С. Гершунського, Є. С. Полат; дидактичним та психолого-педагогічним проблемам використання комп'ютерних технологій у процесі навчання присвячені роботи Є. А. Барахсанової, Є. Д. Нелунової, Є. І. Машбіц та інших.

Стисло підсумовуючи головні позиції в їхніх роботах, виділимо такі позиції щодо дидактичних можливостей використання ІТ для освітніх цілей: ІКТ забезпечують гнучкість навчального процесу, оскільки дозволяють варіювати та змінювати форми організації навчальних занять, звертатися до різних методів навчання, поєднувати різні методики навчання для студентів різного рівня підготовки; активізують навчально-пізнавальну діяльність студентів шляхом імплементації елементів ігрового навчання, моделювання нового типу візуалізації навчального матеріалу; забезпечують новий рівень організації та управління навчальним процесом за допомогою безперервного зворотного зв'язку; посилюють мотивацію та пізнавальний інтерес студентів до навчання шляхом новизни методів навчання, можливостей індивідуалізації навчального процесу, реалізації сучасних технічних можливостей, забезпечення позитивного емоційного фону під час навчального процесу.

Щодо дистанційної та електронної освіти, то головними особливостями такої форми навчання є:

− необхідність самостійної роботи з електронними матеріалами за допомогою комп'ютера, мобільного телефону тощо;

− можливість дистанційної взаємодії з викладачем;

− створення онлайн-спільнот для організації навчальної діяльності;

− цілодобовий доступ до електронних навчальних матеріалів;

− формування та підвищення інформаційної культури серед керівників підприємств та підрозділів освітнього закладу, оволодіння ними сучасних інформаційних технологій, підвищення ефективності своєї основної діяльності, освоєння й популяризація інноваційних педагогічних технологій;

– можливість розвивати навчальні вебсайти;

– доступність вищої освіти особам з особливостями психофізичного розвитку [1].

Для викладача іноземної мови інформаційні технології, що використовуються на заняттях зі студентами, можна розділити на дві категорії:

1. Сервіси для організації навчального процесу як такого: навчальні платформи («Moodle», «Google Клас» та ін.), сервіси зв'язку («Skype», «Zoom», «Viber», «Telegram», «Facebook», «Google Hangouts» тощо).

2. Сервіси «Web 2.0», «Web 3.0» і використання їх як навчальних матеріалів (автентичні тексти в блогосфері, відео- та аудіоматеріали з різних хостингових ресурсів, інтерактивні онлайн-екскурсії, онлайн-бібліотеки тощо).

Використання різноманітних засобів ІКТ для розвитку мовної компетенції студентів розширює можливості навчально-виховного процесу, тому в умовах дистанційного навчання перед викладачем іноземної мови відкривається безліч можливостей. Розглянемо обидві категорії з огляду на їхній дидактичний потенціал.

Сервіси для організації навчального процесу дозволяють без проблем реалізувати комунікативний підхід у вивченні іноземних мов в умовах дистанційної освіти. Завдяки сучасним технологіям зв'язку учасники навчального процесу, головним чином, зосереджуються на процесі живого спілкування. Наприклад, платформа «Moodle» – вільна система управління навчанням, орієнтована насамперед на організацію взаємодії між викладачем та учнями. Інструментарій платформи дозволяє підготувати навчальний курс, який може містити лекційні, аудіо- та відеоматеріали, тести, практичні завдання, посилання на сторонні ресурси та ін. Для підтримки зв'язку зі студентами до кожного курсу можна під'єднати форум або ж скористатися системою миттєвих повідомлень. Доступ до таких курсів студенти дістають разом із логіном, який їм присвоюють відповідальні співробітники навчального закладу.

Популярності в Україні набуває й вебсервіс «Google Клас», створений компанією «Google» для навчальних закладів. Він об'єднує в собі «Google Диск» для створення й обміну завданнями, «Google Документи» для їх написання, «Google Пошта» для комунікації, «Google Календар» для розкладу та інше. Сервіс дозволяє проведення відеоконференцій, роботу з оцінками студентів, можливість додавати матеріали з відеохостингу «YouTube», комп'ютера або «Google Диск», створювати оголошення й керувати дозволом на їх коментування студентами та інше. Для роботи в «Google Клас» треба бути зареєстрованим у «Google Обліковий запис». На відміну від «Moodle», створити курс та запросити на нього студентів можна самостійно.

Також для організації безпосередньої комунікації зі студентами використовують різноманітні сервіси зв'язку, як-от «Zoom», адже відеозв'язок дозволяє відтворити атмосферу реального заняття в аудиторії, підтримує групову динаміку між учнями, а набір інтерактивних інструментів допомагає утримувати увагу студентів [2]. «Zoom» пропонує безліч аудіо- та відеофункцій, дозволяю-

чи проводити зустрічі, відеоконференції та лекції в будь-який час. Викладач має змогу дублювати екран свого комп'ютера, відтворювати звук та відео, надсилати студентам повідомлення (як масово, так й індивідуально). До того ж режим «демонстрація екрана» зручно поєднувати з будь-яким додатком, що має функціонал «інтерактивної дошки». Наприклад, у програмі «Smart Notebook» учитель має змогу реагувати на запитання та зауваження з боку студентів, не використовуючи незмінні підготовлені матеріали. Серед інших схожих сервісів виділимо такі: «Paste» (презентації з інтерактивними елементами, що мають спільний доступ і поле для комунікації), «Beautiful.ai» (створення презентацій будь-якого рівня), «Prezi» (анімовані презентації як слайдшоу на одному великому полотні), «FlockDraw» (віртуальна дошка для спільного малювання), «Rizzoma» (віртуальний майданчик для колективної роботи).

Сучасні можливості месенджерів дозволяють створювати необмежені за кількістю групи, а отже, підтримувати одночасний зв'язок з усіма її учасниками, надсилати додаткові завдання, матеріали, посилання, попередження, проводити опитування, відповідати на запитання тощо.

Сервіси «Web 2.0», «Web 3.0» і використання їх як навчальних матеріалів. Розвиток комунікативної компетенції, безумовно, є надзвичайно важливим аспектом у вивченні іноземної мови, проте, без належної лінгвістичної та соціокультурної бази знань студентам може бути складно донести будь-яку інформацію співрозмовнику. Викладач іноземної мови має постійно бути обізнаним в актуальних темах сьогодення, використовувати новітні матеріали. Терміни «Web 2.0» і «Web 3.0» використовуються для опису програм, які відрізняються від попереднього програмного забезпечення за набором принципів, які використовують переваги вебмереж [3]. Серед таких програм, які можна використовувати на заняттях, виділимо такі:

– блоги, за допомогою яких можна розвинути письмову та читацьку компетентності, власні лінгвокультурні знання та заохотити студентів підтримувати письмову комунікацію один з одним. До зручних для використання на заняттях віднесемо мікроблоги («Twitter», «Tumblr»), інформаційні блоги («TechCrunch»), відеоблоги («YouTube»). Також блог – це джерело натхнення, пошук оригінальних ідей, цитат, що дозволяє студентам удосконалити свої мислення та навички;

– фото-, відео- й аудіохостинги, що надають можливість ділитися, коментувати та додавати нотатки до фотографій або зображень, які використовуватимуть на заняттях, а також за допомогою системи ключових слів знаходити інформацію про події у світі з метою використати їх як навчальний матеріал;

– навчальні додатки з інтерактивними модулями, як-от: «LearningApps», «Kahoot!», «Quizlet» тощо. Наявні завдання, тестування, вікторини тощо можуть бути безпосередньо використані в межах навчального процесу, а також їх можна змінювати або створювати в оперативному режимі;

– освітні ресурси, до яких відносяться інтерактивні віртуальні екскурсії, онлайн-бібліотеки, платформи онлайн-освіти та ін. (Національний музей приро-

дознавства у Вашингтоні, Бібліотека Університету Пенсильванії, «Google Arts & Culture», «Google Expeditions», «Prometheus», «Internet Archive» тощо).

Сьогодні, у період карантинних обмежень, питання організації освітнього процесу й досі залишається нагальним. І хоч упровадження дистанційної освіти в поєднанні з використанням ІКТ частково розв'язує цю проблему, воно має свої переваги та недоліки. Серед переваг назвемо такі:

− доступ до мережі Інтернет дозволяє в будь-який момент заняття звернутися до всіх доступних матеріалів;

− дистанційне навчання характеризується підвищеним рівнем комунікації, координації та включення студентів до процесу використання та створення ресурсів, оновлення сервісів;

− мобільність інформації, підвищення ефективності подачі навчального матеріалу;

− економія часу та ресурсів на заняттях шляхом часткової відмови від малювання схем, записів на дошці, друку роздаткових матеріалів;

− постійна взаємодія студентів та викладачів забезпечує безперервність навчального процесу.

До недоліків віднесемо:

− необхідність інвестицій при побудові середовища електронного навчання на початкових етапах;

− високу вартість розробки та підтримки в актуальному стані дистанційних курсів, постійне оновлення інформації;

− залежність від технічної інфраструктури.

Окремо виділимо проблеми, характерні для процесу дистанційного навчання:

− карантинні обмеження передбачають тільки мережеве спілкування, що змушує учасників освітнього процесу розв'язувати питання лише за допомогою телефонії, листування або комунікації за допомогою месенджерів, при цьому часто нехтуючи правилами етикету спілкування. Наприклад, коли студенти намагаються зв'язатися з викладачем у ранню або пізню годину, очікуючи від нього негайної відповіді;

− проблеми авторських прав (неправомірне використання ліцензійних аудіо- та відеоматеріалів під час занять без згоди власників цього контенту);

− проблема визначення еквівалентності дистанційних курсів і визнання дистанційної освіти поряд із традиційними видами освітнього процесу (деякі учасники освітнього процесу вважають дистанційну освіту недосконалою, а отже, вона не має оплачуватися рівноцінно традиційній).

Отже, для продуктивного впровадження повноцінного дистанційного навчання в навчальний процес потрібні добре побудована методологія, підкріплена методичними матеріалами, якісним програмним забезпеченням, викладачами, які володіють відповідними методиками, здатними до проведення занять із використанням інформаційних технологій. А оскільки послуги та технології «Web 2.0» і «Web 3.0» стають більш звичними та простішими у використанні

(особливо в освітньому середовищі), викладачі можуть перемикнути свою увагу із самої технології на педагогіку, щоб знайти найкращі методи та засоби найбільш доцільного використання ІКТ в освітньо-виховному процесі.

Список використаних джерел

1. Analysing the use of interactive technology to implement interactive teaching. *Journal of Computer Assisted Learning* / S. Kennewell et al. 2008. Vol. 24, № 1, P. 61–73.
2. Governor J., Hinchcliffe D., Nickull D. Web 2.0 Architectures: What entrepreneurs and information architects need to know. Sebastopol : O'Reilly, 2009. 276 p.
3. Rosenberg M. Beyond e-learning: approaches and technologies to enhance organizational knowledge, learning, and performance. San Francisco : Pfeiffer, 2005. 400 p.
4. Spirin O. M., Demyanenko V. M., Zaporozhchenko Y. G., Shyshkina M. P., & Demyanenko V. B. (2012). Models of harmonizing of network tools of organization and information technological support of learning and cognitive activity. *Information Technologies and Learning Tools.* 32(6).

Горда Тетяна Михайлівна
викладач фізики вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, Полтавський політехнічний коледж Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», gtatana343@gmail.com
Канівець Олександр Васильович
к. т. н., доцент кафедри технології та засоби механізації аграрного виробництва, доцент, Полтавська державна аграрна академія, k.alex2222@gmail.com
Канівець Ірина Михайлівна
к. пед. н., доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін, доцент, Полтавська державна аграрна академія, ira.gorda80@gmail.com

МОБІЛЬНИЙ AR ДОДАТОК З ФІЗИКИ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ ЗАСІБ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОСТИХ ЕЛЕКТРИЧНИХ КІЛ

Швидкий розвиток інформаційних комп'ютерних технологій та їх масове використання у всіх сферах повсякденної і професійній діяльності актуалізують потребу їх використання в освітньому процесі. За останні роки цифрові технології зробили величезний стрибок у розвитку і розширенні сфер використання. Одним із засобів навчання, які допомагають здобувачам освіти у вивченні матеріалу із фізики, є доповнена реальність (augmented reality – AR).

На самому початку створення технології доповненої реальності, її використовували переважно у військовій та комп'ютерній галузях. Тепер вона проникла практично в усі сфери соціальної діяльності людини: економіку, медицину, освіту, архітектуру, рекламу і т. д. Широкого розповсюдження набули туристичні мобільні додатки (мобільні екскурсоводи), у яких за допомогою GEO-тегів та GPS-навігації на екрани гаджетів подаються підказки та цікаві факти сучасності і минулого.

Відображення цифрових моделей на планшетах та смартфонах, зазвичай, побудовано на можливостях доповненої реальності, яка привертає все більшу увагу освітянської спільноти не лише тому, що вона включає в себе найсучасніші технології, але й допомагає користувачам уберегтись від інформацій-

ного перевантаження. На відміну від мультимедіа та віртуальної реальності (VR), AR відображає електронні об'єкти як голограми, що накладені на реальний світ. Доповнена реальність частково заміняє фізичний світ, який включає в себе додаткову цифрову інформацію (наприклад, віртуальні плоскі та тривимірні об'єкти) для розширеного та полегшеного сприйняття реальних моделей.

Уже сьогодні програмне комп'ютерне забезпечення та віртуальні лабораторії надають викладачам і здобувачам освіти нові можливості подачі навчального матеріалу та організації освітнього процесу. Такі технології як віртуальна і доповнена реальність лідирують в даному напряму. Вони не просто перетворюють абстрактний навчальний матеріал в інтерактивне знання, а представляють інформацію у виді візуального, звукового та динамічного контенту.

Деякі дослідники (J. Garzón, J. Acevedo) показують, що застосування технології AR в освіті може значно підвищити ефективність навчання.

Як відмічають ряд науковців (A. D. Morales, S. A. Sanchez, N. A. A. Majid, H. Mohammed) доповнена реальність у вищій освіті використовується у найрізноманітних областях знань: у математиці вона полегшує пояснення абстрактних моделей, візуалізує математичні об'єкти і покращує розуміння їх місця і розташування в просторі; у фізиці допомагає моделювати віртуальні лабораторії, що відтворюють фізичні явища; підвищує навчальну мотивацію в комп'ютерному навчанні. Подібні програми використовуються здобувачами освіти як в аудиторіях, так і за її межами.

Доповнена та змішана реальність набули широкого розповсюдження й під час вивчення технічних дисциплін. Так у публікації [1] ми продемонстрували власну розробку для навчання студентів технічних спеціальностей із навчальної дисципліна «Інженерна графіка».

У своїх дослідженнях S. Cai, X. Wang та F.-K. Chiang показали використання AR технології під час вивчення хімії для візуалізації мікроскопічного світу атомів, молекул та кристалічних решіток. Інші науковці S. Lu та Y. Liu описують модель навчання на основі цифрових ігор, яка включає і технологію доповненої реальності для учнів початкової школи з питань морської екології та водних ресурсів. Вони відмічають більш якісне запам'ятовування нової інформації, краще оволодіння компетентностями і підвищення успішності учнів із низькими академічними досягненнями.

У соціальних науках доповнена реальність використовується під час вивчення історії та дисциплін, що відтворюють батьківську спадщину. Такі технології дозволяють дізнатися про історичні та культурні події регіону, сприяють кращому запам'ятовуванні історичних дат і подій.

Науковці Kristin Altmeyer, Sebastian Kapp, Michael Thees та інші, відмічають, що доповнена реальність є особливо придатною для подання інформації під час проведення експериментів, оскільки її можна використовувати для інтеграції фізичної лабораторної роботи у віртуальну.

У свою чергу фізика являє собою практичну дисципліну, для вивчення якої не достатньо заучування теоретичного матеріалу. Важливою складовою на-

вчання є проведення занять із лабораторним обладнанням як під час навчання в аудиторіях, так і на факультативах [2]. Програма доповненої реальності може бути корисною при підготовці до лабораторних занять з реальним обладнанням і виявляться незамінною при його відсутності.

Ефективність використання технологій доповненої реальності у навчанні, у тому числі й з фізики, перевіряють дослідники різних країн світу. Так, на думку науковців A. Ismail, S. Gumilar та інших, розділ фізики «Електродинаміка», складний для розуміння і здобувачі освіти мають труднощі при вивченні навіть основних понять, і, як наслідок, самі ж здобувачі освіти починають вважати фізику складною і нудною наукою. Автори відмічають, що для розвитку базового розуміння краще використовувати інформаційні технології у формі мультимедіа або програмного забезпечення, яке дає здобувачам освіти можливість візуалізувати навчальний матеріал.

У своїх дослідженнях M. B. Ibáñez, A. Di Serio, D. Villarán та C. D. Kloos провели експеримент із учнями 10-11 класів по перевірці якісного впливу засвоєння знань з фізики при використанні мобільного додатку доповненої реальності. У результаті учні, що користувались AR технологіями краще і швидше сприймали отримані знання.

M. Akçayır, G. Akçayır, H. M. Pektaş та M. A. Ocak досліджували вплив використання доповненої реальності на практичні здібності здобувачів освіти та доказали, що дана технологія допомогла підвищити навики та вміння після виконання відповідних лабораторних робіт.

Нещодавно M. Fidan та M. Tuncel виявили, що інтегроване з доповненою реальністю проблемно-орієнтоване навчання з фізики підвищило успішність здобувачів освіти і сприяло їх позитивному налаштуванню на вивчення дисципліни.

Отже, фізика, як навчальна дисципліна, вже привернула увагу в області доповненої реальності, а дослідники масово розробляють літературу і програмне забезпечення на основі AR технологій.

В свою чергу, використання доповненої реальності в навчальному процесі різних країн світу набуло дуже широкого масштабу. Тому метою нашого дослідження є презентація власного мобільного додатку з фізики для вивчення простих електричних кіл із використанням технології доповненої реальності [3].

Даний мобільний додаток має три напрямки роботи:

– теоретична підготовка – розділ, де студент отримує інформацію про всі вимірювальні прилади, що використовуються в експерименті;

– перевірка теорії – розділ для контролю отриманих знань;

– практична підготовка – проведення експерименту, що включає поетапне підключення елементів електричного кола та знімання показників із амперметра і вольтметра після переміщення повзунка реостата (рис. 1).

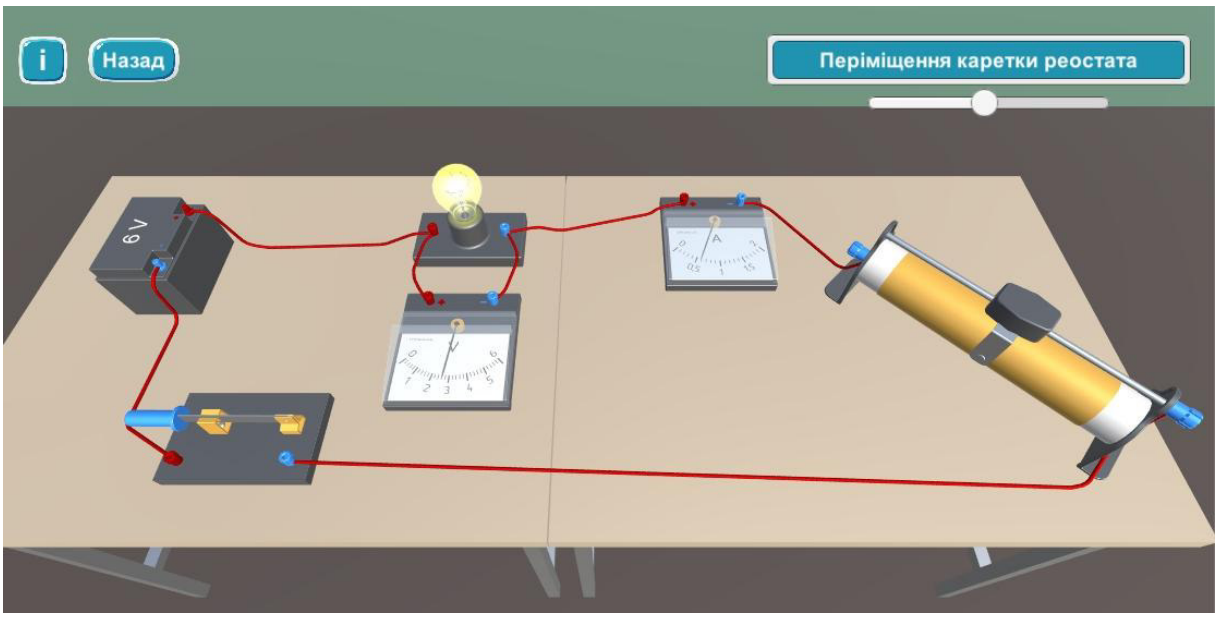

Рисунок 1 – Сцена AR додатку із складеним електричним колом

Під час запуску додатку відбувається імітація роботи в реальному часі з віртуальним лабораторним обладнанням. У здобувачів освіти складається враження, що вони працюють з реальними фізичними приладами. Виконуючи фізичний експеримент з програмою доповненої реальності, здобувач освіти відпрацьовує вміння рішення дослідницьких і експериментальних завдань по даній темі, закріпляє методику і техніку проведення експерименту, засвоює закономірності протікання фізичних процесів під час активної участі в самому процесі.

У реаліях дистанційної освіти розроблена програма доповненої реальності для допомоги у проведенні фізичного експерименту під час вивчення найпростішого електричного кола має ряд методичних переваг:

– зникає необхідності у постійному збирані установки перед кожним заняттям;

– техніка безпеки під час роботи із віртуальним обладнанням на порядок нижча, ніж в звичайних умовах;

– за короткий час можна провести кілька експериментів при різних початкових умовах, а потім узагальнити результати і зробити висновки;

– час демонстрації можна уповільнити або прискорити;

– використання гаджету спрощує контроль і за виконанням роботи і за підготовкою студента;

– графічні можливості додатку дозволяють проводити багатовимірні дослідження, які не завжди можливо відтворити реальними приладами або продемонструвати у двовимірному вигляді;

– зменшення фінансових затрат на створення віртуальних лабораторних робіт дозволяє за короткий час значно розширити їх базу, тим самим, забезпечивши більшу гнучкість в навчанні.

У процесі практичного використання мобільного додатку доповненої реальності ми спостерігали підвищення інтересу здобувачів освіти до вивчення теоретичного матеріалу та більш якісне його запам'ятовування, а також зросла їх мотивація для подальшого активного навчання фізиці із зануренням в експеримент на основі AR технологій.

Список використаних джерел

1. Kanivets O. V., Kanivets I. M., Kononets N. V., Gorda T. M., Shmeltser E. O. Development of mobile applications of augmented reality for projects with projection drawings. In: Kiv, A.E., Shyshkina, M.P. (eds.) *Proceedings of the 2nd International Workshop on Augmented Reality in Education (AREdu 2019)*, Kryvyi Rih, Ukraine, March 22, 2019, CEUR Workshop Proceedings 2547, P. 262–273. URL: http://ceur-ws.org/Vol-2547/paper19.pdf (дата звернення: 22.01.2021).
2. Горда Т., Канівець І., Канівець О. Особливості організації та проведення гурткової роботи з фізики у ВНЗ. *Colloquium-journal.* Варшава, 2018. № 3(14). С. 34–36.
3. Youtube. Програма доповненої реальності з вивчення найпростішого електричного кола. URL: https://youtu.be/d731N_4Vx2g (дата звернення: 22.01.2021).

Грановська Тетяна Яківна

к. пед. н., викладач кафедри хімії, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди», taniya20gran@gmail.com

ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ

У сучасних умовах освіти виникає необхідність пошуків нових можливостей для підвищення ефективності навчання студентів. Особливо під час дистанційного навчання гостро постає питання перевірки навчальної діяльності студентів. Перед здобувачами вищої освіти поставлено низку завдань, які вони мають реалізовувати поступовим формуванням загальних та професійних компетентностей під час освітнього процесу. Звичайно цей процес є поступовим і досить тривалим, що потребує зусиль, активної роботи та бажання навчатися. У процесі навчання перед студентами виникають труднощі зі сприйманням матеріалу особливо під час вивчення природничих дисциплін, зокрема хімії, яка потребує не лише глибоких фундаментальних теоретичних знань, а й практичних навичок роботи у лабораторії, що стає фактично неможливим у режимі дистанційного навчання.

Оскільки практична складова повністю переходить у віртуальний режим, навіть якщо викладач демонструє заплановані досліди практичного заняття, то студенти все одно його сприймають як віртуальний експеримент, оскільки вони не є активними учасниками експерименту, а лише споглядачами. Ще складнішим стає оцінити практичні навички студентів та рівень засвоєння навчального матеріалу.

З огляду на це актуальним стає пошук засобів, які можна використати для оцінки студентів дистанційно і при цьому затратити мінімум часу на перевірку значного обсягу інформації. Усе більше педагогів (Єнгаличева І., 2020, Кононец Н., 2018, Семаньків, Білусяк, 2019 та ін.) звертаються до аналізу існуючих інтернет-сервісів, які надають можливості створювати навчальні інтернет-

ресурси різного призначення [1–3]. Створення такого роду матеріалів сприяє наповненню навчального контенту з певної дисципліни, що має надважливе значення для підтримки професійної діяльності педагога та полегшує структурування інформації, що надає широкі можливості для навчання, тренування та оцінювання студентів. З огляду на це

Для того щоб викладач зміг проаналізувати рівень засвоєння знань студентів або скорегувати його, доцільним є створення електронних завдань комбінованого типу, де є можливість створити тренувальні вправи, завдання для перевірки рівня засвоєння та відтворення знань тощо.

Електронні завдання стають тими ресурсами, які з одного боку полегшують опитування студентів, з іншого сприяють формуванню пізнавальної самостійності до вивчення конкретного предмету [3].

Найбільш широкі можливості для створення комплексних електронних завдань тренувального характеру надають онлайн-сервіси: «PurposeGames», «LearningApps.org», «TestPadOnline».

«PurposeGames» є сервісом для створення завдань різної форми (створення тестів у текстовому форматі, а також у вигляді зображень, різні інтерпретації завдань на відповідність та визначення правильного твердження, створення вікторин на заповнення пропусків, та тестових вікторин з кількома варіантами відповідей). При чому такі завдання можуть носити як тренувальний характер, так і використовуватися для швидкої перевірки вивченого матеріалу, оскільки можна встановлювати час проходження завдання та фіксувати правильні відповіді (рис. 1).

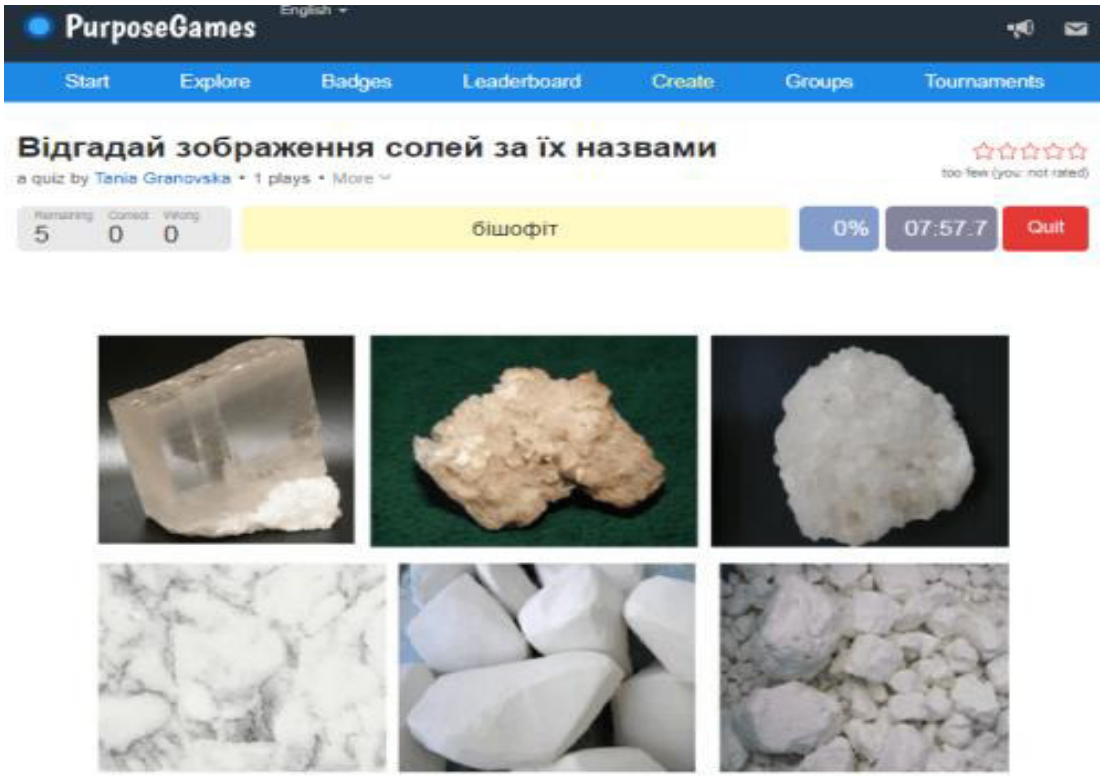

Рисунок 1 – Приклад завдання створеного у середовищі «PurposeGames»

«LearningApps.org» є досить відомим онлайн-сервісом для створення низки тренувальних вправ різного наповнення та рівня, а також розробки найпростіших тестів та ігрових вікторин. Є можливість створення комплексу різноманітних завдань з конкретної теми предмету, при чому такі завдання як правило, можуть бути подані в різній формі та мати варіативні рівні складності. Комплексні завдання можуть містити завдання на відповідність хімічних формул, назви сполук, процесів, хімічного лабораторного посуду тощо. Не менш важливим є практична складова вивчення природничих наук, у таких завданнях є можливість перегляду навчальних відеофайлів або відеоекспериментів через надавання посилання на відповідний інтернет-ресурс. Завдання у такому поєднанні не лише допомагають студентам вивчати навчальний матеріал більш структуровано, а й форма подачі не дає відчуття примусовості та складності виконання. При чому такого роду завдання студент може виконувати поступово у зручній для себе послідовності і аналізувати допущені помилки, оскільки цей сервіс передбачає демонстрацію правильності виконання запропонованого завдання.

На нашу думку, корисним для студентів є не лише виконання електронних завдань для закріплення знань після пояснень викладача, а й для виконання самостійної компоненти. На самостійну роботу здобувачів відводиться значна частина матеріалу, опрацювання якого можна теж організувати у вигляді комплексного поєднання теорії з практикою. Це надасть змогу звернути увагу студентів на найважливіші моменти з теми, а також допомогти їм скорегувати знання, виконуючи завдання. У такому поєднанні можна використовувати текстові фрагменти з теми з ключовим матеріалом та пропонувати виконати низку завдань до них.

Уміння роботи з текстом відіграє основну роль у самостійній роботі майбутніх учителів для набуття навичок пошуку інформації, її обробки, аналізу та засвоєння ключових моментів. Для створення комплексних завдань такого типу доцільним є використання інтернет-сервісів: «Google Forms», робочих аркушів «LiveWorksheets», «Wizer.me», «ThingLink», де є можливість подачі теоретичного навчального матеріалу блоками та розробляти різноманітні завдання до них.

«LiveWorksheets» є різновидом робочих аркушів, який є дуже простим у використані. Він працює на основі завантаження створеного зображення з текстом завдання, яке треба виконати, заповнивши пропуски, у відповідних місцях. Наприклад, для хімії зручно таким чином перевіряти уміння писати та урівнювати хімічні рівняння, складати електронний баланс окисно-відновних реакцій тощо (рис. 2).

Спектр цікавих можливостей для створення низки електронних завдань в одному документі надає робочий аркуш «Wizer.me» (https://wizer.me/). Цей сервіс надає можливість вбудовувати необхідний навчальний текст додавати питання відкритого типу, створювати завдання на відповідність, під’єднувати зовнішні електронні ресурси, зокрема відео з YouTube, ставити питання до

конкретного відеоролика, проходити тести, виконувати завдання з зображеннями, наприклад для визначення складових частин установок для хімічного синтезу, або вказання умов, речовин, які впливають певним чином на перебіг хімічної реакції (реагентів, каталізаторів, інгібіторів тощо) у завданнях на ланцюжки перетворення тощо.

Рисунок 2 – Приклад завдання створеного
у середовищі «LiveWorkSheets»

«ThingLink» (https://www.thinglink.com/) є різновидом інтерактивних плакатів, основне призначення якого є розміщення посилань на різноманітні інтернет-ресурси, що є у вільному доступі або власні створені матеріали для навчання. Основною перевагою цього ресурсу є не перевантаження всіма матеріалами одночасно, а лише надання відповідних посилань для проходження тестувань, перегляду відео, виконання завдань та опрацювання матеріалів, які підготував викладач для студентів (рис. 3).

Перевагою використання онлайн-сервісів, зокрема робочих аркушів, інтерактивних плакатів є їх безкоштовність, зручність та досить простий алгоритм користування. Завдання з будь-якого сервісу можна надати у вигляді посилань або QR-коду. У студента є вибір як саме виконувати завдання на комп’ютері, на смартфоні або планшеті тобто розширюються можливості навчання не лише удома, а й у зручному місці для самого здобувача. Студент, отримавши посилання для відповідне завдання, виконавши необхідні дії отримує миттєвий результат. Викладач, у свою чергу, отримує звіт з результатами студентів у вигляді статистичної обробки правильності відповідей, а також самі відповіді студентів, що надає можливість проаналізувати рівень засвоєння матеріалу та провести корекційну роботу над помилками здобувачів.

Рисунок 3 – Приклад завдання створеного у середовищі «ThingLink»

Нові виклики, пов'язані з уведенням у освітній процес дистанційного та змішаного навчання тільки підсилює актуальність використання онлайн-сервісів для навчання студентів, зокрема хімії. Тому розробка саме комплексних електронних завдань надасть можливість викладачам полегшити процес перевірки робіт студентів, а для студентів зробити навчання цікавішим та доступнішим.

Список використаних джерел

1. Єнгаличева І. Аналіз Інтернет-сервісів для урізноманітнення освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 34, Т. 2, С. 247–252. URL: https://octarions.com/archive/34_2020/part_2/40.pdf.
2. Кононец Н. В. Роль інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти при ресурсно-орієнтованому навчанні студентів у вищій школі. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2020. Вип. 51. С. 31–45. URL: http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/2789.
3. Семаньків М., Білусяк Б. Використання інтернет-сервісів у навчальному процесі. *Інформаційні технології та комп'ютерне моделювання :* матеріали міжнар. наук.-практ. конф. С. 97–100. URL: http://itcm.comp-sc.if.ua/2018/semankiv.pdf.
4. Грановська Т. Я., Олефіренко Н. В. Доцільність використання електронних завдань для формування пізнавальної самостійності учнів. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 14. Т. 1. С. 198–202.

Кіріафіді Наталія Михайлівна
викладач вищої категорії, Комунальний заклад охорони здоров'я «Харківський обласний медичний фаховий коледж» Харківської обласної ради, natalyakiriafidi@gmail.com

СУЧАСНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Умови карантину, диктують свої правила проведення освітнього процесу. Для студентів медичного коледжу, під час викладання дисципліни «Медсест-

ринство в аукшерстві» та «Акушерство», дуже важливим є не тільки вивчення теоретичного матеріалу, але й відпрацювання практичних навичок, тому що від майстерності медичних працівників залежить життя та здоров'я населення нашої країни. Під час дистанційного навчання, задачею викладача є максимально наблизити умови проведення занять та якість засвоєння матеріалу до офлайн занять. З цією метою використовують різноманітні інформаційні технології (ІТ) та платформи для дистанційного навчання. Освітні програмні засоби ІТ поділяються на програми за функціональним призначенням (бази даних учбового призначення, електронні підручники, програмні засоби для контролю отриманих знань та тестування) та способом надання інформації (програмні засоби ІТ, що надають інформацію у вербалізованій формі (у вигляді тексту); засоби, у яких інформація надана у вигляді гіпертексту; освітні програмні засоби ІТ з використанням технологій мультимедіа).

Розглянемо переваги вищеперерахованих освітніх програмних засобів. Електронний підручник дозволяє студенту самостійно засвоїти учбовий матеріал або закріпити знання отримані на занятті. Комп'ютерний підручник об'єднує в собі якості звичайного підручника, довідника, збірки тестових завдань та практикума. Схожі з електронним підручником і програмні засоби ІТ, що надають інформацію у вербалізованій формі (у вигляді тексту). Перевагою цих засобів є малий об'єм та можливість використання деяких функцій (пошук розділів, розповсюдження матеріалів у мережі і т. ін.). Недоліком є складність сприйняття інформації з екрана (Демушкин А. С., Кирилов А. И., Сливина Н. А., Кривошеев А. О. и др., 1995).

Освітні програмні засоби інформаційних технологій з наданням інформації у вигляді гіпертексту мають більш високий рівень, ніж програми в яких інформація надана у вигляді тексту. Гіпертекст має особливості, що надають йому перевагу перед іншими засобами надання інформації:

– набір вузлових точок;
– мережа, що поєднує вузлові точки;
– системи мультимедіа, що підключені до цих вузлів;

Вузли є точками входу до надання інформації в мультимедіа і за допомогою мережі вони пов'язані таким чином, що інформація може бути надана в структурованому вигляді. Вузли у тексті – виділені певним чином слова, навівши на які курсор, можна перейти до іншої вузлової точки. У вузлі можливі інші форми інформації, наприклад, ілюстрації, які теж можуть мати свої виходи в інші вузли системи. Така система допомагає структурувати навчальну інформацію, що покращує її сприйняття та засвоєння (Зайнутдинова Л. Х., 1999).

Перевагою освітніх програмних засобів ІТ з використанням технологій мультимедіа у дистанційному навчанні є можливість показати студентам, як правильно виконувати практичні навички та різноманітні маніпуляції, наприклад, вимірювання зовнішніх розмірів тазу на практичних заняттях з дисципліни «Медсестринство в акушерстві», «Акушерство», що надважливо при підготовці медичних сестер та акушерок. Також перевагою технологій мультимедіа є

аудіосупровід навчальної інформації, що підвищує ефективність сприйняття матеріалу, та коментарі до об'єктів, які паралельно демонструються на екрані. Ще більш ефективним є поєднання аудіокоментарів з анімацією, оскільки з'являється можливість поступово, крок за кроком пояснити навіть найскладніші процеси, такі як біомеханізм пологів (Дубинский Ю. П., Зырянов Г. Б., 2002).

Для проведення лекцій та практичних занять використовують різноманітні онлайн-платформи, такі як Zoom, Moodle, Google Forms, Google meet, тощо. Перевагою платформи Zoom є можливість проводити конференції з великою кількістю студентів, можливість викладача керувати мікрофоном та камерою кожного студента, проводити демонстрацію презентацій або відео. У відеоконференціях викладач може проводити опитування студентів, пояснювати новий матеріал, розбирати та обговорювати зі студентами різні клінічні випадки. У студентів є можливість не тільки слухати викладача та відповідати на запитання викладача, але й взаємодіяти один з одним, дискутувати та обмінюватися думками щодо поставленого питання. Також у платформі є функція інтерактивна дошка, на якій студент або викладач може робити нотатки. Наявність чату дозволяє робити швидкий контроль рівня знань студентів у вигляді опитування. Конференції у безплатній програмі тривають 40 хвилин, що з одного боку дозволяє чітко регламентувати час заняття, а з іншого може переривати пояснення викладача або доповідь студента, що викликає певні незручності. Подібною до Zoom є програма Google meet. Її перевагою є відсутність часових обмежень проведення конференції, а недоліком відсутність інтерактивної дошки.

Платформа Moodle є найбільш багатофункціональною, вона, як і Zoom та Google meet, дозволяє проводити онлайн конференції та демонструвати презентації. У Moodle можна завантажувати відеолекції, підручники, наукову літературу, текстові документи та все необхідне для належної підготовки студентів до практичних занять. Також ця платформа дозволяє проводити контроль знань студентів: проводити онлайн тестування, контрольні роботи з відкритими питаннями. Система зберігає усі оцінки та коментарі викладача та дозволяє подивитися, як часто студенти заходять на платформу та скільки часу витрачають на вивчення дисципліни. Недоліком досить складний інтерфейс, тому у людини, яка далека від програмування, можуть виникнуть труднощі з використанням платформи.

За допомогою Google Forms можна проводити контроль знань у вигляді тестування та відкритих запитань. Перевагою є можливість регламентувати написання роботи за часом. Можна проводити опитування студентів з різних організаційних питань, наприклад, анкетування з приводу покращення якості організації навчального процесу. Студенти можуть відповісти на запитання щодо їх оцінки освітнього процесу та внести свої пропозиції для його покращення.

Звісно, дистанційне навчання не може замінити очної форми навчання, особливо це стосується медичного коледжу. Тільки на практичних заняттях

студент та викладач працюють пліч-о-пліч. Це дає можливість провести контроль та корекцію відпрацьованих навичок, що допоможе вивчити алгоритм виконання без помилок. Проте, ми повинні бути готові до дистанційної форми навчання, і головною задачею викладачів та студентів є зробити онлайн вивчення предметів максимально якісним та ефективним. Сучасні технології допомагають продуктивно проводити заняття у будь-яких умовах. Викладачі вже опанували багато інформаційних технологій, щоб максимально покращити засвоєння матеріалу своїми студентами.

Список використаних джерел

1. Демушкин А. С., Кирилов А. И., Сливина Н. А., Кривошеев А. О. Компьютерные обучающие программы. *Информатика и образование*. 1995. № 3. С. 16.
2. Зайнутдинова Л. Х. Создание и применение электронных учебников (на примере общетехнических дисциплин) Астрахань, 1999.
3. Дубинский Ю. П., Зырянов Г. Б. Межпредметные связи и компьютеризация как факторы повышения эффективности обучения естественнонаучным дисциплинам в профильном учебном заведении. *Наука и школа*. 2002. С. 48–59.

Мороз Олена Іванівна

магістрантка освітньої програми «Педагогіка вищої школи», Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», вчитель математики, спеціаліст другої категорії, Комунальний заклад освіти «Середня загальноосвітня школа № 84» Дніпровської міської ради, Lentsya82@gmail.com

Кононец Наталія Василівна

д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», natalkapoltava@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПОБУДОВИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ В МАТЕМАТИЦІ

Модель викладання, яка існує, вимагає істотних змін. Знання та інформацію можуть давати в більш цікавому, зрозумілому і захоплюючому форматі. Залучення і зацікавлення учнів, використанням сучасних технологій, може істотно вплинути на якість засвоєння матеріалу. Школи всіх розвинених країн змінюють підходи до навчання у XXI столітті, будуючи новий фундамент сучасних ІКТ та нових педагогічних моделей навчання. Українська система освіти обрала саме цей напрямок реформування, який чітко окреслений в рамках програми МОН «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА». Новий Закон «Про освіту» дає можливість дітям розвиватися всебічно, формувати необхідні для успішного навчання і життя компетентності (знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, особисті якості).

Математика вже давно стала мовою науки і техніки. Нині вона все ширше проникає в повсякденне життя. Тема «Будова графіків функцій та рівнянь» займає важливе місце в курсі математики, оскільки закладає основи аналітичного мислення, графічної культури, формує інтуїцію, розвиває уяву. Найчастіше у школі вивчення функцій обмежується будовою їх графіків за даними

рівняннями. Але також дуже важливо вміти написати його рівняння за відомими точками графіка.

Для зображення ліній на малюнках можна використовувати графіки функцій. При цьому підвищується інтерес до цієї теми, розвиваються естетичні здібності. Під час вивчення шкільного курсу математики широко використовують завдання на побудову точок за їхніми координатами. Якщо урізноманітнювати цю роботу, то у результаті з'єднання запропонованих точок можна одержати зображення тварини, рослини, тощо. Будь-яка дитина зацікавиться виконанням такого завдання, якщо долучити ІТ-технології, що мають у своєму складі засоби для роботи з функціями та їх графіками. При цьому підвищується інтерес до даної теми, розвиваються художні здібності, які лежать в основі різних професій: архітектора, дизайнера, скульптора і т. д.

Використання завдань на побудови фігур за заданими координатами чи формулами розвивають пізнавальний інтерес, потребу в самоосвіті, підвищують мотивацію.

Опрацювавши програмні засоби, я виявила, що най зручніший засіб, який відтворює найбільш схожі малюнки з оригіналом є «GRAN1».

Розглянемо конкретний приклад. Переведемо малюнок «Дніпро» на мову формул. Він спрощений і значно відрізняється від того зображення, яке б подав справжній художник. Але кожному, хто дивиться на малюнок, зрозуміло, що він зображає.

Перший етап. Ми вибираємо системи координат. Навіть при довільному розташуванні координатних осей можна записати рівняння, які відповідають лініям малюнка. Але потрібно прагнути до того, щоб кількість рівнянь, які описують малюнок, були якнайменшими, а самі рівняння – якомога простішими. Наприклад, на малюнку «Дніпро» є відрізки симетричні відносно осі OY та OX. Це дасть можливість їх описувати не двома, а одним рівнянням. Отже, вибір координатної системи відіграє велику роль при програмуванні малюнків.

Другий етап. Насамперед опишемо рівняннями ті ділянки малюнка, які мають вигляд відрізків, паралельних осям координат. Для цього кінці кожного з цих відрізків спроектуємо на вісь OY та OX. Отже, таким способом визначаються рівняння всіх зазначених ділянок та множини тих значень, яких набувають змінні x і y. Відрізки, які паралельні осі OY, мають вигляд: $x = a$, а відрізки, паралельні осі OX: $y = a$.

Наприклад, рівняння такої складової частини нашого малюнка як літера «Д», такі:

1) $y = 35,\ 2 \le x \le 4$;
2) $y = 32,\ 1 \le x \le 5$;
3) $x = 2,\ 32 \le y \le 35$;
4) $x = 4,\ 32 \le y \le 35$;
5) $x = 1,\ 31 \le y \le 32$;
6) $x = 5,\ 31 \le y \le 32$.

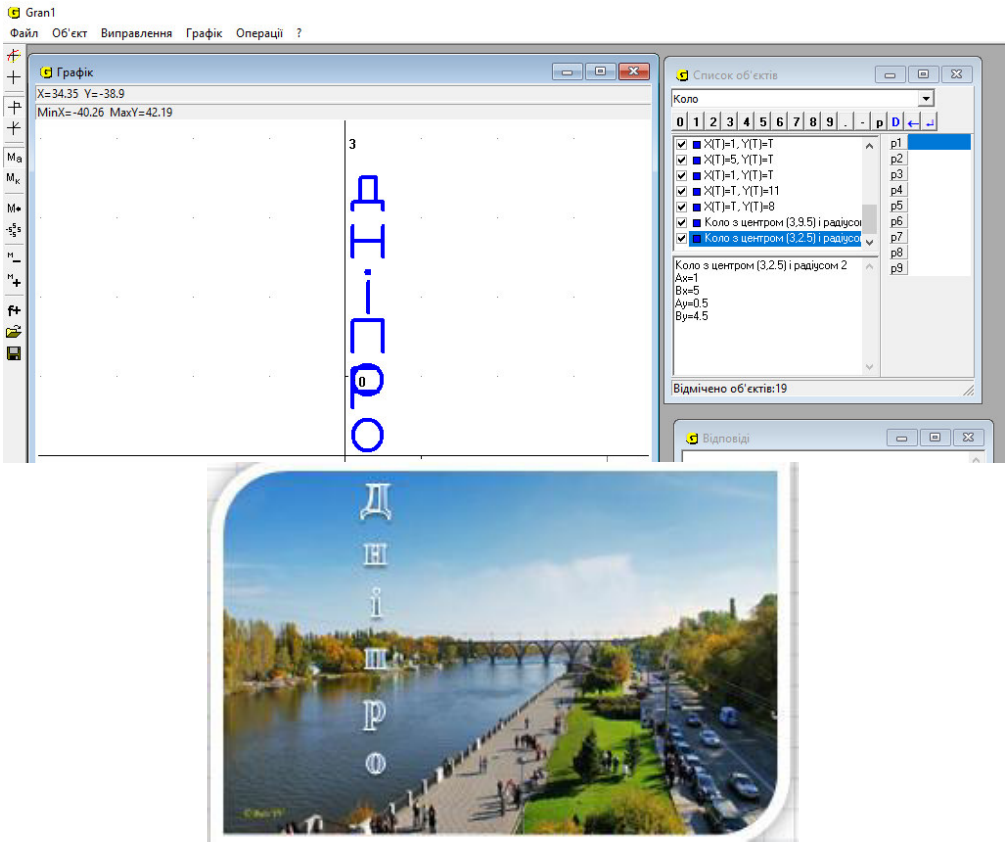

Подивившись на знайомі нам предмети, можемо побачити в них наближені контури графіків елементарних функцій та ліній: відрізки прямих, коло, параболи, гіперболи і так далі. Коли йде мова про математичне малювання, то йдеться, звичайно, не про великі твори мистецтва, не про чудову гру фарб і багатство тонів, а тільки про малювання не складних фігур.

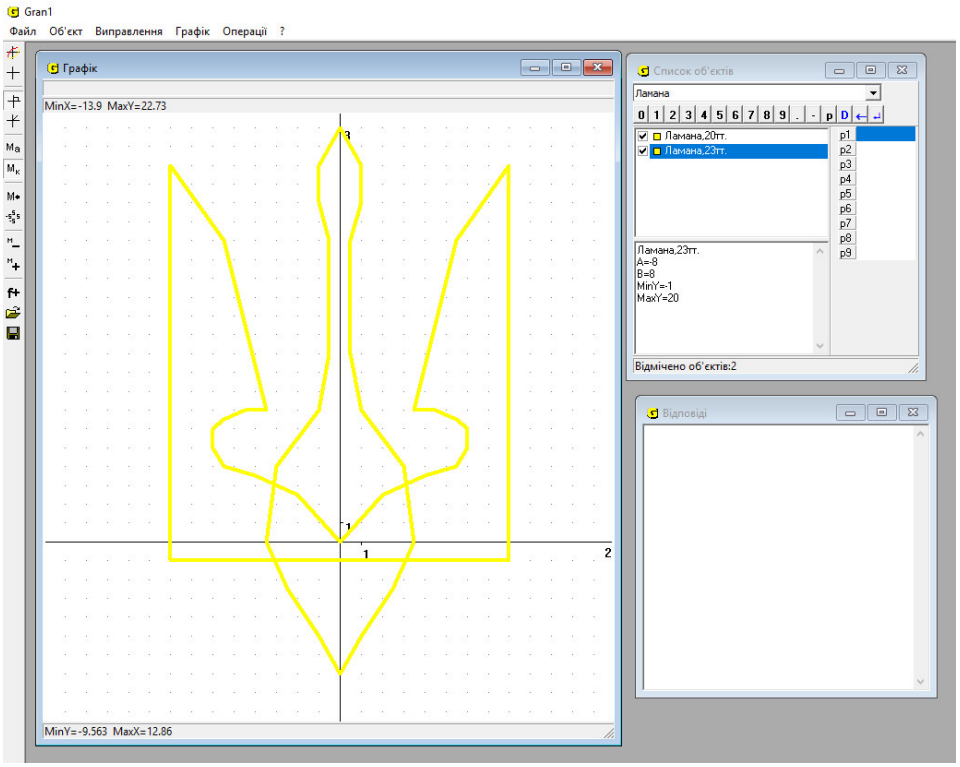

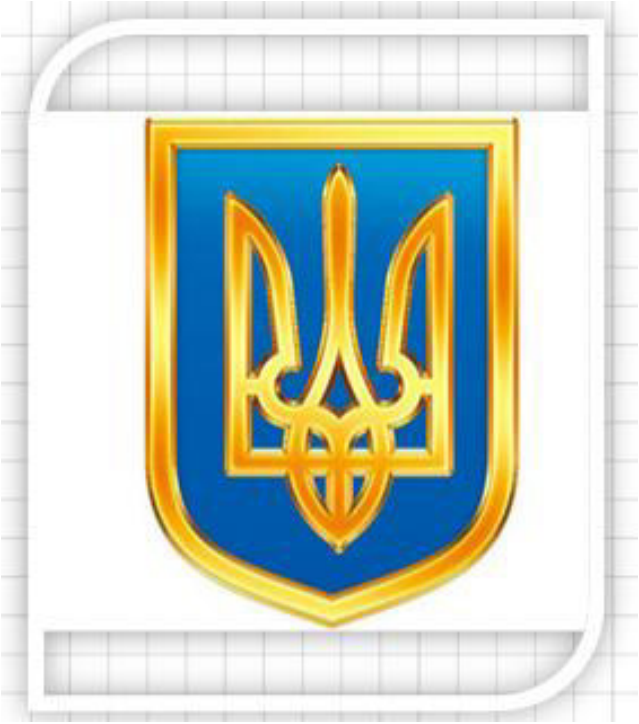

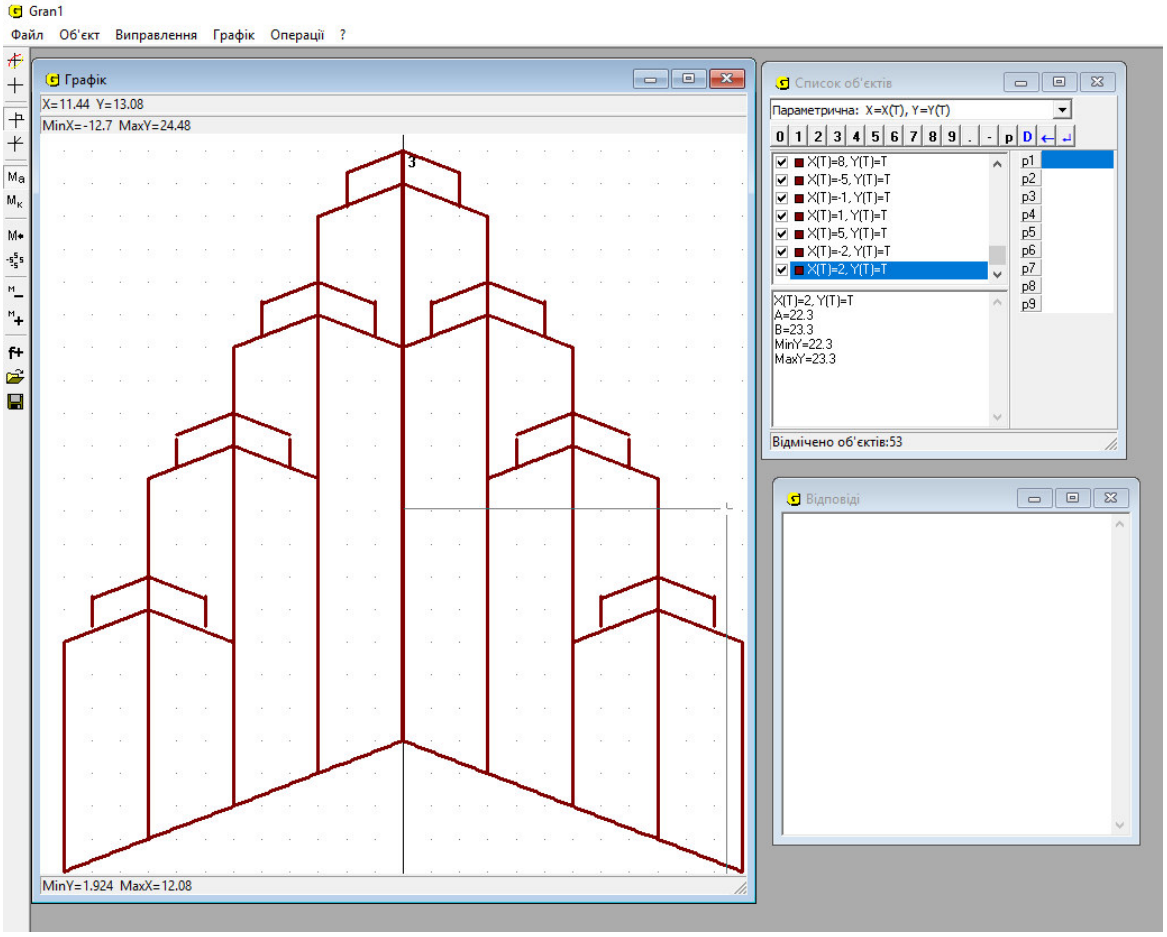
Gran1
Файл Об'єкт Виправлення Графік Операції ?
Графік
X=11.44 Y=13.08
MinX=-12.7 MaxY=24.48
MinY=1.924 MaxX=12.08
Список об'єктів
Параметрична: X=X(T), Y=Y(T)
X(T)=8, Y(T)=T
X(T)=-5, Y(T)=T
X(T)=-1, Y(T)=T
X(T)=1, Y(T)=T
X(T)=5, Y(T)=T
X(T)=-2, Y(T)=T
X(T)=2, Y(T)=T
X(T)=2, Y(T)=T
A=22.3
B=23.3
MinY=22.3
MaxY=23.3
Відмічено об'єктів:53
Відповіді

Математичне моделювання нині стає однією з найважливіших складових науково-технічного прогресу. Використовуючи інноваційні технології для побудови графіків різних функцій, можна малювати картинки. Думаю, що ці картинки можуть прикрасити наше життя у прямому сенсі! Не має рації той, хто вважає математику нудною і сухою наукою. Ще С. Пуассон сказав: «Життя прикрашається двома речами: знанням математики та її викладанням».

Список використаних джерел

1. Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики : навч. посіб. / укл. В. В. Корольський, Т. Г. Крамаренко, С. О. Семеріков, С. В. Шокалюк ; науковий редактор академік АПН України, д. пед. н., проф. М. І. Жалдак. Кривий Ріг : Книжкове видавництво Кирєєвського, 2009. 324 с.
2. Істер О. С. Алгебра : підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2015. 256 с.
3. Істер О. С. Алгебра : підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2016. 272 с.
4. Істер О. С. Алгебра : підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2017. 264 с.
5. Яремчук Ф. П., Рудченко П. А. Алгебра и елементарные функции. Справочник. Київ : Наукова думка, 1976. С. 686.

Назаренко Тетяна Геннадіївна

д. пед. н., професор, завідувачка відділу навчання географії та економіки, Інститут педагогіки Національної академії наук України, geohim@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ЛІЦЕЇ

Науково-педагогічні дослідження, що проводяться дослідниками відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України свідчать, що українські учні цілком пристойно виконують завдання репродуктивного характеру, але показують низький рівень сформованості загально навчальних вмінь працювати з кодовою інформацією, що представлена в знакових елемен-

тах: таблицях, діаграмах, малюнках, схемах, географічних та топографічних картах аєрознімках тощо [2, 21].

Виявлені недоліки в географічній підготовці учнів ліцею значною мірою можуть бути ліквідовані, якщо в процесі навчання переважатиме діяльнісний підхід, який не базується на передачі готових знань учням, а формує здібності отримувати знання самостійно під час роботи з будь-якою інформацією. Для цього необхідно сформувати в учнів та навички пристосування до життя в інформаційному суспільстві через розвиток інформаційно-комунікативної культури різними інформаційними засобами (підручник, посібник паперовий та електронний, навчальні книги, телебачення, радіо, газети, журнали, довідники, Інтернет, учнівське та родинне оточення тощо).

В науково-педагогічних дослідженнях простежуються два підходи до трактування поняття «інформаційна культура»: гуманітарний, де описуються основні процедури оперування традиційною друкованою інформацією (підручники, книжки, посібники тощо) та технічний, який зводиться до застосування новітніх інформаційних технологій (цифрові диски, Інтернет, інтерактивні карти, електронні підручники). Поняття «інформаційна культура» складається з понять «спілкування», «обмін інформацією», «ведення діалогу», «комунікація», «комунікативна компетентність» тощо. В багатьох випадках відбувається заміна понять комунікативної культури на комунікацію, де вона зводиться до простого вміння отримувати і передавати інформацію, як ретранслятор. Практично в усіх випадках в основі поняття «комунікація» лежать вміння і навички, зрідка – знання і взагалі відсутні ціннісні орієнтації в розумінні комунікативної культури.

Нами пропонується поняття «інформаційна культура» і «комунікативна культура», не розділяти, а розглядати їх як інтегроване поняття – «інформаційно-комунікативна культура». Таким чином, інформаційно-комунікативна культура – це один із компонентів загальної культури людини, що складається зі світоглядної інформації, системи знань і вмінь, що зумовлюють цілеспрямовану творчу діяльність людини для задоволення індивідуальних інформаційно-комунікативних потреб і створюють діалогову взаємодію з навколишнім середовищем, де спостерігаються взаємовідносини природи і суспільства [3, 6].

Інформаційні технології навчання в широкому сенсі – це комплекс соціально-педагогічних перетворень, пов’язаних з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами і методами; а у вузькому – впровадження у навчальні заклади системи утворення інформаційних засобів, заснованих на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції і педагогічних технологій, що базуються на цих засобах.

Інформаційні технології навчання не витісняють традиційні – кількість «паперової» і «цифрової» інформації продовжує збільшуватись. Поступово складається багаторівнева система надання інформації на різних носіях і в різних знакових системах, у яких тісно взаємодіють традиційні і інформаційні технології. У зв’язку з появою і розвитком численних знакових систем, завдяки

яким утворюється багатокомпонентне «інформаційне поле», виникає проблема інформаційної (комунікативної) адаптації людини в суспільстві.

Людина, що не володіє інформаційними технологіями, позбавлена одного з адаптаційних механізмів у соціумі, який динамічно розвивається.

Практика інформатизації закладів загальної середньої освіти порушила ряд проблем. Однією з найбільш гострих (крім матеріальної й організаційної) є проблема «опору вчителів» упровадженню інформаційних технологій у процес навчання, викликана протиріччям між колективними формами навчання, характерними для класної визначеної системи, й індивідуалізацією навчання, що стимулюється персональними засобами (комп'ютер, ноутбук, лептоп, смартфон, мейнфрейм, Інтернет тощо). Інша проблема – ймовірне зменшення міжособистісних контактів за рахунок розширення звертання до знеособленої інформації. Важливе коло проблем пов'язане з правовими засадами поширення інформації в системі освіти, а саме: права учнів на одержання інформації, захист від використання інформації про учня іншими особами йому на шкоду і від несанкціонованого доступу до шкільних баз даних; авторське право і, зокрема, використання в освітніх цілях інформації, забороненої для безкоштовного поширення; захист інформації від навмисного і ненавмисного псування (наприклад, комп'ютерні «віруси») тощо.

Використання цифрових технологій на уроках географії в ліцеї необхідно вводити не замість, а поряд з іншими сучасними технологіями. Учень повинен вміти самостійно аналізувати, порівнювати, описувати, а для цього йому потрібно вміти говорити. Тому тільки машинний контроль знань для школи не підходить. Ніяка, навіть найрозумніша програма не здатна замінити спостереження в природі, використання уривків з художніх творів при опису природи. А ось, наприклад, спуститися на дно Світового океану або побачити загальну циркуляцію атмосфери з космосу доведеться далеко не кожному. Саме в пізнанні цих місць Землі цифрові технології (частково це навіть смартфон) стане помічником учневі і вчителю. Використання мультимедійних засобів при виведенні зображення на великий екран може істотно поліпшити наочність навчання.

Вивчення географії не можливе без роботи з картографічними джерелами інформації. Карта, як і підручник використовується на всіх етапах уроку. Учні систематично виконують практичні роботи на контурних картах, в тому числі й електронних: нанесення географічної номенклатури у 6–8 класах, центрів галузей промисловості в 9 класі, що дає змогу ще раз закріпити та перевірити знання та вміння. Стимулюється інтерес до вміння читати карту використовуючи прийом «Уявна подорож» (Наприклад: прокладіть маршрут від Києва до Делі (Індія), коли учні створюють на контурній карті маршрут з позначенням початкового і кінцевого пунктів, відзначають географічні об'єкти, через які пролягає шлях). Це завдання для них більш цікаве, ніж просто географічний диктант. Багато учнів ліцею цікавляться матеріалами журналів таких серій як «Дерево пізнання», «GEO», різноманітними енциклопедіями, довідниками,

відеоматеріалами серії «Золотий глобус», «Geo channel», «Google Maps» тощо, які використовують як додатковий матеріал під час підготовки до уроку або з демонстрацією на уроці.

Важливе місце в роботі з картою посідає картографічний метод. З його допомогою вчитель створює картографічний образ території. Один з елементів цього методу – уміння читати карту. Під умінням читати карту розуміємо вміння давати характеристику території і окремих географічних об'єктів на підставі карти.

Картографічною складовою масової географічної культури, що формується в процесі вивчення географії в освітніх закладах, є картографічна грамотність. Це поняття, за визначенням професорки Л. М. Даценко, повинно об'єднувати наявність в учнів теоретичних знань про специфічні властивості основних видів географічних зображень, уміння діставати з них географічну інформацію, а також знання розташування, відносних розмірів, форм найважливіших об'єктів на земній поверхні і вміння створювати найпростіші картографічні твори. Вимоги до картографічної грамотності школярів неодноразово змінювались. Ці зміни були зумовлені, в основному, змінами соціального замовлення суспільства до картографічної підготовки учнів [1, 41].

Окремим потужним блоком у науково-методичних дослідженнях виділяються питання уведення в шкільне картознавство досягнень геоінформаційних технологій, адже їх впровадження може вирішити складні проблеми в усіх сферах людської діяльності, що пов'язані з використанням просторової інформації. Привілеєм ГІС-технологій в топонімічних дослідженнях є здатність візуалізації. ГІС припускає накопичення, аналіз, систематизування топонімічної інформації, створює нові карти, які послуговуються великим попитом в освітній діяльності та туризмі. Застосування геоінформаційного підходу дозволяє можливість зберігання в базі даних новітніх, старих та втрачених (історичних) географічних назв. Особливістю використання ГІС-технологій при побудові топонімічної бази даних є створення інтерактивних карт та можливість залучення до бази даних фотографій, графіків, схем, текстів та ін.

Картографія, як сфера точних наук, давно використовує математичні методи і тому раніше інших наук про Землю почала використовувати можливості електронних обчислюваних машин (ЕОМ) для побудови картографічного зображення. Укладання карт з використанням різних програмних і технічних засобів давно перевершили по точності і дизайну традиційні технології. Однак помилково вважати, що цифрова картографія є прямим продовженням традиційної (паперової) картографії та повинна бути її точною копією. Вона розвивалася в ході загального розвитку комп'ютерних технологій і є більше інформаційним продуктом, ніж картографічним. Традиційні географічні вміння набувають нового рівня при залученні просторових цифрових технологій.

В Україні давно назріла необхідність активного ознайомлення учнів ліцею з основами геоінформаційних систем (геоінформатики) та сутністю геоінформаційних технологій.

Важливо й те, що тут можна використати й техніки концепцій BYOD (Bring Your Own Devices – принеси свій власний пристрій) і Blended Learning (змішане навчання), які нині вважаються найбільш перспективними. Можна дійти висновку, що доцільним є не просто поглиблене вивчення окремих предметів, а широке використання курсів за вибором та факультативів, з-поміж яких чільне місце має посісти геоінформаційна освіта, що наддасть можливості формування цифрової компетентності в учнів ліцею, сприятиме актуалізації знань.

Список використаних джерел

1. Даценко Л. М. Навчальна картографія в умовах інформатизації суспільства: теорія і практика. Київ : ДНВП «Картографія», 2011. 228 с.
2. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О. М. Топузова та канд. пед. наук О. Ф. Надтоки. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с. URL: http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714119.
3. Назаренко Т. Г. Розвиток цифрової компетентності в учнів ліцею під час навчання географії та економіки. *Комп'ютер у школі та сім'ї.* 1 (145). С. 3–8 URL: http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710773.

Псьол Сергій Васильович
к. т. н., доцент кафедри транспортних засобів та спеціальної техніки, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, psiol-s@ukr.net
Рудик Олександр Юхимович
к. т. н., доцент кафедри зносостійкості та надійності машин, Хмельницький національний університет, yuhymovych@gmail.com
Андрійчук Богдан Вікторович
магістрант, Хмельницький національний університет

ВПЛИВ КРІПЛЕНЬ У SOLIDWORKS SIMULATION НА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ДЕТАЛЕЙ

Відносно кріплення у SolidWorks Simulation можна виконати наступне:

– застосувати кріплення для кромок, вершин і сполучень;

– указати для переміщення в будь-якому напрямку нуль (без руху) або будь-яку задану величину;

– обумовити симетричні умови, щоб використовувати симетрію для аналізу частини моделі;

– указати умову ковзання, при якій плоска або неплоска грань може ковзати, але не може переміщатися перпендикулярно;

– зберегти загальні кріплення у бібліотеці аналізів для подальшого використання.

Вплив кріплень на працездатність деталей розглянемо на прикладі застосування SolidWorks Simulation для розрахунків на статичну міцність цанги гвинтового знімача кулькових радіальних однорядних підшипників колінчастого вала [1]: цанга 2 вставляється в підшипник, на неї одягається ключ 3 і вкручується гвинт 1, який впирається в колінчастий вал 4 і зміщує цангу разом з підшипником 5 уліво. Від обертання цанга 2 утримується ключем 3.

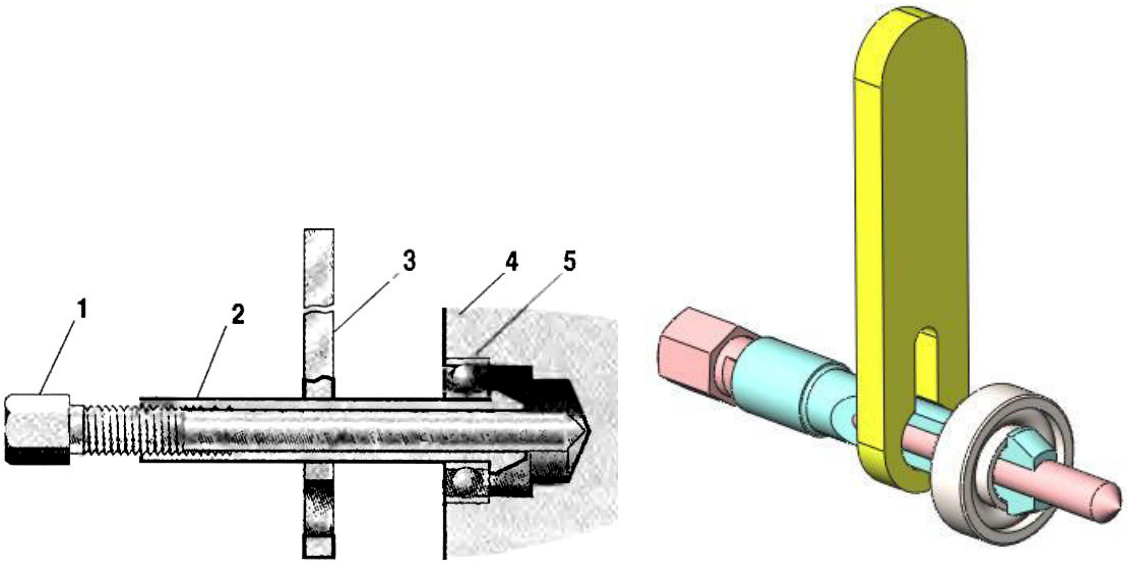

а б

Рисунок 1 – Гвинтовий знімач підшипників з колінчастого вала

Одна з найбільш навантажених деталей у гвинтовому знімачі підшипників – цанга 2 (рис. 1, 2). Тому саме для неї проводили статичний аналіз: спочатку створили деталь у SolidWorks, потім додали панель SolidWorks Simulation і задали матеріал цанги [1]. Перед прикладенням зовнішнього навантаження зафіксували її захват (кріплення відобразились зеленими стрілками, напрямки яких вказують, що переміщення заборонені – поставлені відповідні контактні граничні умови – рис. 2). Розглянули два варіанти: коли кромка захвату цанги закріплена [1], та ні (у процесі деформування може спостерігатися вихід сполучених поверхонь з контакту).

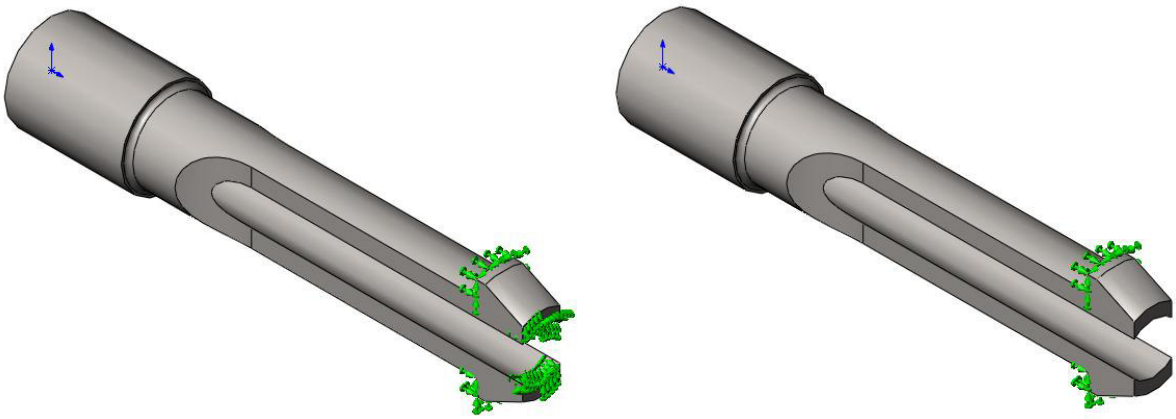

а б

Рисунок 2 – Кріплення цанги (а – кромка захвату закріплена)

Після створення сітки скінченних елементів [2–3] запустили розрахунки, якими встановлені напруження (рис. 3), результуючі переміщення (рис. 4), еквівалентні деформації та запаси міцності цанги.

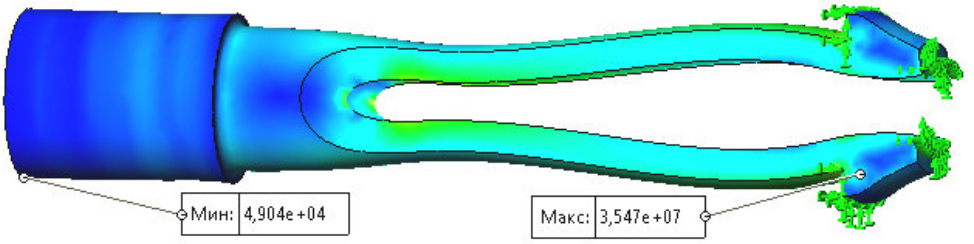

а

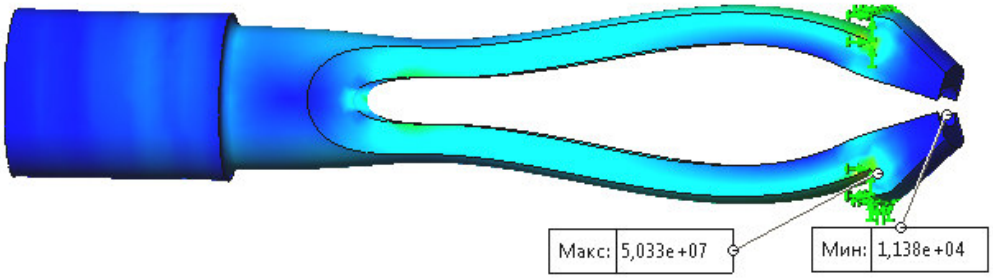

б

Рисунок 3 – Епюри розподілу сумарних напружень von Mises цанги:
а – із закріпленою кромкою захвату; б – без її закріплення

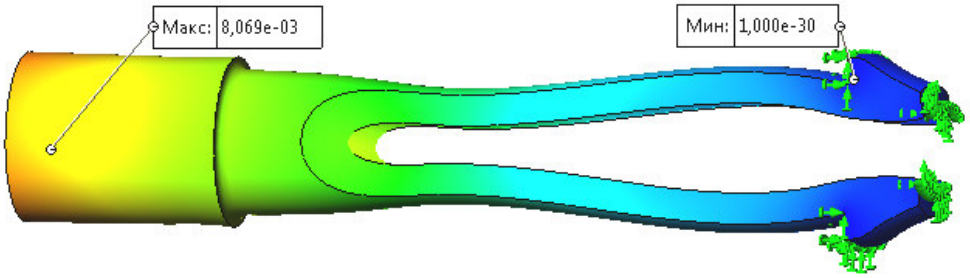

а

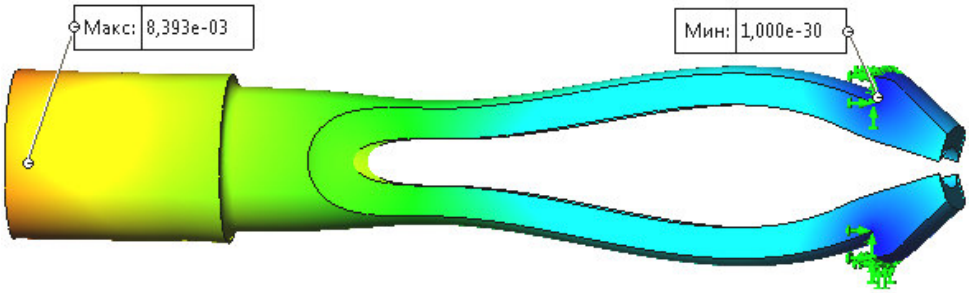

б

Рис. 4. Епюри розподілу вузлових переміщень цанги:
а – із закріпленою кромкою захвату; б – без її закріплення

Результати проведених розрахунків наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Результати дослідження цанги

Закріплення кромки	Напруження (макс.), МПа	Переміщення (макс.), мм	Деформація (макс.), мм	Запас міцності (мін.)
так	354,7	0,008069	0,00010	18,32
ні	503,3	0,008393	0,00014	12,91

Таким чином, максимальні напруження при відсутності закріплення кромки захвату цанги збільшились в 1,42 рази.

Що стосується переміщень, піддатливість захватів цанги призвела до вигину останніх, що послужило однією з причин невідповідностей у результатах. Якби захвати були жорсткішими, відповідність стала би очевиднішою. Беручи до уваги перераховані аргументи, при оцінці стану контактуючих пар в «податливих» вузлах необхідно проводити розрахунки деталей з урахуванням можливості їх деформування.

Таким чином, при випробуванні на статичне навантаження при однаковому його значенні, але залежно від способу кріплення, утворюються істотно різні результати, які конструкторам необхідно враховувати.

Список використаних джерел

1. Rudyk O. Yu., Kaplun P. V., Solovyov R. V. Using of SolidWorks for simulation of screw puller of bearings. *World science: problems, prospects and innovations. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference*. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2021. P. 185–191. URL: https://sci-conf.com.ua/v-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-world-science-problems-prospects-and-innovations-27-29-yanvarya-2021-goda-toronto-kanada-arhiv/
2. Рудик О. Ю., Гостімський М. А. Застосування інформаційних технологій для розрахунку деталей автомобілів. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/8357.
3. Рудик О. Ю., Приведенець В. С. Застосування SolidWorks Simulation для розрахунку захвата знімача підшипників. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/6454.

СЕКЦІЯ 3. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Гук Інна Павлівна
к. пед. н., методист, викладач вищої категорії, викладач-методист, Медичний фаховий коледж Харківського національного медичного університету, hukinna@ukr.net
Долматова Маргарита Василівна
заступник директора з навчальної роботи, викладач вищої категорії, викладач-методист, Медичний фаховий коледж Харківського національного медичного університету, dolmatovam@ukr.net
Гуляєва Ірина Володимирівна
заступник директора з виховної роботи, викладач вищої категорії, викладач-методист, Медичний фаховий коледж Харківського національного медичного університету, iragulyaeva@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Удосконалення освітнього процесу дозволяє наблизити якість підготовки майбутніх працівників до вимог сучасної науки і практики. Таке завдання постає перед закладами фахової передвищої освіти. Якість навчання обумовлена показниками рівня знань, умінь, ціннісного ставлення до світу майбутнього фахівця. Досягти високого рівня в процесі навчання неможливо без здійснення студентами самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності, оскільки забезпечення відповідного рівня знань, умінь, навичок, професійних якостей студента, залучення його до самостійного здобуття знань у подальшій професійній діяльності залежить, передусім, від ставлення студента до навчання, вміння планувати, аналізувати діяльність, раціонально використовувати свій час.

Поняття «педагогічна технологія» визначається як процес створення і впровадження адекватної до потреб і можливостей особистості та суспільства сукупності педагогічних дій, операцій і процедур, яка, унаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників педагогічного процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію прогнозованого результату, спрямованого на соціалізацію, особистісний і професійний розвиток і саморозвиток людини [1; 2]. Технологію забезпечення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у медичному коледжі розглядаємо як сукупність педагогічних дій, операцій і процедур, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій викладача при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників педагогічного процесу, забезпечує здійснення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів в освітньому процесі, метою якої є забезпечення високого рівня самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів для отримання прогнозованого результату – підвищення якості навчання майбутніх медичних фахівців. Ця технологія передбачає такі етапи: діагностико-моделювальний, стимулювально-настановний, когнітивно-процесуальний, праксеологічний, рефлексивно-коригувальний.

Студент медичного навчального закладу відчуває гостру потребу в оволодінні не лише дисциплінами, що безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю, але й оволодінні мовами.

Відповідно до чинного законодавства українська мова як державна є робочою мовою під час виконання службових обов'язків. Саме тому особлива увага в освітньому процесі приділяється дисциплінам «Українська мова» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Основним завданням їх вивчення є формування в студентів мовно-комунікативних компетентностей.

Для формування в студентів мовно-комунікативних компетентностей доцільно застосовувати технологію педагогічного забезпечення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. На заняттях, окрім подачі теоретичного матеріалу, який є необхідним складником формування особистості фахівця, викладачі діагностують готовність студентів до самоорганізації та виробляють індивідуальні стратегії роботи зі студентами, відбирають навчально-методичний інструментарій (форми, методи, засоби) для реалізації подальших етапів технології забезпечення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час вивчення зазначених дисциплін.

На стимулювально-настановному етапі цієї технології відбувається поглиблення професійно-навчальної мотивації студентів до вивчення української мови, формується позитивно-активне ставлення студентів до самоорганізації.

Наступний, когнітивно-процесуальний етап технології передбачає оволодіння студентами спеціальними знаннями та вміннями, необхідними для здійснення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності. Викладач проводить консультації, дає поради щодо самоорганізації; індивідуалізації роботи з урахуванням особливостей студента. Тут важливим є забезпечення студентів відповідним навчально-методичним матеріалом, щоб сформувати високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування, виробивши практичне володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності, які зумовлені професійними потребами.

Праксеологічний етап полягає в безпосередньому залученні студентів до свідомої діяльності, пов'язаної з уміннями організовувати себе у процесі навчання із метою підвищення якості навчання. На цьому етапі студенти готують проєкти щодо вдосконалення власного мовлення – діагностика мовлення, етапи вирішення та подолання проблем. Тут опановуються основні види ділового спілкування, приділяється увага етиці професійного спілкування. Функція викладача на цьому етапі полягає лише в наданні консультацій.

Рефлексивно-коригувальний етап передбачає оцінку результатів діяльності та рівня самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студента, її корекцію і самокорекцію. На заняттях створюються експертні групи для оцінювання результатів, під час якого враховується, по-перше, мовлення студентів, по-друге, зміст дібраного матеріалу, відповідність темі, правильність зроблених висновків, і врешті-решт, майстерність усього виступу. Важливим є проведення самоаналізу та аналізу рівня самоорганізації.

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що технологія педагогічного забезпечення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів медичних коледжів при вивченні «Української мови» та «Української мови (за професійним спрямуванням)» сприяє високому рівню самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів та формуванню мовно-комунікативних компетентностей, оволодінню мовними нормами, практичними аспектами професійного спілкування.

Список використаних джерел

1. Кононец Н. В., Литвинова О. В., Марюхніч Т. В. Реалізація ресурсно-орієнтованого навчання при вивченні української мови та літератури. *Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр*. Вип. 24. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. С. 109–113.
2. Педагогіка : баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III–IV рівнів акредитації / кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. Х. : Фоліо, 2015. 572 с.

Даниско Оксана Володимирівна
доцент кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

АВТЕНТИЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА СТРАТЕГІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Здобуття освіти передбачає постійну взаємодію здобувача з освітнім середовищем, аналіз та переосмислення нової інформації, її інтеріоризацію. Натомість традиційна освітня система переважно пропонує застарілу модель, в якій студенти є пасивними одержувачами знань. Цифрова економіка як абсолютно нова модель бізнесу змінює свідомість значної частини населення, створюючи умови для розробки та впровадження проривних технологій, підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності фахівців, зменшення споживання ресурсів, підвищення якості життя. Вища освіта, як одна із форм відтворення людського капіталу для цифрової економіки, зможе відповісти на зовнішні виклики, лише спираючись на інноваційні підходи до навчання.

Погоджуємося з думкою сучасного вітчизняного дослідника В. Огнев'юка про те, що зміни в сучасній освіті ґрунтуються на трьох важливих імперативах: 1) цілісний, гармонійний розвиток особистості; 2) окреслення нової моделі проблемно-орієнтованого професіоналізму; 3) розвивальний характер освіти, що сприяє прагненню особистості до самовдосконалення) [1, с. 9]. Однією з практико-орієнтованих стратегій, що відповідає зазначеним імперативам, є автентичне навчання (англ. *Authentic Learning*).

На думку зарубіжних дослідників С. Донована, Д. Бренсфорда, Дж. Пеллегріно [4], для того, щоб освіта мала практичне спрямування, відповідала реальним запитам виробництва, освітнє середовище має бути автентичним. У зарубіжній теорії *автентичне навчання* потрактовується як навчальний підхід, що дозволяє студентам досліджувати, обговорювати та осмислено будувати концепції і взаємозв'язки в контексті реальних проблем і проєктів, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Більш предметно автентичність визначено М. Ломбарді як «діяльність, що передбачає розв'язання реальних проблем та імітує роботу професіоналів; ... діяльність, результати якої мають бути представлені за межами аудиторії» [6, с. 4].

Засадничим аспектом автентичності є навчання через практику. відтак автентичне навчання упродовж багатьох років описувалося в різних підходах, більш відомих як проєктне навчання, проблемне навчання; експериментальне навчання, що реалізується шляхом моделювання, дискусій, взаємооцінювання тощо.

Попри те, що наразі не існує єдиного визначення дефініції «адаптивне навчання», науковці [2; 3; 7] виокремили такий спектр характеристик, за якими можна визначити освітній процес адаптивним:

– автентичне навчання базується на актуальних реальних завданнях, що цікавлять студентів;

– студенти максимально залучені в дослідницько-пошукову діяльність;

– навчання вимагає інтеграції контенту з кількох дисциплін, відтак результати навчання є міждисциплінарними;

– навчання тісно пов'язане з майбутньою професійною діяльністю студентів;

– студенти виконують складні завдання, що вимагають умінь аналізу, синтезу, конструювання, інтерпретування та оцінювання інформації;

– навчання містить питання або проблему, що не може бути обмежена однією відповіддю, тому результат не може бути визначений наперед.

– студентам надається можливість сформулювати свій навчальний процес та / або кінцевий продукт навчання, яким можна поділитися поза межами аудиторії для отримання відгуку;

– студенти мають можливості залучатися до соціального дискурсу та співпраці для розширення свого досвіду: в дослідницький процес найбільш активно залучені студенти, а викладачі та сторонні експерти допомагають їм;

– навчання надає студентам можливість розглянути проблему з різних точок зору, що забезпечує розмаїття рішень та результатів замість однієї шаблонної відповіді, а відтак студент здобуває персональні знання і досвід;

– оцінка в автентичному навчанні інтегрована в завдання, відтак оцінювання відбувається безперервно в ході навчального процесу, на відміну від традиційної системи, де іспит здається після здобуття знань чи навичок; оцінюється не стільки знання теоретичних положень, а вміння застосовувати їх у практичній діяльності, наближеній до професійної;

– студентам доступні різноманітні ресурси для вивчення, аналізу та конструювання навчального процесу та/або кінцевого продукту навчання.

Останнє положення видається нам засадничим у руслі цифровізації освіти, оскільки саме ресурсне збагачення, технологізація начального процесу можете повноцінно забезпечити реалізацію всіх вищенаведених характеристики. Окрім

того, дослідження зарубіжних учених [5] засвідчують, що використання реальних (автентичних) завдань, які підтримуються новітніми цифровими технологіями поряд із доступом до відкритих освітніх ресурсів, значно підвищують якість освіти. Технологічна підтримка автентичних освітніх середовищ включає: швидкісне підключення до мережі Інтернет для надання мультимедійної інформації; асинхронні та синхронні засоби спілкування та інструменти соціальних мереж для підтримки колективної роботи; віртуальні лабораторії та механізми зворотного зв'язку; мобільні пристрої для доступу та введення даних під час досліджень [6].

Таким чином, автентичне навчання базується на ідеях конструктивізму, що розглядає навчання як активний процес застосування знань у реальному контексті та ситуаціях. У такому навчанні викладачі забезпечують студентам можливість здобувати знання, створюючи власні дискурси у процесі соціальної взаємодії. Означена стратегія значною мірою залежить від попередніх знань та досвіду студента, а також від характеристик, що формують навчальне середовище, таких як цінності, очікування, оцінювання. Відтак автентичне навчання є студентоцентрованим, адже здобувачі освіти не просто запам'ятовують факти в абстрактних та штучних ситуаціях, а застосовують реальні кейси, реалістично наближені до їхньої майбутньої професійної діяльності.

Використання цифрових ресурсів як необхідного атрибуту новітньої системи освіти забезпечує реалізацію проєктних, проблемних чи експериментальних освітніх заходів необхідними засобами комунікації, візуалізації й моделювання, що своєю чергою, дозволяє пропонувати студентам реальний досвід навчання, поглиблювати теоретичні знання і практичний досвід, розширювати спектр експертних оцінок як зовнішніх стейкголдерів, так і внутрішнього взаємооцінювання.

Список використаних джерел

1. Огнев'юк В. Реформування – як сутнісна характеристика сучасної освіти. *Освітологія.* 2013. Вип. 2. С. 9–14.
2. Authentic Learning. (n.d.) The Glossary of Education Reform. URL: http://edglossary.org/authentic-learning Archived (дата звернення 26.01.2021)
3. Blumenfeld P., Soloway E., Marx R., Krajcik J., Guzdial M., Palincsar A. Motivating Project-Based Learning: Sustaining the Doing, Supporting the Learning. *Educational Psychologist*, 1991. 26 (3&4). 369–398.
4. Donovan S., Bransford J., & Pellegrino J. *How People Learn*: *Bridging Research and Practice*. Washington, DC: National Academy of Sciences. 1999. 86 p.
5. Herrington J., Oliver R., Reeves T. C. Patterns of engagement in authentic online learning environments. *Australian Journal of Educational Technology*, 2003. 19 (1). P. 59–71.
6. Lombardi M. Authentic Learning for the 21st Century: An Overview. *Educause Learning Initiative*. Edited by Diana G. Oblinger. ELI Paper 1: 2007. May 2007. 12 p. URL: https://cutt.ly/Gj7t1o4 (дата звернення 25.01.2021)
7. Parker J., Maor D., Herrington, J. Authentic online learning: Aligning learner needs, pedagogy, and technology. *Issues in Educational Research*, 2013. 23 (2). P. 227–241.

Мельник Віктор Іванович
викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії,
Ковельський фаховий медичний коледж, doc.art@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ПАТОМОРФОЛОГІЇ ТА ПАТОФІЗІОЛОГІЇ

У світі щороку в середньому створюється 1,5 екзабайта ($1{,}5\times10^{18}$) інформації. Це більше, ніж за 5 000 попередніх років. Обсяг технічної інформації подвоюється кожні два роки. Не набагато відстають і медичні науки. У таких умовах за обмежені проміжки навчального часу викладач повинен надавати великі обсяги нової інформації, а студент – засвоювати її. Процес навчання стає все складнішим ще й тому, що практична охорона здоров'я вимагає від медичних фахівців бути максимально підготовленими до розв'язання різних проблем у межах професії, тобто бути професійно компетентними фахівцями, які здатні працювати в медичних закладах із різною організаційною структурою. Компетентнісний підхід потребує від викладачів використання нових методик навчання – інновацій, які реалізуються через спеціальні педагогічні технології ресурсно-орієнтованого навчання. Педагогічна інноватика полягає у постійному пошуку і впровадженні нових максимально ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування високоадаптованої до змінних умов, активної діяльної, творчої особистості, яка вміє аналізувати, долати будь-які труднощі, бо вона ще в юному віці з допомогою вчителя пізнала, створила себе, навчилася володіти собою [1]. Тепер відомі численні інноваційні технології, такі як: інформаційно-комунікаційні, інтерактивні, ігрові технології, технології диференційного і проблемного навчання та інші. Жодна інноваційна технологія не є універсальною. Проте їх застосування сприяє розвитку пізнавального інтересу, інформаційному збагаченню студентів, допомагає досягти формування визначених компетентностей у майбутніх фахівців. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією (лат. integratio – відновлення, об'єднання в ціле окремих елементів) знань і форм соціального буття. Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому [1].

У Ковельському фаховому медичному коледжі є досвід роботи з різними освітніми інноваціями, які успішно використовуються і на заняттях із патоморфології та патофізіології. Ці фундаментальні медичні науки природничо-наукової підготовки, вивчаючи структурні й функціональні основи хвороби, служать як теорії медицини, так і клінічній практиці. Оснащення навчальних кімнат мультимедійною технікою дає змогу використовувати презентації під час проведення лекційних і практичних занять. Інтегрування звичайного навчального заняття з комп'ютером дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на персональний комп'ютер, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, творчим, різноманітним, інтенсивним. Крім того, прискорюється процес запису визначень, схем та інших важливих частин матеріалу, оскільки

педагогу не доводиться повторювати текст декілька разів. Необхідна інформація виводиться на екран повністю чи фрагментарно (мультимедійні, інтерактивні технології) [2]. Упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє більш результативно використовувати час для засвоєння практичних навичок, підвищувати якість отриманих студентами знань. Однією з очевидних переваг мультимедійного заняття є посилення наочності. Використання наочності тим більше актуально, якщо відсутній необхідний набір таблиць, схем, репродукцій, ілюстрацій. Застосування інформаційних технологій на лекційних заняттях сприяє підвищенню їх ефективності, дозволяє демонструвати макро- і мікропрепарати, проводити аналіз патологічних змін для усієї аудиторії.

Інформаційно-комп'ютерні технології широко використовуємо і на практичних заняттях. Якщо кількість студентів у бригаді невелика, використовуємо ноутбук самостійно. Легко перевірити правильність відповідей студентів на тестові завдання чи запитання в ситуаційній задачі, застосувавши при створенні презентації таку опцію, як анімація. При цьому в режимі «Показ слайдів» еталон відповіді в тесті виділяємо, наприклад, підкресленням. У випадку вирішення ситуаційної задачі еталон відповіді «проявляємо», як тільки студент надав варіант своєї відповіді на запитання, поставлені в задачі.

Використовуючи різні методики інтерактивного навчання на практичних заняттях з патоморфології та патофізіології, намагаємось дотримуватися певних умов, а саме: відчуття у студентів рівного серед рівних, забезпечення позитивної атмосфери в колективі для досягнення спільних цілей, усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених висновків, можливість вільно висловити свою думку та вислухати свого товариша. Завжди враховуємо те, що викладач в інтерактивному навчанні виступає організатором процесу навчання, консультантом, фасилітатором, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головними у процесі навчання є зв'язки між студентами, їх взаємодія та співпраця. До основних принципів інтерактивного навчання відносять: принцип діалогічної взаємодії, принцип кооперації й співробітництва, принцип активно-рольової (ігрової) і тренінгової організації навчання [3].

Існує величезна кількість технологій інтерактивного навчання. До форм і методів інтерактивного навчання можуть бути віднесені: робота в парах, робота в малих групах, евристична бесіда, презентації, дискусії, «мозкова атака», метод «круглого столу», метод «ділової гри», конкурси практичних робіт з їхнім обговоренням, рольові ігри, навчальні тренінги, колективні вирішення творчих завдань, кейс-метод, практичні групові й індивідуальні вправи, моделювання певного виду діяльності або ситуацій [3].

Так, при роботі в парах кожна з пар студентів отримує кейси різних видів ситуаційних задач, вирішує та доповідає результати.

Робота в малих групах – невід'ємна частина тих інтерактивних технологій, які ми використовуємо, адже вона дає всім студентам рівну можливість брати участь у роботі, практикуючи навички співробітництва та спілкування. Важ-

ливим є те, що оцінки за виконання завдання для перевірки додаються в групі, і оголошується одна загальна оцінка. Таким чином, змагаються не сильні і слабкі студенти, які виконують свої завдання, а кожний змагається сам з собою, тобто з раніше одержаним результатом. При чому і сильні, і слабкі студенти можуть принести однакову кількість балів у групу [3]. Це часто буває неможливим у великому колективі. Варіанти методу малих груп: з елементами ділової гри; у вигляді каруселі (лист А4 – рішення однієї команди записується одним кольором, друга команда доповнює – іншим кольором і т. д.); метод малих конкурентних груп. При застосуванні методу «конкурентних груп» студентів розділяємо на дві чи більше міні-груп, які конкурують між собою у вирішенні певної проблеми. Оптимальна кількість учасників – 3–5 у кожній міні-групі. В одну групу об'єднуємо сильних, середніх і слабких за успішністю студентів, обов'язково враховуючи психологічну сумісність. У таких різнорідних групах стимулюється творче мислення й інтенсивний обмін ідеями. Міні-групи студентів отримують комплекс завдань, який складається з типових та нетипових задач зі спеціальним методичним забезпеченням за темою (світлини, документація та ін.). Завдання для всіх міні-груп однакові і можуть включати кілька запитань, у нашому прикладі їх шість:

Завдання для роботи груп:

У альпініста, які тривалий час знаходився у високогірному районі, при обстеженні виявлено: АТ – 150/100 мм рт. ст. Гематокрит – 60/40. Аналіз крові: Нв – 180 г/л, ер. – 6 Т/л, К.п. – 0,9, лейкоцити – 9,5 Г/л, в лейкоцитарній формулі зрушень немає, ШОЕ – 2 мм/год.

Метод «малих конкурентних груп» використовуємо, щоб отримати відповіді на наступні запитання:

1. Про яку патологію свідчать отримані дані?
2. Які причини виникнення та механізми розвитку цієї патології?
3. Поясніть зміни АТ і картини крові при цій патології.
4. З якою патологією необхідно проводити диференційну діагностику і в чому будуть полягати відмінності?
5. Назвіть інші захворювання, при яких може розвинутись дана патологія.
6. Чи можете навести приклади з художньої літератури, де описано щось подібне на дану патологію?

Застосовуючи методи діалогу, полілогу, взаємонавчання та дискусії, кожна група розробляє власний план вирішення однієї проблеми. Кожний із студентів у групах відстоює чи доповнює колективну думку групи. Далі кожна міні-група оголошує свої варіанти вирішення заданої проблеми. Визначаються спірні питання та розгортається дискусія між конкурентними групами для визначення та прийняття найбільш вірного колективного вирішення проблеми. Викладач не дає готових еталонів розв'язання проблеми, спонукаючи студентів до самостійного пошуку. Тому студенти вчаться демократично спілкуватися між собою, критично й творчо мислити, приймати обґрунтовані рішення. В таких умовах інтенсивніше розвиваються інтелектуальні та емоційні властивості особистості.

Серед ігрових технологій найчастіше нами застосовуються на практиці наступні: ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи та ін.

Педагогічна сутність ділових ігор – активізація мислення, розвиток самостійності майбутнього фахівця, формування творчості, наближення до реалій життя [2].

Ділову гру розглядаємо як метод навчання професійної діяльності, коли студенти в умовах заданої ігрової ситуації виконують професійні функції, вступаючи в колективні відносини. Шляхом гри за заданими правилами імітується прийняття рішень у різних ситуаціях. У ході ділової гри пропонуємо вирішення спеціально розроблених професійних задач, у результаті чого відбувається вдосконалення професійних умінь і навичок студентів. Ділові ігри наближають навчальний процес до реального життя і забезпечують практичну спрямованість навчання. Результати роботи кожного учасника гри враховуються викладачем під час виставлення підсумкової оцінки за проведене заняття. Безумовно, ігри не замінюють традиційні методи навчання, а раціонально їх доповнюють.

Важливою умовою підвищення ефективності навчання є вміле поєднання інтерактивних технологій із засобами оснащення занять, зокрема такими, як наочність, технічні засоби навчання, схеми, слайди, відеофільми.

Серед методів, які поєднують у собі гру, емоційне захоплення, дослідницьку діяльність і дискусії перевагу віддаємо методу мозкового штурму, зокрема таким його варіантам, як прийом «Фішбоун», прийом «Кубування», прийом «Ромашка запитань», або «Ромашка Блума».

Наприклад, студентам пропонується застосувати прийом «Фішбоун» для вирішення наступної задачі (рис. 1):

Нетипова, непрогнозована ситуація

У підлітка 15 років з’явились носові кровотечі, млявість, підвищилась температура. Хвороба швидко прогресує. При обстеженні в гемограмі: лейкоцити – 20 Г/л, мієлобласти – 75 %, кількість зрілих лейкоцитів – 25 %, відсутні проміжні дозріваючі форми лейкоцитів.

1. Назвіть патологічні зміни лейкоцитів у гемограмі.
2. Про яку форму патології білої крові можна думати? Обгрунтуйте відповідь.

Варіант використання цього методу:

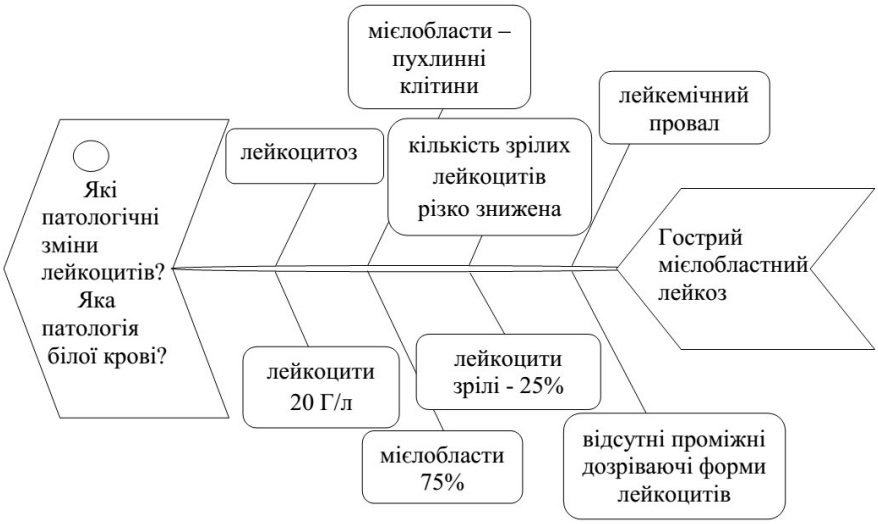

Рисунок 1 – Прийом «Фішбоун»

Прийом «Ромашка запитань» (рис. 2), або «Ромашка Блума» використовуємо з метою стимулювання критичного мислення за допомогою таксономії запитань, які розроблені Б. Блумом і включають питання прості, уточнюючі, практичні, інтерпретаційні, творчі, оцінні. Запитання наочно представлені у вигляді ромашки.

На підсумковому етапі заняття за темою «Патологічні зміни еритроцитів і лейкоцитів» «Ромашка Блума» може мати наступний вигляд:

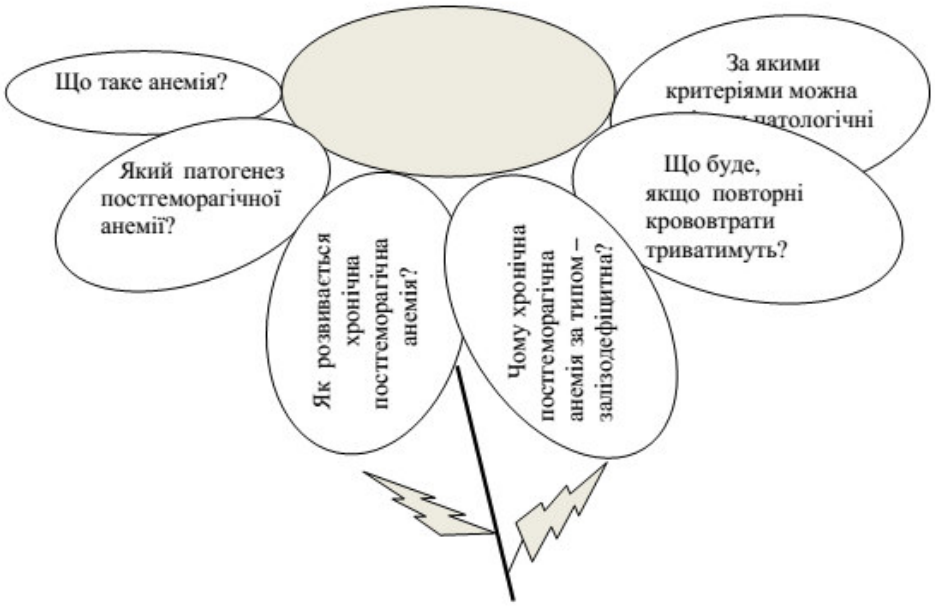

Рисунок 2 – Прийом «Ромашка запитань»

Нами відмічено, що корисно заохочувати студентів до самооцінки знань, окрім того, залучення сильніших студентів до оцінки знань своїх товаришів надає емоційного забарвлення процесу пізнання та посилює компонент змагання.

Створення атмосфери співтворчості та співпраці, ситуації успіху – центральне завдання викладача у процесі використання інноваційних технологій навчання. Для студента особливого значення набуває перший, хоча б незначний творчий успіх, адже від цього залежить активність, самостійність студентів, розвиток їх уявлення та клінічного мислення.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 3-тє вид., виправл. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
2. Інноваційні технології навчання : навч. посіб. / кол. авторів; відп. ред. Х. Ш. Бахтіярова ; наук. ред. А.В. Арістова. Київ : НТУ, 2017. 172 с.
3. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. Київ : ВД ЕКМО, 2011. 320 с.

Осадченко Інна Іванівна
д. пед. н., професор кафедри психології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, osadchenkoinna1@gmail.com
Пишна Наталія Олександрівна
студентка IV курсу факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, nopyshna@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО ТА ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Модернізація сучасної вищої освіти передбачає наскрізне впровадження технологічного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема майбутніх практичних психологів. Такий підхід ґрунтований на застосуванні інноваційних технологій навчання. Кожна з означених технологій характеризується чітким компетентнісним, практико-орієнтованим очікуваним результатом та технологічним інструментарієм його досягнення. Водночас професійні компетенції практичних психологів, визначені нормативно-правовим засадами та вимогами стейкхолдерів, постійно змінні, що спонукає удосконалення як процесу підготовки зазначених фахівців, так і технологій їхнього навчання.

Технологічний підхід у підготовці майбутніх фахівців схарактеризований у наукових працях К. Баханова [2], П. Гусака [3], В. Загвязинського [5], Л. Мільто [6], І. Осадченко [7] та ін. Теоретичні та практичні засади підготовки майбутніх практичних психологів проаналізовані у наукових доробках Н. Байбекової [1], О. Заворотнюк [4] та ін. Проте окремі технології навчання не знайшли належного обґрунтування у наукових джерелах щодо їх застосування у підготовці майбутніх практичних психологів, а зосереджені довкола результативності їх впровадження у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів. Аналіз наукових джерел вказаних вище дослідників дозволив встановити, що серед сучасних технологій навчання, попри їх реальну застосовуваність, недостатньо схарактеризовані технології розвивального та особистісно орієнтованого навчання у підготовці майбутніх практичних психологів.

Мета статті – на основі аналізу наукових джерел здійснити теоретичний аналіз технології розвивального та особистісно орієнтованого навчання у підготовці майбутніх практичних психологів.

Так, технологія розвивального навчання розглядається науковцями (К. Баханов [2], П. Гусак [3], В. Загвязинський [5] та ін.) як навчання, у якому розвиток особистості студента слугує головною метою та «результатом усього процесу, а не є його побічним продуктом» [5, с. 157]. Ця технологія спрямована на розкриття невикористаних резервів студента та реалізується на основі дотримання взаємопов'язаних принципів організації їхнього навчання: на максимально можливому рівні складності та швидкості темпу вивчення навчального матеріалу; засвоєнні студентами методів використання знань на практиці [2].

Позитивними аспектами технології розвивального навчання є те, що за умов її застосування у студентів формується цілісна професійно-творча позиція, ефективний метод реалізації якої – використання ігрового моделювання (програвання студентами професійних ситуацій, актуалізація творчих уста-

новок, зняття комунікативного бар'єру шляхом ігрових розминок і створення позитивної мотивації навчання тощо). Навчальний процес за таких умов будується на використанні творчих і особистісно розвивальних видів діяльності, спрямованих на формування особистісного професійного досвіду студентів [3, с. 25].

Технологія розвивального навчання у сфері підготовки майбутніх фахівців потребує адаптації до її спеціальної організації. Саме технологія розвивального навчання сприяє формуванню у студентів таких якостей, як: наполегливість, організованість, професійна ерудиція, здатність до творчого безпосереднього саморозвитку. Зазначене зумовлюється змістом особистісної діяльності, процесом діяльності і емоційним забарвленням самого навчального процесу [3, с. 24].

Таким чином, технологія розвивального навчання у підготовці майбутніх практичних психологів базована на розвитку особистості студентів, їхніх творчих здібностей шляхом різноаспектної творчої роботи у процесі аналізу професійних ситуацій та позитивної мотивації, актуалізації творчих установок до навчання.

Основою поняття «технологія особистісно орієнтованого навчання» дослідники П. Гусак, Л. Мільто [3, с. 21–22; 6, с. 54–55; 7] вбачають діалогічний підхід, що визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію, збільшення міри свобод учасників освітнього процесу, самоактуалізацію особистості майбутнього фахівця шляхом вирішення проблеми щодо якісної зміни змісту, методів, організаційних форм навчання у закладах вищої освіти.

Основою особистісно орієнтованих технологій навчання у професійній підготовці Л. Мільто називає особистісно-діяльнісний підхід, при якому майбутні фахівці у освітньому процесі ЗВО виступають суб'єктами діяльності, дозволяючи надати процесові професійної підготовки практичної спрямованості, сприяючи розвиткові творчих здібностей, необхідних для самореалізації особистості, забезпечуючи самопізнання, рефлексивної здатності тощо [6, с. 57].

Проаналізувавши результати наукового дослідження П. Гусака, ми виокремили такі аспекти технології особистісно орієнтованого навчання:

1. Основа технології – психологічні механізми саморозвитку особистості студента, що якісно змінює цільові установки навчального процесу, адже спроба сформувати особистість спеціаліста за чіткими стандартами в цій технології не спрацьовує: не створюються умови для повноцінного розвитку суб'єктивних освітніх завдань, бо особистість внутрішньо відкидає будь-яку заданість через природну властивість особистості – самовизначення. У цьому випадку доцільне оптимальне поєднання державних стандартів і програм власного саморозвитку.

2. Особистісні функцій технології – «мотивація як прийняття та обґрунтування навчальної діяльності, … критика як ставлення до зовнішніх цінностей та установок…» [3, с. 21].

3. Основа технології – внутрішньо усвідомлена навчальна ситуація, у якій бракує точного опису методики її організації, а зовнішні мотиваційні установки в результаті співпраці суб'єктів навчальної діяльності, що проявляється у формі спілкуванні-діалогу, розумових ігор, рефлексії, розв'язку творчих ситуацій,

стають внутрішніми стимулами. «Конструювання навчальної ситуації може здійснюватися через представлення змісту навчального матеріалу у вигляді різних особистісно орієнтованих завдань…» [3, с. 22]. Звертаємо особливу увагу на цей пункт з точки зору технології ситуаційного навчання: дидактична одиниця технології розвивального навчання – навчальна ситуація.

3. Передбачення функціонування дидактичної тріади: завдання → діалог → гра, що здійснюється у напрямі не смислового, а предметного сприйняття реальності.

4. Використовування в диференційованому навчанні напрацьованих механізмів цілеутворення, мотиваційно-стимулювальних упливів, способів організації навчального процесу, побудованих на усвідомленні студентами процесів саморозвитку [3, с. 21–22].

Аналізуючи діалогічний підхід у контексті особистісно орієнтованих технологій навчання у закладах вищої освіти, Л. Мільто [6, с. 54–55] називає низку позитивних ознак цієї технології навчання, що нами узагальнено таким чином:

– ґрунтування на вірі в позитивний творчий потенціал студента;

– рівність партнерів у спілкуванні, тобто забезпечення пріоритету суб'єкт-суб'єктних стосунків, що пов'язано з перетворенням керівної позиції викладача й підпорядкованої позиції студента на рівноправні стосунки людей, які співпрацюють;

– передбачення професійно-ціннісної орієнтації та творчих якостей особистості викладача;

– емоційна відкритість і довіра до іншої людини, що створює умови для взаємного особистісного розвитку;

– передбачення певної динаміки і послідовності: від максимальної допомоги викладача студентам до повної саморегуляції у фаховій підготовці;

– забезпечення послідовного розвитку професійно-особистісних якостей студентів та викладачів до рівня рефлексійних – здатності до саморегуляції.

На основі вивчення наукових джерел [3; 6] нами узагальнено основні вимоги до застосування технології особистісно орієнтованого навчання у підготовці майбутніх практичних психологів:

– стимулювання самоціннісної навчальної діяльності студентів, зміст і форми якої повинні забезпечувати їм можливість самоосвіти, саморозвитку і самовираження в ході навчального процесу;

– спрямування викладу навчального матеріалу на принципах інтеграції, структуризації, узагальнення наочного змісту та постійного перетворення придбаного суб'єктивного досвіду кожного студента;

– узгодження суб'єктивного досвіду студентів з науковим змістом навчального матеріалу;

– забезпечення майбутнім практичним психологам вибору рівня і послідовності вивчення та виконання завдань через структуру і організацію навчального матеріалу;

– забезпечення контролю і оцінки не лише результату, а й процесу навчання, способів навчальної діяльності, якими студенти користуються самостійно і продуктивно.

Вважаємо, що ознаки технології розвивального та особистісно орієнтованого навчання мають усі сучасні технології навчання у підготовці майбутніх практичних психологів завдяки функціональній наповненості кожної з них у якості розвивального та особистісно орієнтованого компонентів. У їх основу також закладений діалогічний підхід, що визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію, збільшення міри свобод учасників педагогічного процесу, самоактуалізацію майбутніх практичних психологів, вдосконалюючи процес їхньої підготовки, вирішуючи проблеми щодо якісної зміни змісту, методів, організаційних форм навчання у закладах вищої освіти.

Перспективами подальших досліджень є виокремлення дидактичних умов застосування технологій розвивального та особистісно орієнтованого навчання у підготовці майбутніх практичних психологів.

Список використаних джерел

1. Байбекова Н. Р. Формування готовності майбутніх психологів до консультативної діяльності у процесі фахової підготовки : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2016. 20 с.
2. Баханов К. Технологізація процесу навчання: дидактичні та філософські виміри. URL: http://www.bdpu.org/scientific_published/Pedagogical_studios/19 (дата звернення: 20.02.2021).
3. Гусак П. М. Підготовка учителя: технологічні аспекти: монографія. Луцьк : Вежа, 1999. 278 с.
4. Затворнюк О. М. Формування у майбутніх психологів готовності до професійного самовдосконалення : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 22 с.
5. Загвязинский В. И. Теория обучения в вопросах и ответах: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2006. 160 с.
6. Мільто Л. О. Методика розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Ранок-НТ, 2004. 152 с.
7. Осадченко І. Психодидактична готовність викладачів до застосування у ВНЗ креативних технологій навчання. *Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. Кременець : ВЦ КОГПІ ім. Тараса Шевченка. 2017. Вип. 8. С. 111–121.

Петріщева Світлана Андріївна

викладач української мови та літератури, зарубіжної літератури, Комунальний заклад вищої освіти «Кам'янський медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради», extrasveta8@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Педагогічна діяльність у закладі вищої освіти – це безперервний навчально-виховний процес, який базується на взаємодії викладача та здобувачів освіти. Перед викладачем стоїть завдання вибору педагогічної технології як інструменту взаємодії зі здобувачами освіти під час вивчення дисциплін.

Як відомо, педагогічна технологія – це один із найважливіших напрямків педагогічної науки, метою якого є досягнення визначених завдань та підвищення ефективності навчально-виховного рівня. Таким чином, організація різноманітних видів педагогічної діяльності включає застосування варіативних технологій на рівні творчості та майстерності. Кожна з технологій (традиційного, проблемного, особистісно зорієнтованого навчання тощо) спрямована на досягнення чітко окреслених цілей: формування системи знань, умінь та навичок з певної дисципліни; всебічний і гармонійний розвиток кожного здобувача освіти; засвоєння засобів самостійної діяльності; розвиток пізнавальних і творчих здібностей тощо.

Кожен педагог прагне привнести в педагогічний процес щось своє, визначаючи індивідуальний стиль. Ставлячи за мету не лише набуття знань, але й розвиток пізнавальних і творчих здібностей здобувачів освіти, слід надати перевагу проблемному навчанню. При застосуванні такої технології необхідно враховувати, що обов'язковими умовами успішного навчання є активність здобувачів освіти, зв'язок з життям та проблематизація навчального матеріалу, яскраво виражена зацікавленість темою, можливе додавання елементів гри.

Наприклад, на заняттях з української літератури викладач підводить здобувачів освіти до суперечливості образу головного героя й пропонує їм самостійно визначити, чи можна його віднести до позитивних або негативних образів. Зокрема, під час вивчення роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» образ головного героя пропонується трактувати як «пропащу силу». Здобувачі освіти, спираючись на зміст твору, шукають відповідь на запитання, чому Чіпка став таким. Наприклад: не зі своєї вини, а через обставини, оточення, несправедливість життя; або через власний характер, і його вибір «іти слизькою стежкою» можна назвати свідомим. З огляду на такі позиції аудиторія ділиться на «адвокатів» (захищають Чіпку, наводять аргументи та шукають винних, як-от: батько, що його покинув і прирік на тяжке дитинство байстрюка; мати, що била його, хоча й піклувалася, як могла; абсурдність урядових реформ і, як наслідок, несправедливо відібрана земля) та «прокурорів» (їхня мета довести протилежну точку зору: Чіпка сам винен у своїх бідах, адже він виявив слабкість характеру, почавши пиячити в компанії злодіїв, і сам став таким, не пожалів навіть свою дружину Галю, яка через його ганебні вчинки пішла з життя. А от Грицько, що зростав разом з ним у майже однакових умовах, зміг стати чесною шанованою людиною).

Застосовуючи технологію проблемного навчання, викладач пропонує різні точки зору з одного і того ж питання з позиції героїв-антиподів. Наприклад, після прочитання роману Ф. Достоєвського «Злочин і кара» на заняттях із зарубіжної літератури здобувачі освіти можуть оцінити вчинок головного героя (вбивство старої лихварки Раскольніковим) з точки зору морально-етичних принципів, які втілює його антипод Порфірій Петрович, або згідно з теорією Раскольнікова про те, що деякі люди народжуються винятковими особистостями і мають право позбавляти світ від тих, які несуть шкоду суспільству.

При вивченні новели Франца Кафки «Перевтілення» герой твору розглядається не однозначно, а з протилежних точок зору різних героїв. З точки зору Грегора Замзи, який щосили намагається зберегти своє право вважатися людиною та членом родини, незважаючи на своє перетворення на комаху, і з точки зору членів його сім'ї, які різко змінили своє ставлення до рідної людини через те, що він більше не може виконувати свою основну функцію – заробляти для них гроші. У ході роздумів приходять до висновку, що найжахливіше те, що байдужість і душевна черствість, відсутність щирості можливі, на жаль, у стосунках навіть між найріднішими людьми.

Сюжет повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» спонукає здобувачів освіти робити порівняння, узагальнення й висновки з ситуацій, зіставляти факти. Порівнявши образ Мелашки на початку твору, коли вона щойно стала членом родини Кайдашів, з Мелашкою, змальованою у кульмінації та розв'язці твору, здобувачі освіти можуть зробити висновок, що навіть добре вихована, чуйна, спокійна людина може перейняти модель поведінки оточення, і на грубість відповідає грубістю, стає жадібною, злою і мстивою.

Якщо викладач ставить перед здобувачами освіти дослідницькі завдання (наприклад, з суперечливими даними, з недостатніми або надлишковими даними, свідомо допускаючи помилки тощо), то вони мають змогу самостійно відшукати розв'язання проблеми. Наприклад, можна запропонувати здобувачам освіти «ланцюжок подій» будь-якого художнього твору, пропустивши важливі моменти або додавши хибні твердження.

Отже, можна зробити висновок, що застосування технології проблемного навчання є доцільним через те, що дослідницька діяльність є повною мірою самостійним пошуком розв'язання проблеми. Здобувачі освіти опановують або вдосконалюють вже набуті навички самостійного пошуку інформації, фактичного матеріалу на підтвердження наведених ними аргументів.

Застосування технології проблемного навчання забезпечує не лише набуття здобувачами освіти необхідної системи знань, умінь та навичок, але й досягнення високого рівня їх розумового розвитку, формування в них прагнення до самостійного оволодіння знаннями шляхом власної творчої та пошукової діяльності, прищеплює інтерес до навчального процесу, забезпечує грунтовні результати навчання.

Список використаних джерел

1. Борзенко О. І. Українська література (рівень стандарту) : підруч. Для 11 класу закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 240 с.
2. Золота педагогічна скарбниця. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2011.
3. Кадоб'янська Н. М. Зарубіжна література. Рівень стандарту : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої. Харків : ТОВ «СИЦИЯ», 2019. 256 с.

Смолякова Ірина Андріївна
Завідувач відділення, викладач хіміко-технологічних дисциплін, Відокремлений структурний підрозділ «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет», irochka.smolyakova@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ХІМІЇ ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ

Використання сучасних освітніх технологій, які забезпечують розвиток пізнавальних і творчих інтересів здобувачів освіти, особистісний розвиток студента за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності в освітньому процесі, слід розглядати як ключову умову зниження навантаження здобувачів освіти, більш ефективного використання навчального часу, підвищення якості освіти.

Сучасне заняття з хімії. Яке воно повинне бути, що б це було «цікаво»? Звичайно, неможливо однозначно відповісти на це питання. На занятті повинно панувати особлива атмосфера співтворчості і взаєморозуміння. Здобувачі освіти не повинні втомлюватися, а повинні відчувати радість спілкування та пізнання, тобто сучасне заняття повинне бути «Креативним», повинне дозволяти здобувачам освіти розкрити і проявити свої творчі здібності.

Ефективна організація освітнього процесу неможлива без використання індивідуально-диференційованого підходу до здобувачів освіти, відповідно до їх нахилів, інтересів і можливостям. У навчанні хімії диференціація має особливе значення. Це обумовлено специфікою дисципліни: у одних студентів засвоєння хімії пов’язане зі значними труднощами, а у інших виявляються явно виражені здібності до вивчення предмета. Проблему міцності знань з хімії можна вирішити через технологію рівневої диференціації.

Реалізуючи її, визначаємо наступну послідовність дій:

– визначення змісту навчального матеріалу;

– розробка технологічної карти для здобувачів освіти;

– блочне вивчення матеріалу;

– створення методичного інструментарію/завдання різнорівневого характеру/для підготовки до заліку;

– усний залік за темою/здобувачі освіти об’єднуються у групи, кожній групі пропонуються завдання, що відповідають рівню розвитку здобувачів освіти групи;

– письмовий залік;

– діагностика результатів навчання.

Отже, імовірність успіху зростає пропорційно ступеню залучення здобувачів вищої освіти до процесу навчання. Диференціація має позитивний вплив на якість знань, навичок та умінь здобувачів освіти, сприяє активізації їхньої пізнавальної активності, формуванню позитивних мотивів навчання, оптимізує освітній процес, дає можливість для розвитку творчих здібностей. Тобто реалізація індивідуальних підходів в процесі навчання допомагає оптимізувати

процес навчання в різнорідних групах і досягти як можна вищого розкриття потенціалу кожного здобувача освіти або окремо взятої групи.

Список використаних джерел

1. Буличова В. Н., Ахметов М. А. Універсальні дидактичні картки і методика їх використання на уроках: особистісно-орієнтоване навчання. *Хімія*. 1999. № 40. С. 14–16.
2. Дендебер С. В. Сучасні технології в процесі викладання хімії: Розвиваюче навчання, проблемне навчання, проектне навчання, кооперація в навчанні, комп'ютерні технології. Москва, 2008. 112 с.

Соснова Мирослава

к. пед. н., голова циклової комісії педагогічних дисциплін, ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ» ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ

Проблема формування комунікативної компетентності засобами інноваційних технологій спрямована на забезпечення належного рівня розвитку мовленнєвої компетентності у майбутніх педагогів.

Упровадження комунікаційних технологій в освітній процес, створення та використання мультимедійних засобів переходить у віртуальну площину. Електронне навчання та мультимедіа-технології активізують пізнавальний процес, надають можливість візуалізації навчального матеріалу. Під час епідемії дистанційне навчання є досить актуальним і ті інноваційні технології, які раніше ми використовували для створення ситуаційних завдань, ситуації успіху, зараз є невід'ємною складовою віртуального освітнього процесу.

Сучасний викладач стає тьютором, фасилітаторм, модератором, який «вміє користуватися новітніми технологіями та освітніми платформами». У цьому контексті актуалізується проблема, пов'язана з тим, як розвивати у здобувачів вищої освіти здібності та здатність ефективної життєдіяльності та професійного становлення, ефективної комунікації в суспільстві та у майбутній професії. Належне місце серед нових форм є синхронне та асинхронне навчання. Завданням викладача за такої форми навчання є необхідність забезпечити всі можливі матеріали для підготовки здобувача освіти у зручний для нього час і завантажити їх на онлайн-ресурс. Здобувач освіти навчається тоді, коли має можливість, але протягом певного встановленого викладачем терміну.

Сервіси дозволяють не тільки переглядати, слухати, а й брати студентам активну участь під час відеозанять. Студенти можуть бути як співорганізаторами, так і слухачами. Працюючи в такому режимі, викладач продовжує формувати комунікативну компетентність.

Дистанційне навчання надає здобувачам освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає зовсім нові можливості для творчості, формування і закріплення різних професійних нави-

чок, а викладачі натомість мають віртуозно викладати матеріал у віртуальному світі.

Отже, відбувається трансформація освітнього процесу, спрямована на формування комунікативної компетентності засобами інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Соснова М. А. Впровадження медіа-освіти під час вивчення української мови та літератури. *Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції* / (м. Умань, 24 квітня 2015 року) ; ред. кол.: О. І. Безлюдний, Т. Д. Кочубей, Б. А. Якимчук та ін. Умань : ФОП Жовтий, 2015. С. 106–109.
2. Соснова М. А. Застосування інформаційних технологій в організації навчально-виховного процесу. *Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* (26 листопада 2015 р., м. Дніпропетровськ). Дніпропетровськ : Роял Принт, 2016. С. 165–167.
3. Ярмольчук Т. М. Синхронне й асинхронне навчання як засіб реалізації індивідуальних стратегії професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Хуманитарни Балкански изследвания.* № 1, България, 2018. С. 75–80.

Ткаченко Тетяна Василівна
викладач дисциплін медичної біології та фізіології,
Комунальний заклад охорони здоров'я «Харківський обласний
медичний фаховий коледж» Харківської обласної ради
Гетманенко Світлана Василівна
викладач дисциплін медичної біології та фізіології, Комунальний заклад
охорони здоров'я «Харківський обласний медичний фаховий коледж»
Харківської обласної ради, tatatkachenko0105@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність даної проблеми бачиться, як її недостатня теоретична, методична та практична опрацьованість і можливість усунення зазначених суперечностей зумовили мій вибір теми педагогічного досвіду – *«Формування професійної компетентності майбутніх медичних фахівців на основі інноваційних педагогічних технологій».*

Формування й розвиток таких компетенцій забезпечує інтерактивне навчання. Термін «інтерактивне навчання» використовується також при дослідженні проблем застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні, дистанційної форми освіти, з використанням ресурсів Інтернету, а також електронних підручників, довідників тощо.

На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії поняття «інтерактивне навчання» здебільшого розглядається як: навчання, побудоване на взаємодії студента з навчальним оточенням, навчальним середовищем; навчання, що ґрунтується на психології людських взаємин і взаємодій; навчання, сутність якого полягає в організації спільного процесу пізнання, коли знання здобу-

ваються в спільній діяльності через діалог студентів й викладачем (І. В. Мороз, А. В. Степанюк, 2006).

Таким чином, при інтерактивному навчанні всі учасники навчального процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва з розв'язання низки проблем відповідно до їх інтересів, потреб і запитів. При цьому відбувається постійна зміна видів навчальної діяльності: ігри, дискусії, робота в малих групах, невеликий теоретичний блок (міні-лекція). До основних принципів інтерактивного навчання відносять:

– принцип діалогічної взаємодії, у принцип кооперації й співробітництва,

– принцип активно-рольової (ігрової) і тренінгової організації навчання.

Дидактична особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що в процесі його реалізації часто спостерігається порушення звичної логіки навчального процесу: не від засвоєння теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування (Вірста С. Є., 2007).

Як відомо, форма організації навчання – це зовнішній прояв узгодженої діяльності викладача й студента, що здійснюється у встановленому порядку, з визначеною періодичністю в просторі й часі.

Найважливішим завданням викладача фундаментальних дисциплін е підвищення якості професійної підготовки майбутніх медичних фахівців відповідно до світових і загальноєвропейських стандартів з метою посилення конкурентоспроможності вітчизняної вищої медичної освіти.

Щоб досягти цього, при викладанні дисциплін: «Медична біологія», «Фізіологія», необхідна цілісна система методичної роботи викладача на теоретичних та практичних заняттях на основі сучасних інноваційних технологій.

Для вирішення навчальних завдань викладач повинен використовувати наступні інтерактивні форми: використання кейс-технологій; проведення відео конференцій; «круглих столів»; «мозковий штурм»; дебати; фокус-групи; ділові і рольові ігри; case-study (аналіз конкретних, практичних ситуацій); навчальні групові дискусії; тренінги.

Названі вище інтерактивні методи навчання дозволяють підвищити ефективність формування:

– готовності майбутніх спеціалістів до постійного професійного самовдосконалення;

– професійно-пізнавального інтересу до майбутньої діяльності;

– умінь студентів розв'язувати практичні завдання;

– компетентності майбутніх спеціалістів у процесі фахової підготовки. Невід'ємним фактором інтерактивних методів навчання є широке використання інформаційних технологій (ІТ) і електронних засобів.

Отже формування професійної компетентності майбутнього фахівця здійснюється через зміст освіти, що містить у собі не тільки перелік навчальних

предметів, але й професійні навички й уміння, які формуються в процесі оволодіння предметом, а також через засоби інтерактивного навчання. Саме у процесі сучасних інноваційних способів навчання у майбутнього медичного працівника формуються необхідні професійні якості, знання, уміння, необхідні для того, щоб бути конкурентоздатним на професійній ниві, здатними практично вирішувати життєві й професійні проблеми.

Список використаних джерел

1. Вірста С. Є. Інноваційне навчання: метод проектів. *Нові технології навчання : наук.-метод. зб.* Київ : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2007. № 50. С. 52–57.
2. Загальна методика навчання біології : навч. посіб. / І. В. Мороз, А. В. Степанюк, О. Д. Гончар та ін. ; за ред. І. В. Мороза. Київ : Либідь, 2006. С. 592.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.

Федько Світлана Олександрівна

к. т. н., викладач циклової комісії педагогічних дисциплін, Відокремлений структурний підрозділ Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет», svetlanafedko49@gmail.com

ГОЛОВНІ ЗАДАЧІ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У несталих умовах розвитку економічних і соціальних відносин, формування інноваційної економіки, поглиблення її взаємодії з освітнім процесом потребує виконання головного завдання – *сталого забезпечення високого ступеня сучасного освітнього рівня.* Умови отримання високих результатів щодо поширення знань, вимагає потужної технологічної бази, інноваційних педагогічних технологій і особливо технологій створення електронних засобів навчання.

Сучасна освіта, а вища особливо, буде ефективною, якщо процес суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і студента має спрямованість на якісну передачу (засвоєння) знань, умінь, навичок, що необхідні всім, вчасності самій особистості (суб'єкту) та державні, зокрема.

Задачею новітніх педагогічних технологій підготовки бакалаврів і магістрів є формування, розвиток і виховання освічених фахівців нової формації, здатних, за умов невизначеності та швидких змін в соціально-економічному просторі, упорядковувати інформаційні потоки, професійно зростати, активізувати самопізнання, тобто працювати на випередження – створення передумов для професійного становлення, діалогової доступності та удосконалення ресурсно-технологічних освітніх систем і педагогічних підходів.

Дослідники відзначають, що поширення знань вимагає потужної теоретико-методологічної і наукової бази, де розробляються нові елементи навчальної системи, де головною структурною складовою є електронний навчально-методичний комплекс навчальних дисциплін(електронний курс) Створення електронних засобів навчання та їх застосування допоможе визначити перспективні ідеї, впровадити нові форми співробітництва наукового, освітнього і виробничого секторів економіки.

Особлива увага повинна приділятися науково-дослідній діяльності студентів. У вищих навчальних закладах вона покликана забезпечувати зв'язок між науковими дослідженнями і освітнім процесом, з метою підготовки кваліфікованих фахівців. Обсяги наукових і науково-технічних робіт залежать від наявності у працівників вищої освіти інноваційних авторських методик та чисельності науково-педагогічних кадрів, що дозволяє розробку нових технологій і створення конкурентоздатних спеціалістів на ринку праці.

У закладах вищої освіти системи МОН України виникає особливе питання: необхідно сформувати найбільш широку і потужну мережу інформаційного ресурсу, який надасть змогу спрямовуватись у єдине поле доступу до сучасних навчальних матеріалів провідних країн світу. Зазначене набуває статусу використання інструментарію реалізації інноваційної стратегії в освіті, як логічної стадії подальшого формування економіки інформаційного типу, де здійснюється продукування якісно нових знань, а на їх основі – новітніх технологій. За твердженням більшості авторитетних учених таку стратегію необхідно розглядати як пріоритетну в освітньому менеджменті для зростання й підвищення факторної і сукупної продуктивності економіки держави.

Ефективне функціонування інноваційних педагогічних технологій, які можна визначити як мережу учасників сфери науки, бізнесу та політики, починається з одержання населенням країни певної суми знань в системі освіти і завершується використанням матеріалізованих інноваційних результатів інтелектуального розвитку кожної особистості.

На сучасному етапі, процеси підготовки фахівців не відповідають реаліям суспільства, тому що темпи розвитку технологій зростають із неймовірною швидкістю, постійно з'являються і генеруються нові знання. Це вимагає принципово нового підходу до системи підготовки професійних кадрів, які повинні бути «знаневонасиченими» та володіти теоретичними і практичними компетенціями з відповідного напряму.

Теоретичне обґрунтування значущості педагогічних технологій у процесі професійної підготовки бакалаврів, як першого і обов'язкового рівня та основи сучасного освітнього процесу в галузі вищої освіти, потребує організаційної роботи, щодо підвищення ефективності розробки власних авторських методик на підставі ресурсно-орієнтованої моделі навчання.

Наука, розробляючи нові технології, освіта, готуючи освічених фахівців, створюють необхідні передумови для розвитку економіки, де серед вирішальних чинників виявляється виробництво інформаційних продуктів і послуг. Особливого значення набуває здатність інформації перетворюватися в процесі обробки на нові знання, які можуть бути використані суб'єктом соціальної діяльності в практичних цілях.

Саме наука і освіта як джерело знань, як система упорядкування інформаційних потоків здатні підготувати людину до нового сприйняття економіки, можливості адаптації до умов нестабільності, невизначеності та ризикових змін. Наука і освіта повністю виконують свої специфічні функції лише тоді,

коли науково-педагогічні розробки, знання, накопичений теоретичний і практичний досвід та підготовлені кадри використовуються у процесі виробництва товарів, послуг, тобто благ для споживачів і потреб реального сектору економіки.

Процес виробництва педагогічних інформаційних послуг – це система упорядкування інформаційних потоків, де генерування нових знань і цінної інформації забезпечують інноваційні системи розвитку і потребу удосконаленої організації сучасного освітнього процесу в галузях вищої освіти.

На етапі інформатизації суспільства вирішення проблем якості освіти суттєво залежить від забезпечення навчального процесу інформаційно-комунікаційними технологіями, електронними освітніми ресурсами. Тому на перший план виходять питання систематизації і дослідження якості наочних ресурсів, що спрямовані на визначення їх ролі і місця у навчальному процесі та найбільш доцільних шляхів впровадження і використання, підвищення якості інформаційно-комп'ютерних технологій у навчанні.

Сучасна концепція вищої освіти передбачає, особливо в педагогічній діяльності, переорієнтацію процесу навчання за ступенем бакалавра, на розвиток особистості фахівця – педагога в галузі охорони праці, на підставі досягнення ним необхідного рівня компетентностей, узагальнення та систематизації додаткових інженерно-технічних знань, що окремо вимагає підвищення якості підготовки саме цих кадрів освітян, об'єктивності оцінювання рівня спеціалізації за фахом та усвідомленості відповідності педагогічних технологій вимогам кваліфікаційного ступеня. Сьогодні молодші спеціалісти мають змогу у відповідності до нового Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 року № 2145-VIII), у тому числі до Закону України «Про вищу освіту»), реалізувати власне конституційне право на більш якісну освіту, доповнюючи її, додатково, базовою складовою-бакалавра з педагогічних наук за відповідною спеціалізацією охорона праці.

У структурно-логічній схемі процесу навчання, після підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» потрібно доповнення і реалізації більш широкого кола теоретичних знань і практичних навичок професійно-орієнтованого циклу дисциплін з різних напрямків охорони та безпеки праці. Такий шлях підготовки забезпечує набуття освітнього рівня «бакалавр», підготовки фахівця в галузі освіти, з достатнім уявленням проблем виробничої безпеки, гігієни праці та інших технічних питань, що забезпечує додаткову спеціалізацію і більш широкий вибір застосування професійної діяльності.

Охорона праці і здоров'я працюючих, забезпечення безпечних умов на робочих місцях, мінімізація ризику професійних захворювань та зменшення виробничого травматизму є однією із головних задач фахівців системи охорони праці. Маючи диплом бакалавра з охорони праці, фахівець має достатньо знань, умінь, компетенцій (здатностей) для здійснення ефективної професійної діяльності, шляхом забезпечення грамотного управління системними питаннями охорони праці не тільки в установах освітньої галузі, але і на об'єктах господар-

сько-виробничої діяльності (фінансово-економічної, науково-технічної, соціально-культурної та інших). Сформовані знання випускників бакалаврату формують навички відповідальності за особисту та колективну безпеку, усвідомлюють функціональні обов'язки в повному обсязі, що дозволяє ефективно вирішувати професійні завдання.

У суспільстві з соціально-орієнтованою економікою охорона праці має бути одним з найважливіших завдань соціально-економічної політики держави та кожного підприємства, організації, установи. Охорона праці – проблема складна і багатогранна. Для її розв'язання необхідна активна участь фахівців різних профілів: викладачів, технологів, проектувальників, екологів, санітарних лікарів, керівників різних рівнів та сфер виробничої діяльності. Особлива роль у цій важливій справі належить спеціалістам у сфері організації управління, контролю, нагляду за станом охорони та безпеки праці на робочих місцях.

Майбутній фахівець з охорони праці у своїй практичній діяльності повинен вміти розробляти не тільки організаційно-технічні,психофізіологічні та естетико-ергономічні заходи, але й мати навички і здібності приймати рішення щодо безпечності технологічних процесів, розміщення обладнання, організовувати працю таким чином, щоб запобігти впливу шкідливих та небезпечних факторів. Практичні заходи та їх вирішення повинні мати інженерне обґрунтування, творче мислення та розрахунки на рівні сучасного розвитку науки і техніки та власного досвіду в цьому питанні. Саме освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки на бакалавраті призначений для надбання первинних необхідних навичок і теоретичних знань з питань охорони та безпеки праці.

При вивченні комплексу дисциплін з охорони праці, формується у майбутніх фахівців – педагогів адекватне мислення та цілісний комплекс знань, щодо прийняття обґрунтованих інженерних рішень з безпеки виробничих процесів. Результатом чотирьохрічної підготовки у вищому навчальному закладі за спеціальністю педагогіка-охорона праці сформований інтеграційний ракурс та успішне поєднання педагогічних технологій з інженерно-технічною складовою професійної підготовки. Нові профільні напрями галузі освіти мають умови для ґрунтовної підготовки з фахових предметів та організації науково-технічних підходів до її ресурсно-орієнтованого забезпечення.

Для успішного вирішення вищезгаданих задач, що стоять перед галуззю освіти на сучасному етапі, не аби яке значення має робота з підвищення фахової підготовки молоді, яка навчається в системі молодший спеціаліст – спеціаліст коледжу інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет».

Культура охорони праці охоплює, не тільки виробництво, але і сучасний побут, її цінності, уявлення і принципи лежать в основі управління загальною системою охорони праці, включає сукупність практичних дій і поведінкових реакцій, що втілюються у реальність Тому підвищення рівня освіченості населення з питань охорони праці залишається пріоритетним завданням державної політики України. На сьогодні у будь-якій установі або організації, з метою

запобігання травматизму, професійних захворювань, аварій широко використовують технічні засоби безпеки праці, що розроблені, як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Їх застосування та експлуатація потребує не тільки поглибленого вивчення теоретичного матеріалу та інженерної підготовки, а і спеціальних управлінських навичок спілкування, психологічних прийомів трудових процесів, рішень конфліктологічних ситуацій. Це забезпечується набутими психолого-педагогічними знаннями, уміннями та навичками, які за сприятливих для педагогічної діяльності та творчості вчителя умов, його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей вихованців.

На даний час в Україні стан виробничого травматизму, професійних захворювань і рівень смертельних випадків на підприємствах є надзвичайно складним. Тому в недалекому майбутньому вирішувати існуючі проблеми і покращувати стан охорони праці на виробництві будуть фахівці-випускники коледжів і закладів вищої освіти.

Сучасна політика держави в галузі охорони праці заснована на принципах пріоритетності життя і здоров'я працюючих, що на пряму впливає на економічні та якісні показники виробничої діяльності, як незаперечний факт, хто думає інакше, це люди, які не відповідають (м'яко кажучи) займаній посаді. Тому головною задачею сучасних педагогічних технологій повинна стати якісна навчальна система, ресурсно-орієнтоване навчання якої забезпечує підготовку відповідних фахівців, що напряму, покращує кадровий склад.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю., Лапінський В. В. Методологічні та методичні основи створення і використовування електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї.* №3. 2012. С. 3–6.
2. Гуржій А. М. Теоретичні напрями інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів. *Педагогічнаі психологічна науки в Україні. Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. Том 5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Київ : «Педагогічна думка», 2007. 392 с.
3. Гандзюк М. П. Основи охорони праці: підручник. Київ : Каравела, 2008. 384 с.
4. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. *Освіта України*. 2001 р. № 6. С. 17–18.

Шара Світлана Олексіївна

к. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», sv.shara.puet@gmail.com

АСПЕКТИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Суспільство, в якому ми живемо розвивається та змінюється. Сучасний світовий освітній простір постійно поповнюється новим змістом знань, новими кваліфікаційними ознаками. Виникають нові сфери відносин, нові спеціальності, які формують нові дисципліни. Вища школа України перебуває у стадії реформування. Це обумовлює пошук нових форм та технологій навчання [1].

Одним із пріоритетних напрямків реформування освіти в Україні є інформатизація. Під поняттям інформатизації навчального процесу мається на увазі створення, впровадження та розвиток середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів та технологій. Головною її метою є підготовка фахівців до повноцінного життя та діяльності в умовах інформаційного суспільства, комплексне перетворення педагогічного процесу, підвищення його якості та ефективності.

Гармонізація вищої освіти України відповідно до вимог Європейського простору, її розвиток здійснюється за певними принципами. Це, насамперед, пріоритетне запровадження інноваційних досягнень освіти і науки. Відомо, що саме інноваційний шлях розвитку суспільства може забезпечити формування покоління людей, які мислять та працюють по-новому. Як наслідок, головна увага приділятиметься розвитку особистості, її культурологічній і комунікативній підготовленості, здатності самостійно здобувати і розвивати знання, формувати інформаційні та соціальні навички [2].

Сутність процесу нововведень у технології і методи сучасного навчання стали об'єктом дослідження як зарубіжних, так і українських вчених. Наукові розвідки А. Алексюка, І. Доброскок, В. Коцура, С. Нікітчиної, В. Кременя, В. Ільїна, С. Пролеєва, М. Лисенка, П. Сауха та інших присвячені загальнотеоретичним, науково-практичним проблемам інноваційної парадигми у вищій школі, окремим прогресивним формам і технологіям навчання, досвіду та перспективам їх використання в освітній практиці. Зокрема, автори пов'язують інновації у навчанні з необхідністю: вдосконалення традиційного педагогічного процесу (модернізація, модифікація, раціоналізація); трансформації існуючого традиційного освітнього процесу, тобто радикальних перетворень та комплексних видозмін. Дослідники проблем педагогічної інноватики О. Абдалова, О. Ісакова, О. Василенко, І. Галиця і В. Докучаєва, О. Фатхутдінова та інші розуміння нового в освітньому процесі співвідносять із такими характеристиками як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове [1].

Світовим трендом у сфері освіти стають відкриті онлайн-курси і медіаосвіта. Впровадження нових технологій навчання та досконале оволодіння ними вимагають певної внутрішньої готовності як викладачів, так і здобувачів вищої освіти до серйозних перетворень, які відповідають умовам швидкозмінного інформаційного суспільства.

Інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших механізмів, що охоплює основні напрямки модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам.

Дистанційна освіта – навчання на відстані набуває сьогодні все більшої популярності. За наявності сучасних комп'ютерних технологій та Інтернету вона стає зручною та доступною. Адже дистанційна освіта не вимагає від студента присутності в аудиторії, навчатися можна в зручний час у будь-якій точці

земної кулі. Дистанційно можна закінчити заклад вищої освіти, вивчити іноземну мову, підвищити кваліфікацію тощо.

Для забезпечення повноцінного освітнього навчального процесу на відстані, окрім технічного інструментарію, викладачам необхідно володіти низкою професійних та особистих компетентностей, які дозволять зацікавити, організувати учнів на початковому етапі та втримати їхню увагу аж до завершального.

У сучасному світі вирішувати актуальні проблеми педагогіки потрібно ефективно і послідовно, причому в досить короткий термін, тому що потреби перебудови освіти і розвитку відповідної навчально-матеріальної бази в нашій країні очевидні вже сьогодні У цьому нам можуть допомогти нові педагогічні та інформаційні технології. Відокремити одне від іншого неможливо, оскільки лише широке впровадження нових педагогічних технологій дозволить змінити саму парадигму освіти і лише нові інформаційні технології дозволять найбільш ефективно реалізувати можливості, закладені в нових педагогічних технологіях. Саме нові інформаційні технології дозволяють повною мірою розкрити педагогічні, дидактичні функції методів, реалізувати закладені в них потенційні можливості.

Відтак освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і соціальних запитів ринку праці. Крім того, впровадження й утвердження нового в освітній практиці зумовлене позитивними трансформаціями, а отже, має стати засобом вирішення актуальних завдань конкретного навчального закладу і витримати експериментальну перевірку для остаточного застосування інновацій. Передусім, це має полягати в сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційно-практичних, семінарських занять; індивідуалізації засобів навчання; кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп’ютерних, мультимедійних технологій; навчально-методичної продукції нового покоління [2].

В освітній практиці диверсифікація навчальних технологій дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на ефективне, цілеспрямоване. За такого підходу відбувається акцентування на особистісному розвитку майбутніх фахівців, здатності оволодівати новим досвідом творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку вирішення навчальних завдань та ін. [1].

Важливо, щоб усі навчальні технології були орієнтовані на студента. Серед показників того, що дана технологія викладання навчального предмету у вищій школі є особистісно орієнтованою, є такі:

– наявність мотивації до навчання;
– сприятливе, комфортне освітнє середовище для досягнення мети;

– використання ефективних форм, методів і технік навчання;

– опора на досвід, знання, уміння і навички студентів;

– наявність в студентів відчуття контролю над процесом свого навчання;

– досягнення успіху, задоволення пізнавальних потреб та потреби у самореалізації;

– повне занурення у процес навчання;

– достатність часу на засвоєння нових знань і вмінь;

– відсутність факторів ризику для здоров'я; зміна змісту навчання і позиції викладача.

В освітній практиці диверсифікація навчальних технологій дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на ефективне, цілеспрямоване. За такого підходу відбувається акцентування на особистісному розвитку майбутніх фахівців, здатності оволодівати новим досвідом творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку вирішення навчальних завдань та ін.

Впровадження у навчання принципів Болонського процесу передбачає суттєве скорочення обсягу аудиторних занять, тому доречно давати фундаментальні, «класичні» знання на лекціях, а засвоєння новітнього, проблемного матеріалу виносити на семінарські та практичні заняття з використанням активних методів навчання [2].

Інноваційні педагогічні технології міцно займають своє місце в навчально-виховному процесі, вони поступово, що цілком природно, витісняють традиційні методи і форми роботи. У такому разі заклади вищої освіти зможуть виробити оптимальний підхід до організації навчального процесу з урахуванням специфіки вищої школи в Україні і вітчизняного культурного середовища.

Отже, реалізація інноваційних технологій в системі вищої освіти є життєво необхідною, гарантує стійке існування нашого університету в нових умовах та дозволяє сміливо дивитися у майбутнє.

Список використаних джерел

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. № 1 (4). 2015. С. 27–28.
2. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / П. Ю. Саух [та ін.] ; Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 319 с.

Юзбашян Рузанна Врашабуївна

викладач вищої категорії, заклад вищої освіти Фаховий медичний коледж Харківської медичної академії післядипломної освіти, ryzana29q@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ МАЙСТЕР-КЛАСІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МЕДИЧНА ТА СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ»

Сучасне життя встановлює свої пріоритети, це не просте знання фактів, це не вміння, а здатність користуватися набутим. Це не обсяг інформації, а вміння отримувати її і моделювати.

Традиційний підхід до навчання в системі фахової професійної освіти не здатний забезпечити формування творчої особистості, оскільки залишаються незатребуваними такі якості мислення, як глибина, критичність, гнучкість, які є ознаками його самостійності.

Сучасна фахова професійна освіта орієнтована на отримання студентами особистісних професійних навичок, а також на новий пріоритетний напрямок – компетентнісний підхід, тому використання інтерактивних методів у викладанні дисципліни «Медична та соціальна реабілітація» є актуальним питанням сьогодення та необхідною умовою роботи викладача сучасного закладу освіти.

Одним з важливих вимог сучасної медичної освіти є впровадження і широке використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять, які поряд із самостійною роботою допоможуть сформувати і розвинути практичні навички студентів. Конфуцію належать слова: «Що чую – забуваю; що бачу – пам'ятаю; що роблю – розумію». Саме активні та інтерактивні методи навчання сприяють формуванню професійних навичок і допомагають правильному вибору подальшої спеціалізації студента.

Сучасний викладач повинен опановувати як традиційними, так і новими способами викладання, необхідно постійно вдосконалювати методи подачі матеріалу і опановувати нові технології навчання. Інтерес до інтерактивних методів навчання у викладачів пов'язаний з інтересом у студентів отримувати знання і навички більш динамічно, актуально, легко. Безсумнівно, інтерактивні методи навчання пов'язані з пізнанням себе, як особистості, способів поведінки, а також з придбанням психологічних знань, що стимулює процес вивчення матеріалу.

Тому для забезпечення професійно-орієнтованого навчання педагогічно доцільно надавати студентам можливість набувати професійні компетенції через застосування на заняттях майстер-класів. Нами вивчено та проаналізовано багато досліджень і публікацій з цього питання. Особлива увага у особистісному і професійному вдосконаленні викладачів спеціальних дисциплін надається такій методичній формі як майстер-клас. Проблему розвитку педагогів в процесі методичної діяльності досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені Л. Бондаренко, І. Богданова, С. Гончаренко, І. Ісаєв, А. Коржуєв, Н. Кузьміна, Н. Ерганова, О. Коваленко, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Сушенцева, В. Сластьонін та ін. Однак застосуванню майстер-класів як одній з форм обміну передовим педагогічним та виробничим досвідом викладачів спеціальних дисциплін медичного профілю приділено недостатню увагу.

Мета досвіду полягає у визначенні методичних підходів до організації та проведення майстер-класів як однієї з основних форм обміну педагогічним досвідом викладачів спеціальних дисциплін.

До характерних особливостей майстер-класів, у першу чергу, належить глибокий зв'язок теорії з практикою, активна взаємодія учасників заходу, висока наочність і доступність, прояв творчості, ініціативності тощо.

Мета дослідження: висвітлити досвід застосування майстер-класів для забезпечення професійно-орієнтованого навчання при викладанні дисциплін у Фаховому медичному коледжі ХМАПО.

Основний принцип майстер-класу: «Я знаю, як це зробити, і я навчу вас». У педагогічній літературі існує кілька десятків визначень поняття «майстер-клас». Майстер-клас (від англійського masterclass: master – кращий в якій-небудь галузі + class – заняття, урок) – сучасна форма проведення навчального тренінгу для відпрацювання практичних навичок за різними методиками і технологіями з метою підвищення професійного рівня та обміну передовим досвідом учасників, розширення кругозору та залучення до новітніх галузей знання.

Майстер клас – це форма навчання, яка використовує авторські методичні розробки викладача в викладанні дисципліни. Дана форма заняття залежить від напрацювань викладача – майстра, є творчою формою викладання. Майстер-клас допомагає студентам в особистісному орієнтуванні, в подальшій професійній діяльності.

Відмінні характеристики майстер-класу:

1. Спільна робота студентів у малих підгрупах і залучення всієї групи в активне вирішення завдань заняття.
2. Постановка завдання і підбір рішень через активний розбір різних ситуацій.
3. Використання напрацювань викладача-майстра у розв’язанні завдань заняття.
4. Взаємодія студентів і викладача у формі співпраці, при цьому важливий процес пізнання, а не тільки результат у вигляді знань.

Мета проведення майстер-класу в медичному навчанні:

– розвиток практичних навичок студентів,
– усвідомлення студентами поняття «професійна майстерність»,
– уміння знаходити рішення в процесі навчання та нестандартних ситуаціях.

Завдання майстер-класу:

– викладання студентам основ професійного ставлення до обраної спеціальності;
– навчання професійної термінології;
– передача професійних навичок;
– напрацювання студентами власного практичного досвіду.

Методика проведення майстер-класів не має жорстких рекомендацій і правил, викладач самостійно визначає завдання і основу майстер-класу. Майстер-клас як технологія педагогічного досвіду повинен демонструвати конкретний методичний прийом або метод, він повинен складатися із завдань, які спрямовують діяльність учасників для вирішення поставленого педагогічного завдання, але всередині кожного завдання учасники абсолютно вільні. Майстер-клас повинен завжди починатися з актуалізації знань кожного за пропонованою проблемою, що дозволить розширити свої уявлення знаннями інших учасників.

Основні переваги майстер-класу – це унікальне поєднання короткої теоретичної частини та індивідуальної роботи, спрямованої на придбання і закріплення практичних знань та навичок.

Алгоритм технології проведення майстер-класу:

І. Підготовчо-організаційний етап.

ІІ. Основна частина.

1. Презентація педагогічного досвіду Майстром:

– коротко характеризуються основні ідеї технології;

– описуються досягнення в роботі;

– доводиться результативність діяльності, яка свідчить про ефективність технології;

– визначаються проблеми та перспективи в роботі Майстра.

2. Представлення системи роботи:

– описується система заходів у режимі технології, що презентується;

– визначаються основні прийоми роботи, які Майстер буде демонструвати слухачам.

3. Проведення імітаційної гри:

– майстер проводить захід із Слухачами, демонструючи прийоми ефективної робот;

– слухачі одночасно грають дві ролі: учнів експериментальної групи та експертів, присутніх на відкритому заході.

4. Моделювання:

– слухачі виконують самостійну роботу з конструювання власної моделі заходу в режимі технології Майстра;

– майстер виконує роль консультанта, організовує самостійну роботу Слухачів і керує нею.

ІІІ. Афішування – представлення виконаних робіт:

1. Рефлексія:

– проводиться дискусія за результатами спільної діяльності Слухачів і Майстра.

Отже, використання інтерактивного навчання у процесі вивчення дисципліни «Медична та соціальна реабілітація» дозволило: підвищити інтерес студентів до майбутньої професійної діяльності; розвинути аналітичні здібності та комунікативні навички студентів; досягти високого рівня самостійності суджень студентів; підвищити емоційність занять; створити атмосферу співробітництва.

Сучасна форма навчання трактує компетенції як здатність застосовувати знання, вміння та особистісні якості для успішної діяльності в певній галузі. Згідно із сучасними вимогами реалізація компетентнісного підходу повинна передбачати широке використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять. Відома вага таких занять в навчальному процесі має становити 20–30 % аудиторних занять, в залежності від напряму

підготовки. Навчальний процес, що спирається на використання інтерактивних методів навчання, організовується з урахуванням залучення до процесу пізнання всіх студентів групи без винятку. Спільна діяльність означає, що кожен вносить свій особистий індивідуальний внесок, у ході роботи йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Інтерактивні методи засновані на принципах взаємодії, активності студентів, опорі на груповий досвід, обов'язкового зворотнього зв'язку.

Ділові ігри, майстер-класи, ситуаційний аналіз, круглий стіл, тренінги, а також інші форми інтерактивних занять сприяють підвищенню інтересу у студентів до досліджуваного матеріалу, а також сприяють розвитку професійних навичок і комунікативних здібностей у студентів.

Сучасна освіта без використання інтерактивних методів технологій практично не можлива, так як дозволяє представити навчальний матеріал не тільки в традиційному, але і в більш доступному сприйнятті для студентів візуально-вербальному вигляді. Найбільший ефект для студентів інтерактивні методи приносять при їх комплексному застосуванні в процесі освоєння навчальної дисципліни, особливо, в поєднанні з традиційними видами навчальної роботи, саме в такому випадку досягається більш висока ефективність в підготовці фахівців.

У висновку хотілося б рекомендувати викладачам медичного коледжу створювати і розвивати напрямок інтерактивних форм навчання, самим брати участь в тренінгах для розвитку технології інтерактивного навчання в рамках медичної освіти, обмінюватися досвідом і найцікавішими напрацюваннями для спільного розвитку напрямку.

Список використаних джерел

1. Максименко С. Д. Педагогіка вищої медичної освіти. Київ : Центр учбової л-ри, 2014. 288 с.
2. Галюк Н. М. Майстер-клас як нова форма професійної підготовки лікарів. *Буковинський медичний вісник*. 2013. Т. 17, № 2. С. 212–214.
3. Галюк Н. М. Майстер-клас як нова форма організації навчального процесу. *Буковинський медичний вісник*. 2015. Т. 19, № 1. С. 247–249.

Бурба Дарина Ігорівна
магістрантка освітньої програми «Педагогіка вищої школи», Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Darishka_24@ukr.net
Кононец Наталія Василівна
д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», natalkapoltava@ukr.net

АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ БУЛІНГУ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

На сьогоднішній день одна із самих актуальних проблем – це поширене цькування (булінг) серед дітей. Цькування у шкільному середовищі мало місце завжди, це не те, що виникло миттєво й нізвідки. Однак нині цькування (булінг) отримало розповсюдження як у всьому світі, так і в Україні. Ця проблема набула такого масштабу, що про неї почали відкрито говорити і виникла необхідність протидіяти йому на законодавчому рівні та встановити відповідальність за такі діяння. Хоча ця проблема не є новою, але до 2019 року в правовому полі України взагалі не було такого поняття.

З розповсюдженням цієї проблеми, було прийнято рішення про закріплення на законодавчому рівні поняття булін (цькування) і відповідальність за нього, а саме прийняття 18 грудня 2018 року Верховною Радою України Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу. Так, в українському законодавстві було встановлено визначення цього явища, а також передбачено відповідальність не тільки за його вчинення, але й за приховування випадків булінгу. А саме внесено зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення України та Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про вищу освіту».

Що ж таке «булінг»? Згідно зі ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення та ст. 1 Закону України «Про освіту» булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Щодо ознак булінгу можна зазначити наступне: систематичність (повторюваність) діяння; наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); дії або бездіяльність кривдника, наслідком

яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

З вищевказаного можна зробити висновок, що законодавчо визначене поняття булінг не стосується виключно дітей, а охоплює всіх учасників освітнього процесу. Але законодавець досить звузив коло осіб та перелік обставин за яким кривдника можна притягнути до відповідальності за вчинення булінгу. З огляду на вказане, поодинокий випадок агресії одного учня щодо іншого вважатиметься шкільним насильством, але не булінгом. Також, якщо насильство вчинене не під час навчального процесу, тобто у літніх таборах, на гуртках, то поняття булінгу виключається і відповідальність за вчинення дій, які підпадають під його ознаки не наступає.

З набранням законної сили норми закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», такі дії вважаються правопорушенням і тягнуть за собою адміністративну відповідальність. А саме, відповідно до ч. 3 ст. 173-4 КУпАП, адміністративна відповідальність батьків настає за вчинення малолітніми або неповнолітніми особами віком від 14 до 16 років булінгу (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров`ю потерпілого.

В Україні з моменту прийняття та набрання законної сили Закону вже сформувалась деяка судова практика щодо притягнення до відповідальності за вчинення булінгу. Досить великий відсоток адміністративних протоколів про адміністративне правопорушення були передані до суду та дослідженні ним і саме порушника було притягнуто до відповідальності. Але існує і інша практика, де саме суд закриває провадження у зв’язку з відсутністю ознак булінгу або відсутній склад адміністративного правопорушення.

Аналізуючи судову практику, зокрема рішення які прийняті судами в Полтавській області, що стосуються булінгу, а саме ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, встановлено наступне, що лише тільки одну Особу було притягнуто до адміністративної відповідальності.

За результатами судового слухання Постановою Хорольського районного суду Полтавської області по справі № 548/1006/19 Особу було притягнуто до адміністративної відповідальності призначивши їй стягнення у виді штрафу на користь держави в розмірі п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Але більша частина рішень які прийняті судами в Полтавській області, де особа не притягується до відповідальності і суд постановою закриває провадження у справі і з наступних причин.

1. Відсутні ознаки булінгу. Відсутні складові поняття цькування (булінгу), а саме – відсутнє систематичне постійне насилля з боку групи осіб, або однієї особи за підтримки групи осіб, з ознаками нерівності сил, застосованих та направлених до однієї тієї самої людини. Дії були вчинені з метою самозахисту, а факт булінгу не знайшов свого підтвердження.Не здобуто доказів наявності вини особи у вчинені правопорушення, що ставиться їй у вину. В протоколі про адміністративне правопорушення описано лише події, в яких відсутні ознаки булінгу.

2. Невірно складений протокол про адміністративне правопорушення органами Поліції. У протоколах не зазначено, чи є порушник учасником навчального процесу, які саме насильницькі дії були вчинені порушником щодо потерпілого, які наслідки викликали вказані дії у потерпілого і чи були вони взагалі, чи мало діяння систематичний характер, якщо так, то в який період часу, з конкретною вказівкою на час кожної події. В адміністративних протоколах суть адміністративного правопорушення має бути конкретною за змістом, викладеною з урахуванням суб`єктивних та об`єктивних ознак складу адміністративного правопорушення, передбачених ч. 1 ст. 173-4 КУпАП.

Аналізуючи вищезазначене, хочеться сказати, що питання протидії булінгу в країні потребує більшої систематичної уваги з боку держави. Як працівники підрозділів Національної поліції України, так і працівники закладів освіти не достатньо обізнані в даній сфері тому потребують додаткових знань та освітніх програм, тренінгів. Але хочу зауважити, що не тільки держава повинна піклуватися про майбутнє, багато, що залежить від батьків і саме вони повинні усвідомлювати, що поведінка дитини формується в сім'ї.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню). Закон України від 18.12.2018 р. № 2657-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19.
2. В Україні ухвалили перше судове рішення у справі про булінг. Мін'юст. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-buling-sud dityagresiya/29767938.html.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/

Васюк Юлія Анатоліївна

здобувачка кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка 6178113@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО САМОВИЗНАЧЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА У ПРАГМАТИЧНІЙ ОСВІТІ ДЖ. ДЬЮЇ

Соціально-економічні трансформації в Україні, формування міжнародного освітнього простору, масштабність інноваційних соціокультурних пошуків зумовюють прискорення процесів демократизації й гуманізації національної системи освіти, актуалізують звернення до філософсько-освітніх концепцій формування самовизначеності особистості минулих років, народжених у вагомі

трансформаційні періоди розвитку передових зарубіжних країн зі сталою демократією, якими були США на рубежі XIX-XX ст. Прискорене формування індустріального суспільства в США в останню третину XIX – на початку XX ст. викликало подібні сучасним суспільні трансформації: високий ступінь соціальної поляризації, етнічний плюралізм, значну географічну та соціальну мобільність населення, загальну дезінтеграцію соціальних груп. Водночас ці процеси виявили неспроможність традиційної системи освіти, яка грунтувалася на засадах гербартіанства та клерикальної педагогіки, відповідати викликам часу й обумовили її кризу. Новий зміст соціального замовлення системі освіти США полягав у її прагматичному спрямуванні, вимагав розвивати особистість технічно освіченого, ініціативного, активного працівника, здатного до самостійної діяльності та творчості.

Сучасні умови розвитку освітніх систем, зміна педагогічної парадигми, спрямованої на гуманізацію педагогічної науки й шкільної практики пояснюють нове бачення освітнього простору в глобалізованому світі та актуалізують завдання всебічного аналізу історико-педагогічного процесу, його обгрунтування особистісною зорієнтованістю, що створює обставини для розвитку кожного індивіда, його мотивації, його неповторного психологічного складу, своєрідного, проте соціально відповідного особистісного досвіду. Ці зміни актуалізують необхідність обгрунтування напрямів розвитку соціальної самовизначеності індивіда на перспективу й педагогічного осмислення проблем реформування сучасної освіти за зразками і досвідом наукової школи прагматизму.

На рубежі XIX–XX ст. в американській філософській думці панував прагматизм, засновниками якого були Ч. С. Пірс та У. Джемс. Ця філософська течія зосереджувалася на практичних результатах упровадження ідей та теорій, на увазі до проблем окремої людини і їхньої гармонізації щодо загальнолюдських інтересів. Ідеї прагматизму були творчо переосмислені й збагачені суспільно значущою проблематикою в результаті «реконструкції у філософії», яку здійснив Д. Дьюї, американський філософ і педагог, який у реформаторській педагогіці був найбільш яскравим представником філософсько-освітнього спрямування прагматизму (від грец. – справа, дія), заснованого на трактуванні істинності як практичної значущості: «істинне те, що корисне», уособлюючи такий напрям прагматизму як «інструменталізм». Так звана «філософія прагматизму» критерієм істини визнавала користь, при цьому значущість користі визначалася для особистості почуттями «внутрішнього задоволення» або самозадоволення. Оновлений ученим прагматизм – інструменталізм – був покликаний стати практичним методом накопичення й поширення соціального досвіду. Згідно з ідеями інструменталізму, людський організм для полегшення орієнтації в навколишньому середовищі намагається вилучити з нього елементи хаотичної невизначеності, плинності, нестабільності. Найважливіший складник організму – інтелект – стихійно або навмисно виробляє логічні поняття, концептуальні каркаси, теорії, наукові дисципліни і використовує їх як засоби впорядкування, типізації навколишнього середовища з метою здійснення за їх допомогою прогнозів, передбачень, пророцтв.

Дьюї переконував: інтерпретуючи світ як грандіозну мережу локальних просторо-часових ситуацій, співвіднесених із організмом, інструменталізм розглядає інтелект людини як орган пристосування до умов середовища, котрі змінюються, заперечує класичне поняття істини як адекватного відображення об'єктивного світу і використовує замість нього функціоналістське її тлумачення, за якого істина – це властивість людської діяльності, що зумовлює успіх у конкретній ситуації. Інструменталізм Дьюї залишає поза увагою метафізичні пошуки адекватності між ідеями і речами й зосереджується на питанні про придатність ідей бути інструментами оптимального вирішення проблемних ситуацій Універсально-загальні категорії мислення в інструменталізмі тлумачаться або як узвичаєні норми інтелектуальної поведінки, котрі стихійно склалися, або як випадкові винаходи теоретиків [6].

Згідно з метою, змістом та засобами діяльності сучасної школи, спрямованими на забезпечення природного розвитку дитини в єдності з потребами суспільства, її концепція визначається вченими як єдність індивідуалізації й соціалізації особистості. У педагогічній діяльності школи, створеної Д. Дьюї, підліток постає тим біологічним і соціокультурним суб'єктом, який перебуває в стадії постійного розвитку, а освітні процеси є невід'ємним складником його життя. Детальний порівняльний аналіз робіт С. Гончаренка, В. Кременя, Б. Єсипова, М. Ярмаченка [1–3; 5] засвідчив, що концепція педагогічного прагматизму Джона Дьюї, зокрема, розроблена ним різновидність прагматизму – інструменталізм, стала основою для реалізації оригінальної освітньої тенденції, заснованої на тому, що будь-яка наука є, по-суті, засобом пристосування, «інструментом для дії» і виправдовується практичною корисністю. Засобом узгодження індивідуального й соціального аспектів розвитку підлітків, як свідчать дослідницькі дані, є їх осмислення і розв'язання в процесі індивідуалізації та соціалізації, що втілено в педагогічних технологіях діяльності Чиказької школи-лабораторії і Дальтон-плану. Таким чином, у першій чверті XX-го століття в США пошук альтернативи класно-урочній формі навчання призвів до появи технології навчання за Дальтон-планом. Олена Паркхерст, засновниця Дальтонського плану, вважала, що його мета – розвиток пізнавальної активності, ініціативи та організаторських здібностей особистості [3].

Щодо сучасного тлумачення результатів проведеного дослідження зазначимо: до проблем, пов'язаних із ефективністю педагогічної взаємодії в сучасній освіті, вчені відносять переорієнтацію на особистісний розвиток суб'єктів навчально-виховного процесу. Вирішення цієї проблеми диктується не лише завданнями освіти сьогодення, а й потребами розвитку соціальної самовизначеності підлітків у перспективі. Ідеї і досвід Д. Дьюї та його послідовників залишаються однією з успішних освітніх моделей у сучасному освітньому просторі (педагоги й нині часто звертаються як до проектної технології, так і до Дальтон-плану). Педагогічна взаємодія в стилі співробітництва, акумульована в індивідуалізоване навчання, сприяє формуванню як індивідуальних, так і соціальних характеристик особистості підлітка. Розглядаючи проблему індиві-

дуального становлення особистості, Б. Лихачов підкреслював, що за обставин навчання, яке відбувається без урахування індивідуальних особливостей людини, особистість втрачає не лише з точки зору загальних моральних норм, а й має обмеження можливостей творчо-індивідуальних проявів [4, с. 223].

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують, що філософська концепція прагматичної освіти Д. Дьюї, яка має практично 100-літню історію, є актуальною і сучасною, тому що зорієнтовує розвиток особистості підлітка у руслі тенденції самовизначеності та педагогічної взаємодії, спрямованої на органічне поєднання індивідуального й соціального чинників. Компоненти педагогічної взаємодії згідно цієї концепції базуються на принципах свободи, співробітництва та самостійності; креативна адаптація цих компонентів у дискурсі ідей інструменталізму Д. Дьюї є запорукою підвищення якості та ефективності навчання в сучасних освітніх умовах. З дидактичної точки зору до переваг такої освіти необхідно віднести її інноваційність з притаманними особистісною орієнтацією, суб'єкт-суб'єктними відносинами, атмосферою співробітництва тощо. З методичної точки зору заслуговують уваги такі аспекти: організація індивідуальної самостійної роботи підлітків; використання текстів, позбавлених кінцевих оціночних суджень; розроблення індивідуальних дослідницьких завдань, групових проектів для підлітків; система обліку (індивідуальні облікові картки, екрани успішності); залучення досвіду, здобутого під час одночасного вивчення багатьох предметів; контрактна угода тощо.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Енциклопедія освіти / [авт.-уклад. Кремінь В. Г.]. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Есипов Б. П., Гончаров Н. Педагогика. Київ : Держ. учбово-педагогічне видавництво «Радянська школа», 1947. 110 с.
4. Лихачев Б. Т. Педагогика. Москва : Прометей, 1992. 528 с.
5. Педагогічний словник / [авт.-уклад. Ярмаченко М. Д.]. Київ : Педагогічна думка, 2001. 675 с.
6. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

Вахрущова Оксана Русланівна
студентка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Школяр Сергій Петрович
к. т. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

АСПЕКТИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ В ЯПОНСЬКІЙ КУЛЬТУРНІЙ ТРАДИЦІЇ

Досвід показує, що реальні виклики сьогодення, розуміння їх на рівні понятійного апарату при боротьбі концептуальних принципів тих чи інших теоретичних моделей, висувають принципово нові вимоги до ведення проектної діяльності фахівцями, спроможними інтегруватися у світовий простір та успіш-

но реалізувати свій інтелектуальний потенціал, перетворивши його в інтелектуальний капітал та знайти своє відповідне місце у ланцюгу створення доданої вартості [1–4].

Слід зазначити, що до сьогодні зберігаються відмінності в нормах і правилах поведінки та спілкування в різних країнах. Особливо сильно це явище проявляється в так званих «країнах третього світу» або Сходу. Розглядаючи основні характеристики етики ділового спілкування в країнах Сходу, менеджери повинні враховувати, що на Сході існують своя культура і звичаї. Східний етикет значно більше церемонний, ніж європейський, глибше йде корінням в минуле, в власні традиції і історію [5]. Звичайно, світ не стоїть на місці. Традиції ділового спілкування еволюціонують, з огляду на реалії сучасного процесу розвитку суспільства, науки, мистецтва і технічного прогресу.

Раніше, в статті «Врахування особливостей китайської культури ділового спілкування у міжнародному аспекті здійснення проектної діяльності» ми торкнулися ділового спілкування з китайськими партнерами, які є представниками країни, що на сьогодні є другою, а той першою економікою в світі. Досліджуючи ділову поведінку потенційних японських партнерів при веденні перемовин, слід зазначити, що японська культура історично пов'язана з китайською. Спільність простежується в суворої ієрархії відносин старших і молодших, використанні посередників в складних і спірних питаннях, даруванні подарунками в знак подяки за послугу і допомогу. Останнє навіть може трохи шокувати європейця.

Основні риси японського національного характеру: працьовитість, дисциплінованість, відданість традиціям, відданість авторитету, почуття обов'язку, самовладання, акуратність, глибоке розуміння краси, ввічливість, допитливість. Згідно японської моралі основа взаємин людей – взаємна залежність. Тому приналежність до тієї чи іншої групи – основа світовідчуття японця. Звідси випливає ще одна знаменита риса японця – вірність групі, фірмі, державі, нації і супутні цьому патріотизм і самовідданість при відстоюванні їх інтересів, а також висока організованість. Японці судять про людину, перш за все, за його приналежності до тієї чи іншої групи.

Список використаних джерел

1. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 12. С. 356–361
2. Школяр С. П. Систематизація інформації про природну спадщину як елемент підготовки менеджерів у період переоцінки цінностей. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 1 (170). С. 37–41.
3. Школяр С. П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині. *Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні»*. Київ, 2008. С. 104–135.
4. Школяр С. П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні. *Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації»* / упор. Г. О. Андрощук, М. М. Шевченко. Київ : Парламентське вид-во, 2007. С. 60–62.
5. Коноваленко Ю. М. Психологія спілкування. URL: https://stud.com.ua/58210/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya.

Височин Оксана Анатоліївна
практичний психолог, Відокремлений структурний підрозділ
Полтавський фаховий коледж нафти і газу Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», oksana.visochin@ukr.net

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

У системі людських цінностей і пріоритетів одне з найважливіших місць займає здоров'я людини, як процес збереження та розвитку її психічних і фізіологічних функцій. Рівень здоров'я населення визначається умовами праці та побуту, добробутом, загальною та гігієнічною культурою, способом життя людини.

Здоровий спосіб життя – це такий стиль існування, при якому, крізь застосування певних засобів впливу на організм та його оточення, рівень життєдіяльності організму стає оптимальним, поступово удосконалюється, використання потенціалу організму відбувається без ушкоджень, причому активність організму і його можливості зберігаються до глибокої старості [1].

Здоровий спосіб життя – це режим, ритм, темп життя, особливості роботи, відпочинку, спілкування. Це відповідні форми і способи щоденного життя, відмова від шкідливих звичок, загартовування, оптимальний руховий режим. За таких умов здоров'я поліпшується та змінюється.

Проблема формування здорового способу життя обумовлена низкою актуальних соціальних причин – підвищенням показників захворюваності і смертності, зростанням негативних тенденцій стосовно вживання алкоголю, наркотичних речовин, токсикоманії, тютюнопаління, поширенням більш жорстких форм девіантної поведінки. Вироблення стійких соціальних установ щодо усвідомлення необхідності формування у дітей і підлітків здорового способу життя стає все більш актуальною і гострою проблемою для українського суспільства

Питання формування здорового способу життя студентської молоді належить до ключових проблем сьогодення, коли перед молоддю постає вибір між здоровим способом життя чи шкідливими звичками. Під час роботи з підлітками освітній та виховний процес повинен бути спрямований на всебічний розвиток молоді як особистості, розвиток талантів, розумових і фізичних здібностей, а отже формування здорового способу життя студентської молоді відбувається як під час освітнього процесу, так і в ході різноманітної позааудиторної роботи.

Підлітковий вік – це вік становлення, період сам по собі є ризикованим по відношенню до різних експериментів. Підліток ще погано орієнтується в навколишньому світі та лише пізнає самого себе, поспішаючи жити та увійти в світ дорослих людей. Якщо ж до цього додати нові проблеми, перші розчарування, драми, то можна зрозуміти, чому саме підліток схильний до суїциду, вживання алкоголю, паління та наркоманії. Підліткова реакції емансипації, незалежності від дорослих і групування із ровесниками, а також потреба в ризику часто змушують підлітка втрачати контроль над своєю поведінкою.

Результати опитувань студентів дозволили скласти так званий рейтинг причин, які на думку самих підлітків, відіграли найважливішу роль у набутті ними згубної звички:

– бажання бути схожим на своїх друзів, знайомих та відповідати своїй групі однолітків;

– бажання відчути нові приємні відчуття, про які так багато розповідають «більш досвідчені» підлітки;

– цікавість, прагнення випробувати себе та свої сили/відчуття у новій, ситуації;

– вплив на підлітка авторитетної особи;

– бажання забути про реальність, розслабитися чи зняти напругу.

Невід'ємною складовою профілактичної роботи зі студентами-підлітками є формування здорового способу життя, тобто процес формування в них усвідомленого ставлення до шкоди алкогольно-нікотинового, наркотичного, та токсичного отруєння організму і психіки. Організація профілактичної роботи з підлітками повинна враховувати їх мотивацію та ступінь індивідуального здоров'я. Боротьба зі шкідливими звичками є частиною проблеми здоров'я нації і не може теоретично вивчатися та практично впроваджуватися в життя без серйозного вивчення, методології та зв'язку з реальними умовами і фізіологічними можливостями підлітка. Культивування здорового способу життя в закладі фахової передвищої освіти – багатогранний процес, який вимагає спільних зусиль якомога більшої кількості людей, різних фахівців, організацій і насамперед – самої молоді.

У формуванні позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у студентської молоді Полтавського фахового коледжу нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» беруть участь, передусім, педагогічні працівники та практичний психолог закладу, представники Полтавського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, фахівці благодійної організації «Світло Надії», представники сектору ювенальної пробації м. Полтави, які проводять виховні заходи, бесіди, тренінги спрямовані на роз'яснювальну роботу стосовно небезпеки для здоров'я підлітків шкідливих звичок та формування засад здорового способу життя.

Наша діяльність спрямована також на підвищення соціальної активності у студентському середовищі, ініціативності та відповідальності за доручені справи, а також сприяння гармонійному розвитку особистості студентів, набуття ними навичок лідера, організатора та керівника. З цією метою здійснюється залучення студентської молоді до активної участі у просвітницькій та волонтерській роботі щодо пропаганди та опанування практичних навичок ведення здорового способу життя в середовищі однолітків. Так, за ініціативи студентського самоврядування, навесні 2018 року офіційно було створено Волонтерський загін «Відкриті серця», провідним напрямом діяльності якого є просвітницька робота серед молоді міста, зокрема серед студентів вищих закладів освіти та учнів шкіл м. Полтава. Завдяки тісній співпраці з «Молодіжним

центром «Lighthouse» БО «Світло Надії» наші волонтери пройшли серію тренінгів на різні тематики і почали ділитися отриманими знаннями зі своїми однолітками.

Юні тренери працюють за методом «рівний-рівному», який використовується в багатьох сферах, наприклад, навчання сексуальної поведінки, репродуктивного здоров'я, планування сім'ї та запобігання абортам, профілактики насильства, ВІЛ-інфекції, нарковживання, тютюнопаління, навичок раціонального харчування тощо. Основою цієї методики є підготовка підлітків-тренерів і залучення їх до просвітницької роботи серед однолітків. Метод «рівний –рівному» максимально ефективний, адже думка однолітків набагато більше значить для молодої людини, ніж думка «дорослих», під час такої роботи важлива інформація передається через спілкування підготовлених волонтерів з однолітками. Формат передачі інформації може бути у вигляді навчальних занять, семінарів, акцій, бесід, тренінгів, виховних годин тощо. Однолітком є член певної групи однакового віку з іншими членами цієї групи. А рівний – це людина, яка належить до тієї ж групи за тими чи іншими ознаками (вік, стан здоров'я, освіта, соціальний статус, вид діяльності та ін.). Навчання методом «рівний – рівному» передбачає вплив членів певної групи на інших членів тієї ж групи з метою домогтися зміни поведінки останніх.

Відбувається ефективна комунікація – «рівні» здатні викликати довіру, оскільки володіють актуальним знанням цільової аудиторії і використовують зрозумілу мову й термінологію, а також невербальні засоби спілкування (наприклад, жести), що дозволяють їх співрозмовникам відчувати себе комфортно в процесі обговорення інколи делікатних питань. Такі зустрічі проходять інтерактивно, тому використовуються різні методи роботи:

– бесіди;
– дискусії;
– дебати;
– мозкові штурми;
– метод аналізу історій і ситуацій;
– рольові, ділові та комунікативні ігри;
– творчі конкурси.

Форми і методи, які використовуються в просвітницькому тренінгу, ґрунтуються на активності кожного учасника освітнього процесу, бажанні самостійно приймати рішення, здійснювати вибір, а також на співіснуванні різних точок зору і вільному їх обговоренні. Одні методи застосовуються для передачі знань, інші – для вимірювання рівня знань учасників або коли ставимо мету – вийти за межі традиційних схем мислення, треті – для формування вмінь, відпрацювання навичок. Методологічні принципи просвітницької робота – це безперервність, своєчасність, доступність, послідовність.

Отже, просвітницька робота з метою формування здорового способу життя дуже важлива, але не є роботою моментальної дії. Аби сформувати відповідальну, безпечну поведінку в молоді та підлітків, потрібна планомірна, щоденна, кропітка праця різних фахівців і, безперечно, самих підлітків.

Список використаних джерел

1. Лукащук-Федик С. В. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / за ред. С. В. Лукащук-Федик. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 267 с.
2. Седих К. В., Моргун В. Ф. Делінквентний підліток : навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції протиправної поведінки підлітків для студентів психологічних, педагогічних, соціальних, юридичних спеціальностей та інтернів-психіатрів. Київ : Слово, 2015. 272 с.
3. Психологічна служба навчального закладу : збірник / Т. Д. Іщенко, М. П. Хоменко, Т. П. Дудник та ін. Київ : Аграрна освіта, 2016. 365 с.

Дабека Марина Сергіївна
студентка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Школяр Сергій Петрович
к. т. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ПРИ ФОРМУВАННІ ЗМІН В ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ

У культурно-дозвіллєвій діяльності було проведено ряд досліджень [1]. Суть використання технології організації та здійснення дозвіллєвої діяльності студентів полягає в аналізі та оцінці соціально-педагогічного процесу, причин виникнення проблем і шляхи їх усунення, прогнозуванні результатів і рішень, корекції цього процесу, встановленні необхідних комунікативних зв'язків, їх регуляції та підтримки, переходу від реалізації функцій дозвіллєвої діяльності до їх системи [2], системного проектування.

Дозвілля дає можливість сучасній молодій людині розвивати різні сторони своєї особистості, свій талант. Для цього необхідно, щоб вона відносилася до дозвілля із позиції своєї життєвої задачі, свого покликання – усесторонньо розвивати власні здібності, свідомо формувати себе. Це можна розглядати як елемент підготовки менеджерів у період переоцінки цінностей [3]. Щодо організації молодіжного дозвілля, то слід запозичати головні педагогічні практики, пов'язані з теорією та моделями організації дозвілля, що діють у всіх європейських країнах, необхідно враховувати національну специфіку та соціальну особливість студентства як соціально-демографічної групи. Розробляючи ефективну модель організації дозвілля молоді в рамках проектного підходу необхідно враховувати як суб'єктивні так об'єктивні фактори, що діють у суспільстві. Це відноситься до планування змін в організації дозвілля.

Взагалі управління проектами змін починається з формулювання цілей і завдань діяльності. Цілі, суть і політика реалізації проекту повинні бути добре описані і доведені до відома всіх учасників. Мета проекту – пошук, визначення, інтерпретація, формулювання реально здійсненних рішень. Потім розробляються стратегії і плани досягнення поставлених цілей. Мета, завдання використовують в якості орієнтирів для складання планів. План ділиться на фази, етапи, контрольні віхи. Для кожного розділу розробляється перелік дій, засоби досягнення цілей і терміни виконання.

Далі йдуть побудова структури управління і організація виконання розроблених планів, мотивація персоналу та контроль. Плани змін повинні ґрунтуватися на концепції розвитку організації, тобто проект змін повинен відповідати цілям організації дозвілля. Питання комерційної й некомерційної прийнятності нововведень невіддільні від особливостей тієї організації, в рамках якої вони піднімаються.

Рішення щодо нових проектів, проектів змін життєво важливі для компанії, їх не можна відокремити від політики вищого керівництва. Основними етапами планування організаційних змін є наступні: аналіз ситуації, де проводиться збір інформації, її обробка, оцінка технічної, організаційної, кадрової та інших складових і ймовірних варіантів їх розвитку, визначається ступінь відповідності нововведення середовищі його впровадження; Проектування нововведення, де виробляються альтернативні варіанти змін, оцінюється їх вплив на досягнення цілей організації, обговорюються майбутні зміни в змістовному і процесуальному аспектах колективом, готується проект рішення; прийняття рішення: для керівника – це вибір та затвердження одного з варіантів плану як обов'язкового орієнтиру для організації діяльності персоналу, для колективу – як керівництво до дії.

Ще на етапі планування слід встановити, на кого вплине зміна, як ці люди сприймуть його, чи будуть вони йому чинити опір, і якщо так, то до якої міри, і, головне, чому вони будуть чинити опір. Такий аналіз необхідний для відповідного корегування планів і прийняття адекватних рішень згодом.

В основі кожного зміни лежить творча ідея, тому діяльність щодо змін невіддільна від творчості, а ідея – початок будь-якого процесу змін. Успішна зміна – це пропозиція на ринку чогось нового, за що споживач готовий заплатити, або підвищення ефективності використання наявних ресурсів, що здійснюються ділових процесів, управління. Це нове є або результатом появи нової технології (в найширшому сенсі цього поняття), або результатом нетрадиційного застосування відомої технології. Якість зміни залежить від оригінальності і творчого мислення однієї або декількох індивідуальностей. Це те саме що промиванню золота старателем: якщо в піску немає частинок золота, ніякі поліпшення в системі промивки не допоможуть його намити. Якщо всередині організації немає творчих людей, здатних генерувати ідеї, то нововведень не дочекатися, що відноситься й до організації дозвілля.

Для сприяння змінам часто застосовують такі методи втручання, як інструктування і дача рекомендацій. вони часто використовуються менеджерами за ініціативою працівників або необхідності прямого втручання в процес змін. За допомогою таких дій співробітникам легше знайти способи вдосконалення власної роботи або міжособистісних відносин. Здійснюючи інструктаж і даючи рекомендації, менеджер спостерігає і аналізує індивідуальну поведінку, встановлює зворотний зв'язок з проблем або характером поведінки, які гальмують ефективність робіт і здійснення змін, а також допомагає окремим особам отримати нові знання та вміння, яких вимагає змінився характер роботи.

Список використаних джерел

1. Кабадейцева О. В. Эволюция понятия «досуг молодежи» в истории социологических концепций. *Современные исследования социальных проблем*. Москва, 2011. С. 14.
2. Савченко С. В. Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору : автореф. дис. д-ра пед. наук. Луганськ, 2004. 42 с.
3. Школяр С. П. Систематизація інформації про природну спадщину як елемент підготовки менеджерів у період переоцінки цінностей. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 1 (170). С. 37–41.

Дем'яненко Наталія Олександрівна
магістрантка кафедри психології, педагогіки та філософії,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Давидова Оксана Володимирівна
к. психол. н., ст.викладач кафедри психології,
педагогіки та філософії, Кременчуцький національний
університет імені Михайла Остроградського

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ДОМАГАНЬ В ОСОБТСТІСНІЙ САМОПОБУДОВІ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Сучасні наукові дослідження розглядають природу становлення індивіда як суб'єкта психічної активності, його розвитку й саморозвитку (Л. Анциферова, Г. Костюк, С. Максименко, В. Слободчиков, В. Татенко, Т. Титаренко, В. Чудновський, Т. Бауер та ін.).

На сьогодні проблема життєвих домагань стає однією з ключових у дослідженні особистості та її соціальної ефективності, професійної та життєвої самореалізації. Фундаментом методологічних засад життєвих домагань вчені вважають екзестинційну та гуманістичну психологію, оскільки вони розуміють особистість як систему у її життєздійсненні та динамічності.

Учені К. Абульханова-Славська, Т. Березіна стверджують, що життєві домагання особистості мають відношення до проективної модальності особистості, з включенням комплесної оцінки власного – «Я».

В аналізі специфіки поняття життєві домагання особистості з точки зору соціології визначається через поняття «життєві очікування», тобто передбачення очікуваного задоволення.

Т. Титаренко акцентує увагу на український синонімічний ряд, що «складається зі слів домагатися, мати домагання, претендувати, наполягати, вимагати, прикладати зусилля, бажати, сподіватися, передчувати, чекати, хотіти, прагнути тощо». Учена пояснює, що поняття «життєві домагання» уключають «суб'єктне ставлення до майбутнього, коли не лише доля, а й ми самі визначаємо свій завтрашній день» [3]. Виходячи з цієї наукової точки зору, життєві домагання відрізняються від життєвих планів і цілей. На думку вченої, людина має себе оцінювати за певними критеріями, оскільки вони задають мотиваційний ефект і виступають орієнтирами життєдіяльності впливають на хід життя, його напрям, якість.

Домагання формуються завдяки життєвому досвіду, поразкам та перемогам, оцінюється власна роль у створенні життєстійкості.

Так, Ю. Швалб зазначає, що серед цілепокладальних наслідків домагань людина повинна моніторити власні запитання: «Чому я це роблю чи збираюсь робити? Навіщо? У чому смисл моєї життєвої активності? Яким чином я досягну своєї мети? [5]. Науковці також шукають близькі поняття в контексті «життєвих домагань», зіставляють їх обсяги, визначають активну роль особистості у власному майбутньому та його утворенні. Класифікують екстернальні та інтернальні домагання в контексті життєвої траєкторії особистості, характеризують у відповідності до рівня мети, її досягнення чи недосягнення та відображення цих аспектів на поведінковому рівні особистості. Окремою стає проблема урахування гендерної специфіки життєвих домагань особистості, з окрема через призму психологічних характеристик особистості та ієрархії соціальних ролей чоловіків та жінок. Динаміка механізму розгортання траєкторії життєвих домагань завжди пов'язана з особистісним вибором та уключає: досвід попередніх дій – вибір актуального рівня дій щодо конкретної мети – виконання дій/оцінка результату – емоційна оцінка досягнутого як відчуття успіху/неуспіху. Життєві домагання можуть прискорювати процес особистісного зростання. Проте неадекватні домагання можуть перешкоджати соціально-психологічні адаптації особистості [2].

Таким чином, у науковій літературі йдеться, що життєві домагання є: специфічним механізмом випереджальної регуляції життєдіяльності, що забезпечують «адаптацію наперед»; є стандартами з мотиваційним ефектом; виконують функцію самоконтролю та сприяють оцінці нашої самоефективності; мають відношення до почуття власної гідності (коли людина відмовляються від задоволення, заради власної гідності); передбачають усвідомлення власного життя, його напрям, якість, створення бажаного майбутнього в його непередбачуваності [1 – 6].

Юнацький вік – сензитивний період самоусвідомлення, життєвих виборів та самостійності, становить період від 14-ти до 25-ти років. Важливим стає формування позитивної Я-концепції юнака, як суб'єкта проєктатора індивідуального життєвого проєкту [6].

Набуття особистістю юнацького віку дорослості ускладнює внутрішню психічну діяльність, трансформуючи соціальний зміст потреб, емоцій, мотивів, інтересів, що виникають у цьому віці. Серед основних новоутворень юнацького віку є плани на життєву перспективу, саморефлексія, усвідомлення свого призначення в житті. Ситуація розвитку особистості юнацького вік пов'язана з побудовою майбутнього, включення детермінанти життєво важливих домагань, У цьому зв'язку в юнацькому віці формується сукупність життєвих проектів, що пов'язані з певними стратегіями, життєвим вибором майбутнього життя з врахуванням часової перспективи. Знаходження власної ідентичності та ризики, які пов'язані з її дифузністю, співвідносяться з професійним самовизначенням,

впливають на ієрархію досягнення життєво важливих цілей. Серед різноманіття життєвих домагань у цьому віці є бажання творити, віра в те, що все вдасться, зростання довіри до себе.

Як зазначає Л. Лєпіхова у змісті життєво важливих перспектив цей віковий період є найбільш сприятливим для життєвих домагань як складової цілеспрямованої системи особистості. Рівні життєвих домагань осіб юнацького віку залежать від цілей, психічного стану, мотивації, соціальних очікувань, «образу світу». Авторка акцентує, що рівень домагань – це оцінка особистістю своїх психічних потенцій та здібностей, які б через реалізацію задовольнили плани та запити [2].

Так, М. Бабій, Р. Приймачук стверджують, що «сучасний юнак може як досягнути духовних, моральних висот, так і перейти до псевдобогемного способу життя і деградувати як особистість» [1]. Автори пояснюють, що в умовах сьогодення, досить частою серед молодих людей є проблема нудьги, розчарування, депресії, зниження мотивації до життя, підвищеної тривожності. У результаті емпіричних досліджень цих науковців спостерігається кореляційний зв'язок між рівнем домагань та осмисленістю життя, життєвими цілями, процесом життя та емоційною його насиченістю [1].

На наш погляд, ланцюг формування особистісних перспектив в юнацькому віці може забезпечити тренінг визначення власних життєвих домагань та перспектив на шляху самопобудови. Формат тренінгу допоможе активізувати особистісні ресурси у виборі ефективних суб'єктивних стратегій самоздійснення через переживання позитивних емоцій, саморефлексію, критичне ставлення до себе та дозволить проєктувати, конструювати особистісні позитивні зміни в продуктивній моделі майбутнього. Відповідний аспект роботи стане перспективою наших подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Бабій М. Ф., Приймачук Р. В. Взаємодія між рівнем домагань та смисложиттєвими орієнтаціями в юнацькому віці. *Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації».* Київ : Ун-т «Україна. 2010. № 1. С. 198–201.
2. Лєпіхова Л. А. Механізми життєвих домагань у системі цілеутворення особистості. *Наук. студії із соц. та політ. психол. : зб. статей.* 2005. Вип. 10 (13). С.105–116.
3. Титаренко Т. М. Чого чекаю від життя (психологічний зміст поняття «життєві домагання»). *Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. наук. пр.* Київ. 2004. В. 8(11). С. 3−13.
4. Титаренко Т. М. Особливості функціонування життєвих домагань як способу самоздійснення особистості . *Наук. студ. із соц. та політ. психол. : зб. ст*. АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології. Київ. Вип. 10 (13). 2005. С. 3–14.
5. Швалб Ю. М. Целеполагающее сознание. Психологические модели и исследования. Київ. 2003.
6. Широких А. О. Самопізнання як передумова ефективності життєвого проектування юнаків. *Психологія: реальність і перспективи : зб. наук. пр. Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 11. Рівне : РДГУ, 2018. С. 183–188.

Ільченко Олена Юріївна
д. пед. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, ilchenko.olena@gmail.com

ВОЛОНТЕРСТВО В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ФАКТОР ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ І ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТСТВА

Українські волонтери за останні кілька років зробили багато для країни. Сьогодні вони продовжують допомагати армії, рятувати дитячі життя, допомагати безхатченкам та пропагувати здоровий спосіб життя. Опитування українців 2019 р. засвідчило, що майже 1/3 населення займаються волонтерство, близько 70 % їхніх пожертвувань спрямовувалися на підтримку військових зони АТО, хворих дітей, біженців. Такий «вибух» організованої приватної волонтерської діяльності є проявом «глобальної суспільно-соціальної революції», пов'язаної з активним формуванням громадянської свідомості, зростанням самовизначення і самореалізації особистості в сучасному світі. Тож, виховання милосердя, кордоцентризму, підготовка молоді до волонтерської діяльності як фактору формування громадянської позиції у складний для України час гостро постають у сучасних умовах.

Актуальність розглядуваної проблеми підкреслюється низкою суперечностей, між:

– зростанням активної громадянської позиції суспільства та окремими проявами серед молоді соціальної безвідповідальності, апатії й нігілізму;

– прагненням української спільноти до динамічних інтеграційних процесів, входження у європейський простір та недостатнім рівнем суспільного визнання волонтерської діяльності як важливого атрибута цивілізованої демократичної країни;

– необхідністю зміцнення духовно-моральної природи волонтерства, його опертя на людиноцентристські життєві позиції та надмірною комерціалізацією і «прагматизацією» сучасного життя, що загрожує проявами бездуховності, меркантильності, жорстокості;

– активними демократичними і правовими процесами в країні та потребою удосконалення юридично-правової бази благодійності.

Волонтерство (від лат. voluntarius – «добровільно») [1] – це добровільна діяльність на благо широкої громадськості, що не передбачає грошової винагороди. Згідно із Загальною декларацією волонтерів, прийнятою на II Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів 14 вересня 1990 р. в Парижі, волонтерська діяльність розглядається як один із інструментів соціального, культурного, економічного розвитку країни; у документі підкреслюється, що волонтерство – це добровільний вибір, який відображає особистісні погляди і переконання людини. Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» [2, ст. 435], «волонтерство – це добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання відповідної допомоги» [там само].

Отже, *волонтерство*, ідеологічною основою якого є добровільність, безкорисливість, милосердність, співчутливість, солідарність, відповідальність,

розглядаємо як один із видів благодійної діяльності, що не вимагає від особи (волонтера) фінансових пожертв, а базується переважно на використанні його часу і навичок, які надаються на безоплатній основі. Волонтерство не має вікових, статевих, релігійних, етнічних, політичних і географічних обмежень. А отже – брати участь у волонтерській діяльності може кожний.

В руслі заявленої теми, *волонтерство в діяльності закладів вищої освіти* розглядаємо у двох значеннях: тактичному і стратегічному. Перше значення волонтерства розкривається через надання безпосередньої допомоги нужденним у формі офіційного надання послуг, безкоштовного виконання робіт, збору речей, ліків, обладнання та інших форм громадської участі.

Стратегічна роль волонтерства у закладах вищої освіти, зокрема педагогічних, дозволяє його усвідомити: по-перше, як невід'ємний складник виховної роботи, фактор виховання національної свідомості і патріотизму студентства, формування його соціальної відповідальності та обов'язку; по-друге, як важливий засіб зміцнення активної громадянської позиції та критерій її сформованості; по-третє, як один із шляхів розвитку і популяризації волонтерського руху в молодіжному середовищі; просування іміджу благодійності в країні; й, почетверте, як засіб фахової підготовки педагогічних кадрів з метою культивування добра, миру і щиросердності серед людей; побудови справедливого і гуманного суспільства, його соціального, культурного та економічного розвитку.

Практика засвідчує, що на сьогодні існують різні форми організації волонтерства у вишах. Це – *Волонтерський клуб* Волинського державного університету імені Лесі Українки, *Центр соціальної ініціативи і волонтерства* Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, *Волонтерський загін «Сова»* Луганського національного університету імені Тараса Шевченка; заходи волонтерського спрямування здійснює *Спудейське братство* при Національному університеті «Києво-Могилянська академія», *Спілка студентів та молоді* при Харківському національному педагогічному університету імені Г. С. Сковороди та ін.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка не стоїть осторонь прогресивних тенденцій. Як університетська організація, довгий час у виші працював *Волонтерський загін «АКОРД»* – активне Короленківське об'єднання – Рука Допомоги, з травня 2013 р. у зв'язку із розширенням повноважень студентського самоврядування й понині, працює *Волонтерський сектор Студентської ради.* Метою цієї структури є насамперед допомога соціально вразливим категоріям дітей та молоді – дітям із малозабезпечених та незабезпечених родин, дітям-сиротам, напівсиротам, інвалідам, хворим; а в умовах загостреної військово-політичної обстановки в країні – це допомога і підтримка воїнів зони антитерористичної операції.

В рамках зазначеного волонтерський сектором студентської ради було проведеного численну кількість благодійних заходів: *благодійні бали* «Живи добром – твори дива», «Допомогти так легко»; *благодійні акції* «Збери макулатуру – врятуй життя солдату», «Зроби світ кольоровим» до дня святого Миколая, «Студенти – дітям», «Тепло студентських сердець»; *благодійні концерти*,

зокрема концерт по збору коштів для Анастасії Колодяжної, благодійний звітний концерт «Ми разом»; *благодійні фотовиставки*, *аукціони, ярмарки* тощо.

Періодично проводилися благодійні збори коштів, зокрема для лікування колишнього випускника ПНПУ імені В. Г. Короленка Олександра Коби, який постраждав у зоні АТО; придбання спорядження для викладача кафедри теорії і методики основ викладання спортивних дисциплін Олександра Кречетова; підтримки сімей загиблих на Майдані Незалежності; для спорудження пам'ятника Т. Г. Шевченку в с. Абазівка тощо. За кошти, зібрані студентською радою (упродовж 2014–2015 н. р. це приблизно 30 тис. грн) було придбане медичне обладнання, ліки для полтавського військового шпиталю, військова форма для постраждалого бійця зони АТО, організовано плетіння маскувальної сітки для БТР. Значна кількість студентів брала участь у наданні донорської допомоги пораненим бійцям. І це не повний перелік добрих справ Волонтерського сектору студентської ради.

Сьогодні волонтерська діяльність студентської ради ПНПУ імені В. Г. Короленка продовжує міцні традиції благодійності, вона направлена, зокрема, на допомогу хворим дітям і дітям із малозабезпечених сімей, організацію дозвілля, охорону навколишнього природнього середовища та ін. і реалізується через низку заходів («Благодійний забіг», «Добра світлина», «Літературний вечір», «Толерантні обійми», «День проти насилля», «День пам'яті жертв голодомору», «Добро без обмежень», «День волонтера», «Зроби світ кольоровим», «Серце до серця», «Я – донор», «Розробка соціальних роликів» та ін.

Отже, переконані, волонтерство в діяльності закладів вищої освіти є вимогою часу і нерозривно пов'язано із вихованням нової генерації молоді – патріотів України, людей духовно багатих, відповідальних, справедливих, гуманних! Тож продовжуємо кращі традиції милосердя й благодіяння українського народу, поєднані з прогресивними тенденціями волонтерства світових та європейських країн.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про волонтерську діяльність». *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст. 435.
2. Словари и энциклопедии на Академике. Волонтерство. URL: http://dic.academic.ru/searchall.php?SWord волонтерство (дата звернення: 20.03.2015).

Міщенко Діана Вікторівна
Студентка, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського diana240240@gmail.com
Давидова Оксана Володимирівна
к. психол. н., старший викладач кафедри психології, педагогіки та філософії, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського 71kseniya@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ПІДЛІТКІВ

Міжособистісні стосунки в підлітковому віці займають чільне місце в становленні психіки та особистості, адже основними видами діяльності є спілкування з людьми різних вікових категорій, навчання і громадська діяльність.

Теоретично методологічну структуру дослідження склали: основні положення трикомпонентної концепції міжособистісних стосунків В. М. Мясищева, теорії соціалізації особистості, серед яких, соціалізації сучасного підлітка (Д. Й. Фельдштейн, Д. В. Ярцев) і теорії «балансних моделей» Ф. Хайдера.

У підлітковому віці закладаються основні цінності, відбувається формування атитюдів, формується самооцінка та відношення до суспільства. Основними для цього періоду є самопізнання, самовираження та самовдосконалення.

У ряді досліджень відмічається, що важливу роль у розвитку та становленні самосвідомості та позитивного образу «Я» становить спілкування, а також становлення міжособистісних стосунків. Завдяки спілкуванню відбувається формування світогляду, вибудовуються система цінностей та переконань, а також розвиваються моральні якості особистості.

Ставлення підлітка до думки дорослого змінюється, він починає більш критично ставитись до їх слів, поведінки, стосунків та цінностей. Однак таке відношення суперечливе, оскільки прагнучи до самостійності підлітки не завжди зізнаються, що є необхідність в допомозі та думці дорослого. [1]

У ході розвитку емоційної незалежності підлітка постає потреба в утворенні комунікативних зв'язків з однолітками. Міжособистісна взаємодія підлітків з однолітками розвиває нові поведінкові реакції: групування, пошуків друзів і компанії, хобі-реакції. Реалізація такої поведінки відбувається лише при утворенні дружніх відносин та після встановлення авторитетного соціаль-ного статусу в референтній групі.

Групи, що формуються в підлітковому віці, спочатку включають представників лише однієї статі, але згодом такі компанії кількісно збільшуються і доповнюються особами протилежної статі. Для групи однолітків характерні зміна симпатій, авторитетів, мінливість сили впливу однолітків у групі є свідченням постійної внутрішньогрупової динаміки, порівняння вчинків друзів з вимогами моралі [2, с. 117].

Пошук референтної групи також характерний для хлопців та дівчат підліткового віку. Привабливість таких груп полягає в тому, що дорослі майже не мають доступу внаслідок чого послаблюється їх вплив на речі які відбуваються в таких групах. Цінності та ідеї сприймаються як власні, але можуть бути мало узгоджені з цінностями дорослих людей [3,с. 153].

Для підлітка не менш важливими є міжособистісні стосунки з дорослими. Вони характеризуються такими психологічними проявами: наслідуванням, прихильністю, повагою та недовірою, уникненням, конфліктністю, протестами. Щоб уникнути конфліктів достатньо з серйозністю ставитися до думки підлітка, стати для нього другом та прикладом, з повагою ставитись до його особистості [4, с. 256].

Під час встановлення міжособистісних стосунків підлітки розвивають у собі навички спільної діяльності та комунікативні навички, вчаться емпатійності та набувають досвід спілкуватися з протилежною статтю, засвоюють гендерні ролі. Міжособистісні стосунки допомагають набути новий досвід та

соціальний статус, таким чином відбувається становлення самостійності підлітка, відокремлення його від батьків.

Отже, налагодження міжособистісних стосунків у підлітків є провідною діяльністю, яка робить можливим нормальний розвиток особистості. Тільки комунікуючи з дорослими та однолітками підліток ототожнює свої дії та можливості з їхніми, випробовує різні соціальні ролі, формує та удосконалює себе.

Список використаних джерел

1. Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2004. 309 с.
2. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2008. 287 с.
3. Джонсон Д. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Київ : Академія, 2003. 288 с.
4. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 256 с.

Мокляк Володимир Миколайович

д. пед. н., доцент, завідувач кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, vovchik01071981@gmail.com

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ (XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

Початок XXI століття – час кардинальних змін у системі вищої освіти України. Прийнято низку нормативних документів, які унормовують особливості організації освітнього процесу у вищій школі. Безумовно, цінним є звернення до досвіду функціонування вітчизняних закладів вищої освіти XIX – початку XX століття, коли на українських землях зароджувалася і формувалася система університетської освіти й починали діяти органи студентського самоврядування.

Так, історико-педагогічний аналіз феномена «студентське самоврядування» здійснювали Д. Багалій, В. Бакіров, Н. Дем'яненко, С. Золотухіна, В. Майборода, С. Мельгунов, В. Мокляк, С. Посохов, В. Садовничий, К. Трибулькевич, Г. Щетініна та ін. Трактування поняття зустрічаємо в працях В. Андрущенка, О. Глузмана, П. Грушина. К. Кавеліна, П. Павлова, М. Пирогова, К. Потопи, В. Сипченка, Л. Шеїної та багатьох інших. Виховний потенціал студентського самоврядування обґрунтовували Я. Болюбаш, М. Гриньова, М. Давидюк, Ю. Кращенко, О. Коберник, В. Кремень, О. Поплавський, А. Чеботаренко та ін.

Процес становлення та розвитку студентського самоврядування в університетах України XIX – початку XX ст. обґрунтовано як суперечливий і нестабільний, виділено його внутрішні (між зацікавленістю студентів у створенні самоврядних організацій і не завжди правильним усвідомленням лідерами студентських об'єднань своїх прав та обов'язків; між готовністю студентів створювати об'єднання і консерватизмом професорсько-викладацького складу

та ін.) та зовнішні суперечності (між становленням студентських об'єднань та недосконалим нормативно-правовим забезпеченням студентського самоврядування, між демократизацією студентського середовища і непослідовною авторитарною політикою влади та ін.), що гальмувало його розвиток [6].

Ю. Кращенко зазначає, що «виховний потенціал студентського самоврядування характеризує можливості виховання, закладені в ньому, що охоплюють як ресурси студентського колективу, так і адміністративні та педагогічні ресурси всієї позанавчальної виховної системи вищого навчального закладу» [4, с. 144]. Аналіз джерел з історії розвитку університетів України XIX – початку XX ст. свідчить, що з посиленням зовнішнього тиску уряду на студентів зростає й активність студентського самоврядування [1, 2, 5]. Пожвавлення діяльності студентського самоуправління, з одного боку, сприймаємо як реакцію на поліцейські репресії та інші фактори, які були спрямовані проти функціонування об'єднань молодих людей, з іншого – як вияв корпоративного руху студентства. Нормативно-правові документи, як правило, забороняли студентські організації, тому органи студентського самоврядування ставали все більш і більш конспіративними. Внаслідок цього адміністрації університетів, та й міністерство, дійшли висновку про необхідність легалізації всіх студентських організацій, які створювалися з метою: 1) взаємодопомоги; 2) моральної підтримки товаришів; 3) позитивного впливу старших студентів на молодших; 4) досягнення наукових та навчальних цілей; 5) організації культурного дозвілля.

Організація всіх студентських товариств приблизно скрізь однакова: керує справами виборне студентське бюро під головуванням обраного членами товариства представника педагогічного персоналу; члени обираються голосуванням (ними можуть бути як студенти, так інші особи); у деяких гуртках потрібно пройти необхідний науковий ценз. Згідно статутів методи діяльності товариств такі: збори з читанням та обговоренням рефератів, організація екскурсій, бібліотек, читалень, видання періодичних збірників. Поряд з цими товариствами при університетах виникають студентські каси взаємодопомоги та інші схожі інституції, метою яких є покращення матеріального стану студентства; формуються курсові організації з виборними старостами та кураторами (з професорського кола) [5, с. 70].

Аналіз досвіду діяльності студентських товариств, об'єднань та організацій XIX – поч. XX ст. дав можливість з'ясувати основні напрями змісту діяльності студентського самоврядування: соціально-правовий захист, навчальна та науково-педагогічна творчість, політико-організаційна діяльність та ін. Виокремлено основні форми діяльності студентських самоврядних організацій: товариства, гміни, земляцтва, каси взаємодопомоги, гуртки, бібліотечні об'єднання, товариські суди та ін.

Доведено, що одними з найпоширеніших були студентські наукові гуртки, у яких молодь мала можливість вивчати історію, економіку, цивільне та кримінальне право, літературу, вітчизняну словесність, філософію, специфіку захід-

ноєвропейських державних закладів, обговорювати суспільно-політичні події. Визначено, що одним із перших студентських об'єднань Харківського імператорського університету було господарське (1806 р.). Метою його діяльності стало забезпечення студентів предметами першої необхідності за доступними цінами. Ефективність діяльності господарського об'єднання підтверджується успішним розв'язанням поставлених перед ним завдань у тяжкий для студентства час (підвищення цін на всі групи товарів та війна 1812 р.). Однією з перших організацій Київського імператорського університету було «Слов'янське товариство» (1845 р.), на зборах якого учасники вивчали побут і традиції Малоросії, розмірковували про необхідність поширення народної освіти шляхом створення початкових шкіл та розповсюдження літератури для народу, про шкідливий вплив кріпосного права на розвиток народу тощо. Об'єднання стало основою і попередником «Українофільського товариства Кирила та Мефодія», до якого належали визначні громадські діячі М. І. Костомаров, П. О. Куліш, О. В. Маркевич, Т. Г. Шевченко та ін. [3].

У ході наукового дослідження з'ясовано такі принципи діяльності студентських самоврядних організацій XIX – поч. XX ст.:

– демократичності. Студентські самоврядні органи були добровільними об'єднаннями. У ході наукового пошуку з'ясовано, що не було випадків примусового залучення молоді до діяльності в якому-небудь товаристві;

– законності. З моменту появи студентських самоврядних організацій керівники намагалися затвердити їх статути. Студенти зверталися за допомогою до професорів університету, адміністрації, попечителів навчальних округів, які часто підтримували студентів. Професори ставали керівниками або відповідальними особами за діяльність певного товариства і таким чином об'єднання було «узаконене». Після появи в 1907 р. «Тимчасових правил про студентські організації і про влаштування зборів у стінах вищих навчальних закладів» [7] студенти активно почали затверджувати статути своїх об'єднань;

– гласності (доступність для широкої громадськості, відкритість, публічність). Активісти студентських самоврядних організацій не приховували свою діяльність. При потребі збирали усіх студентів курсу, факультету, університету та вирішували різноманітні академічні, економічні, побутові, навчальні питання. Велику роль у житті студентства університетів досліджуваного періоду відігравали загальні збори, а також так звані «сходки»;

– рівноправності. Кожен студент на загальних засадах міг стати учасником самоврядної організації;

– підзвітності. Керівні особи студентських самоврядних організацій обов'язково звітувалися про свої дії перед іншими учасниками. Якщо студентські лідери не до кінця усвідомлювали свої завдання або не належним чином виконували їх, то успіху в діяльності студентське об'єднання не мало;

– відповідальності. Ефективних результатів студентське самоврядування досягало тоді, коли учасники самоврядних організацій керувалися у своїй

роботі методами самовідповідальності, самоконтролю, саморегуляції, були соціально активними особистостями та співпереживали за спільну справу.

Спираючись на проведене дослідження, констатуємо, що організації студентського самоврядування як соціальний та педагогічний феномен мали значний виховний потенціал, який проявлявся у різноманітності напрямів виховання. Упровадженню в сучасних умовах підлягають: соціально-правовий захист, навчальна та науково-педагогічна, видавнича та політична діяльність органів студентського самоврядування. Саме реалізація цих напрямів діяльності в комплексі дозволяє формувати і розвивати такі якості, здібності, знання, уміння і навички, які необхідні конкурентоздатному випускнику на ринку праці, допомагає йому в розв'язанні професійних задач та самореалізації як спеціаліста та особистості.

Список використаних джерел

1. Багалей Д. И., Сумцов Н. Ф., Бузескул В. П. Краткий очерк истории Харьковского университета за первые 100 лет его существования: 1805–1905 гг. Харьков : Типография университета, 1906. 329 с.
2. Коллард Ю. Ж. Спогади юнацьких днів, 1897–1906 рр.: Українська студентська громада в Харкові і Революційна українська партія (РУП). Торонто : Срібна сурма, 1972. 223 с.
3. Костомаров Н. И. Украинофильство. *Русская старина.* 1881. Т. 30. С. 319–331.
4. Кращенко Ю. Виховний потенціал системи студентського самоврядування. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки.* Полтава, 2015. Вип. 16. С. 138–146.
5. Мельгунов С. П. Из истории студенческих обществ в русских университетах. Москва : Изд. журн. «Правда», 1904. 71 с.
6. Мокляк В. М. Студентське самоврядування в історії розвитку вищої школи України (XIX–початок XX століття) : дис. … канд. пед. наук : 13.00.01. Полтава, 2011. 256 с.
7. О студенческих организациях и об устройстве собраний в стенах высших учебных заведений. *Полное собрание законов Российской империи.* Ч. III. Санкт-Петербург, 1910. Т. 27. С. 352–353.

Петренко Ірина Миколаївна

д. і. н., професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», poonsku@ukr.net

РОЗВИТОК ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РАКУРСУ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Актуальність виховання студентської молоді зумовлена тим, що воно спрямовано на вироблення необхідних компетентностей, які стосуються фізичного, емоційного, соціального, міжкультурного розвитку та підготовки до життя і професійної діяльності. Ідеться також про формування рис характеру, обов'язкових у суспільстві для всіх людей і, зокрема, молодих як виконавців певних соціальних ролей. Само поняття «виховання» в європейській педагогіці означає сукупність виховних дій, що спрямовують як соціалізацію людини загалом, так і окремі складники цього процесу. Концепція національного виховання студентської молоді України містить такі напрямки: національно-патріотичне

виховання, інтелектуально-духовне виховання, громадянсько-правове виховання, моральне виховання, екологічне виховання, естетичне виховання виховання, трудовн виховання та фізичне виховання. Комптентістний підхід до їх організації має бути спрямований саме на формування ідентичності студентської молоді.

Розглядаючи в контексті цього процесу поняття «ідентичність», слід зазначити, що воно представляє сукупність властивостей, що характеризують і відрізняють певного суб'єкта та вказують на його характеристики і особливості, зокрема як молодої людини. Це поняття можна використати також щодо визначення студентської молоді як соціальної групи. Ідентичність базується на розмежуванні, виокремленні індивіда, водночас визначає цілісність особистості. Ерік Еріксон визначає Я-ідентичність як особистісну зрілість, яку індивід у кінці юності взяв з дитячих років, щоб бути готовим до виконання завдань дорослого життя. Ганс-Петер Фрай і Карл Гаусер визначають ідентичність як процес саморефлексії індивіда. Людина визначає свою ідентичність, опрацьовуючи різні види досвіду, у тому числі внутрішні, зовнішні, актуальні та збережені. Складовими ідентичності людини вважається самоконцепція, самовідчуття цінностей і контрольна інстанція. І завдання індивіда полягає в тому, щоб узгоджувати між собою ці три інстанції.

У молодіжному віці ідентичність означає своєрідну комбінацію особистих даних індивіда як ім'я, вік, стать, вид діяльності, професію тощо, які характеризують його і дозволяють відрізнити від інших. В психологічному сенсі йдеться про своєрідну структуру особистості, пов'язану з розумінням власної ідентичності, самоусвідомленням і розумінням того, ким є певна людина чи ким вона хоче стати. Ідентичність означає також, що людина усвідомлює себе, свій характер, позицію в світі тощо. Саме вказані якості виступають передумовою ефективного виховного процесу.

При цьому молода людина ідентифікує себе з певною студентською спільнотою, колективом відповідного вищого навчального закладу тощо, приймаючи їх характеристики як свої і формуючи свої особисті критерії. Таким чином, можна говорити як про індивідуальну, так і групову ідентичність, що сприяє формуванню власної. При цьому усвідомлення молодою людиною своєї ідентичності не завжди співпадає з ідентифікацією її навколишнім соціальним середовищем.

За Еріксоном, у молодіжній фазі життя людина повинна закріпити свою соціальну роль, а суспільство має дати для цього час і створити необхідні умови закріплення (consolidation), як вважав Е. Еріксон, відбувається наприкінці періоду юності, який включає і студентські роки. Тут закінчується дитинство і починається доросле життя, що включає синтез здібностей, переконань і ідентифікації дитинства. При цьому самі студенти повинні виступати активними учасниками свого виховання та розвитку і несуть відповідальність за їх результати.

Ідентичність виступає фундаментом будь-якої особистості, характеристикою її психосоціального добробуту та результатом виховної діяльності і включає такі моменти: а) внутрішню тотожність суб'єкта при сприйнятті навколишнього світу, усвідомлення себе як унікальної автономної індивідуальності; б) тотожність особистих і соціальних світоглядних установок; в) почуття включеності Я-людини в певну соціальну спільноту.

Пошук молодою людиною своєї ідентичності включає і знаходження власної соціальної ролі, чого очікує і суспільство. Відомо, що ідентифікація з певною групою часто є результатом виховання і зовнішнього примусового обов'язку. Якщо ж юнак чи дівчина не знаходить стабільної ідентичності, свого місця в житті чи ролі в суспільстві, говорять про дифузію ідентичності, яка проявляється саме в цей період. Значною психологічною проблемою для молодої людини може стати небажана втрата ідентичності, розрив з певною соціальною групою, як, наприклад, сім'я, студентський колектив, друзі, неформальна група. Оскільки даний індивід вже не ідентифікує або не може ідентифікувати себе з цими групами він потрапляє у фізичну та психічну ізоляцію. Вважається, що людина втрачає свою ідентичність, якщо вона так змінюється, у т. ч. під зовнішнім впливом, що втрачає суттєві критерії, завдяки яким вона себе ідентифікує і ідентифікують її навколишні. Або ж коли зникають інстанції, які здійснюють ідентифікацію, чи відпадають суттєві критерії ідентифікації (наприклад, втрата громадянства тощо).

Варто наголосити, що в людині і, зокрема, молодій «пересікаються» різні ідентичності: громадянська, соціальна, національна, культурна, політична, релігійна тощо. Слід зазначити, що ідентичність визначається як належністю до певної групи, так і відповідними соціальними ролями. Оскільки ідентичність базується не лише на належності до якоїсь однієї групи. Молода людина водночас може усвідомлювати себе не тільки студентом та членом певного колективу, соціальної групи, а й громадянином відповідної країни, мешканцем якогось регіону, представником певної нації і, зрозуміло, – членом сім»ї зі своїми обов»язками тощо. Тому формування ідентичності є процесом виховання різних ідентичностей, який однозначно має бути комплексним і включати різні напрямки, засоби і форми.

Загалом же розвиток ідентичності людини, як вважають Рольф Ертер та Лео Монтада, базується на двох процесах – пізнанні та формуванні себе. З соціологічної та педагогічної точок зору на першому плану знаходяться критерії самооцінки, які для індивідів та соціальних груп є суттєвими в контексті цінностей сучасного громадянського суспільства. Дослідниця з США – психолог з проблем розвитку Джейн Левінгер Вайсман сформулювала основоположну психологічну теорію формування особистої ідентичності. Вона виходила із структурних рамок формування особистого зразка значень (engl. «frameworks of meaning») і розділила їх на дев»ять сходинок, які можуть бути пройдені або створені впродовж розвитку. Кожна сходинка означає нові переживання і розуміння ідентичності, більшу гнучкість і міру свободи в діях та поведінці.

Ключовою метою виховання студентської молоді ідентичність виступає, перш за все, у силу таких своїх компонентів як:

1) когнітивний (наявність відповідних знань, самоусвідомлення своєї особистості, належність до певної соціальної групи тощо);

2) ціннісний (сформованість певних цінностей, позитивне, негативне або амбівалентне ставлення до системи цінностей);

3) мотиваційний (сформованість потреб, інтересів та мотивів, спрямованих на всебічний розвиток особистості);

4) емоційний (прийняття або неприйняття своєї належності до певної соціальної групи, а також самооцінка);

5) діяльністний (участь у соціальній діяльності, що має особистісне і суспільне значення).

Результати виховання студентської молоді значною мірою визначаються рівнем сформованості відповідної ідентичності. Наприклад, сутністю персональної, особистісної ідентичності є усвідомлення людиною самої себе, здатність до відособлення від інших, вміння відрефлексувати себе як унікальну особистість. Це означає тілесну самість, само ідентичність, самоповагу, саморефлексію та самоствердження.

Соціальна ідентичність студентської молоді виступає метою громадянського виховання, формування почуття належності до спільноти громадян своєї країни, що дозволяє діяти колективно в інтересах держави. У результаті комунікації та взаємодії студентської молоді виникає групова ідентичність як ототожнення себе з групою, усвідомлення внутрішньої солідарності з ідеалами певної соціальної спільноти, відчуття значення власної ідентичності для інших членів студентського колективу. Значимою для молодої людини є вікова ідентичність, оскільки йдеться не тільки про певні особливості віку людини, а й про набір нормативно-рольових характеристик. В студентські роки активно формується професійна ідентичність як процес самоототожнення з іншими представниками професійного середовища, а також механізм входження в професійну діяльність. Культурна ідентичність студентської молоді передбачає процес співвідносення себе з суспільством на основі культурних знань, цінностей, символів, елементів традиційної та сучасної культури.

Таким чином, пошук молодою людиною своєї ідентичності зумовлений потребою знайти сенс життя, осмислити свою сутність та виробити відповідну соціокультурну ідентичність. Сукупність ідентичностей молодої людини виступає важливою ціннісною основою всебічного розвитку особистості молодої людини. Таким чином, сформовані в процесі виховання студентської молоді різнопланові функції ідентичності зводяться до успішної реалізації проблем розвитку, збереження та трансформації особистісної ідентичності, що базується на соціальній та індивідуальній практиці.

Список використаних джерел

1. Концепція національного виховання студентської молоді. Додаток до рішення Колегії МОН України від 25 червня 2009 р., протокол № 7/2-4.

Соколов Дмитро Олександрович
директор Комунальної установи «Обласний центр народної творчості та культурно-освітньої роботи» Полтавської обласної ради, dmitro-sokolov@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Система позашкільної освіти – це система, що характеризується цілеспрямованим функціонуванням навчання, виховання, розвитку та соціалізації особистості у вільний час, з її особливими структурами, зв'язками та відносинами між елементами. Позашкільна освіта є системним об'єктом як у змістовому, так і в процесуальному його аспектах.

Змістовими компонентами позашкільної освіти є культура, суспільство, природа, люди. *До процесуальних компонентів* позашкільної освіти належать сім'я, навчальні заклади (позашкільні, дошкільні, загальноосвітні, професійно-технічні, вищі), бібліотеки, клуби, дитячі, учнівські і молодіжні організації, товариства, засоби масової інформації тощо.

Особливостями системи позашкільної освіти є її цілісність, структурованість, ієрархічність, різноманітність форм організації роботи, взаємозв'язок із середовищем. Основним системоутворюючим елементом в системі позашкільної освіти є діяльність особистості у вільний час.

Система позашкільної освіти в позашкільних навчальних закладах за своїм характером є методичною системою, включаючи в себе такі основні взаємозв'язані елементи: мета і завдання, зміст освіти, форми, методи і засоби здійснення.

Мета позашкільної освіти обумовлюється загальною ідеєю державотворення та пов'язується з проектуванням діяльності. Освіта належить до соціокультурних систем, і традиційно будь-яка освітня система ставить перед собою освітню мету, а як система соціальна – соціально-педагогічну мету.

Освітня мета – формування пізнавальної та практичної компетентностей, отримання знань, навичок для досягнення успіху у житті, для виховання конкурентноспроможної людини у нових ринкових відносинах. Відповідно *соціальна мета* – це допомога дитині в подоланні психологічних труднощів, які виникають у процесах навчання, виховання, розвитку, соціалізації і обумовлені різними чинниками: освітніми, віковими, сімейними, соціальними, індивідуально-психологічними.

Соціально-педагогічна мета орієнтує на створення таких умов соціокультурного середовища закладу, які забезпечують всі можливості для формування компетентностей, розвитку активності вихованців, реалізації їхніх потенційних здібностей шляхом соціальної взаємодії з дорослими, в атмосфері доброзичливості, взаємодопомоги, толерантності.

Головна мета позашкільної освіти детермінована соціальними потребами та цілями суспільства. Мета конкретизується в державних планах та програмах, урядових рішеннях. Відповідно до чинних державних документів, основна мета позашкільної освіти полягає у навчанні, вихованні, розвитку та соціалізації особистості у вільний час у позашкільних навчальних закладах та інших соціальних інституціях.

Основні завдання позашкільної освіти відображено на рис. 1.

Рисунок 1 – Завдання позашкільної освіти (Битковська, 2006).

Позашкільна освіта здійснюється за різними напрямами. Серед них: *художньо-естетичний*, який забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарувань та здобуття вихованцями, учнями і слухачами практичних навичок, оволодіння знаннями в сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва; *туристично-краєзнавчий*, який спрямовується на залучення вихованців, учнів і слухачів до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля, світової цивілізації, географічних, етнографічних, історичних об'єктів і явищ соціального життя, оволодіння практичними уміннями та навичками з туризму та краєзнавства; *еколого-натуралістичний*, який передбачає оволодіння вихованцями, учнями і слухачами знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів, формування знань, навичок в галузях сільського господарства: квітництво, лісництво, садівництво, грибівництво, бджільництво; *науково-технічний*, який забезпечує набуття вихованцями, учнями і слухачами техніко-технологічних умінь та навичок, розширення наукового світогляду, підготовку до активної науково-дослідної роботи, оволодіння сучасною технікою та технологіями; *дослідницько-експериментальний*, який сприяє залученню вихованців, учнів і слухачів до науково-дослідницької, експериментальної, конструкторської та винахідницької роботи в різних галузях науки, техніки, культури і

мистецтва, а також створенню умов для творчого самовдосконалення та виявлення, розвитку і підтримки юних талантів та обдарувань; *фізкультурно-спортивний або спортивний*, який забезпечує розвиток фізичних здібностей вихованців, учнів і слухачів, необхідні умови для повноцінного оздоровлення, загартування, змістовного відпочинку і дозвілля, занять фізичною культурою і спортом, підготовку спортивного резерву для збірних команд України, набуття навичок здорового способу життя; *військово-патріотичний*, який забезпечує належний рівень підготовки вихованців, учнів і слухачів до військової служби, виховання патріотичних почуттів та громадянської відповідальності; *бібліотечно-бібліографічний*, який спрямований на поглиблення пізнавальних інтересів вихованців, учнів і слухачів, підвищення їх інформаційної культури, набуття навичок і умінь орієнтуватися у зростаючому потоці інформації; *соціально-реабілітаційний*, який забезпечує соціальне становлення та розвиток інтересів, здібностей, нахилів, потреб у самореалізації вихованців, учнів і слухачів, підготовку їх до активної професійної та громадської діяльності, організацію їх змістовного дозвілля та відпочинку; *оздоровчий*, який забезпечує необхідні умови для змістовного відпочинку та передбачає оволодіння вихованцями, учнями і слухачами знаннями про здоровий спосіб життя, організацію їх оздоровлення, набуття і закріплення навичок, зміцнення особистого здоров'я і формування гігієнічної культури особистості; *гуманітарний*, який забезпечує розвиток здібностей, обдарувань, практичних навичок вихованців, учнів і слухачів, оволодіння знаннями з основ наук соціально-гуманітарного циклу.

Зазначимо, що позашкільна освіта сьогодні є актуальним повноцінним і необхідним компонентом системи безперервної освіти. Це насамперед сутнісно мотивована освіта, що дає змогу людині мати стійку потребу в пізнанні та творчості, максимально реалізовувати себе, самовизначитися предметно, соціально, професійно, особистісно.

Список використаних джерел

1. Биковська О., Громовий В. Позашкільна освіта: концептуальні засади в умовах реформування системи освіти України. *Освітня політика. Портал громадських експертів*. URL: http://educationua.org/ua/articles/435-pozashkilna-osvita-kontseptualni-zasadi.
2. Биковська О. В. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2006. 224 с.
3. Закон України Про позашкільну освіту від 22.06.2000 № 1841-III. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_pozashkilnu_osvitu.htm.

Ткаченко Андрій Володимирович

д. пед. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, tkachenk.av@rambler.ru

АНТОН СЕМЕНОВИЧ МАКАРЕНКО – УКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГ ТА ЕФЕКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖЕР

Особливе місце серед плеяди просвітителів XX століття, чий творчий доробок у теорії й практиці виховання визнаний світовою науковою спільно-

тою, посідає випускник Полтавського учительського інституту, видатний український педагог, талановитий самобутній письменник, яскравий публіцист та надзвичайно ефективний освітній менеджер Антон Семенович Макаренко (1888–1939 рр.).

Феноменальний резонанс, викликаний його ідеями у багатьох, у тому числі досить віддалених регіонах планети, неодмінно ставить нас перед необхідністю розглядати постать Макаренка як явище не стільки освіти, скільки гуманістичної культури людства в цілому. Також не може не вражати величезний світовий наклад творів педагога, які видані десятками і десятками мов на різних континентах.

Антон Макаренко став студентом першого набору Полтавського учительського інституту, у якому впродовж 1914–1917 років він не лише блискуче навчався, але і привернув до себе увагу як надзвичайно обдарована, ерудована і працелюбна людина. Систематична наполеглива самоосвіта, яка і в подальшому була сталою рисою його життя, у ці роки набуває особливо напруженого характеру. Художня література і історія, філософія і літературна критика, соціологія і природознавство – ось далеко не повний обрис кола його інтересів. Згадуючи про навчання в інституті, Макаренко неодмінно із захопленням говорив про свого наставника – директора Олександра Волніна, від якого майбутній видатний соціальний педагог-реформатор сприйняв головне положення власної педагогічної віри: якнайбільше вимоги до людини і якнайбільше поваги до неї.

Ключовий етап життя А. Макаренка пов’язаний із доктриною соціального виховання – ресоціалізацією неповнолітніх правопорушників. Це період його професійної і теоретичної зрілості, кульмінація педагогічного подвижництва. Трудова колонія для «морально дефективних» дітей імені М. Горького та Дитяча трудова комуна імені Ф. Дзержинського стали своєрідним полігоном для апробації його унікальних освітніх ініціатив, вони відкрили зовсім нову сторінку не лише в біографії видатного педагога, але й у світовій практиці виховання. Саме тут поступово із педагогічного безсилля і напруженої боротьби з безліччю несприятливих обставин народжується безцінний педагогічний досвід, росте, міцніє і загартовується нове соціально-педагогічне утворення – винайдений А. Макаренком так званий виховний колектив, що об’єднує педагогів і підлітків у складній системі відповідальностей і повноважень: «захищаючи колектив у всіх точках його зіткнення з егоїзмом особистості, колектив тим самим захищає і кожну особистість і забезпечує для неї найбільш сприятливі умови розвитку».

Будучи переконаний, що «форма буття вільного людського колективу – рух вперед, форма смерті – зупинка», Макаренко робить ставку на продуктивну працю, а згодом – на велике сучасне виробництво як провідний педагогічний чинник. Його вихованці, вчорашні кримінальні підлітки, створюють високотехнологічну та надзвичайно рентабельну продукцію – перші в країні електродрилі та плівкові фотоапарати (славетна марка ФЕД), вступають до вишів, стають чудовими професіоналами, очолюють різні галузі виробництва та суспільного

життя. «Виховати людину – стверджував педагог – значить виховати у неї перспективні шляхи, по яких розташовується її завтрашня радість».

Макаренко як людина, що створила безпрецедентно ефективну педагогічну систему і зуміла зробити її надбанням широкої громадськості завдяки неперевершеному письменницькому таланту, дуже швидко опинився у центрі прискіпливої уваги широких кіл. Його досягненнями захоплювалися вчені Анрі Валлон і Володимир Вернадський, педагоги Селестен Френе та Януш Корчак, прем'єр-міністр Франції Едуар Ерріо, письменники Луї Арагон, Анрі Барбюс, Максим Горький, Юліус Фучик та багато інших. А вже в наш час Німецьке товариство наукової педагогіки внесло головну працю Макаренка – «Педагогічну поему» до списку 10 найвизначніших педагогічних книг XX століття.

Самобутня педагогіка Макаренка надто радикальна навіть для прагматичної світи XXI століття, саме це породжує головний парадокс її суспільного сприйняття: ніколи ідеї жодного іншого педагога не знаходили настільки активної популяризації і такого масового впровадження, й у той же час нічиї педагогічні погляди настільки не потерпали від нерозуміння та фальсифікацій. Які б «сталіністські» чи «комуністичні» ярлики, наприклад, не навішували на Макаренка його сьогоднішні опоненти, але справжня оцінка більшовицької влади, висловлена ним у знайдених лише нещодавно листах до дружини, доволі промовиста: «погано, що я не можу захищати ніяких позицій: у безпартійної людини позицій бути не може. Крім того, де моя партія, – запитував педагог. – Навколо така шпана, що не варто з нею і зв'язуватися». Жовтневий же переворот 1917 року він називав «просто окремим випадком нашого національного гармидеру».

Макаренко постає перед нами людиною, однаково палкою і послідовною як у відстоюванні власних педагогічних принципів, так і у своєму ставленні до життя. Щирий у всьому, він навіть у коханні був максималістом: «Той, хто здатний ставитися до жінки зі спрощеним безсоромним цинізмом, не заслуговує на довіру як громадянин: його ставлення до спільної справи буде так само цинічним, йому не можна вірити до кінця».

Немає жодної із концептуальних ідей педагога, яка б тою чи іншою мірою не зачіпала гострих педагогічних проблем сьогодення. Макаренку вдалося подолати історично сформований стереотип педагогічного мислення, заснований на «розмежувальному» трактуванні виховання в «широкому сенсі» (як «соціального явища», непідвласного педагогіці) і в «вузькому сенсі» (як цілеспрямованої «педагогічної діяльності»). Він уніс переконливі аргументи у вирішення корінних проблем педагогіки: діалектики суспільно-економічних та природно-спадкових основ виховання, зв'язку колективності і індивідуально-особистісних начал; усував головний недолік педагогіки – розмитість її предмета і методології, невизначеність сфери її участі і відповідальності в розвитку соціально-гуманітарного знання, в практичному вирішенні проблем економіки, культури, держави і суспільства, розробив концепцію педагогічної майстерності, дав блискучий приклад масового педагогічного просвітництва тощо.

Світ підкорений педагогічним і літературним талантом Антона Макаренка. 1988 р. ЮНЕСКО внесла його ім'я разом із іменами Джона Дьюї, Георга Кершенштейнера та Марії Монтессорі до четвірки педагогів, що визначили спосіб педагогічного мислення XX століття.

Тодорова Ірина Степанівна
к. психол. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищій навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», todoro@meta.ua

ПСИХОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК РЕСУРСНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Формування психологічної культури особистості є важливим цільовим орієнтиром у виховній роботі зі студентською молоддю а також актуальним складником змісту професійної підготовки, якій генерує особистісні ресурси студентів на здобування якісної освіти, саморозвиток та подальшу продуктивну професійну діяльність. Наявність психологічної культури забезпечує високу результативність всього освітнього процесу, сприяє підвищенню якості навчання, створенню середовища, благоприємного для формування особистості майбутніх фахівців, оволодіння ними загальними та спеціальними компетентностями. Крім того, вона є внутрішнім ресурсом для збереження та відновлення психічного здоров'я здобувачів освіти, здатним суттєво покращити якість їхнього професійного та особистого життя, міжособистісних стосунків.

Психологічну культуру можна розглядати як сукупність засобів, що дають людині змогу підтримувати оптимальний рівень свого психічного, соціального та професійного функціонування. Формування психологічної культури сприяє росту зрілості особистості, гармонізації її стосунків із собою та з іншими людьми. Інтегральним проявом психологічної культури майбутнього фахівця можна вважати здатність його поставити себе на місце іншої людини, змоделювати варіанти імовірних емоційних та поведінкових відгуків на ситуацію, зрозуміти зміст внутрішньої картини світу партнера по спілкуванню та обрати найбільш оптимальні способи взаємодії з ним.

Психологічна культура починається з психологічної компетентності, з розуміння людиною себе та своїх особистісних якостей, зі здатності керувати собою у емоційне напружених ситуаціях. Психологічна культура дає людині змогу справлятися зі складними життєвими обставинами та подіями, підтримувати й укріплювати своє психічне здоров'я. В умовах підвищеної конкуренції на ринку праці, постійного ускладнення способу життя перед людиною постає складне завдання – оволодіння культурою психічного здоров'я, що є важливим елементом загальної психологічної культури. Сучасні інформаційні технології значно збільшили доступність інформації щодо проблем психічного здоров'я, культури міжособистісної взаємодії тощо. З'явилися сайти, онлайн-курси, дистанційні тренінгові програми тощо, які допомагають у засвоєнні різних технік саморегуляції психічних станів, сприяють розповсюдженню психологічних знань, але не завжди достовірних та корисних.

Передумовою для якісного самостійного опанування людиною психологічними знаннями та навичками виступає сформованість в її свідомості базових системних наукових уявлень та знань щодо психіки та поведінки. Готовність фахівця до саморозвитку у сфері психологічної культури, здатність відфільтровувати недостовірну та псевдонаукову інформацію шляхом критичного мислення, за відсутністю обов'язкового предмету з психології в школі, має бути забезпечена в процесі здобуття фахової вищої та передвищої освіти. Включення практичної психології в освітній компонент професійної підготовки дозволяє сформувати базові компетентності студентів у сфері психологічного благополуччя – оволодіти знаннями та уміннями психологічного забезпечення ефективного функціонування особистості та організації, сприяти формуванню в особистості таких ціннісних ставлень і суджень, які слугуватимуть духовним підґрунтям для щасливого особистого життя та успішної взаємодії людини із соціумом.

Психічне здоров'я визначають як стан благополуччя, при якому людина може плідно працювати, реалізуючи свій власний потенціал, долати життєві стреси та будувати позитивні соціальні стосунки. В науковій літературі з поняттям психологічного благополуччя пов'язані такі терміни як: емоційний комфорт, оптимізм, щастя, радість, зрілість особистості тощо. Основними напрямами роботи над собою задля щастя, здоров'я та благополуччя Т. Титаренко вважає підвищення самоприйняття, самореалізованості, цілісності і комунікативної компетентності. Навчальні дисципліни гуманітарного спрямування мають допомогти студентам усвідомити ці вектори особистісного розвитку, сформувати потрібні для цього шляху когнітивні конструкти, соціальні уміння і навички. Вектор самоприйняття, націлений на розвиток власної рефлективності та підвищення рівня суб'єктності, забезпечується шляхом пізнання будови та законів функціонування внутрішнього світу. Розвиток комунікативної компетентності здійснюється через формування толерантності, емпатії, здатності до співпраці та ефективного зворотного зв'язку. Самореалізація передусім потребує знаходження потенційно сильних сторін власної особистості, розвиток мотивації та емоційно-вольової сфери [1].

Розвиток психологічної культури в процесі підготовки студентів до професійної діяльності має бути спрямований на забезпечення їхнього професійного та емоційного благополуччя, що передбачає ціннісно-мотиваційні, інтелектуальні, емоційно-вольові трансформації та формування позитивного життєвого досвіду. Опановування усіма складовими психологічної культури передбачає, з одного боку, знання студентами законів функціонування психіки, а з іншого, – створення в навчальному закладі такого освітнього середовища, яке наповнює студентське життя сенсом, повним включенням у цікаву та корисну діяльність, переживанням успіху, позитивними взаєминами студентів між собою та з викладачами, сприяє їхньому психологічному благополуччю.

В останні роки намітилася небезпечна на необґрунтована тенденція до витіснення гуманітарних та психологічних дисциплін з освітньо-професійних

програм підготовки бакалаврів та магістрів негуманітарних спеціальностей. Хоча саме «неважливі» для професійного становлення гуманітарні предмети спрямовують духовний, моральний та естетичний розвиток молодої людини. Доречно в даному контексті згадати історію про досвід вивчення каліграфії в коледжі, розказану Стівом Джобсом. Його досвід яскраво ілюструє хибність уявлень щодо можливості реформування вищої освіти шляхом підсилення лише професійних складових її змісту [2].

Одним з головних аргументів на користь вузько спеціалізованого підходу до підготовки фахівців висувається припущення, що він більшою мірою відповідає вимогам до випускників майбутніх роботодавців, на які й слід орієнтувати фахову вищу та передвищу освіту. Чи відповідає таке припущення реаліям і перспективам ринку праці? Важливо зазначити, що у звіті про професії майбутнього на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, експертами були названі десять найбільш актуальних зараз професійних навичок – комплексне багаторівневе вирішення проблем, критичне мислення, креативність, вміння управляти людьми, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, формування власної думки та прийняття рішень, клієнтоорієнтованість, вміння вести переговори та когнітивна гнучкість, а також навички самоуправління та стійкість до стресу [3].

Як бачимо, частина з перелічених якостей має відношення до вміння співпрацювати з іншими людьми, інша частина стосується особистісних навичок та володіння собою – тобто йдеться, насамперед, про високу психологічну культуру людини. Креативність, інтелект, моральність, духовність, рефлексія, усвідомленість тощо – це найважливіші особистісні внутрішні ресурси для успішної самореалізації випускника закладу освіти в обраній професійній сфері. І формується ці ресурси, в першу чергу, через гуманітарну та психологічну складові освіти.

На нашу думку, сьогодні доцільно вести мову про такій ресурсно-компетентнісний підхід, реалізація якого дозволить підготувати фахівця, якій маючі якісні професійні компетенції, володітиме водночас й достатніми особистісним, духовним ресурсами, буде вмотивований керуватися вищими духовними соціальними й моральними цінностями у своїй професійній діяльності. Інакше, за відсутністю психологічної культури, високоморальної та духовної мотивації фахівець із сформованими професійними компетенціями може бути навіть потенційно небезпечним для суспільства.

Список використаних джерел

1. Титаренко Т. М. Щастя, здоров'я, благополуччя: досягнення недосяжного. *Ракурси психологічного благополуччя особистості :* зб. тез допов. всеукр. наук.-практ. сем., 9 червня 2017 р., м. Ніжин / ред. кол. : Титаренко Т. М. (гол. ред) та ін. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. С. 7–12.
2. Тодорова І. С. Ресурсно-компетентнісний підхід до формування змісту вищої освіти. *Сучасні педагогіка та психологія: перспективи та пріоритетні напрями наукових досліджень :* матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 12–13 липня 2019 р. Ч. 1. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. С. 39–42.
3. The Future of Jobs Report 2020. *World Economic Forum*. URL: https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020/digest.

Шкіль Світлана Олександрівна
викладач вищої категорії, завідувачка бурового відділення,
Відокремлений структурний підрозділ Полтавський фаховий коледж нафти і газу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», svshkil2017@gmail.com

ПРІОРІТЕТНІ НАПРЯМКИ ПРЕВЕНТИВНОЇ РОБОТИ ЩОДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Проблеми девіантної поведінки серед молоді завжди стояли дуже гостро, особливого значення це набуває в студентському колективі. Підлітковий вік характеризується інтенсивними перетвореннями у всій психічній сфері, інтелектуальній діяльності, а студентство – це молодь, яка проходить стадію персоналізації. Саме цьому віковому періоду властиве прагнення до пізнання, формування критичного мислення, креативний підхід до вирішення інтелектуальних завдань. Навчання, виховання, самоорганізація, соціалізація розвивають особистість молодої людини та адаптують її до змін та реалій сучасного життя.

Формування морально-етичних норм кожної людини повинне починатись якомога раніше та проводитись разом з послідовним пізнанням дитиною навколишнього світу, адже саме у ранньому віці, на перших етапах психічного розвитку закладається правильне розуміння і засвоєння понять добра і зла та визначаються соціально-позитивні моральні принципи. Провідна роль тут безперечно належить сім'ї, а заклади освіти закріплюють вже набуті морально-етичні принципи та навички. Підлітковий вік має дуже важливе значення у розвитку та становленні особистості людини, адже саме в цей період збільшується обсяг та види діяльності людини, помітно змінюється характер, відбуваються певні особистісні зміни, закладаються основи свідомої поведінки, вимальовується загальна картина моральних орієнтирів та цінностей. Але достатньо проблемним є те, що все це відбувається на фоні фізіологічного та психічного розвитку та його духовного становлення.

Девіантна поведінка являє систему вчинків особистості, що відхиляються від загальноприйнятої норми (норми психічного здоров'я, права, культури, моралі тощо) [1].

Суттєвою ознакою девіантної поведінки є конфлікт між існуючими нормами моралі та права, а також нездатність підлітка (небажання або невміння) їх виконувати. Психологічні труднощі, емоційні розлади і порушення поведінки досить часто зустрічаються у більшості дітей тому що це невід'ємна частина розвитку. У підлітків з девіантною поведінкою спостерігається порушення в емоційно-вольовій сфері, тому для них характерні неврівноваженість, запальність, імпульсивність, часта зміна настрою, емоційна нестабільність, що безперечно матиме вплив на відносини в колективі з однолітками і дорослими та призводитиме до частих конфліктів. Зазвичай, такі підлітки, як правило, виростають у неблагополучних сім'ях, а девіантна поведінка стає наслідком цілого комплексу причин. Тому, закономірно, що проблема девіантності повинна вирішуватися через підвищення ролі сім'ї в профілактиці такої поведінки підлітків.

Важливу роль у попередженні проявів девіантної поведінки серед молоді є превентивні заходи, зміст, інтенсивність та об'єм яких повинен бути підібраний в залежності від демографічної групи не тільки за віком, а і за соціальним статусом. Крім того вони повинні бути орієнтовані на рівень психічного розвитку підлітка. Первинна профілактика повинна бути спрямована на правильні моральні цінності та правову освіту, що є складовою виховного процесу. Основними факторами, що визначають успішність такої роботи є врахування потреб всіх учасників освітнього процесу та залучення самих підлітків до проведення превентивних заходів.

Найбільш поширеним та дієвим засобом боротьби з девіантною поведінкою є соціальна профілактика, яка виступає як засіб попередження негативних проявів девіантної поведінки, та орієнтуватися не на заборону тих чи інших небезпечних дій, а на їх переорієнтацію у суспільно-позитивні форми взаємодії у суспільстві, на формування здорового, як духовно, так і фізично майбутнього покоління. [2]

Пріоритетними напрямами превентивної роботи в закладі освіти можна виокремити такі як:

1. Організаційно-методичний напрям:

– ознайомлення з студентів з нормативно-правовою базою, проведення круглих столів, тематичних зустрічей, тренінгів, дискусійних платформ із залученням представників правоохоронних органів, медичних установ, соціальних служб тощо;

– створення інформаційних куточків правового та психологічного змісту;

– організація та проведення спортивних змагань командного типу, оскільки нестача тактильного спілкування та невміння працювати в команді може призвести до агресивного стилю поведінки.

2. Аналітичний напрям, тобто аналіз та виявлення можливих ризиків виникнення проявів девіантної поведінки в підлітковому колективі та розробка плану дій щодо розв'язання цієї проблеми (виявлення підлітків з проявами агресивної поведінки, організація системної роботи з ними фахівців та залучення психолога).

3. Інформаційний напрям базується на тому, що відхилення у поведінці підлітків від соціальних норм відбуваються тому, що неповнолітні їх просто не знають, тому основним напрямом роботи повинно стати інформування їх про:

– їх права й обов'язки, а також вимоги, які висуває суспільство та держава до виконання встановлених для певної вікової групи соціальних норм;

– правові аспекти наслідків поведінки, що відхиляється від норми;

– наслідки для здоров'я шкідливих звичок;

– шляхи і способи утвердження здорового способу життя.

4. Корекційно-розвивальний напрям:

– проведення для підлітків, схильних до девіантної поведінки тренінгів, вебінарів з розвитку соціальних навичок, формування та розвитку загальнолюдських моральних цінностей, толерантності;

– формування у педагогів навичок ідентифікації девіантної поведінки підлітків для вчасного реагування на проблему;

– розвиток у підлітків таких якостей як емпатія, комунікативні навички, критичне мислення, адекватна самооцінка, соціальна адаптованість, вироблення індивідуальних механізмів подолання особистих переживань.

Оскільки девіантна поведінка шкодить як самому підлітку так і його оточенню і суспільству вцілому, то особливої актуальності набуває пошук нових форм і методів превентивної роботи, а соціально-педагогічна робота повинна ґрунтуватись на педагогічних принципах та проводитись спільно психологами, педагогічними працівниками, батьками, та за необхідності із залученням працівників соціальних служб. Для успішної профілактики девіантної поведінки необхідно проводити цілий комплекс заходів, сплановано та періодично, а отримані результати контролювати та підтримувати.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій. Київ : МАУП, 2006. 88 с.
2. Пиголенко І. В., Билименко Ю. В. Профілактика девіантної поведінки серед молоді як превентивна міра люмпенізації суспільства. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* Київ, 2011. Вип. 3 (11). С. 75–79.
3. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навчально-методичний посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у 2 ч. Київ, 2016. Ч. 1 : Теоретична частина. 2-ге вид. перероб. і допов. 188 с.

СЕКЦІЯ 5. ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Варі Наталія Петрівна
магістрантка освітньої програми «Педагогіка вищої школи», Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», вчитель інформатики та фізики опорного закладу «Кобеляцький ліцей №2 імені Олеся Гончара», varinata20@ gmail.com
Кононец Наталія Василівна
д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», natalkapoltava@ukr.net

САЙТ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ – ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Концепція інформатизації освіти передбачає комплексний підхід до створення інформаційного середовища навчання, що повинно інтегрувати в традиційні та нові інформаційні технології, які відповідають сучасним вимогам освіти. Досвід упровадження в навчально-виховний процес засобів інформаційних технологій показує, що ефективно розв'язувати завдання, які поставлені перед професійною освітою, можна на основі широкого застосування зазначених засобів у навчальних закладах. Інформаційно-комунікаційні технології, увійшовши в наше життя, все активніше проникають в освіту. Сучасна молодь живе в світі Інтернету, соціальних мереж, блогів, цифрового аудіо та відео контенту, що дає можливість з одного боку мати необмежений доступ до кращих світових навчальних ресурсів, а з іншого дозволяє підтримувати комунікацію з викладачем у будь-який час, у будь-якому місці [1; 4]. Для ефективної роботи в сучасних умовах необхідно використовувати технології, які дозволяють нам швидше й зручніше працювати з інформацією, планувати свою роботу, розширюють можливості навчальної та наукової діяльності. Можливості Інтернету сьогодні допомагають педагогу знайти актуальну інформацію, заочно познайомитися й спілкуватися з колегами, використовувати готові розробки й ділитися своїми методичними надбаннями, заявити про себе, створити власний вебресурс. Оскільки зараз більшість навчальних закладів навчаються на дистанційній формі, тому створення власних сайтів є необхідною умовою для кожного навчального закладу та педагога. Адже дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну освіту або підвищувати знання і має такі переваги, як гнучкість, актуальність, зручність, модульність, економічна ефективність, інтерактивність.

Але що ж таке «Вебсайт»? Це одна або сукупність вебсторінок, доступних в інтернеті. У віртуальному просторі вебсайт – це місце, яке має свою адресу та власника й сприймається як єдине ціле. У нових умовах інформаційного суспільства вчитель змушений освоювати нові телекомунікаційні технології, за допомогою яких він професійно і особисто вливається в інформаційний простір [1; 2]. У зв'язку з веденням саме дистанційного навчання в закладах освіти і було вдосконалено та створено сайти вчителів нашого опорного закладу «Кобеляцький ліцей № 2 імені Олеся Гончара». Пропоную розглянути даний

вебресурс і ознайомитися з моїм особистим сайтом, що допомагає мені проводити навчання та вести контроль за виконанням домашніх робіт. Оскільки сайт дає можливість додавати, редагувати і коментувати матеріали, вирішувати тестові завдання, обговорювати різні питання, оцінювати, знайомитися, тощо.

Сайт нашого закладу був створений у 2008 році http://kobelyakuschool.ucoz.ru/ (рис. 1).

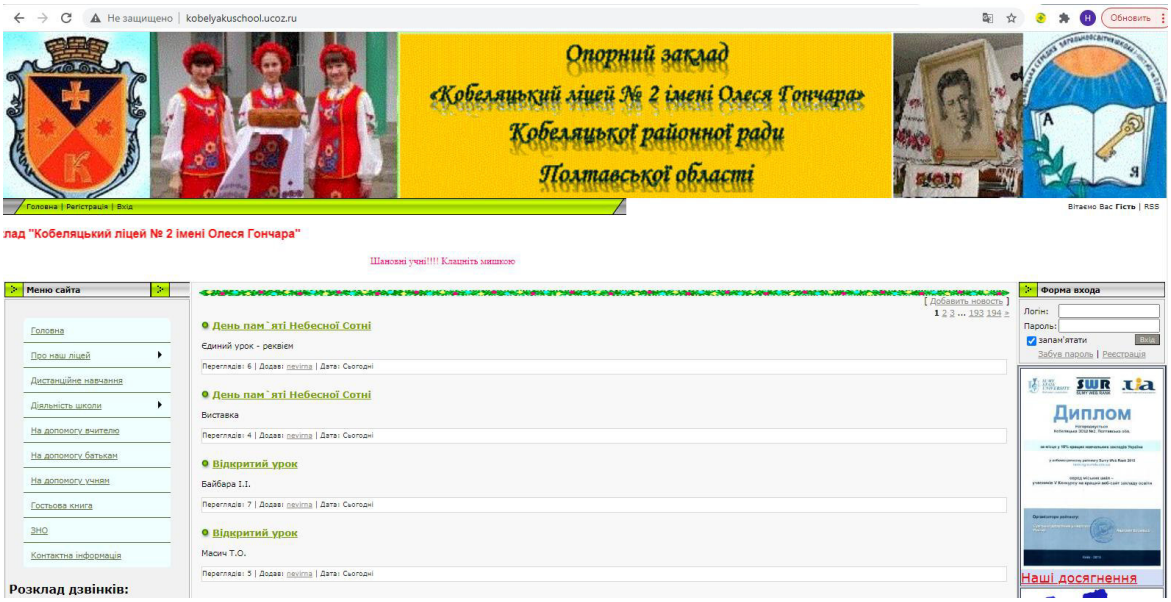

Рисунок 1 – Сайт опорного закладу «Кобеляцький ліцей № 2 імені Олеся Гончара»

Працюючи над структурою сайту, визначили основні розділи, в яких висвітлюються необхідні матеріали. Деякі з них мають розгорнуту структуру. Як і на кожному веб-сайті, перша сторінка – «Головна». Вона містить інформацію про діяльність та різні важливі події опорного закладу. Але головну увагу хочеться приділити саме розділу «Дистанційного навчання» (рис. 2). Дана сторінка була створена для того, щоб підтримувати зв'язок учнів з учителями.

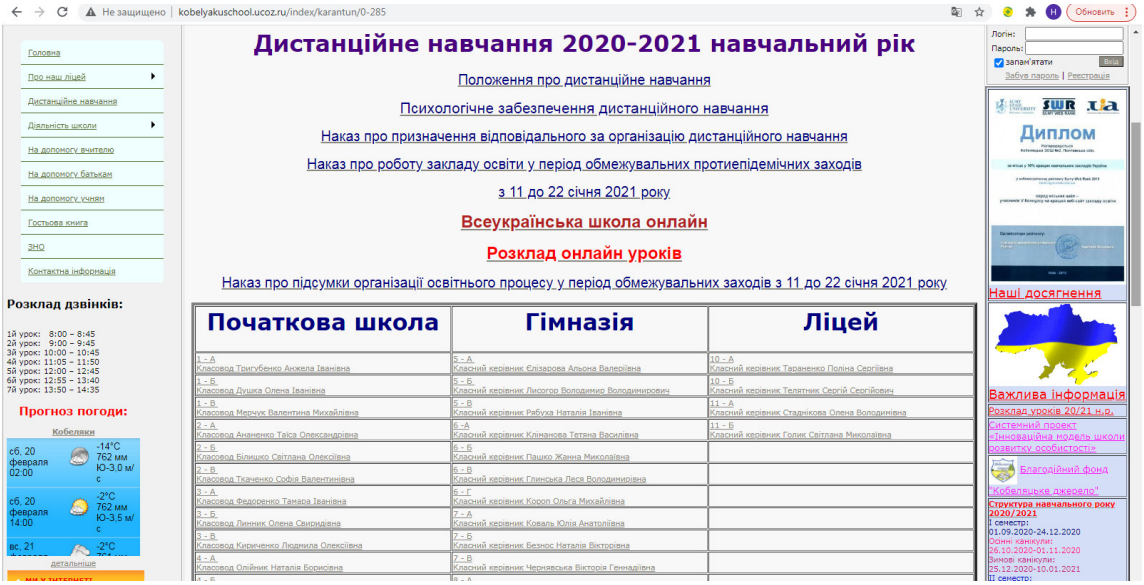

Рисунок 2 – Розділ «Дистанційне навчання»

Кожним вчителем нашого закладу було створено свій особистий сайт за допомогою ресурсу Google. Оскільки цей інтернет-додаток дає великі можливості (свій Google – диск на якому можете зберігати всі свої матеріали, і непотрібно носити з собою флешки, диски та інші накопичувачі). Потрібна лише мережа, щоб мати до нього доступ. Саме за допомогою Google – ресурсу викладач має великі можливості: створення або завантаження, документів, презентацій, опитувальників, фотографій, колажів, відео, створити персональні завдання для кожного з класів за допомогою Classroom, проводити відеоконференції в Meet.google, переглядати відео в YouTube. Google – це ресурс, що досить добре ладнає з іншими потрібними для вчителя програмами, що розміщені в мережі. За допомогою гіперпосилання учні можуть переходити на сторінку свого класу (рис. 3).

9 В клас

Виберіть предмет

Назва предмету	Вчитель
Українська мова	Гудима Ольга Андріївна
Українська література	Гудима Ольга Андріївна
Зарубіжна література	Вознюк Світлана Миколаївна
Іноземна мова (1 група, 2 група)	Рева Оксана Іванівна, Рафальська Лілія Михайлівна
Алгебра	Рябуха Наталія Іванівна
Геометрія	Рябуха Наталія Іванівна
Біологія	Остапенко Світлана Анатоліївна
Хімія	Чернявська Вікторія Геннадіївна
Фізика	Варі Наталія Петрівна
Інформатика (1 група, 2 група)	Варі Наталія Петрівна, Ніколенко Дмитро Володимирович
Історія України	Голик Світлана Миколаївна
Всесвітня історія	Голик Світлана Миколаївна
Музика	Глинська Леся Володимирівна
Трудове навчання	Короп Ольга Михайлівна, Брюх Олександр Олексійович
Фізична культура	Євсеєнков Сергій Валентинович
Географія	Фещенко Леся Вікторівна
Правознавство	Стаднікова Олена Володимирівна
Психологія	Морозов Володимир Михайлович
Основи здоров'я	Пашко Жанна Миколаївна
Класний керівник	Варі Наталія Петрівна

Рисунок 3 – Сторінка класу

І згідно зі своїм розкладом учень має можливість потрапити на сайт вчителя з того чи іншого предмету.

Розглянемо мій особистий сайт для роботи з учнями під час дистанційного навчання https://sites.google.com/view/vari-2020/ (рис. 4).

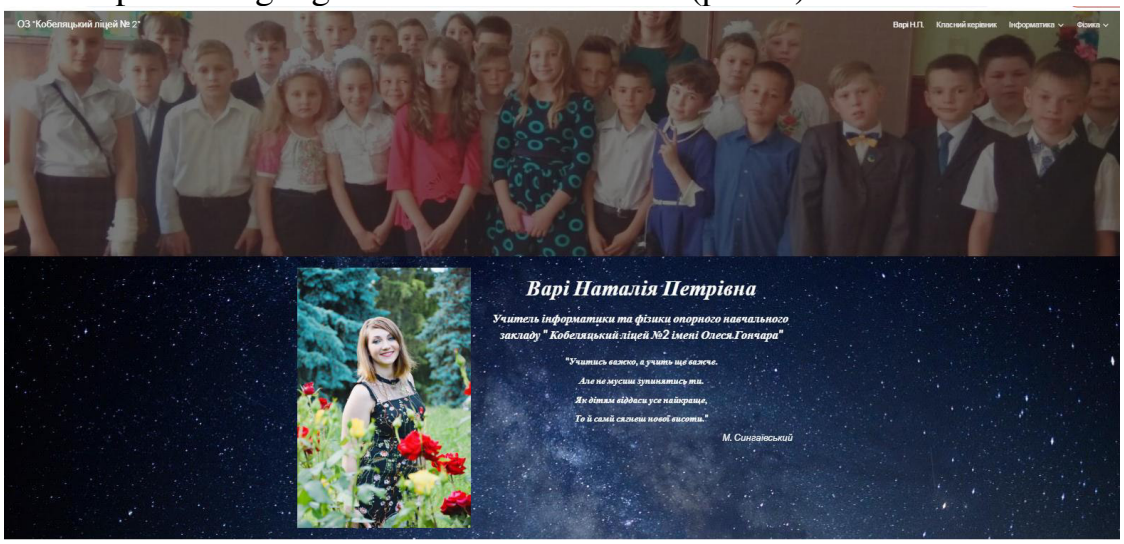

Рисунок 4 – Персональний сайт Н. Варі

Перша сторінка сайту містить фото мого класу та інформацію про мене і основні напрямки діяльності та інформаційні повідомлення. Друга сторінка сайту присвячена роботі класного керівника (рис. 5): фото, правила з техніки безпеки та відео до виховних годин.

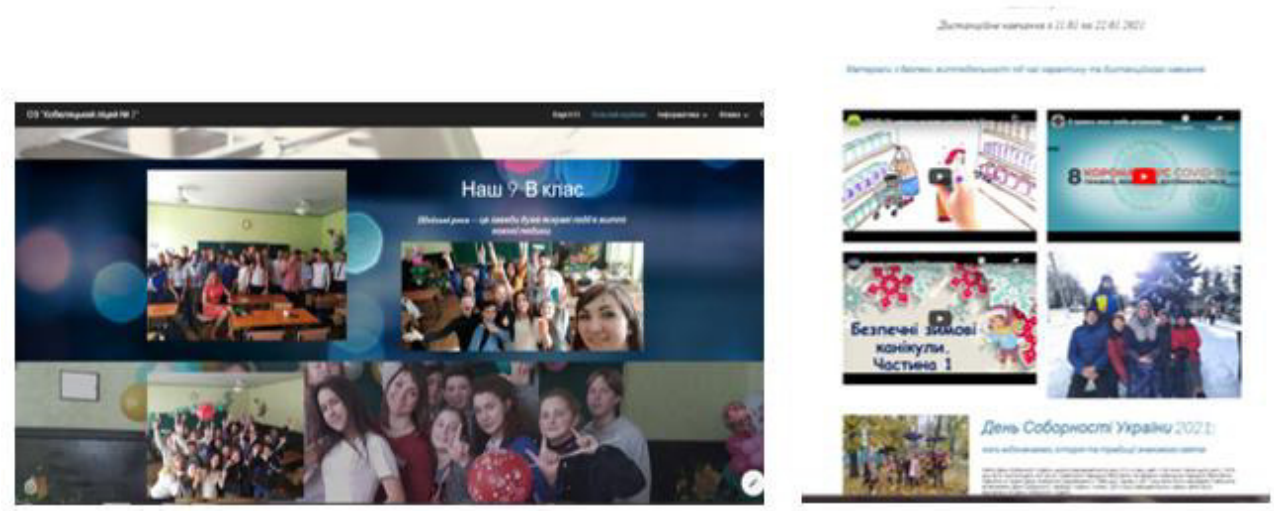

Рисунок 5 – Фрагменти сайту

Наступна сторінка мають назву «Інформатика» та «Фізика», на яких по класах створені посилання на завдання, добірка освітніх матеріалів у якомога різних видах. Будь-то звичайні файли WORD, PowerPoint з конспектами занять та відео з YouTube. Учні можуть переглядати та опрацьовувати поданий матеріал, проходити тести і за посиланнями підключатися на урок у Zoom та Meet.google. Це дуже зручно як учневі, так і вчителю.

Отже, єдиний інформаційний простір надає безліч можливостей для створення і використання свого освітнього продукту в інтернеті. Від учителя потрібно лише бажання й рішучість. І ще усвідомлення того, що для створення добротного за дизайном та змістом освітнього сайту викладач повинен спочатку продумати структуру свого сайту (які розділи й підрозділи він планує), зміст (які ресурси і в який розділ він планує вмістити), заздалегідь підібрати ілюстрації тощо, і тільки потім переходити до практичного втілення свого ресурсу [3]. На якому б етапі життєвого й професійного шляху не перебував педагог, він ніколи не може вважати свою освіту завершеною, а свою професійну концепцію остаточно сформованою. Участь у роботі зі створення власного педагогічного сайту – це не просто веління часу, а необхідність для плідної роботи будь-якого викладача, що впроваджує нові освітні стандарти у навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Дронь В. В. Сайт викладача – інструмент інноваційної діяльності. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка»* / укл. Н. В. Кононец, В. О. Балюк. Полтава : АКУП ПДАА, 2017. 310 с.
2. Кононец Н. В. Веб-сайт як інформаційний ресурс навчального закладу – крок до якісної освіти. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2016. № 1 (129). С. 21–26.

3. Національна доктрина розвитку освіти. *Освіта*. 2002. № 26. С. 3.
4. Федорчук О. С., Дорошенко Ю. О. Використання можливостей мережі Інтернет у діяльності закладів освіти. *Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи : навчально-методичний посібник*. К. : Педагогічна думка, 2003.

Верезомська Світлана Жоржовна
к. і. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі», sverezomska@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТА ОНЛАЙНОВИХ СЕРВІСІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ СОЦІОЛОГІЇ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТА ТОРГІВЛІ)

Виклики сьогодення, що постали перед світом на фоні коронакризи, призвели до змін і в економічних та соціокультурних процесах, а також знайшли відображення і в освітній сфері. Розвиток інформаційно-комунікативних технологій, та утвердження в освітній політиці більшості країн світу концепції «освіти впродовж життя» призвів до появи дистанційного, онлайн та електронного навчання (e-learning), в ході якого освітній процес був винесений поза межі традиційних стаціонарних навчальних аудиторій.

Дистанційне навчання як вид освітньої діяльності широко практикується у світі з самого початку XXI ст. у вигляді різних моделей, головними компонентами яких є відповідний курсу навчальний контент та налагоджені канали комунікації між викладачами (тьюторами) та студентами. В Україні датою офіційного початку запровадження дистанційного навчання можна вважати 21 січня 2004 року, коли наказом № 40 Міністерства освіти і науки України було затверджено «Положення про дистанційне навчання» [1, 2], яке поклало початок впровадженню новітніх цифрових технологій в освітній галузі. Особливу вагу та актуальність проблеми дистанційного, електронного та онлайн навчання набули з початком світової пандемії COVID-19 та введення жорстких карантинних обмежень для навчальних закладів.

При цьому необхідно зазначити, що Полтавський університет економіки та торгівлі на початок пандемії вже мав достатню базу для швидкого переведення освітнього процесу з аудиторій в онлайн, оскільки вже понад дев'ять років має активно функціонуючий Центр дистанційного навчання (Головний ЦДН). До складу Центру дистанційного навчання також входить десять локальних центрів дистанційного навчання: Новомосковський, Білгород-Дністровський, Кропивницький, Житомирський, Миколаївський та інші, що дозволяє надавати якісні освітні послуги студентам з різних куточків України [3]. Завдяки використанню платформи Moodle та інтегрованій фахівцями ЦДН у цю платформу ресурсу для відеозвязку Jitsi Meet освітні послуги студентам надаються з використанням формату відеолекцій, онлайн-семінарів та розміщення необхідного навчального контенту з усіх предметів, що їм викладаються.

Багаторічне існування потужної системи дистанційної освіти у Полтавському університету економіки та торгівлі та постійне оновлення й удосконалення як інструментів ДК, так і ІКТ компетентностей викладачів дозволило ще навесні 2020 року, під час впровадження жорстких карантинних заходів через пандемію COVID-19, перейти на повномасштабне дистанційне та онлайн-навчання. Проте для кращого забезпечення навчального процесу, більш повного психологічного, особистісного контакту із своїми студентами викладачі ПУЕТу під час карантину нарівні з уже згаданими ресурсами Moodle із Jitsi Meet широко використовувати різні загальнодоступні сервіси для проведення навчальних занять зі студентами онлайн.

Найбільш поширеними сервісами для проведення онлайнових занять під час карантину, паралельно з застосуванням вже наявних дистанційних курсів у ПУЕТ, стали сервіси для проведення аудіо та відео конференцій – Zoom та Skype та найпопулярніші меседжери – Telegram та Viber. Велике допоміжне значення у налагоджені роботи на щоденних онлайнових парах мали сервіси Google, а саме: Google disk, Google docs, Google classroom, Google forms, та інші. Безперечною перевагами цих сервісів є: безкоштовність, загальнодоступність, інтуїтивна зрозумілість й простота використання на будь яких сучасних гаджетах – від стаціонарного комп'ютера до смартфона. Усі вищезгадані сервіси Google також легко поєднувалися із будь-яким способом онлайнового зв'язку викладача зі студентами (як то аудіо чи відео конференція) та дозволяли проводити повномасштабні й функціональні практичні навчальні заняття при викладанні соціології, проводити соціологічні опитування, здійснювати контент-аналіз тощо.

Безпосередній контакт викладача зі студентами аудіо-візуальний поєднаний з наочністю роботи в Google сервісах (створення анкетного опитування в Google forms, побудова діаграм в Google таблицях і Google classroom, обговорення практичних завдань за допомогою Jamboard) допомогла не тільки не збавити темпи навчання під час вимушеного карантину, а ще й сприяло формуванню позитивного настрою до навчання в онлайн форматі.

Отже, сьогодні дистанційне та онлайн навчання варто сприймати не як суперника класичної університетської освіти, а як одне з новітніх досягнень інформаційно-комунікаційних технологій, яке збагачує характер уже стійких освітніх практик, розширивши та доповнивши існуючі можливості класичної системи навчання.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 21.01.2004 № 40 «Положення про дистанційне навчання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04.
2. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13.
3. Полтавський університет економіки та торгівлі/Головний центр дистанційного навчання. URL: https://el.puet.edu.ua/about/

Головко Наталія Миколаївна
студентка, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Школяр Сергій Петрович
к. т. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Запорукою конкурентоспроможності закладу, гарантією соціальної безпеки її вихованців та всіх учасників педагогічного процесу: учнів, педагогів, батьків, стейкхолдерів, є управління інноваційними процесами у діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу є одним із стратегічних напрямів в освіті. Елементи системи управління повинні мати між собою тісний, мобільний інтерактивний зв'язок з метою досягнення очікуваного кінцевого результату суб'єктом управління, спрямованого на якісну зміну об'єкта управління. Сутність освітнього менеджменту, зміст діяльності менеджера освіти, проблеми інноваційних підходів до педагогічного менеджменту висвітлені в роботах [1–8].

Практика педагогічної діяльності свідчить, що колектив на чолі з керівником має визначитися, які це будуть зміни за інноваційним потенціалом: удосконалення, раціоналізація, модернізація, оптимізація; принципово нові, радикального характеру технології навчання, виховання, розвитку молоді, організації педагогічного процесу, управління закладом освіти. Звичайно, що це не можливо без усвідомлення моделі бажаного творчого пошуку, осмислення етапів та термінів досягнення очікуваного результату, раціонального добору засобів її досягнення, заснованої на науково-інформаційному пошуку та математично обґрунтованій експериментальній базі. Таким чином, задля прийняття правильного управлінського рішення щодо інноваційних процесів у діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу виникає необхідність володіння повною своєчасною достовірною інформацією, проведення анкетування, чисельного та натурного експериментів тощо. Важливим чинником організації інноваційної діяльності є вміння знайти у новаціях як власну мету, що активізує інноваційну діяльність педагога, так й загальну, що згуртовує педагогічний колектив та інших учасників процесу, і тим самим сприяє ефективному процесу та результату. Отже, завдання менеджменту інноваційної діяльності полягає у керівництві та виконанні різноманітних за обсягом видів роботи та конкретних заходів, що залежать від змісту нововведення. Основним алгоритмом розробки завдань є поетапний перехід від вихідного стану до ідеального образу моделі, враховуючи при цьому крім вихідних даних також ресурсне забезпечення, нормативно-правові та інші обмеження, раціональні та ірраціональні фактори впливу, якісний стан елементів освітньої системи. Зауважимо, що останній, знаходячись в ланцюгу якості та являючись залежним від якості управління з

одного боку, з іншого є впливовим на якість процесу та якість освітнього результату.

Зміст управління інноваційною діяльністю освітньої системи та її елементами визначається основною ідеєю інноваційного процесу, метою та очікуваними результатами. Зміст формалізується у програмі прикладного дослідження або проекту, підготовка якої передбачає функціональний розподіл ролей та завдань між елементами, при цьому не останню роль в ньому відіграє й контрольна функція на кожному етапі ведення освітнього процесу. Успішне впровадження інноваційних технологій у сфері управління сучасним загальноосвітнім навчальним закладом передбачає принцип відображення якості, який в сою чергу полягає в переносі (відображенні) якості процесу на якість результату. При цьому слід зазначити, що якість кінцевого результату освітньої послуги успадковує якість процесів і якість організаційно-управлінської системи освіти, її елементів. Таким чином в системі освіти професіоналізація керівників вимагає особливої уваги за нових умов менеджменту освітнім процесом у сучасних навчальних закладах, де вони відіграють важливу роль у впровадженні інновацій, застосовуючи сукупність засобів, методів та форм впливу на особистості та колектив з метою ефективного функціонування освітньої галузі.

Таким чином, впливати на якість кінцевого результату можна методом впливу на формуючі та організовуючі його процеси. Усі процеси є елементами системи, у якій вони функціонують. Якість побудови цієї системи і механізму її функціонування відбивається на якості складових її процесів, якість результату успадковує якість процесів, елементів і системи, їх об’єднуючої.

Список використаних джерел

1. Ельбрехт О. М. Адаптивне управління навчальним процесом. Х. : Вид. група «Основа», 2005. 128 с.
2. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Х. : Видав. гр. «Освіта», 2004. 204 с.
3. Освітній менеджмент : навч. посіб. / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. Київ : Шкільний світ, 2003. 400 с.
4. Школяр С. П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2015. С. 230–235.
5. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. *Педагогічні науки. 2015*. Вип. 12. С. 356–361.
6. Школяр С. П. Врахування важелів інтелектуальної власності в угоді про асоціацію при підготовці менеджерів до маркетингової діяльності. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 12. С. 220–225.
7. Школяр С. П. Особливості підготовки фахівців специфічних категорій з погляду збалансованості системних показників. *ScienceRise*. 2015. № 5. С. 130–137.
8. Школяр С. П. Систематизація інформації про природну спадщину як елемент підготовки менеджерів у період переоцінки цінностей. Імідж сучасного педагога. 2017. № 1 (170). С. 37–41.

Горобець Тетяна Володимирівна
викладач загальнотехнічних дисциплін,
Петрівський аграрний коледж, tatianagorobec@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У сучасних умовах інформатизації всіх сфер суспільного життя актуальною постає потреба більш широкого використання інформаційних технологій – мультимедіа-технологій та інтернет-технологій [1].

Комп'ютери стрімко увійшли в різноманітні сфери повсякденної діяльності суспільства, тому широке запровадження комп'ютерної техніки у процесі навчання є важливим завданням викладачів.

Сучасний етап розвитку освіти потребує активізації роботи викладача дисципліни «Основи нарисної геометрії та інженерна графіки» з організації самостійної творчої діяльності студентів в актуальних, суспільно-значимих навчально-інноваційних програмах, що дозволяє навчити їх творчому проектуванню, розуміти та засвоювати нове на основі максимального використання можливостей інформаційної техніки.

Що ж нового вносить у навчальний процес комп'ютер? Інформатика загалом має модернізуючий вплив на всі сфери суспільного життя, але сфера навчання і виховання особливі в цьому відношенні. Якщо технологію будь-якого виробничого процесу можна виконати (і повторити) в усіх деталях, то в освітньому процесі зробити це неможливо, а тому, особливо актуальним є питання відбору інформації і правильного та вчасного її подання, що дозволяє пожвавити процес навчання, надати йому динамізму, гнучкості, посилити його прикладну спрямованість.

Досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей студентів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити заняття більш наочним і цікавим.

При використанні мультимедійного супроводу навчальних занять рівень сприйняття інформації студентами зростає майже вдвічі.

Основними типами технологій, які використовуються в освітньому процесі, є наступні: інформаційні технології; електронні підручники; окремі типи файлів (зображення, відео-, аудіо-, анімації); розроблені авторські заняття (інтеграція різних об'єктів в один формат-презентації, web-сторінки).

Використання мультимедійних технології в навчальному процесі відзначається такими перевагами: краще сприймається матеріал, зростає зацікавленість студентів (сучасного студента дуже важко чимось здивувати, тим більше зацікавити), відбувається індивідуалізація навчання, розвиток творчих здібностей (залучення студентів до створення уроків, проектів, презентацій), уможливлюється динамічне подання матеріалу [1].

Запам'ятовування інформації відбувається таким чином: якщо сприймається лише слухова інформація, то засвоюється 20 % матеріалу; якщо інформація отримується лише за допомогою зору, то запам'ятовується до 30 % матеріалу. За умови комбінованого поєднання слухового та зорового каналів інформації людина спроможна швидко засвоїти до 60 % отриманої інформації. Таким

чином, використання мультимедіа сприяє кращому засвоєнню навчальної інформації.

Традиційні лекції і семінарські заняття зараз вважаються найменш ефективними формами. Але роль лекції в навчальному процесі була й залишається значною: вона закладає основи розуміння і ставлення до дисципліни, встановлює міждисциплінарні зв'язки, забезпечує науковість та наступність у процесі навчання. Зменшення обсягів лекційних занять в умовах впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу змушує викладачів до пошуків шляхів підвищення ефективності використання лекційного часу, оптимізації навчального процесу. І це особливо актуально при викладанні дисципліни «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка». Лекційний матеріал, що подається викладачем монологічно, вимагає від студента запам'ятовування значного обсягу інформації, формуючи репродуктивний тип мислення, застосування технічних засобів навчання та структурування змісту навчального матеріалу дозволяє суттєво збільшити його обсяг з класичною лекцією, одночасно активізуючи пізнавальну діяльність студентів.

При поясненні нового матеріалу викладач намагається довести інформацію до студента зрозуміло і наглядно. Пояснення на дошці під час занять змінюються, плакати теж. Презентації в Power Point дають змогу викладачам наглядно надавати нову інформацію. У розрізі викладання саме технічних дисциплін презентації дають змогу накопичувати для унаочнення кожного питання всі необхідні малюнки, схеми та креслення і відійти від використання великої кількості плакатів.

Презентації в Power Point дають змогу викладачам наглядно надавати нову інформацію. У розрізі викладання саме технічних дисциплін презентації дають змогу накопичувати для унаочнення кожного питання всі необхідні малюнки, схеми та креслення і відійти від використання великої кількості плакатів.

Формат презентації Microsoft Office Power Point дозволяє подавати частини лекції у вигляді таблиць, діаграм, активно використовувати фотографії, відеоматеріали. Електронна презентація (лат. praesento – передаю) – це спосіб подання інформації за допомогою мультимедіа – можливостей (зображення, звуку, відео), які відповідають за зорове, слухове, кінестатичне сприйняття інформації.

Позитивний ефект від використання лекцій-презентацій полягає у: реалізації принципу наочності навчання; стимулюванні пізнавальної активності студентів; підвищенні якості викладання навчального матеріалу; заощадженні часу; можливості подання додаткового матеріалу; можливості оновлення змісту лекцій. Мультимедійне навчання – це загально прийнята назва для опису когнітивної теорії мультимедійного навчання, що визначає принципи навчання з використанням мультимедіа

Мультимедійний супровід пояснення нового матеріалу з використанням презентацій дозволяє подати матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку. Мета такого подання навчальної інформації, перш за все, у формуванні у студентів системи образного мислення, що важливо при виконанні графічних

робіт. Матеріали презентації студент переглядає під час лекції і може повторно використовувати при опрацюванні матеріалу вдома, а при потребі і декілька разів.

Зрозуміло, що заняття з використанням мультимедійних технологій потребують значної підготовчої діяльності викладача. Він повинен вміти користуватися різноманітними програмами: графічними, flesh-анімації, web-редактора, програмами для створення презентацій, програмами для роботи зі звуком та відео тощо. Це уможливлює подання інформації у формі відео, презентації, web-сторінки з різноманітними роликами. Загалом для унаочнення навчального матеріалу можна використовувати ресурси Інтернету.

Короткі готові навчальні відеофільми надають змогу отримати знання в 3D-форматі. Це дуже важливо для сприйняття студентами нової інформації з технічних дисциплін. Розробка ж власного відео за допомогою спеціальних програм розкриває творчий потенціал як студентів так і викладачів – керівників проекту.

Використання контролюючих програм-тестів (системи контролю й перевірки знань і умінь студентів MyTest) дають можливості: автоматичної перевірки результатів тестування; зменшення психологічного і фізичного навантаження на викладача в період тестування знань студентів; виключення списування; можливості виконувати завдання не лише під контролем викладача, а й здійснювати самоконтроль навчальної діяльності; забезпечення об’єктивності оцінки, виключення людського фактору та можливості використання у дистанційному навчанні.

Використання електронних підручників дуже важливо для такої дисципліни, як «Основи інженерної графіки та проекційне креслення». В електронному підручнику крім двомірної теорії (текст, креслення) є змога побачити навчальні відео, 3D-зображення того чи іншого вузла, сполучення конструкцій, питання до само опрацювання матеріалу та самоконтролю і оцінити ступінь засвоєння інформації.

Програми AutoCAD, ArchiCAD, SCAD, Lira, Мономах, АВК при формуванні компетентного фахівця у сучасному світі надають можливість студентам отримати знання та навички роботи в креслярських та розрахункових програмах.

Соціальні мережі є універсальним засобом комунікації. Соціальні мережі сприяють розвитку електронного навчання та освіти в цілому, пропонуючи нові технічні та методичні засоби.

Застосування соціальних мереж у навчальній діяльності дозволяє учасникам мережі створювати мережевий навчальний контент; надає можливість виконувати групові завдання; застосовуючи такі додаткові опції як форуми, коментарі, опитування, голосування; спрощує процес обміну інформацією та передбачає реалізацію принципу безперервної освіти.

Особливої уваги заслуговує можливість у соціальних мережах створювати віртуальні співтовариства (з відкритим та закритим доступом(, що об’єднують користувачів зі спільними інтересами. У такому форматі викладач може організовувати та координувати роботу секцій та груп.

Інтернет ресурси дають змогу звернутись до баз даних, електронних бібліотек. Відслідкувати нові матеріали, технології. Стежити за новинами у сфері розробки нормативної документації і завжди «тримати руку на пульсі».

«Хмарні технології» дозволяють користувачам використовувати доступ до особистих файлів з будь-якого комп'ютера, що має доступ в Інтернет, без прив'язки до робочого місця (Яндекс Диск, Google Диск, One Drive). Встановлюючи ієрархію доступу, встановлюємо правила користування інформацією. Кожен може вибрати зручний для себе інструмент [2].

Web-сайт викладача надає студентам необхідну інформацію для вивчення дисципліни, виконання графічних робіт, курсового та дипломного проекту. Можливо знайти методичні напрацювання та рекомендації до виконання лабораторних і практичних робіт.

Web-сайт відділення надає інформацію про спеціальність, відділення в цілому, про склад циклової комісії та новини – чим живе відділення.

Web-сайт технікуму – це сучасний інструмент, який допомагає у навчальній, методичній, виховній та у профорієнтаційній роботі. На сторінці сайту можна знайти посилання на сайти навчальної частини, відділень, сайти викладачів. На базі сайту технікуму працюють платформи Moodle і Class Room.

Дистанційне навчання Moodle і Class Room – це навчальні платформи, призначені для об'єднання викладачів, адміністраторів і студентів в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища. Вона може стати квінтесенцією попередньо сказаного: це електронні лекції та підручники, і відео, і тести, і матеріали для самостійного опрацювання, і консультації викладача.

Потрібно зазначити, що використання засобів мультимедіа в освітньому процесі сприяє: підвищенню мотивації студентів до навчання; реалізації соціальної мети, а саме – інформатизації суспільства; інтенсифікації процесу навчання; розвитку творчої особистості студента; розвитку навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом; підвищенню ефективності навчання за рахунок його індивідуалізації.

Отже, застосування комп'ютерів в освіті призвело до появи нового покоління інформаційних технологій, що дали змогу підвищити якість навчання, створити нові засоби впливу, ефективніше взаємодіяти викладачам зі студентами. На думку багатьох фахівців, нові інформаційні освітні технології та основі комп'ютерних засобів дають можливість значно підвищити ефективність навчання.

Використання мультимедійних технологій та електронних підручників дозволяє істотно підвищити ефективність навчального процесу. Проте, поряд з очевидними перевагами даних технологій, існують проблемні питання їх використання:

– для створення і використання мультимедійного матеріалу необхідне знання персонального комп'ютера та навики роботи зі спеціальним програмним забезпеченням, яке є не у кожного викладача або студента;

– створення мультимедійних продуктів – процес, який вимагає серйозних часових затрат і знань з різноманітних областей;

– зловживання спецефектами і надмірні об'єми інформації, які представлені мультимедійними засобами, можуть відволікати увагу в процесі навчання;

– рівень інтерактивної взаємодії користувача з мультимедіа-програмою все ще дуже далекий від рівня спілкуванні між людьми;

– часто при розробці мультимедійних засобів навчання акцент робиться не на навчання, не на допомогу студентові, а на технологію програмної реалізації.

Загалом мультимедіа є виключно корисною і плідною навчальною технологією, Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати масиви інформації у більшому об'ємі, ніж традиційні джерела інформації і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту студентів. Вирішивши проблемні питання, можна підняти процес навчання на якісно новий рівень.

Список використаних джерел

1. Інформаційні технології в навчанні. К,: Видавнича група BHV, 2006.
2. Хмарні обчислення. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/хмарні обчислення.

Гриньова Марина Вікторівна

д. пед. н., професор, член-кореспондент НАПН України, декан природничого факультету, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, grinovamv@gmail.com

ФАХОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ ІМЕНІ І. А. ЗЯЗЮНА

Науково-педагогічний працівник це вчений, який за основним місцем роботи займається професійно педагогічною і науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти III–IV рівнів акредитації. Як бачимо, діяльність науково-педагогічного працівника спрямована не тільки на навчальну роботу, а й на наукову, яка лежить в основі і є підгрунтям його навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі. Необхідно зазначити, що в Енциклопедії освіти діяльність науково-педагогічного працівника розглядається як розумовий вид праці, що можна охарактеризувати такими рисами: «високою питомою вагою нервово-психічних навантажень; значними затратами розумової енергії; ступенем інтелектуальності, що потребує високого рівня професійних знань та кваліфікації; значною залежністю результатів від особистих якостей та здібностей практика; високою часткою творчості порівняно з фізичною працею та вищим ступенем відповідальності. Таким чином, надаючи характеристику професійному розвитку науково-педагогічного працівника важливо враховувати специфіку його діяльності. На нашу думку, ефективність прані та професіоналізм науково-педагогічного працівника значною мірою залежить також від його особистості.

Пріоритетну роль відіграє професійна позиція – це «достатньо стійка система відносин до професійної діяльності, що створює в цілісному професійний менталітет людини». Розрізняють загальні професійні позиції (відношення до своєї професії в цілому) та конкретні професійні позиції (відношення до різних

боків своєї праці). Активність професійної позиції є запорукою прискореного професійного зростання. Таким чином. активність є основною характеристикою особистості у позиціюванні себе у суспільстві та професії. Іншими не менш важливими характеристиками особистості є стійкість та мінливість особистості, які на перший погляд є несумісними, проте, мають діалектичну єдність: особистість має стійкість саме тому, що має здатність змінюватися. Відтак, особистість змінюється, значить відбувається розвиток.

Спрямованість розвитку особистості залежить від основної характерної риси особистості – цілісності, де особистість визначається як єдине, цілісне утворення, результат складної інтеграції окремих частин, у ході якої кожна риса є нерозривно пов'язаною з іншими.

Якщо розглядати професійний розвиток та саморозвиток науково-педагогічного працівника вищого навчального закладу, то він пов'язаний з постійним порівнянням себе, своїх досягнень з визначеним еталоном, на який він рівняється. Отже, кожна людина прагне досягти найвищого для себе професійного рівня – професіоналізм) .

Професіоналізм педагога проявляється у високому рівні педагогічної діяльності та взаємодії, у реалізації особистості педагога, у досягненні високих результатів самореалізації особистості учнів (студентів). Професіонал – це працівник, який вже досяг об'єктивно високих рівнів виконання професійної діяльності. Професіоналізм – це реально досягнутий, достатньо високий рівень оволодіння професією. Професіоналом можна вважати людину праці, яка: засвоїла професійну діяльність на рівні кращих її прикладів (професійна майстерність); робить творчий внесок у досвід професії (професійна творчість): є суб'єктом своєї професійної діяльності та професійного розвитку: може усвідомлювати структуру своєї професійної діяльності (і її видів), уміє перебудовувати та перетворювати її, навмисно здійснювати її саморегуляцію та самокорекцію; має конкретну кваліфікацію, тобто відповідає критеріям якісної та кількісної оцінки відповідності своєї компетентності категоріям, розрядам, посадам у професії, які напрацьовані у суспільстві; є достатньо зрілою особистістю, яка засвоїла та прийняла сучасні цінності, ідеали, менталітет професії, що дотримується етичного кодексу професії; є активним учасником акме-орієнтовного процесу психічного та професійного розвитку, коли людину не задовольняють усереднені позитивні результати своєї праці, а прагне до високо продуктивної діяльності, до найбільш повної самореалізації своїх особистих можливостей і тим самим до найбільш повного індивідуального вкладу у суспільний прогрес.

До поняття «професійного розвитку» зараховані не лише зовнішні фактори впливу, а й внутрішні резерви людини. Педагога розглядають як активного учасника і суб'єкта власного розвитку. Декілька ознак – саморозвиток, саморегуляція, самоусвідомленість – характеризують звернення суб'єкта на самого себе – свою діяльність, особистість.

Саморегуляція означає вміння навмисно будувати та перетворювати свою професійну поведінку з урахуванням умов праці, які змінюються. З огляду на

зазначене вище, необхідно наголосити на природі спрямованої самоорганізації, яка містить такі самі компоненти як саморозвиток, саморегуляція, самоусвідомлення. Розуміння особистісно-професійного розвитку педагога, як зауважує В. Бондарева, дають змогу розглядати його, як підсумок професійно-педагогічної підготовки, як набуття індивідуальності, неповторності, духовності, суб'єктності. Це проявляється: у здатності до самостійного осмислення і тлумаченні педагогічних процесів; у доцільності, обґрунтованості, свободі дій у ситуаціях виховання і навчання; в оригінальності вибору і поєднанні засобів, форм, позицій, прийомів діяльності; в умінні свідомо впливати на зміну ситуації, у якій ця діяльність здійснюється.

Для природничого факультету характерною є колективна діяльність формальних та неформальних дослідницьких структур, а саме наукових шкіл, які є ефективними формами творчого колективного співробітництва вчених. Тому дослідження питань діяльності вчених-організаторів науки та наукових колективів, закономірностей колективної роботи, форм її організації та процесу формування наукових шкіл традиційно привертає увагу вчених України та за її межами.

На сьогоднішній день проблеми підготовки майбутньої наукової еліти є важливими для держави. На природничому факультеті існує очевидна необхідність в успішному фаховому середовищі, яке гарантує постійне поповнення науки молоддю. Підготовка спеціалістів вищої кваліфікації в наукових школах є ефективною педагогічною технологією, яка відповідає сучасним вимогам розбудови національної освіти і науки. На сьогодні надмірно зростає значення наукової школи, як ефективної моделі освіти, яка транслює, крім суто наукового змісту, культурні норми і цінності від старшого покоління до молодшого. Тому питання пов'язані з формуванням та успішним функціонуванням наукових шкіл, їх внеском у вітчизняну та світову науку набувають особливого значення. Саме наукових шкіл професорів природничого факультету (М. В. Гриньова, О. Г. Жданова-Неділько, А. В. Ткаченко, Н. М. Сас, Н. В. Кононец) є таким науково-освітнім середовищем, де «виростають» нові наукові кадри.

Із метою формування контингенту студентів магістрантів на природничому факультеті застосовуються різні форми активізації інтересу до спеціальності: тісна співпраця з Полтавським еколого-натуралістичними центром учнівської молоді Полтавським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти випускниками факультету; консультативна діяльність викладачів профорієнтаційна робота зі спеціальностей природничого факультету; організація виставки магістерських робіт; проведення наукових семінарів для студентів; гурткова робота зі студентами, діяльність творчих груп та наукових студій на фахових кафедрах; висвітлення діяльності кафедр у засобах масової інформації; залучення студентів до проведення різних міських і обласних природоохоронних та освітніх заходів; презентація спеціальності.

Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна активно працює над розробкою та обговоренням актуальних питань освітнього

менеджменту, залучаючи до співпраці провідних науковці України шляхом проведення науково-практичних конференцій та семінарів управлінського спрямування, кожні з яких проходять обов'язково зі залученням магістрантів – майбутніх управлінців освіти. За 2019–2020 н. р. кафедрою педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна проведено: Міжнародна науково-практична конференція «Технології професійної підготовки майбутнього вчителя: сучасні моделі і компетентнісний дискурс педагогіки А. С. Макаренка», 12–13 березня 2020 року; Міжнародна науково-практична конференція «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVII Каришинські читання) 28–29 травня 2020 року; Всеукраїнський форум молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) «Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті реформи впровадження інклюзивної освіти в Україні», 16–17 квітня 2020 р. За результатами роботи кожного з наукових заходів та обговорень готуються матеріали доповідей, опубліковані у збірниках наукових праць. Наукові статті з науково цінними доробками з питань педагогічної майстерності та освітнього менеджмент видаються у щорічному фаховому науковому журналі кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна «Витоки педагогічної майстерності», який входить до переліку наукових фахових видань України.

Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна є визнаним в Україні і в світі центром макаренкознавства. При кафедрі працюють секретаріат Міжнародної макаренківської асоціації (відповідальний секретар – доц. А. В. Ткаченко). А. В. Ткаченко здійснюють наукове керівництво проектом експозиції Державного музею-заповідника А. С. Макаренка під Полтавою. Забезпечується співпраця національних осередків макаренкознавства за кордоном (Німеччина, Чехія, Польща. Італія. Угорщина, Росія, Китай) з українськими науковцями ініціюється провдення резонансних міжнародних науково-практичних конференцій. У листопаді 2008 р. започаткована україно-італійська науково-дослідна лабораторія з вивчення спадщини А С. Макаренка (керівник від України – доц. Ткаченко А. В.).

Протягом 2019–2020 н. р. на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна захищено 6 кандидатських та 4 докторських дисертацій.

На кафедрі працюють 5 студентських проблемних груп (керівники М. В. Гриньова, А. В. Ткаченко, О. Г. Жданова-Неділько, Н. М. Сас).

Кафедра активно співпрацює з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститутом обдарованої дитини НАПН України (спільне видання підручників, матеріалів наукових досліджень), Миколаївським, мелітопольським, Херсонським, Харківським педагогічними університетами, Полтавським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників.

Функціонування постійно діючих семінарів реалізується в ході роботи Міжнародних, Всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференцій

та семінарів, що проходять на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна.

Слід констатувати, що викладачі кафедр природничого факультету постійно працюють зі студентами, які були учасниками конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт школярів з біології, хімії, МАН, ІІ-ІІІ Всеукраїнських учнівських олімпіад з біології, хімії, наукові пошуки, які знаходять своє відображення у магістерських роботах. Такі студенти, оволодівши методикою наукового пошуку, оформлення експериментального дослідження, успішно виконують курсові та дипломні роботи і, як правило, продовжують навчання в магістратурі.

До магістратури відбір кандидатів проводиться із числа кращих студентів. До уваги береться успішність студентів, їх науково-дослідна робота та науково-педагогічні здібності, громадська активність. Такий відбір відбувається через написання курсових, дипломних робіт, участь у всеукраїнських студентських олімпіадах, конкурсах наукових робіт студентів. Ураховується також участь студента в наукових розробках кафедри, спільні публікації з керівником та індивіду альні роботи, участь у роботі конференцій та семінарів. За такої організації роботи ці студенти мають по 3–4 публікації. Студенти, майбутні магістри, беруть участь у написанні методичних рекомендацій, навчальних посібників, які використовуються у своїй педагогічній роботі учителями, студентами та учнями.

Значна роль у справі збереження контингенту студентів належить студентському науковому товариству, постійному вдосконаленню форм і методів його роботи і збільшенню значення у цілісному процесі підготовки сучасного фахівця, у студентській організації реалізують свої права насамперед у сфері наукової діяльності, підвищення якості самоосвіти, науково-дослідної і культурно-освітньої роботи, утвердженні в студентському середовищі здорового духовного та культурного способу життя та ін. Розширення студентського наукового товариства дає змогу виховувати у майбутніх фахівців соціальну відповідальність, розвивати у них прагнення до наукового пошуку, підвищувати рівень самостійності, а також є важливим для підготовки майбутнього бакалавра та магістра до організаторської, управлінської та виховної роботи. Результатами роботи студентського наукового товариства є проведення студентських наукових конференцій, де обговорюються цікаві паскові питання з виданням матеріалів конференцій, що пов’язані з студентськими дослідженнями і такі перемоги у конкурсах студентських наукових робіт:

Чернецька Вікторія Володимирівна нагороджена дипломом І ступеня Міжнародного конкурсу студентських наукових робіт за спеціальністю 015 «Професійна освіта»;

Величко Руслана Миколаївна нагороджена дипломом І ступеня Міжнародного конкурсу студентських наукових робіт за спеціальністю 101 «Екологія»;

Ходунай Володимир Валерійович нагороджений дипломом ІІІ ступеня V Всеукраїнського конкурсу «Молодь і прогрес у раціональному природокористуванні» за спеціальністю 101«Екологія»;

Сагайдак Віталіна Романівна – лауреатка конкурсу студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад» нагороджена Третьою премією за наукову роботу «Створення зони комфорту для вчителя в Новій українській школі».

Отже, фахове середовище кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна – це педагогічна система, яка складається з проективного, конструктивного, організаторського, комунікативного, гностичного компонентів, цілісне освітньо-виховне середовище, що знаходиться в сталому розвитку, характеризується ефективністю праці і професіоналізмом науково-педагогічних працівників і активною, творчою діяльністю студентів.

Список використаних джерел

1. Витоки педагогічної майстерності: журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2020. Випуск 26. (Серія «Педагогічні науки»). 256 с.

Іщенко Валентина Леонідівна
к. філол. н., доцент кафедри ділової іноземної мови,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», isenkovalentina67@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ З ДИСЦИПЛІНИ «АНГЛІЙСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ»

В епоху глобалізації «Англійська мова професійного спрямування» є важливим елементом підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері бізнесу, а отже пошук ефективних методів викладання має відповідати вимогам сучасності та бути спрямованим на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання.

«Англійська мова професійного спрямування» – це галузь, що швидко розвивається. Недавні дослідження показують, що впродовж багатьох років навчання англійської мови професійного спрямування («АМПС») обмежувалось вивченням спеціальної лексики та перекладом численних текстів. Звичайно, такі методи не відображали інтересів студентів, що призвело до низької мотивації та низького рівня володіння мовою. З розповсюдженням орієнтованого на студентів підходу та постійним збільшенням міжнародних контактів у різних сферах, велика увага приділяється розробці курсів «АМПС», які можуть підготувати студентів до професійного спілкування.

Чим «Англійська мова професійного спрямування» відрізняється від «Англійської як другої мови», також відомої як загальна англійська? Найголовніша відмінність полягає в тих, хто навчається, та їх цілях при вивченні вивчення англійської мови (Graves, K., 1996). Студенти, які вивчають англійську мову професійного спрямування – це, як правило, дорослі люди, які вже знайомі з англійською мовою та вивчають мову, щоб передати набір професій-

них навичок та виконувати певні функції, пов'язані з роботою. Тому програма «АМПС» побудована на оцінці цілей та потреб та функцій, для яких потрібна англійська мова.

«АМПС» концентрується більше на мові в контексті, ніж на навчанні граматики та мовних структур (Hutchison, Waters, 1987). Цей курс охоплює предмети від бухгалтерського обліку чи інформатики до туризму та управління бізнесом. Основним центром АМПС є те, що англійська мова не викладається як предмет, а є інтегрованим у предметну область, важливу для студентів.

Однак «Англійська мова професійного спрямування» та «Англійська як друга мова» розходяться не лише за характером того, хто навчається, але й за метою навчання. Насправді, як загальне правило, в той час як в «Англійській як другій мові» всі чотири мовленнєві навички; слухання, читання, говоріння та письмо наголошуються однаково, в «АМПС» аналіз потреб визначає, які мовленнєві навички найбільше потрібні студентам, і навчальний план розробляється відповідно. Програма курсу «Англійська мова професійного спрямування», наприклад, може підкреслити розвиток навичок читання у студентів, які готуються до аспірантури з ділового адміністрування; або може сприяти розвитку усних навичок у студентів, які вивчають англійську, щоб стати туристичними путівниками.

По суті, «Англійська мова професійного спрямування» поєднує викладання предметів та викладання англійської мови. Така комбінація є дуже спонукальною, оскільки студенти можуть застосувати те, що вивчають на заняттях з англійської мови, у своїй основній галузі навчання, будь то бухгалтерський облік, управління бізнесом, економіка, інформатика або туризм. Можливість використовувати словниковий запас та структури, які вони засвоюють, у значущому контексті підвищує їх мотивацію.

Знання студентів у своїх предметних галузях, у свою чергу, покращують їхню здатність до засвоєння англійської мови. Знання предмету дає їм контекст, необхідний для розуміння англійської мови в аудиторії. На занятті з «Англійської мови професійного спрямування» студентам показують, як зміст предмету виражається англійською мовою. Викладач максимально спирається на знання студентів з предмету, тим самим допомагаючи їм швидше вивчати англійську мову.

Термін «професійного спрямування» у назві курсу означає конкретну мету вивчення англійської мови. Студенти підходять до вивчення англійської мови через галузь, яка вже відома та актуальна для них. Це означає, що вони можуть відразу використовувати те, що дізнаються на занятті з «Англійської мови професійного спрямування», у своїй роботі та навчанні. «АМПС» підвищує актуальність того, що студенти вивчають, і дозволяє їм використовувати англійську мову, яку вони знають, щоб вивчити ще більше, оскільки їх інтерес до своєї справи буде мотивувати їх до взаємодії з ораторами та текстами.

«АМПС» оцінює потреби та інтегрує мотивацію, тематику та зміст для викладання відповідних навичок. Викладач, що вже має досвід викладання англійської мови має визначити, як його навички викладання можуть бути

адаптовані до викладання англійської мови професійного спрямування. Більше того, викладачу-мовнику доведеться шукати спеціалістів з питань контенту для допомоги у розробці відповідних занять у предметній галузі, яку він викладає.

Викладач «Англійської мови професійного спрямування» має грати багато ролей. Він може організувати курси, визначити навчальні цілі, створити позитивне навчальне середовище та оцінити успіхи студентів. Тому дуже важливим та нагальним є створення дистанційних курсів, які допоможуть виконати всі перераховані завдання.

Загальні принципи розробки та застосування інформаційних матеріалів у навчанні іноземної мови висвітлені у багатьох роботах (Амирова, 2013; Вишнівський, Гніденко, Гайдур, Ільїн, 2014; Волинський, 2010). Проте мета цієї роботи – проаналізувати особливості структури й застосування дистанційного курсу з дисципліни «Англійська мова професійного спрямування» для формування різних складових іншомовної компетенції майбутніх фахівців.

Перш з все потрібно визначити цілі навчання, а потім перетворити їх на навчальну програму. Одним із ваших основних завдань буде вибір, розробка та організація матеріалів курсу, підтримка студентів у їхніх зусиллях та надання їм відгуків про їхній прогрес. Дистанційний курс з «Англійської мови професійного спрямування» – це універсальна методична розробка, яка містить теоретичний та практичний матеріал з іноземної мови, викладений у стислій формі та призначений для використання в навчанні. Для того, щоб дистанційний курс якнайкраще відповідав сучасним вимогам до навчального процесу, необхідно, щоб він поєднував у собі функції підручника, викладача, довідково-інформаційного посібника, консультанта, тренажера, контролюючого засобу.

Дистанційні курси з «Англійської мови професійного спрямування» повинні забезпечувати формування мовленнєвої компетенції студента шляхом максимальної заміни викладацького контролю самоконтролем. Вони повинні мати прямий та зворотній зв’язок зі студентами, тобто постійно надавати інформацію про ефективність пізнавальних дій студентів за результатами їх роботи на всіх етапах процесу засвоєння навчального матеріалу.

Виходячи з вищезазначеного, пропонуємо таку структуру однієї теми дистанційного курсу з «Англійської мови професійного спрямування»: 1) тема заняття; 2) цілі заняття; 3) словник термінів (глосарій); 4) теоретичний матеріал заняття за темою; 5) вправи для самостійної роботи для закріплення теоретичного матеріалу з урахуванням чотирьох мовленнєвих навичок (говоріння, читання, письма та аудіювання) та лексико-граматичних аспектів іноземної мови; 6) тестові завдання для перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу; 7) додаткові матеріали (графічні матеріали, аудіо- та відеозаписи, презентації, документи, приклади художніх текстів); 8) питання для самоконтролю.

Особливість дистанційного курсу з «Англійської мови професійного спрямування полягає у використанні різних варіантів тестів, які дають можливість студентам перевірити якість засвоєння матеріалу. Тести забезпечують як рубіжний, так і підсумковий контроль студентів. Тестові завдання можуть бути представлені в різних формах – словесній, графічній, табличній, символічній і т. д.

Сучасні мультимедійні технології дозволяють використовувати презентації, автентичні відео- та аудіо матеріали, яскраву наочність та графічні образи для формування основних компетенцій студентів (читання, говоріння, письма та аудіювання) та формування лексико-граматичних навичок при розробці електронних навчальних посібників з іноземної мови.

Саме дистанційні курси роблять студента й викладача рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, котрі розуміють, що вони роблять, рефлектують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Вони стимулюють не тільки процеси сприймання, пам'яті, уваги, а й творче, продуктивне мислення, поведінку, спілкування, створюючи комфортні умови навчання, за яких студент відчуває успішність, свою досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес.

Список використаних джерел

1. Амирова Е. А. Использование Интернет-ресурсов при обучении английскому языку студентов неязыковых специальностей. *Вестник ВолГУ.* 2013. Серия 9. Вып. 11. С. 160–162.
2. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів : навч. посіб. Київ : ДУТ, 2014. 140 с.
3. Волинський В. П., Красовський О. С. Інформаційні функції, роль і призначення електронних підручників. *Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр.* Вип. 10. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2010. С. 113–120.
4. Graves K. Teachers as course developers. England : Cambridge University Press, 1996. 215 p.
5. Hutchison T. & Waters A. English for Specific Purposes: a learner-centered approach. England : Cambridge University Press, 1987. 182 p.

Матвієнко Юрій Сергійович

к. пед. н., проректор з науково-педагогічної роботи,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», wasilews2009@gmail.com

АВАТАР ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-ЗАХОДІВ

В умовах широкого розповсюдження дистанційних форм навчання важливе значення має доцільний вибір платформи для організації комунікації суб'єктів освітнього процесу та урізноманітнення заходів, винесених у віртуальний простір. Багатий сучасний інструментарій та можливості проведення таких заходів можуть позитивно впливати на мотивацію та залученість їх учасників [3].

Відеоконференції в наш час стали однією з найпоширеніших засобів комунікації, особливо в контексті дистанційного навчання. Відмінності їх проведення продиктовані в першу чергу обраною платформою. Серед найбільш популярних Skype, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, CISCO Webex Meeting. Всі ці платформи об'єднує відеотрансляція учасника через камеру і список

учасників у вигляді мозаїки. Влаштовуючи потреби викладача у проведенні лекційних занять, ці платформи не забезпечують необхідним інструментарієм для проведення віртуальних заходів на кшталт виставок, Днів професії, Дня відкритих дверей, маркетингових комунікацій та багато іншого [2].

Концепція «віртуального заходу» (далі VE, з англ. Virtual Event) як засобу комунікаційної політики з'явилася не так давно в результаті підвищення попиту в порівнянні з традиційним (фізичним) заходом. Вона була ініційована в результаті глобальних процесів і її поширення відбувається завдяки стрімкому розвитку глобальної мережі Інтернет та обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19. У зв'язку з досить молодим віком даної технології, існує невелика кількість емпіричних досліджень проблематики цієї багатообіцяючої нової практики. Використання віртуальних заходів є перспективним не тільки в контексті дистанційного навчання, а й дозволяє підтримувати і розвивати міжнародні відносини, мінімізуючи витрати.

Розглянемо більш інноваційний спосіб проведення VE, заснований на аватар орієнтованій технології. Віртуальні платформи для заходів, що використовують аватари для забезпечення ігрового, але зв'язаного досвіду як для гостей, так і для організаторів, за образом і подобою комп'ютерної гри The Sims, дозволяють підвищити мотивацію до участі в заході та оживити процес [3].

Аватар орієнтована платформа проведення віртуальних заходів – це будь-яка технологія, яка відображає учасників заходу віртуальним поданням їх фізичної присутності. Замість профілю із зображенням голови або екрану з 2D-відео, що транслює веб-камеру, аватари зображують користувача з голови до ніг і дозволяють взаємодіяти з іншими учасниками та віртуальним середовищем в реальному часі. Якість аватара, в тому числі його реалістичність залежать від обраної платформи та технічних характеристик обладнання користувача, а також способу підключення до Інтернету.

Платформи на основі аватарів не вимагають гарнітури VR, і до них можна отримати доступ з ноутбука, планшета або навіть смартфона. Для створення віртуального заходу, який дозволяє відвідувачам налаштовувати тривимірний простір і переміщатися по ньому за допомогою аватара, не потребує індивідуального програмного рішення. Кращі платформи для заходів на основі аватарів вже зробили всю важку роботу, надавши оптимізовану, просту у використанні платформу, яку можна запустити в експлуатацію за кілька тижнів. Більшість із таких платформ є пропрієтарними і вартість їх використання для організації одного VE може коливатися в межах 12 000 євро. В якості такої платформи, яка в свою чергу є досить доступною розглянемо Teooh.

Teooh є платформою для проведення віртуальних заходів, де спільноти можуть зібратися разом у зручному, віртуальному місці з будь-якої точки світу. Teooh Virtual Events відрізняється від інших додатків віддалених конференцій тим, що використовує принципи віртуальної реальності для реального групової

взаємодії. На думку творців платформи, саме цього так не вистачає в сучасному досвіді веб-трансляцій в стилі «view only» (тільки перегляд).

Велика перевага VE – відображення в режимі реального часу показників залученості. Кількість учасників, витрачений час, рівні взаємодії – з хорошою платформою і включеною в неї аналітикою організаторам відкриється доступ до великої кількості даних, дозволяючи маркетологам дізнатися про вплив події на аудиторію і можливості вносити корективи в неї, оптимізуючи подію буквально на льоту.

Більшість веб-трансляцій, які намагаються оцифрувати реальні події використовують підхід «тільки перегляд» – але на ділі, в реальному заході, Ви можете шепотітися з людиною поруч або сидіти і розглядати аудиторію, намагаючись когось впізнати. Саме ці моменти Teooh намагається відтворити в своєму рішенні.

З технологією Teooh відкривається можливість дивитися на виступаючого, піднімати руку свого аватара, щоб задати питання, базікати в чаті з людиною, що сидить поруч з вами, або представитися і вести світський діалог з колегою на віртуальній коктейльній вечірці.

Варто відзначити, що, хоча цією платформою вже користуються компанії зі світовими іменами, зараз вона знаходиться на стадії бета-тестування нових функціональних можливостей.

Незважаючи на те, що це рішення – виключно віртуальне, створюється справжній ефект присутності, завдяки деяким технологічним особливостям – якісному масштабування предметів і людей, а також гучності звуку – «людину», яка сидить поруч з вашим персонажем, ви будете чути значно краще, аніж того, хто сидить далі.

Teooh дозволяє запланувати та провести VE різного формату, залежно від кількості учасників та обраного на етапі планування віртуального середовища. Віртуальне середовище, обране для заходу, може не лише забезпечити всіх учасників засобами спостерігача та слухача, а і відокремлюватися з певною кількістю осіб в іншій локації для спілкування в більш тісному колі.

Технічне адміністрування VE полегшується інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом та тим, що є можливість вимкнути мікрофон будь-якому учаснику, або ж навіть примусово видалити із заходу. Обмеження, які адміністратор може накласти на учасників заходу не дозволить зірвати його можливою девіантною поведінкою.

У віртуальних середовищах даної платформи також передбачені екрани, на які спікер може виводити заздалегідь підготовленою презентацією. Не позбавлений Teooh і недоліків. Так в чаті немає підтримки кирилиці, що унеможливлює спілкування українською мовою, залишаючи лише можливість писати транслітерацією. Максимальна кількість активних учасників в межах локації – 50 чоловік. Тому для організації масштабних VE дана платформа не підходить.

Перехід між фізичними і віртуальними подіями зробити нелегко, адже їх ролі для відвідувачів різняться, як і потреби на цих двох типах зустрічей. Фізичні події розглядаються як особливий захід. Їх відмічають в календарях, під них підлаштовують розпорядок дня, заради їх відвідування кудись їдуть. І головна цінність тут – особисте спілкування.

У свою чергу, цифрові заходи не сприймаються як щось унікальне, зате означають скорочення витрат – як для організатора, так і для учасників. Також вони доступні набагато більшій кількості учасників: єдине вимогою присутності – є пристрій з доступом в Інтернет.

Крім того в період впровадження інклюзії, коли заходи та навчання стають дедалі більш всеохопними, толерантними та доступними для людей з особливими потребами залишається багато бар'єрів. Для людей з обмеженими можливостями, такими як дислексія, дисграфія та інші зорові чи звукові проблеми, пошук спільноти та зв'язків серед тих, хто має подібні інтереси, може виявитись складним з ряду причин. Будь то фізичні виклики, пов'язані з відвідуванням подій та взаємодією з іншими, або виклики, пов'язані з упередженнями чи тривогою. Якщо не остаточно вирішити, то принаймні зменшити вплив цих проблем, які можуть стати багатьом на заваді участі в заході, спрямована технологія проведення VE на основі аватарів [1].

Але планування та організація VE суттєво відрізняється від заходу із фізичною присутністю учасників. Замість того, щоб намагатися «скопіювати» те, що ви робили у фізичній реальності, необхідно зосередитися на створенні особливого досвіду, що відображає цінності бренду конкретної події у віртуальному середовищі. Необхідно продумати те, які саме найважливіші інгредієнти не можна упустити і як їх відобразити у віртуальному медіа-просторі. Організаторам VE доведеться заново винайти те, що робить виставку або конференцію у віртуальному просторі особливою.

В результаті проведеного аналізу і практичного досвіду використання, можемо констатувати, що VE розглядається як захід, що має досі невикористаний потенціал, який може бути корисним як для закладів загальної середньої освіти, так і вишів. Як концепція і на практиці VE залишається все ще новою і, як більшість нових технологій та ідей, потребує часу для отримання масової підтримки. VE має ряд унікальних характеристик, серед яких зручність проведення, інтерактивність, доступність. Ці та інші переваги дозволять освітнім закладам досягти поставлених цілей і забезпечити свої потреби в більш раціональний спосіб.

Список використаних джерел

1. Accommodating for Learning Disabilities at Events. 2020. URL: https://medium.com/@teoohevents/accommodating-for-learning-disabilities-at-events-f627c156ff3d.
2. Видеоконференции в образовании. REALEM CONFERENCE Software. URL: http://realemconference.com/video conferencing-for-education.
3. Матвиенко Ю. С. Использование аватар ориентированных платформ виртуальных мероприятий как элемент дистанционного обучения. *Инновационные методы обучения и воспитания*. 2020. С. 57–59.

Семеновська Лариса Аполлінаріївна
д. пед. н., професор кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, larysasemenovskaya@gmail.com
Кікто Світлана Михайлівна
к. пед. н., директор Київського індустріального коледжу Київського національного університету будівництва і архітектури, svetlanakikto@ukr.net

ПОРТАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Створення освітнього порталу дозволяє сформувати єдиний особистісно орієнтований освітньо-інформаційний простір, який об'єднує мережеве середовище, засоби телекомунікації, інформаційне й програмне забезпечення, освітні й інформаційні бази даних, електронні бібліотеки, мультимедійні продукти, електронні наукові, навчальні й методичні видання, мобільно-портативні електронні пристрої та ін.

Використання портальної технології у розбудові інноваційної освіти надає можливість оперативно надавати інформаційні ресурси, якими володіють різні навчальні заклади, також джерела, що заходяться в глобальних комп'ютерних мережах, збирати інформацію про перебіг навчання й виховання, діагностувати їх якість тощо.

Доцільно вказати, що портальна технологія відповідає критеріям, що висуваються провідними вченими до педагогічних інновацій – актуальність і відповідність часові, гуманність і спрямованість на особистість, відповідність загальним тенденціям розвитку національної системи освіти, ефективність в сучасних умовах і реальна перспективність результату.

Крім цього, освітній портал як педагогічна інновація відповідає сучасним вимогам, що ставляться до інформаційних систем, які можуть використовуватися в педагогічному процесі. Серед них варто підкреслити: 1) інтегративність (освітній портал повинен відображати в цілісному й упорядкованому інформаційному просторі завдання педагогічного процесу – навчальні, виховальні, розвивальні, а також передбачати можливості розвитку з огляду на збільшення обсягу інформації та кількості користувачів – студентів, викладачів, науковців, учителів, менеджерів освіти тощо); 2) відкритість (сумісність освітнього порталу з усіма сучасними інформаційними стандартами, а також можливість нарощування функціональності за рахунок взаємодії з програмним забезпеченням незалежних постачальників інтернет-послуг; 3) мобільність (здатність працювати на апаратних платформах, операційних системах, серверах бази даних); 4) локалізація (підтримка освітнім порталом національних вимог і стандартів щодо організації педагогічного процесу); 5) адаптованість (існування можливості щодо легкого інструментального налаштування освітнього порталу, врахування особливостей конкретного навчального закладу, нарощування функціональних можливостей порталу, не виходячи за межі прийнятої концепції, ідей розвитку й технологічної бази відповідно специфічних потреб користувачів) (Parsons, 2011).

Функціонування освітнього порталу спрямоване на досягнення широкого спектра універсальних цільових орієнтирів, зокрема: а) створення єдиного особистісно орієнтованого освітньо-інформаційного середовища з повною комп'ютеризацією аудиторій, кабінетів, лабораторій, бібліотек, дослідницьких станцій, навчально-виробничих майстерень, підключення до місцевих, всеукраїнських і міжнародних мереж; б) формування інтегрованих автоматизованих мереж управління педагогічним процесом із можливостями планування, документування й контролю, надання довідкової політехнічної інформації щодо викладацької і навчальної діяльності; в) розробка спеціалізованих навчально-методичних комплексів на базі нових інформаційних технологій, які надають можливість самонавчання й самоконтролю; г) реалізація ефективної методики вимірювання якості освіти на всеукраїнському та місцевому рівнях, а також упровадження різноманітних систем оцінювання знань, умінь та навичок.

Аналіз джерел свідчить, що поява перших інформаційних порталів зафіксована впродовж 1994–1995 рр., коли в мережі Інтернет з'явився новий вид комерційних сайтів-проектів, пов'язаних із накопиченням інформації (наприклад, Yahoo, Alta Vista, Lycos і т. ін.). У ході розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і розширення Інтернету значення таких проектів зросло – вони почали виконувати функції путівників по мережі. Термін «портал» уперше був використаний у 1998 р. компанією Merrill Lynch, що підготувала звіт про діяльність у вигляді корпоративного інформаційного порталу і презентувала його як пакет програмного забезпечення, який надає можливість доступу до інформації зовнішніх і внутрішніх мереж. Подальший динамічний розвиток корпоративних інформаційних порталів стимулювався трансформацією мережевих баз даних, необхідністю накопичення, систематизації та розповсюдження великих обсягів інформації, удосконалення технологій збереження й захисту ресурсів (Федосєєв, 1995).

У роботі І. Клименка портал визначено як веб-вузол, призначений для надання консолідованої інформації; єдина точка доступу до всіх необхідних ресурсів, що містить у своєму контенті посилання на інші веб-вузли, зміст яких відповідає інтересам користувачів порталу (Клименко, 2006).

Українські дослідники Т. Калюжна, В. Осадчий, Г. Почепцов поділяють думку, що портал – це сайт, організований як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів і сервісів (пошук, новини, блоги, форуми, сховища файлів, пошта тощо). У вказаному контексті вчені уточнюють поняття «освітній портал», трактуючи його як системне багаторівневе об'єднання різних інформаційних ресурсів і програмних комплексів, що працюють на основі єдиної бази даних і єдиних стандартів обміну інформацією. Портальна технологія розрахована на певну аудиторію користувачів і призначена для аналізу, обробки, доставки освітньої інформації та надання доступу до різних сервісів на основі персоналізації за допомогою будь-якого пристрою, підключеного до мережі Інтернет (Почепцов, 2008).

Умотивовуючи важливість застосування портальної технології в освіті й науці, М. Кадемія і С. Петрович визначають інформаційно-освітній портал як

сукупність інформаційних, технологічних і адміністративно-організаційних компонентів, спрямованих на забезпечення якісного освітнього процесу на значній від викладача відстані (Кадемія, 2012). Учені також звертають увагу, на те, що сайт – це місце в мережі Інтернет, де віртуально розміщуються навчально-інформаційні матеріали, а портал – сайт, який виконує роль відправної точки пошуку по таких веб-сайтах, він також містить інші корисні сервіси.

Доцільність і ефективність використання портальної технології в освіті не підлягає сумнівам, оскільки сучасні інернет-портали являють собою глобальні й складні мережеві інформаційно-технологічні комплекси, спрямовані на надання освітніх, довідкових, аналітичних, комунікативних та інформаційних послуг. Мета освітнього порталу – надання конкретному користувачу (студенту, викладачу, досліднику, школяру, вчителю, менеджеру освіти тощо) необхідної інформації політехнічного змісту протягом мінімального часу й без додаткових часових витрат на перегляд несуттєвих матеріалів, переключення між різними інтерфейсами тощо.

Наукове узагальнення досвіду дозволяє виокремити низку загальнопедагогічних принципів упровадження освітнього порталу: а) гармонізація змісту й форми – концентрація уваги розробників на педагогічно доцільному доборі й чіткому структуруванні змісту навчального матеріалу, на його графічному відображенні – презентації; б) відкритість стандартів – уникнення жорсткої централізації, зайвої контрольованості механізмів збору й розповсюдження інформації при одночасному забезпеченні цілісності освітньо-інформаційного середовища; в) модульний розподіл змісту – розподілення навчальної інформації за модулями, які можуть використовуватися самостійно, а також інтегруватися до більш складних інформаційних модулів; г) об’єктна орієнтованість – використання навчального об’єкту (незалежний інформаційний пакет, який призначений для конструювання нових, більш складних об’єктів) у різних контекстах, дозволяє компактно зберігати й ефективно обробляти інформацію; д) інтегративність – перехід від предметоцентризму до формування цілісної картини світу за допомогою природних зв’язків між компонентами інформаційно-освітнього середовища.

Дослідженням установлено, що важливим ознакам освітнього порталу виступають: 1) персоналізація користувачів – портал повинен забезпечувати різні опції інформаційного налаштування (зовнішній вигляд, зміст, інтерфейс додатків); 2) організація особистого місця користувача (студента, викладача, науковця, учня, вчителя, менеджера освіти тощо) – робочого середовища, яке дозволяє ліквідувати навчальні й інформаційні перевантаження, доступ до ресурсів повинен здійснюватися в інтегрованому, консолідованому вигляді; 3) розподіл ресурсів – забезпечення диференціації деяких можливостей порталу на рівні доступності різним суб’єктам освіти (студенти, викладачі, вчителі, учні, науковці); 4) моніторинг виконання освітньої діяльності (ця характеристика винятково важлива для персоніфікації порталу) – здійснюється на початку його використання й зростає по мірі накопичення інформації про інтереси й схильності користувача; 5) активний доступ і різноаспектне відображення

інформації із бази даних – здатність порталу забезпечити доступ інформації із різних джерел (канали новин, електронна пошта, навчальні сервери тощо); 6) локалізація й виявлення потрібних людей та інформації – пошукові механізми, повинні забезпечувати знаходження змісту, експертів, товариств, громадських організацій, трудових колективів пов'язаних із політехнічною освітою.

Таким чином, враховуючи наведені характеристики доцільно виокремити вимоги, які висуваються до освітнього порталу: обслуговування великої кількості користувачів; широкий спектр інформації індивідуального характеру; підтримка основних мережевих форматів; широкі можливості персоналізації; реалізація ефективних і зручних механізмів пошуку, які використовуються в якості джерел, різних освітньо-інформаційних ресурсів; забезпечення захисту інформації з використанням програмних і фізичних способів збереження інформації; інтеграція як забезпечення можливості взаємодії суб'єктів навчальної та інформаційної діяльності з усіма додатками й інформаційними ресурсами через єдиний інтерфейс; розподіл навчальної інформації за категоріями (студент, викладач, учитель, учень, учений, менеджер освіти тощо).

Дослідження свідчить, що цінність освітнього порталу визначається його змістовим наповненням – «контентом». Це поняття охоплює все, що стосується інформації, розміщеної на освітньому порталі: курси лекцій, методичні посібники, набори слайдів, тести, підручники (скановані та електронні версії), статті, схеми, ілюстрації, таблиці та ін. Дидактичний контент виступає головним засобом мотивації пізнання, а тому він повинен бути науково коректним, упорядкованим, структурованим, інформативним, легальним, оперативно оновлюватися тощо. Таким чином, педагогічно доцільний добір освітнього контенту визначає успішне функціонування портальної технології в цілому. Важливим етапом змістового наповнення освітнього порталу є структурування навчальних об'єктів. Сутність такого структурування полягає в тому, щоб виявити систему смислових зв'язків між елементами змісту й розташувати матеріал в послідовності, яка відповідає цій системі зв'язків.

Викладачеві (учителю) освітній портал може запропонувати велику кількість освітніх мультимедійних матеріалів, нові методики викладання; можливість спілкуватися зі своїми учнями й студентами (режим коментування, чат, електронна пошта), а також із провідними спеціалістами з питань профільної освіти та фахівцями тієї чи іншої галузі; допомогу щодо розміщення в мережі Інтернет авторських методичних розробок, навчальних матеріалів, а також збереження власних документів і навчальних матеріалів на сервері; можливість діагностувати успішність своїх студентів (учнів), вивчати їх пізнавальні інтереси тощо. Менеджерам освіти освітній портал дозволить використовувати портативну базу даних, ознайомлюватися із міжнародними новинами науковими здобутками; спілкуватися із закордонними експертами з конкретних питань засобом порталу; створити власні інтернет-сторінки в межах порталу з метою створення інформаційної бази даних про результати впровадження інноваційних технологій в освітню практику.

Безумовно, інформація, розміщена на освітньому порталі, повинна відповідати вимогам якості, достовірності, оперативності й повноти. Контент повинен включати в себе наукові, методичні й навчальні матеріали апробовані протягом кількох років. Освітньо-інформаційний портал повинен стати важливим інструментом формування освітньо-інформаційного простору, виконуючі функції суспільної експертизи світових освітніх ресурсів.

Отже, освітній портал створює можливості для добору, структурування й систематизації навчальної інформації, забезпечує суб'єктам освітньо-інформаційного процесу різнорівневий доступ до навчальних матеріалів та освітніх сервісів. Структури й сервіси, що підтримуються освітнім порталом, сприяють адаптації його інформаційного наповнення до практичних завдань навчально-виробничої діяльності, враховують індивідуальні здібності та специфічні потреби студентів і викладачів, учнів і вчителів, забезпечують подальше динамічне розширення системи в міру зростання конкретної освітньої інформації й кількості одночасно працюючих користувачів порталу.

Важливо, що розподіл ресурсів в межах освітнього порталу з використанням механізму різнорівневого доступу дозволяє організувати роботу студентів, викладачів, науковців, вчителів, учнів, менеджерів освіти з великими обсягами освітньої інформації, що постійно оновлюються й доповнюються, в різних режимах, із багатьох джерел.

Список використаних джерел

1. Parsons D. Combining E-Learning and M-Learning: New Applications of Blended Educational Resources. Information Science Reference, 2011. 369 p.
2. Кадемія М. Використання інформаційно-освітнього порталу у вищих навчальних закладах. *Педагогіка і психологія професійної освіти.* 2012. № 1. С. 141–148.
3. Клименко І. В. Технології електронного урядування. Київ, 2006. 192 с.
4. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика. Київ, 2008. 663 с.
5. Федосеев А. А. Проектирование учебной деятельности как методическая основа внедрения информационных технологий в образование. *Системы и средства информатики*. Москва, 1995. Вып. 5. С. 160–163.

Шевцов Іван Миколайович
магістрант освітньої програми «Педагогіка вищої школи»,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», vanyashevcov@ukr.net
Кононец Наталія Василівна
д. пед. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», natalkapoltava@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ LMS MOODLE ПРИ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

XXI століття – це час цифрових технологій, які стрімко еволюціонують та задають новий вектор життя. Тож і заклади освіти для проведення якісного навчання змушені інтегрувати в освітній процес сучасні технології, використовуючи електроні та мультимедійні підручники, посібники та презентації,

інтерактивні комплекси, цифрові лабораторії, системи навчання у віртуальному просторі.

У світі налічується понад 700 різновидів платформ для проведення дистанційного навчання чи використання їх окремих елементів в очному форматі освітнього процесу. Як же закладам освіти не загубитися в цьому різноманітті?

Обираючи LMS, освітні заклади і викладачі повинні керуватися технічними можливостями платформи, які є потужним підґрунтям для проведення якісного уроку і досягнення поставлених цілей та задач.

Досліджуючи різні системи, виявляючи їхні переваги та недоліки, впевнено можна сказати, що наразі LMS Moodle є найкращою системою дистанційного навчання.

Moodle (акронім від Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) – навчальна платформа, призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і учнів в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища. Має широкий набір функціональності, притаманний платформам електронних систем навчання, системам управління курсами (CMS), системам управління навчанням (LMS) або віртуальним навчальним середовищам (VLE).

Moodle наділений великими функціональними можливостями, які можна розширити за допомогою різноманітних додатків (модулів), що в свою чергу, дозволяють використовувати не лише розширення, які створенні спеціально для Moodle, але й надають можливість інтегрувати в систему різні платформи та ресурси (Microsoft, Google, LearningApp тощо).

Кожен з додатків має своє призначення, властивості й налаштування, які умовно поділено на **ресурси** та **діяльності.**

Ресурси мають інформаційне призначення («пасивна» частина навчального контенту).

Діяльності, як правило, передбачають взаємодію з учнем (студентом), результат якої може бути оцінений викладачем вручну чи системою автоматично («активна» частина навчального контенту).

Ресурси

LMS Moodle надає можливість додавати до дисципліни широкого спектру інформаційні ресурси про які зараз піде мова.

Файл. Модуль «Файл» дозволяє викладачу додавати до курсу різноманітні файли як ресурс курсу. Де це можливо, файли будуть відображатися на сторінці курсу; в іншому випадку учням буде запропоновано його завантажити. Файл може містити допоміжні ресурси, наприклад, HTML-сторінки можуть мати вбудовані зображення або мультимедійні об'єкти.

Файл може бути використаний для того, щоб:

– поділитися презентаціями;

– включити міні-сайт як ресурс курсу;

– забезпечити доступ до специфічних файлів для прикладних програм (наприклад, документи пакетів Microsoft Office, Adobe та ін.), які б учні могли редагувати й подавати для наступного оцінювання.

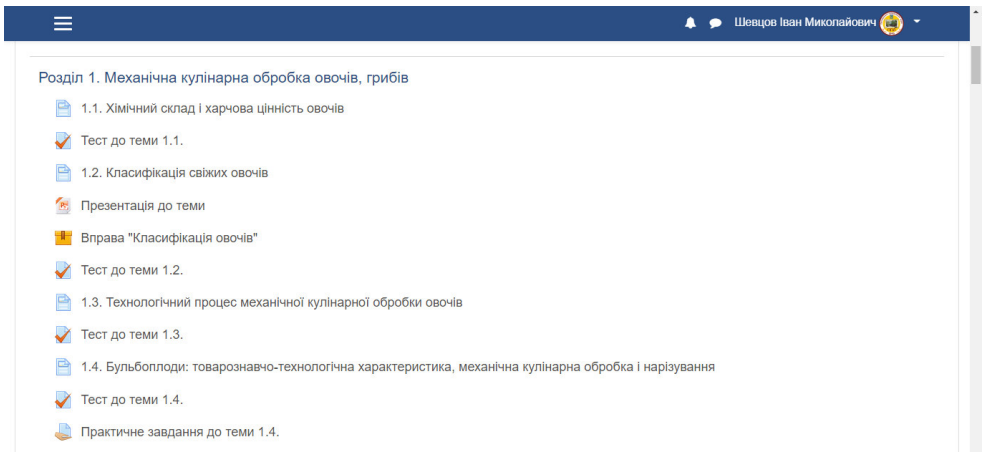

Рисунок 1 – Відображення файла з розширенням «.pptx» на сторінці курсу

Сторінка (HTML). Модуль «Сторінка» надає викладачеві змогу створити веб-сторінку, використовуючи вбудований текстовий редактор.

Тут може відображатися текст, зображення, звук, відео, веб-посилання та вбудований код.

Ресурс може бути використаний, щоб: представити вимоги курсу або коротку інформацію про програму курсу; опублікувати конспект уроку; розмістити кілька відео- або звукових файлів разом із пояснювальним текстом.

Тека з файлами. Модуль «Теки» схожий на папку на персональному комп'ютері користувача. Це дозволяє краще та легше впорядковувати ресурси, доступні на курсі. Запаковану в архів теку можна завантажити й розпакувати або створити порожню теку та завантажити туди файли по одному.

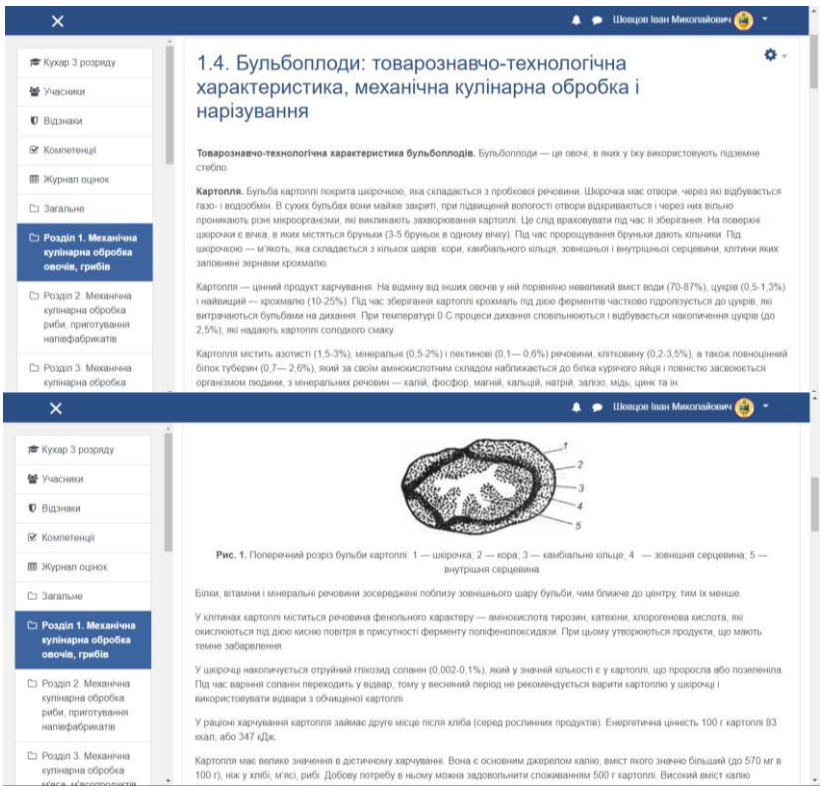

Рисунок 2 – Відображення текстового матеріалу та зображення в ресурсі «Сторінка»

Тека може бути використана для:

– збирання файлів з однієї теми, наприклад, набір минулих екзаменаційних робіт у форматі PDF або набір зображень для використання у студентських проєктах;

– використання теки як «сховища» матеріалів, що доступні тільки для викладачів (тека буде прихована від сторонніх).

Напис. Напис – це коротке текстове повідомлення, яке відображається у відповідному розділі модуля-секції на домашній сторінці курсу. Ресурс використовується для надання пояснень, коротких описів та іншої невеликої кількості інформації, щоб допомогти учням зрозуміти, що від них вимагається в конкретних видах діяльності.

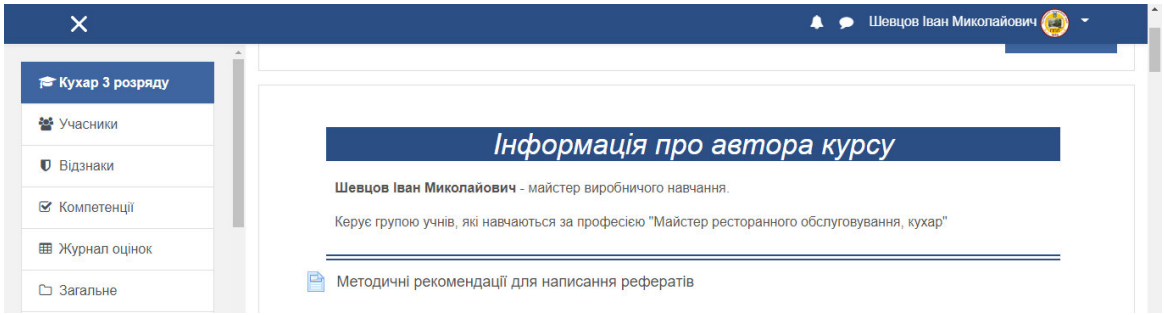

Рисунок 3 – Розміщення модуля «Напис» у формі інформації про автора курсу

URL (веб-посилання). Веб-посилання дозволяє учням надсилати посилання до певних ресурсів в Інтернеті на сторінці курсу. Це дозволяє вставляти гіперпосилання на відео, інтернет-статті тощо.

Приклад: https://ppl.pp.ua.

Діяльності

Форум. Форум дозволяє учасникам брати участь у довгих онлайн-дискусіях. Кожен відвідувач форуму може створити тематичне обговорення або долучитися до розгляду питань, поданих на форум.

У межах дисципліни (курсу) використовуються такі типи форумів:

– стандартний загальний форум – відкритий форум, де викладачі й учні можуть записатися на курси та висувати теми для обговорення;

– тематичне обговорення спрямоване на обговорення теми курсу; форум можна використовувати для зосередження уваги на конкретних питаннях;

– форум-завдання призначений для колективного вирішення поставлених викладачем задач.

За допомогою налаштувань можна організувати різні рівні доступу до кожної функції форуму та оцінювати повідомлення. Форум дозволяє учасникам отримувати копії нових повідомлень на свої електронні скриньки.

Завдання. Цей модуль дозволяє організувати учнів для виконання одного завдання або самостійної роботи, що на завершальному етапі реалізації зазвичай передбачає завантаження результатів цієї роботи (резюме, проєкти,

документи тощо) в систему. Учні самостійно завантажують електронну версію своїх робіт на веб-сайт у встановлений вчителем термін.

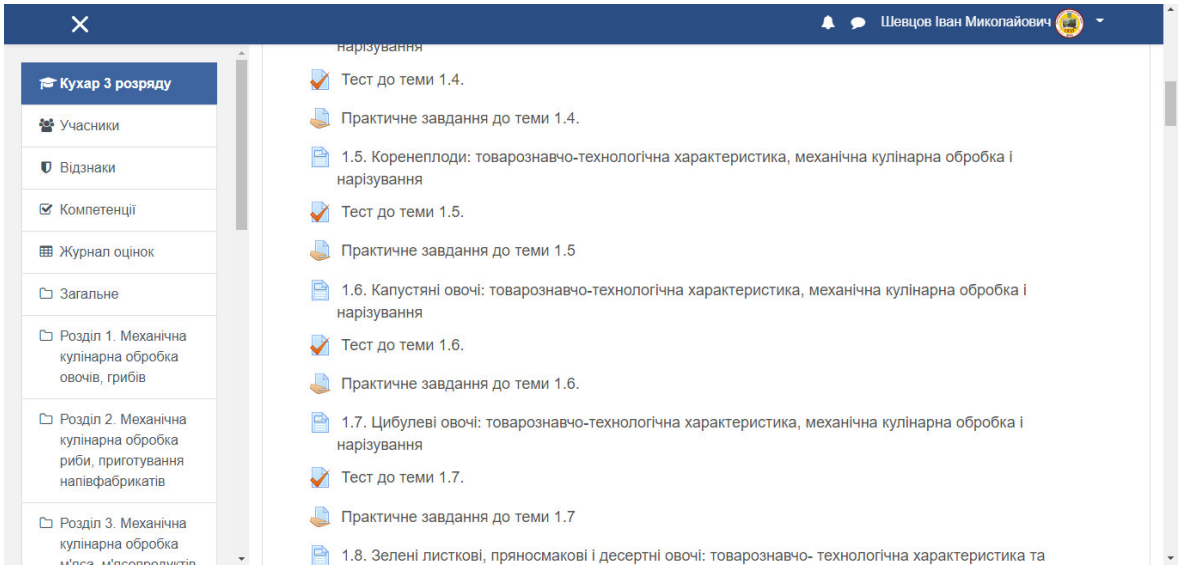

Рисунок 4 – Розміщення модуля «Завдання» на сторінці курсу

Можливості модуля «Завдання»:

– визначати зміст індивідуального завдання студентам;
– встановлювати терміни його виконання;
– встановлювати критерії оцінювання індивідуального завдання;
– визначати форму відповіді викладачу;
– давати коментарі до виконаної роботи;
– повідомляти викладача про виконані завдання за допомогою e-mail.

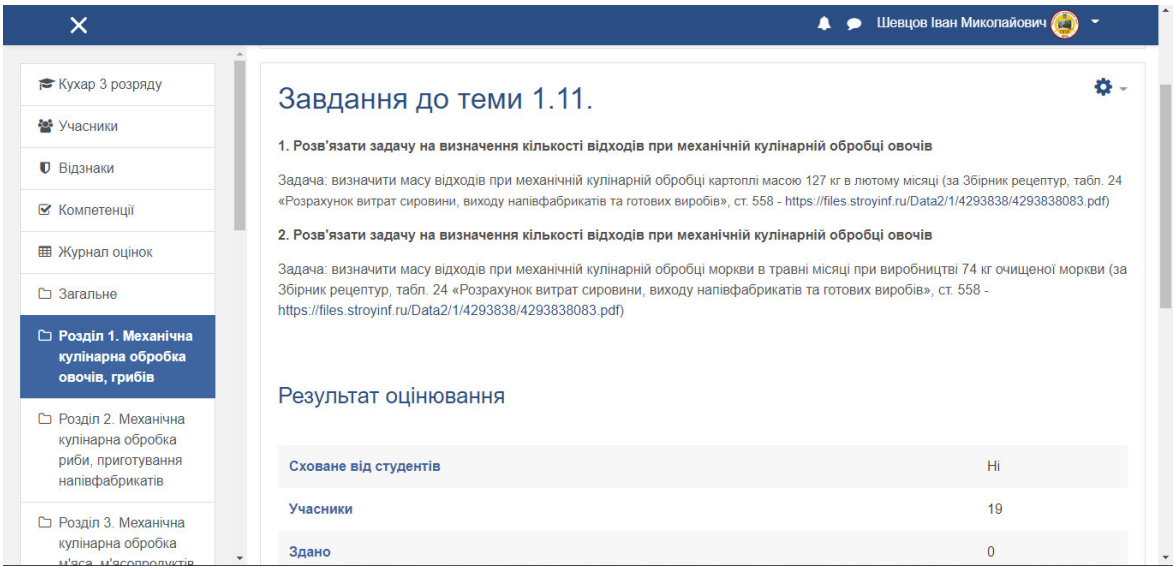

Рисунок 5 – Відображення сторінки завдання

Відповідь на індивідуальне завдання може бути представлена у вигляді одного чи кількох файлів, текстової відповіді безпосередньо на сайті, очного спілкування з викладачем.

Глосарій. Це аналог тлумачного словника до курсу. Модуль глосарію дозволяє учасникам створювати та підтримувати списки визначень, збирати і організовувати ресурси та інформацію. Викладачі можуть надати учням право додавати записи до словникового запасу або коментувати їх. Основним структурним елементом глосарію є словникова стаття, яка складається із терміна, ключових слів до терміна, вказівки розділу, до якого термін належить, визначення терміна, додатка до визначення терміна, коментарів, оцінок за учнівські визначення (режим опрацювання термінів студентами), прізвища автора словникової статті та дати створення словникової статті, дати останнього редагування словникової статті. Окрім традиційної форми використання Глосарію як банку основних понять та термінів до курсу, цей функціонал модуля можна використовувати також як: простір «Знайомство з учасниками», де учні вводять своє ім'я та особисті дані; ресурс «Корисні поради» (пропозиції та поради до вивчення дисципліни); область обміну корисними відео, зображеннями або звуковими файлами.

Опитування. Це модуль діяльності, за допомогою якого можна зрозуміти погляди учнів на проблему. Для опитувань викладач ставитиме запитання та надаватиме перелік можливих відповідей. Як правило, ця діяльність не передбачає наявності правильної відповіді – студенти обирають ту, що найбільш близька до їхньої думки. Діяльність «Опитування» може бути використане: для організації експрес-опитування щодо глибшого розуміння теми; використання для анкетування учнів з певних питань курсу (дізнатися, які знання вони засвоїли краще, гірше, чи є потреба додаткового роз'яснення якихось розділів курсу тощо).

Тест. Цей модуль діяльності дозволяє викладачам створювати набір різних типів тестових завдань (вибір з множини, завдання на відповідність, правильно-неправильно, відкрите тестове завдання тощо) та тестувати учнів. Усі тестові завдання сортуються за темами та зберігаються в базі даних певного курсу. Також можна дозволити учням виконувати завдання кілька разів. Кожна спроба буде автоматично оцінена. Тест може показати правильну відповідь або просто оцінку.

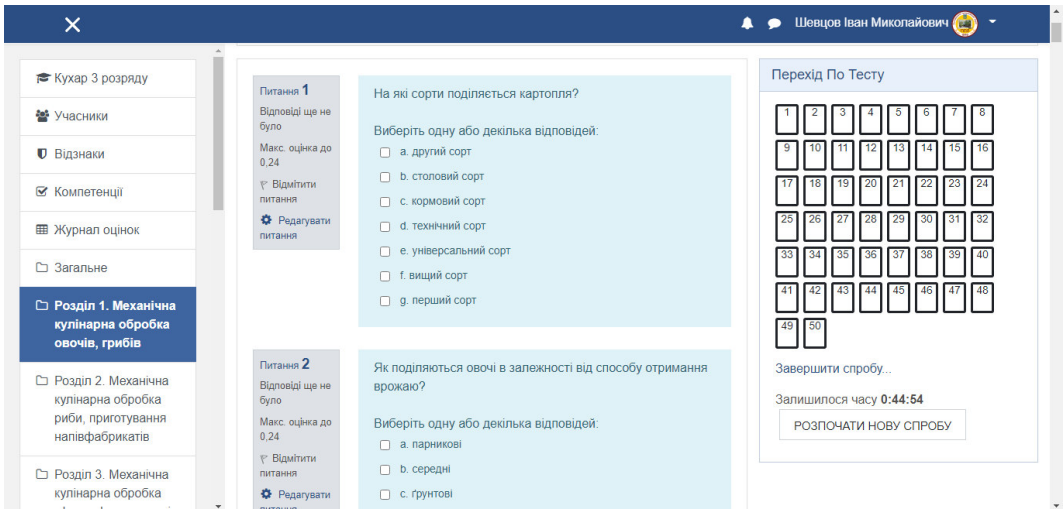

Рисунок 6 – Відображення модуля «Тест»

Модуль дозволяє виконувати статистичну обробку результатів тестування й виводити ці результати у зовнішні файли.

Тести можуть бути використані: під час проміжного контролю з курсу; в окремих завданнях; наприкінці вивчення певної теми (тести для самоконтролю); для зворотного зв'язку з метою оцінки ефективності навчання, визначення прогалин у знаннях.

Список використаних джерел

1. Анісімов А. М. (2009). Робота в системі дистанційного навчання Moodle : навч. посіб. 2-е видання, виправлене та доповнене. Харків, ХНАГХ. 292 с.
2. Триус Ю. В., Герасименко І. В., Франчук В. М. (2012). Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE: методичний посібник. Черкаси, 2012. 220 с.
3. Kononets N., Ilchenko O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE.* July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.
4. Kononets N., Nestulya S. (2020). The implementation experience of students mobile training in the fundamentals of leadership as a resource-oriented form. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020, Т. 78, №4. С. 116–131.

Багрій Ганна Вікторівна
аспірант Льотної академії Національного авіаційного університету, заступник директора з навчально-виховної роботи ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», annabagry@ukr.net

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

В останні десятиліття змінюються соціально-економічні та політичні умови навчання, а також вимоги роботодавців, що пред'являються до випускників закладів освіти, що призводить до зростання проблем якості освіти та ефективності управління освітніми процесами і доданню утворення якісно нових характеристик, які будуть враховувати різноманітні особисті і академічні потреби, а також запити рику.

У той же час, потенційні вступники, обираючи напрямок і профіль підготовки, в першу чергу, орієнтуються на вимоги ринку праці, зокрема, на навички і досвід практичної діяльності, креативність мислення, вміння працювати в команді, наявність лідерських якостей, вміння приймати управлінські рішення і мобільність. Не можна не брати до уваги і те, що роботодавець все більше уваги приділяє побудові компетентністній моделі працівника, необхідної для досягнення організацією стратегічних цілей. Сама ж розробка і впровадження компетентнісно-орієнтованої професійної освіти пов'язана, переважно, з соціально-економічними і педагогічними передумовами як в країні, так і за кордоном

У зв'язку з цим актуальним стає підхід у викладанні, при якому відбувається усвідомлене навчання з боку здобувачів освіти, і головна причина полягає в тому, що досвід може бути придбаний тільки через дії, орієнтовані на кінцеві результати навчання (компетенції), що дають нові знання[1].

Необхідність впровадження активних та інтерактивних методів навчання в освітній процес викликана низкою причин:

− застосування даних методів надає можливість кращого засвоєння нового матеріалу;

− розширення і поглиблення знань, отриманих в результаті теоретичної підготовки;

− розвиток професійних навичок;

− здійснення контролю за результатами навчання студентів;

− забезпечення більш якісної підготовки майбутніх випускників.

Також необхідно відзначити, що за формування компетенції випускників не можуть відповідати окремі навчальні дисципліни, оскільки компоненти компетенцій формуються при вивченні різних дисциплін, а також в чималому

ступені в процесі практичної і самостійної роботи студента. Слід зазначити переваги застосування даних методів перед традиційними:

− традиційна лекція і перегляд навчального фільму надає можливість одностороннього спілкування викладача і студента, адже вони дозволяють формувати нові знання без урахування їх закріплення, на відміну від інтерактивної лекції, коли відбувається двостороннє спілкування викладача і студента;

− традиційний семінар/практичне заняття, з одного боку, надає двостороннє спілкування викладача і студента, проте, в ряді випадків студент виступає в ролі ретранслятора підготовленого матеріалу для семінарського (практичного) заняття або переказу матеріалу, представленого на лекції.

− інноваційні інтерактивні методи навчання дозволяють формувати досвід у того, хто навчається за прийняття власного і/або колективного рішення в професійній області, розширити і поглибити практичну підготовку майбутнього випускника, а також швидко адаптуватися до умов роботи і вимогам роботодавців. Слід зазначити, що в даний час не визначено єдиний порядок застосування інтерактивних методів навчання з метою формування у того, хто навчається кожної компетенції.

У зв'язку з цим, можливі два основні варіанти вирішення цього питання:

1) компетенції циклів навчання здобувачів освіти повинні бути розподілені по модулям, в яких буде здійснюватися їх формування на підставі рішення методичної комісії кафедри (циклової комісії), що дозволяють розподілити активні та інтерактивні методи за модулями і визначити їх найбільш доцільний склад для кожного модуля, задіяти весь перелік можливих методів, своєчасно міняти склад методів по модулю (сукупність методів може щорічно змінюватися виходячи з уже сформованого досвіду ведення дисциплін і занять);

2) викладач відповідно до затвердженого рішенням кафедри (циклової комісії) згідно трудомісткості дисципліни і тривалості занять в інтерактивній формі, сам визначає необхідні методи у відповідності з рекомендованим часом, що відводиться на лекційні або практичні (семінарські) заняття для виконання завдань в інтерактивній формі.

Обидва варіанти застосування інтерактивних методів навчання з метою формування у здобувачів освіти необхідних компетенцій мають свої як переваги, так і недоліки. Істотним недоліком першого варіанту є те, що рішення кафедри (циклової комісії) про застосування відповідної сукупності методів може бути внесено тільки один раз на рік, на відміну від другого варіанту, коли коригування здійснюється в залежності від ситуації, що склалася.

Недоліками другого варіанту є складність в узагальненні практики застосування інтерактивних методів і складність у здійсненні контролю за виконанням вимог освітніх стандартів.

Відзначимо, що перший варіант є більш привабливим, оскільки об'єднання дисциплін в модулі дозволяють:

– встановити взаємозв'язок між компетенцією і інтерактивним методом навчання за рахунок реалізації послідовності «компетенція – модуль – інтерак-

тивний метод навчання», які пов'язані з отриманням компетенцій в цілому за освітньою програмою;

– надати можливість здійснювати контроль в централізованому порядку за застосуванням даних методів і виявити найбільш ефективні з них для формування у здобувачів освіти кінцевого результату навчання за допомогою узагальнення досвіду застосування даних методів в рамках вивчення відповідного модуля з метою формування компетенції у того, хто навчається і внесення, при необхідності, змін в наступному навчальному році.

Застосування активних та інтерактивних методів навчання є більш ефективними в порівнянні з традиційними, оскільки вони збільшують можливості сприйняття і запам'ятовування теоретичного матеріалу. Освітні стандарти ж, в свою чергу, регламентують тільки загальний порядок застосування інтерактивних методів навчання і вимоги з оцінки якості освоєння освітньої програми, оскільки вони повинні визначатися закладом освіти самостійно [2].

Пропонований варіант систематизації переваг і недоліків активних інтерактивних методів навчання перед традиційними надають можливість прийняти рішення про вибір інтерактивних методів навчання, розширює можливості формування у здобувача освіти компетенцій в рамках всього терміну навчання і виключає індивідуальний підхід кожного викладача до вирішення даного питання.

Список використаних джерел

1. Соколова О. В. Современные информационные и коммуникационные технологии как основа методического обеспечения самостоятельной работы в вузе. *Проблемы и перспективы развития образования : материалы Междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2011 г.). Т. II.* Пермь : Меркурий, 2011. С. 192–195.
2. Мась Л. В. Инновационные формы развития творческого потенциала студентов. *Материалы научно-методической конференции Северо-Западного института управления.* 2010. № 1. С. 92–95.
3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. Москва, 2004.

Бунецька Ірина Миколаївна

магістр, викладач англійської мови, кафедра іноземних мов, Ланчьжоуський університет провінції Ганьсу, Китай, bunetska.iryna@icloud.com

ВИМОВА АНГЛІЙСЬКОЇ ІНТОНАЦІЇ У КОНТЕКСТІ УЧНЯМИ-НОСІЯМИ ТОНАЛЬНОЇ (КИТАЙСЬКОЇ) ТА ІНТОНАЦІЙНОЇ (РОСІЙСЬКОЇ) МОВ

З огляду на практику вивчення англійської мови у Китаї, можна зробити висновок про переважний акцент на вивченні граматичних конструкцій та розвиток навиків письма, оскільки саме вони є ключовими для успіху у складанні вступного іспиту студентами-абітурієнтами. Таким чином, мовленнєва практика англійської не являлася пріоритетом ні для викладачів, ні для батьків довгі роки і студенти, що успішно склали вступний іспит, часто не могли спілкуватися англійською навіть на елементарному рівні. Але в останні роки спосте-

рігається тенденція активного залучення іноземних спеціалістів у всіх сферах освіти як викладачів англійської мови або як викладачів інших предметів англійською мовою. На разі на державному рівні готується до запуску автоматизована система оцінки мовленнєвих навиків учнів загальноосвітніх закладів, що зумовлює різку необхідність відповідної підготовки учнів. До нещодавна (на момент написання роботи) вважалося, що опанування інтонації англійської мови може бути пріоритетом для учнів рівня Advanced, але, з огляду на нововведення, така необхідність може виникнути вже у школярів.

Вивчення інтонації іноземної мови характеризується наступними особливостями. По-перше він залучає складні сприйнятливі та репродуктивні процеси, які в основному виходять за межі загального рівня поінформованості учнів. По-друге, інтонаційна інструкція вимагає від викладача глибокого розуміння її просодичних особливостей, відповідних педагогічних практик та ресурсів.

Ключові слова: тональні та інтонаційні мови, просодія, інтонація англійської мови в контексті, сприйняття, наголошення, тон, ключ.

Як показав огляд літератури, у більшості попередніх досліджень учасникам пропонувалось прочитати речення, абзаци або окремі слова, щоб перевірити інтонаційну продукцію учнів. Однак поточне дослідження має на меті дослідити розмовний дискурс тих, хто вивчає англійську та є носіями інтонаційної (російської) та тональної (китайської) мови. Сучасне дослідження також стосується ще однієї критичної проблеми, яка до цього часу не була досліджена емпірично: чи помилки в інтонації в кінцевому підсумку спричинені втручанням рідної мови, чи, зумовлені браком знань про те, як значення передаються різними особливостями англійської інтонації.

Розрізнення інтонаційних та тонових мов базується на можливості впливу тону на зміну лексичного значення слова. І англійська, і російська є *інтонаційними мовами*. Ці дві мови не використовують тон лексично – слова не змінюють значення залежно від тону, про який вони говорять, але англійська та російська використовують тон для інтонації. Російська та англійська також належать до однієї групи мов – індоєвропейських мов. Китайська мова – мова тональна. Одне і те ж слово можна вимовляти з чотирма різними тонами, і лексичне значення слова в кінцевому рахунку залежить від вибору тону.

Мета дослідження полягала у виявленні залежності успіху у правильній вимові англійської інтонації від того, чи належить рідна мова до тієї самої мовної групи.

Дослідження складалося з шести англійсько-мовних класів, що проводилися автором для чотирьох учасниць жіночої статі (двох представників з кожної мовної групи – носіїв російської та китайської) з використанням різних вправ, інтонаційної просвітницької діяльності та групових дискусій. Учасниці навчалися на першому курсі магістерської програми підготовки майбутніх мовознавців Ланчжоуського Транспортного Університету з рівнем володіння англійською B2. Кодові ім’я учасниць: RU1 (учасниця номер 1, рідна мова російська, проходила попередній курс з англійської інтонації під час здобуття ступеня

бакалавра), RU2 (учасниця номер 2, рідна мова російська), CH1 (учасниця номер 1, рідна мова китайська), CH2 (учасниця номер 2, рідна мова китайська).

У ході занять учасниці були ознайомлені з розділом 5 «Рольова гра» посібника (Бредфорд, Б. (1988)) двічі протягом одного заняття: перший раз після розділу 1 «Сенсибілізація» (випробовування попередніх навиків) та другий раз в кінці заняття (мовленнєвий тест). Метою цього було виявити наявність попереднього оволодіння учасницями інтонаційною ознакою перед детальним інструктажем з її використання, значення та практики відтворення. Також з метою відстеження покращення комунікативної компетенції учасниць після завершення заходів з підвищення обізнаності щодо конкретної ознаки інтонації.

На спочатку першого уроку учасниці мали виконати рольову гру і записати діалог із партнером, чия рідна мова була однаковою (російська-російська, китайська-китайська) та використовувати рідну мову для її виконання. Запис диктофону з даної вправи був використаний для детального аналізу впливу рідної мови на вимову англійської інтонації. Одразу після виконання рольової гри рідною мовою, учасниці виконали цю ж вправу англійською, що стало матеріалом для попереднього тестування.

Втретє та ж сама рольова гра з тим самим партнером використовувалася наприкінці заняття, виконавши заходи з підвищення обізнаності про певну ознаку англійської інтонації та її функції у формуванні контексту значення. Але цього разу інструктор зауважив на необхідності спланувати рольову гру з використанням тієї ознаки англійської інтонації яка була вивчена.

Кожна рольова гра була розроблена з метою спонукання використання функції, яка формувала фокус уроку. Однак очікувалося, що учасниці будуть застосовувати повний спектр інтонаційних ознак при виконанні вправи. Записи останнього мовного класу були детально проаналізовані з точки зору всіх охоплених характеристик мовних класів: Наголошення, Тон та Голос.

Відстрочений мовленнєвий тест було проведено через два місяці перерви. Учасниць попросили виконати рольову гру з першого уроку англійською мовою, але на додаток до роботи з партнером, який розмовляє тією ж рідною мовою, їх попросили ще раз виконати цю діяльність англійською мовою та змінити партнера на одного хто розмовляв іншою рідною мовою. Важливо було переконатися, що учасники зберегли свої початкові ролі (студента А чи студента Б) у новій взаємодії, щоб забезпечити послідовний аналіз. Вважалося, що зміна партнерів дозволить досліднику отримати деяке можливе розуміння міжкультурної комунікації та міжмовних ефектів.

Записи рольової гри з відстроченого англійського мовленнєвого тесту зроблені у парі з носієм однієї мови (RU1-RU2, CH1-CH2) та з протилежним (RU1-CH1, CH2-RU2) були порівняні із подібним діалогом між носіями англійської мови (табл. 1), з метою дослідження ступеня схожості сказаної інтонації зі стандартом та виявити можливий іноземний акцент. Для наглядного зображення сказаного використовувався програмний продукт Praat версії 6.0.35.

Таблиця 1 – Порівняння вимови англійської інтонації у відстроченому мовленнєвому тесті зі стандартом англійської мови

Учасниці	Перша рольова гра (RU1-RU2, CH1-CH2)	Друга рольова гра (RU1-CH1, CH2-RU2)	Стандарт англійської мови (“Eating out | LearnEnglish Teens – British Council,” 2017)
RU1	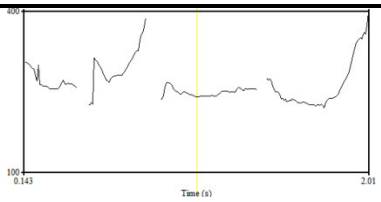 …Are you ready to order?	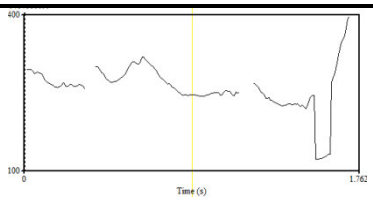 …Are you ready to order?	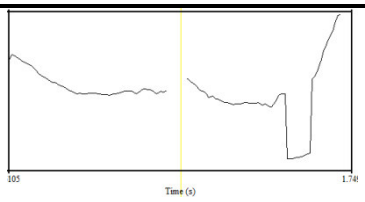 Are you ready to order?
RU2	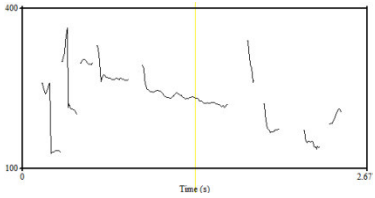 I would like a chicken salad…	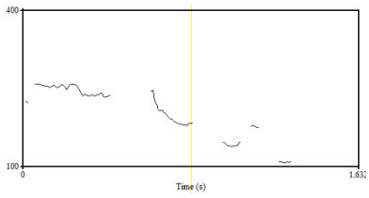 I would like cheese salad.	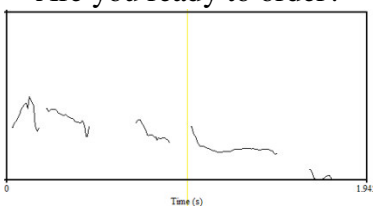 I’d like French onion soup.
CH1	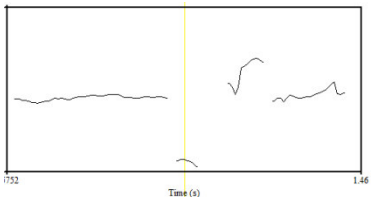 Are you ready to order?	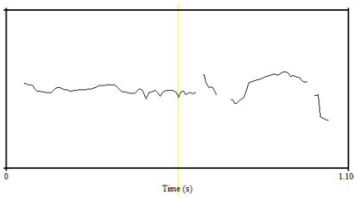 Are you ready to order?	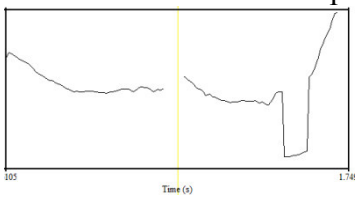 Are you ready to order?
CH2	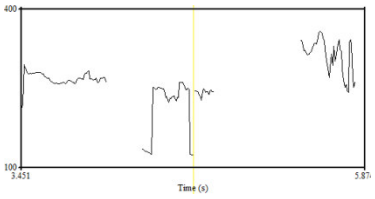 I want to have salmon	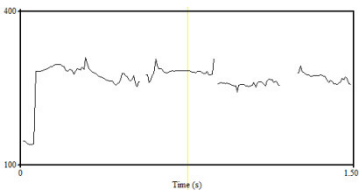 I think plaice is okay	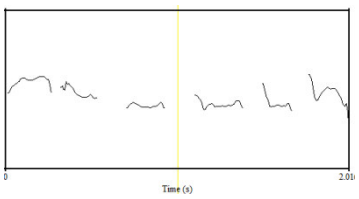 I’ll have a tomato salad

Цікаво, що більшість мовців CH1, RU2 та RU1 змінили інтонацію, розмовляючи англійською мовою з співрозмовником, який є носієм іншої рідної мови. Більше того, їх інтонація в такій взаємодії більше нагадувала цільову. Лише один носій мови тонів (CH2) не змінив висоту тону у питанні *«Are you ready to order?»* і вимовлений падаючий тон не співпадав ні зі стандартною англійською мовою, ні нагадував рух тону в Китайський мові.

Якщо порівнювати з носієм англійської, незважаючи на різницю в глотальних зупинках і паузах, загальний рух тону в рідній мові та в англійській мові RU1 зростав. Цікаво, що під час затримки вимови під час другої рольової гри після зміни партнера, тон RU1 дещо змінився із швидким зниженням висоти тону в середині *«order»,* що являється більш точним.

Цікавим є той факт, що загальна ефективність RU1 та CH1 у мовних відстрочених тестах була кращою, ніж у їх співрозмовників, що дозволяє припустити, що успішна інтонаційна вимова не обов’язково пов’язана з групою до якої належить рідна мова.

Голос (або діапазон зміни висоти) є особливістю англійської інтонації, використання якого пов'язане з кількома жорсткими контекстами. Дизайн першої рольової гри не створив умов для його природного використання. Більше того, записи діалогів учасниць з уроків, де були представлені дві функції підвищення та зниження висоти голосу, не мали жодних випадків вимови учасницями.

Під час занять було помічено, що одна з учасниць – CH2 – використовувала High Key, коли вона розмовляла з CH1 китайською. Контекст, де він використовувався, збігся з одним із його вживань в англійській мові – контрастним. Цікаво, що коли інструктор пізніше пригадав їхній діалог під час інструктажу про High Key, носіям китайської мови було важко згадати та відтворити сказане, що підтверджує думку про те, що інтонація будь-якої мови є глибоко підсвідомою особливістю. Це також означає, що, китайська мова (мова тонів) все ще має багато спільних просодичних характеристик з англійською мовою, яка є інтонаційною мовою. Осолодіння Голосом було ускладнене відсутністю контексту, який би неминуче стимулював його вимову природним шляхом.

Наголошення виявилось досить легкою для оволодіння інтонаційною ознакою для обох груп учасників, по-перше, завдяки позитивному впливу рідної мови та відносно-зрозумілій природі елемента як такого, по-друге, завдяки проведеним мовним урокам з підвищення обізнаності з інтонації англійської мови.

Згідно з отриманими результатами дослідження, можна зробити висновок що попереднє припущення що носії російської мови матимуть більш точну вимову англійської інтонації ніж носії китайської (оскільки російська та англійська відносяться до однієї групи мов та мають спільні просодичні риси) виявилося не вірним.

Загалом, мова китайських учнів англійської мови на відміну від російських учнів, була позбавлена природної плавності та зв'язності. Здебільшого дискурс китайських учасниць складався з коротких фраз або досить часто не закінчених речень, що також є природним для розмови носіїв англійської мови, але це ускладнювало аналіз поточного дослідження та створювало контраст у порівнянні з носіями російської, котрі безперешкодно висловлювалися англійською. Виявлена тенденція, з огляду на формально однаковий рівень володіння англійською мовою чотирьох учасниць, також свідчіть про недостатню кількість практики англійської мови носіїв китайської.

Дервінг, Манро та Вібе (1998) надали докази того, що учні, які отримували вказівки щодо таких характеристик, як швидкість мовлення, інтонація, ритм, проекція, наголос на словах та наголос речень, продемонстрували значне поліпшення зрозумілості та акцентованості у розмові. В підтримку вищезгаданого дослідження було виявлено, що учасниця, яка раніше відвідувала тренінг з англійської інтонації – RU1 – перевершила інших, як з точки зору сприйняття, так і вимови англійської інтонації.

Виявилось, що вимову англійської інтонації важко засвоїти, навіть якщо форма ознаки нагадує форму на рідній мові учнів. Також, помилкова вимова англійської інтонації була спричинена не негативним впливом рідної мови (у обох випадках було встановлено позитивний вплив просодичних ознак англійської мови із китайської та російської), а саме необізнаність та недостатнє тренування навичок використання ознак англійської інтонації та їх прагматичного значення у контексті. Даний висновок підкреслює необхідність викладання та тренування вимови просодичних ознак англійської мови у носіїв тональних та інтонаційних мов. Сумарно прикладів позитивного трансферу інтонаційних ознак китайської мови в англійську виявилося стільки, скільки і в російської. Таким чином, результати аналізу не виявляють односторонньої залежності між успіхом у сприйнятті та вимові англійської інтонації та мовною групою рідної мови.

Список використаних джерел

1. Бредфорд Б. Інтонація в контексті: практика інтонації для учнів середнього та просунутого рівня англійської книги для студентів. *Кембридж: Cambridge University Press.* 1988. С. 182.
2. Дервінг Т. М., Манро М. Дж., Вібе Г. Свідчення на користь обсяжної праці з викладання вимови. *Language learning*. Вип. 48:3, вересень 1998, С. 393–410.

Гаража Валерій Миколайович
викладач спеціальних технічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист, Відокремлений структурний підрозділ «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавської державної аграрної академії», garazha64@ukr.net
Рогова Людмила Вітіславівна
викладач загальнотехнічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист, Відокремлений структурний підрозділ «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавської державної аграрної академії», rogova.l@ukr.net

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Якщо провести аналіз стану розвитку сучасного аграрного виробництва, то можна констатувати факт, що поряд з традиційним веденням виробництва широко впроваджуються нові форми його організації, нові технології, які базуються на «машинах з інтелектом», інтегрованості процесів, мобільності користування.

Незважаючи на успіхи в розбудові України за роки незалежності, в окремих галузях її матеріального виробництва, зокрема в сільському господарстві, існують певні проблеми, які, в свою чергу, накладають відбиток на повсякденне життя.

Відлунням цих процесів в стінах навчального закладу, до того ж розміщеного в сільській місцевості, з точки зору викладача є те, що в навчальних групах нового набору в останні роки спостерігається:

1) розширення діапазону між рівнями підготовки найсильніших та найслабкіших студентів групи;

2) недостатня сформованість у ряду здобувачів освіти внутрішніх мотивів навчання і заміна їх зовнішніми стимулами (зокрема – вплив батьків, який, на жаль, часто буває недостатнім);

3) не досить міцне здоров'я значної кількості здобувачів освіти, що знижує їх можливості по концентрації уваги на матеріал, який вивчається на занятті.

Це об'єктивні фактори, які викладач змушений враховувати в своїй роботі зі здобувачами освіти .

Працюючи в цьому напрямку, ми прийшли до висновку, що потрібно систематично застосовувати добрі старі методи і принципи педагогіки, зокрема проблемність, наглядність, формування зацікавленості дисципліною, але не кожного зокрема, а в комплексному їх поєднанні.

Ці аспекти спонукають вести підготовку сучасного фахівця, залучаючи до освітніх програм досягнення науки і техніки, новітні форми організації виробництва.

У сучасних умовах постійно розширюється інформаційний простір, вводить у наше життя новітні технології (персональний комп'ютер, Інтернет, різноманітне мультимедійне обладнання, інтерактивні дошки і т.п.). Те, що ще вчора здавалось нам далеким, невідомим, відтепер є невід'ємними атрибутами нашого життя.

Інформатизація навчального процесу передбачає поетапне, поступове впровадження в пізнавальний процес інформаційних методів та засобів навчання, раціональне поєднання традиційних методів із сучасними інформаційними технологіями, що зрештою веде до поліпшення результатів навчання.

Нинішнє молоде покоління – це покоління, яке насичується інформацією (екран телевізора, монітор комп'ютера, планшет, мобільний телефон…). Тому на заняттях необхідно більше використовувати візуальне подання матеріалу, що робить його доступнішим і зрозумілішим для здобувачів освіти. Це стає можливим при застосуванні сучасних засобів технічного навчання.

Здобувач освіти, як свідчать сучасні дослідження, слухаючи викладача, засвоює як правило тільки 15 відсотків інформації. Зримо засвоює 25 відсотків, а слухаючи пояснення і розглядаючи зображення слайду або фільму, симулятора, 3D анімацію, він засвоює приблизно 65 відсотків інформації. Слід відмітити, що комп'ютеризація значно впливає на весь навчальний процес. Наявність в аудиторії комп'ютера, інтерактивної дошки сприяє поліпшенню методичного забезпечення заняття.

Мультимедійні технології дають можливість поєднувати в одному занятті велику кількість різних завдань і залучати до їх розв'язання всіх здобувачів освіти. Кожний здобувач освіти відчуває себе повноправним учасником навчального процесу, підвищується його самооцінка, а, отже, і зростає якість навчання.

Важливим компонентом інноваційного підходу до навчання є соціальне партнерство, тобто зв'язок навчального закладу з виробництвом. Це проведення занять-екскурсій, занять на виробництві, відвідування різних семінарів, участь роботодавців в оцінці якості підготовки фахівців, керівництво практиками, підготовка екзаменаційних питань і завдань із урахуванням конкретних вимог виробництва.

Паросток тягнеться до сонця, щоб стати прекрасною квіткою, людина ж прагне стати справжнім професіоналом.

Нині з допомогою комп'ютерної техніки, засобів проектування та інтерактивної дошки можна осучаснити та вдосконалити навчальний матеріал за рахунок динаміки зображень, наявності кольорів та звуку.

За своєю суттю людина взагалі і здобувач освіти зокрема – творець. Тому потрібно прагнути, щоб здобувачі освіти не копіювали, а творили. В основу навчального процесу, в якому застосовують інтерактивні технології, закладено співробітництво і продуктивне спілкування, спрямоване не тільки на розв'язання проблем, а й на розвиток здатності визначати головне, ставити мету, планувати діяльність, розподіляти функції, критично міркувати, досягати результатів.

Відмінністю інтерактивного від традиційного навчання є :

– оперативна зміна темпу подачі матеріалу;
– форма його подачі;
– модифікація змісту навчання залежно від проміжного результату.

Інтерактивна дошка – це найкращий з технічних засобів для наочного навчання, що існує на сьогоднішній день, та сприятливо впливає на ефективну взаємодію викладача та здобувачів освіти.

Використання інтерактивної дошки допомагає підвищити темп заняття, адже коли викладачі проводять заняття з цим корисним пристроєм, у них не виникає потреби чекати, коли вибраний здобувач освіти напише завдання крейдою на дошці, що, до речі, забирає чимало навчального часу. Викладачу досить вивести на екран мультимедійної дошки заздалегідь підготовлений матеріал і присвятити все заняття тільки розв'язуванню поставлених завдань.

Електронна інтерактивна дошка дозволяє зберігати всі зроблені записи на комп'ютері і за потреби знов демонструвати їх.

Застосування інтерактивної дошки дає можливість включити в роботу поряд з логічною і емоційну сферу особистостості, що сприяє кращому запам'ятовуванню програмного матеріалу та формуванню позитивного відношення до дисципліни. Застосування інноваційних технологій на занятті «розкручує» більш слабких здобувачів освіти, дозволяє їм проявити активність, перебороти часом усвідомлюване, а часом і підсвідоме відчуття меншої вартості в порівнянні з сильними студентами групи.

Викладачам необхідно так організувати освітній процес, щоб його основним суб'єктом був здобувач освіти, що має власні пізнавальні потреби й інтереси, творчо думаючий, активно й мобільно діючий у соціально-економічних умовах, здатний до життєвого й професійного самовизначення.

Зрозуміла річ, що молодому спеціалісту неможливо конкурувати на ринку праці без якісної підготовки.

Отримані теоретичні та практичні знання дають змогу нашим здобувачам освіти адаптуватися в сучасних умовах та використовувати набуті знання в майбутній роботі на посадах відповідно до отриманої освіти.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004.
2. Педагогические технологии / под общей ред. В. С. Кукушкина. Ростов-на-Дону, 2002.
3. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. 364 с.

Гляненко Катерина Андріївна

к. пед. н., викладач, ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Проблема підвищення рівня професійної компетентності майбутнього викладача, здатного вільно й активно мислити, моделювати освітній процес, самостійно генерувати, втілювати нові ідеї, вдало застосовувати педагогічні технології є актуальною в сучасних соціально-економічних умовах.

Одним зі шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його із сучасними потребами, інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є орієнтація навчальних програм на набуття професійної компетентності і на створення ефективних механізмів їх запровадження в умовах дистанційного навчання. Зараз гостро постає проблема майбутніх фахівців, ким вони будуть після випуску. Як в умовах пандемії їм надати усі інструменти для формування професійні компетентності, а саме в галузях математики, природничих наук, технологій; іноземні мови; ІКТ-навички та використання технологій; уміння вчитися; соціальні навички; підприємницькі навички; загальні компетентності.

Майбутній фахівець має бути готовим увійти у виробничу сферу взаємозв’язків, впевнено почувати себе в професійному середовищі, а для цього необхідні сформовані професійні якості особистості і навички соціального та професійного спілкування. Провідним компонентом під час вивчення педагогічних дисциплін є сама діяльність.

В умовах карантину під час дистанційного навчання з метою формування професійної компетентності у здобувачів освіти зворотній зв'язок має велике значення, тому недостатньо працювати лише в асинхронному режимі. Актуальним є застосування сервісів, які надають можливість працювати в онлайн-режимі, під час якого викладач і здобувачі освіти мають можливість у процесі вивчення педагогічних дисциплін залишатися в «форматі навчальної аудиторії».

У педагогічній підготовці саме досвід здійснення діяльності є головною функцією викладання педагогічних дисциплін. Теоретична і практична підготовка здобувачів освіти є обов'язковим компонентом освітньої програми для здобуття ступеня бакалавра і має на меті набуття ними професійних навичок та вмінь, вміння вчитися протягом життя, а також підготовка майбутніх фахівців до професійної діяльності. Педагогічно доцільним та дидактично обґрунтованим в умовах дистанційного навчання є актуальним застосування віртуальних засобів навчання. Сервіси Google дають можливість працювати зі здобувачами освіти індивідуально, завдяки цьому розкривається їх творчий потенціал, можливість самостійно опановувати знання, вміти працювати з навчальними матеріалами, та з усією групою в цілому.

Формування професійної компетентності під час вивчення педагогічних дисциплін в умовах дистанційного навчання зумовлює необхідність подальших пошуків. З одного боку, позитивні результати вітчизняних педагогів, а з іншого боку, залишається широке поле для діяльності, творчого пошуку педагога щодо інтеграції особливостей застосування інноваційних технологій в освітньому процесі під час дистанційного навчання.

Отже, сучасна освіта повинна мати випереджальний характер, бути націленою на стале майбутнє, на ефективне розв'язання проблем нового століття. Сьогодні освіта – це вже не підготовка до життя, а спосіб життя, постійне навчання стає як умовою розвитку, так і формою адаптації особистості до нових умов.

Список використаних джерел

1. Васильєва М. П. Культурологічний підхід до процесу професійної підготовки майбутнього педагога. *Педагогіка і психологія творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр*. Вип. 47. Запоріжжя, 2007. С. 67.
2. Дубасенюк О. А. Концептуальна модель професійної виховної діяльності педагога. *Проблеми освіти*. Київ : ІСДО, 1995. Вип. 1. С. 190–197.
3. Соснова М. А. Інформаційно-комунікаційні технології як складова сучасного інтерактивного навчання. *Вища освіта України. Том 2. Серія: Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*. Київ–Кіровоград, 2014. С. 93–97.
4. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу : науковий посіб. / під загальною редакцією професора С. І. Якименко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 464 с.

Голуб Олена Анатоліївна

викладач, Черкаський комерційний технікум, egolub2012@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНОГО МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА

Постійне прагнення до покращення якості освіти у вищих навчальних закладах, зумовлене безперервними змінами у суспільстві та потребою у висококваліфікованих фахівцях на міжнародному ринку праці, вимагає залучення нових методів викладання та адаптації вже існуючих підходів до нових умов.

Формування цілісної та всебічно розвиненої особистості досягається завдяки комплексному навчанню, що базується на принципах інтеграції.

Термін «інтеграція» почав активно вживатися лише з XIX століття, коли відбувалося утворення зв'язків між раніше відокремленими галузями знань. Під **інтеграцією** розуміють поєднання в єдине ціле частин, елементів і компонентів, які до цього існували окремо, з ускладненням і зміцненням зв'язків між ними. Поняття інтеграції в освіті є достатньо багатогранним та може включати зміни, що відбуваються на різних рівнях. Проте спільним для будь-яких інтеграційних процесів у вищезгаданій сфері є формування єдностей між окремими елементами шляхом виявлення спільних рис між ними. Інтегроване заняття може будуватись у межах однієї навчальної дисципліни (**внутрішньопредметна інтеграція**) або з інтегрованого змісту кількох навчальних дисциплін (**міжпредметна інтеграція**).

Метою педагогів сучасного коледжу є формування нового інтерактивного способу мислення у майбутніх фахових бакалаврів.

У практиці розвитку освіти постало питання про інтегрований підхід до викладання різних дисциплін у вищих навчальних закладах України. Впровадження інтегрованих занять дозволяє збагатити навчальний процес за змістом і формою, а також на практиці реалізувати пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку вищої освіти: особистісну орієнтацію вищої освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій.

Актуальність теми обумовлена тим, що в сучасних умовах реформування освіти в Україні інтегрований підхід у навчанні набуває великого значення. Однією з головних проблем такого підходу є створення методики проведення інтегрованих і бінарних занять, аналіз позитивних і негативних сторін інтегрованого навчання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав можливість визначити, що існують різні підходи до визначення поняття «інтегроване заняття»:

Інтегроване заняття – заняття, що полягає в об'єднанні зусиль викладачів різних дисциплін у його підготовці і проведенні, а також в інтеграції знань про певний об'єкт вивчення, що здобувається засобами різних навчальних дисциплін.

Інтегроване заняття – це міжциклове заняття, яке поєднує матеріали декількох предметів або дисциплін.

Інтегроване заняття – це заняття, яке включає в себе різні прийоми та методи, спрямовані на розкриття суті визначеної теми, за допомогою додавання до неї декількох видів діяльності, які є взаємодоповнюючими.

Більш поширеною формою інтеграції є бінарні заняття.

Інтегроване, бінарне заняття – це заняття, у змісті якого поєднуються різні предмети (дисципліни) навколо вивчення однієї теми і побудоване на

тісних міжпредметних зв'язках, яке проводиться спільно двома викладачами відповідних дисциплін.

Ефективним є застосування інтегрованого підходу до вивчення іноземної мови. Іноземна мова володіє широким діапазоном міжпредметних зв'язків. Зміст тематики спілкування з іноземної мови за професійним спрямуванням тісно пов'язаний із профільними дисциплінами, тематика яких розглядається на певному занятті. Це дає можливість пробудити пізнавальні інтереси студентів, показуючи, як знання окремих дисциплін можна використати для вивчення іноземної мови та збагачення свого лексичного запасу.

Основні види роботи в межах інтегрованого навчання іноземної мови: прослуховування аудіотекстів, перегляд відеофільмів та, як вимагає сучасний комунікативний підхід до викладання іноземної мови, виконання завдань на монологічне мовлення, складання діалогів з обговоренням та відстоюванням протилежних точок зору, дискусії з проблемних питань, за принципом «за – проти», рольові ігри. До них додаються завдання з перекладу (наприклад, виконайте роль перекладача; з'ясуйте та проаналізуйте труднощі відтворення певних мовних і мовленнєвих явищ тексту у тексті перекладу; виберіть еквівалент та обґрунтуйте його доцільність і т. д.). Подібні завдання професійно та комунікативно спрямовані і мають цільову установку: збагачення словникового запасу, вміння зорієнтуватися в певній ситуації, реакція на чужий погляд, розпитування, переконання співрозмовника, вираження згоди/незгоди, схвалення/несхвалення, що є особливо важливим для майбутніх фахівців, які саме опановують свою майбутню професію. Вони можуть мати як усний, так і письмовий характер.

Інтегроване навчання з іноземної мови має різні форми реалізації. Під комплексні проекти підлягають комбіновані та узагальнюючі заняття, спрямовані на активізацію та перевірку вмінь у різних видах мовленнєвої діяльності. Інтегрованого характеру набувають заняття з іноземної мови, на яких використовуються методи інтеграції.

Інтегровані заняття можуть включати в себе наступні методи:

– ***інтерактивні методи:*** діалог, дискусія, бесіда, робота в парах, групах, мікрогрупах, використання кейс-технологій, асоціативний кущ, мікрофон, мозковий штурм, мозаїка, коло ідей, акваріум;

– ***ігрові методи:*** кросворди, рольові ігри, ділові ігри, схеми, моделі певних ситуацій, урок-екскурсія, урок-подорож.

Викладачами іноземних мов на заняття з іноземної мови широко використовуються вищезазначені прийоми інтегрованого навчання для збагачення словникового запасу студентів, а саме:

1. ***Лексичні ігри*** (метою таких ігор є практичне застосування лексичних одиниць в ситуаціях, наближених до реальних), наприклад: на занятті, темою якого є «Продовольчі магазини», розкривається ситуація, в якій один із студентів грає роль продавця, а інший – покупця, ситуація розігрується у вигляді діалогу:

✓ *Good afternoon. Can I help you?*
✓ *Hello, can I have some … please and a packet of …?*
✓ *Yes, of course. Do you need anything else?*
✓ *Do you have any…?*
✓ *Would you like a carton or a bottle?*
✓ *A carton please and half a kilo of …*
✓ *Certainly, would you like a slice of our special …?*
✓ *No, thank you. I have a box of … at home instead.*
✓ *Anything else?*
✓ *That is all. How much does this come to?*
✓ *That will be…*
✓ *Thank you*
✓ *Goodbye*
(coffee, tea, sugar, salt, milk, juice, biscuits, sweets, cake, chocolate)

Відповідні лексичні ігри застосовують майже на усіх заняттях з іноземної мови, де можна використати даний прийом, відповідно до теми заняття.

2. Застосування ***кейс-методу*** (метою такого методу є розвиток умінь робити узагальнюючи висновки, вміти застосовувати знання на практиці), наприклад: на занятті, темою якого є «Natural Disasters» («Природні катаклізми та їх наслідки»), студентам пропонується кейс «What is more dangerous: earthquake or hurricane?». Група поділяється на дві підгрупи. Перша підгрупа дотримується однієї точки зору на проблемне питання: Earthquake is more dangerous. Друга підгрупа протилежної: Hurricane is more dangerous. Викладач видає текст кейсу, над яким працюють обидві підгрупи, студенти також можуть використовувати Інтернет. Все це необхідне для вирішення проблемної ситуації. В якості опори для висловлювань своєї думки студентам також надається перелік необхідних фраз:

✓ *I believe that… (Я думаю, що….)*
✓ *In my opinion… (На мою думку….)*
✓ *In my experience…. (Змого досвіду)*
✓ *Personally, I think that….(Особисто я вважаю, що….)*

3. Урок-екскурсія (метою якого є ознайомити студентів із визначними місцями тієї чи іншої країни чи міста, збагатити їх словниковий запас, розвивати навички говоріння), особливо для студентів спеціальності Туризм.

4. Творчо-пошукова робота (метою якої є розвиток мовленнєвих вмінь студентів, збагачує їх словниковий запас, оскільки включає пошук інформації (читання та переклад різноманітних матеріалів), презентацію у письмовому та візуальному вигляді (мультимедійні презентації, доповіді), заслуховування та обговорення результатів).

5. ***«Асоціативний кущ»*** – на початку роботи викладач визначає одним словом тему, над якою проводитиметься робота, а студенти згадують, що виникає в пам’яті стосовно цього слова. Спочатку висловлюються найстійкіші асоціації, потім – другорядні. Викладач фіксує відповіді у вигляді своєрідного

«куща», який поступово «розростається». Цей метод універсальний, адже може використовуватися під час вивчення будь-якої навчальної дисципліни і на всіх етапах заняття. Наприклад, починаючи вивчення теми «Marketing», викладач просить студентів назвати слова, які асоціюються в них з цим словом, записує їх. *(Зазвичай студенти називають слова: trade, commerce, goods, market, merchantry).* Протягом заняття під час введення нової лексики з теми цей уявний «кущ» розростається, тим самим збагачуючи словниковий запас студентів з цієї теми.

6. «Мікрофон» – (надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію). Говорити має тільки той, у кого є «символічний» мікрофон, наприклад ручка; подані відповіді не коментуються; коли хтось висловлюється, решта не має права перебивати, щось говорити, вигукувати з місця. Таким чином можна використовувати запитання на перевірку домашнього завдання.

7. Робота в парах. Роботу в парах можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань тощо. За умов парної роботи всі студенти групи отримують можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає студентам час подумати, обмінятись ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед аудиторією. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію. Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують значної витрати часу. Серед них можна назвати такі:

– обговорити текст, завдання;
– узяти інтерв'ю і визначити ставлення партнера до будь-якої навчальної діяльності;
– зробити аналіз чи редагування письмової роботи одне в одного;
– проаналізувати разом проблему, вправу;
– протестувати й оцінити одне одного;
– дати відповіді на запитання викладача.

8. Робота в групах. Робота в групах надає всім учасникам можливість діяти, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування (зокрема, відпрацювання прийомів активного слухання, прийняття спільного рішення, узгодження різних поглядів). Роботу в групах слід використовувати тоді, коли необхідно розв'язати проблему, з якою важко впоратись індивідуально та коли одним із очікуваних результатів є набуття навичок роботи в команді. Під час створення груп рекомендується об'єднувати в одній групі учасників із різними рівнями підготовки, оскільки в різнорідних групах стимулюється творче мислення, інтенсивний обмін ідеями, проблема може бути розглянута з різних боків.

9. «Snowball» («Снігова куля») – викладач надає студентам слово, вираз або речення і студенти один за одним додають свою інформацію, повторюючи все, що сказав попередній студент. Таким чином, наприклад, можна відтворити переказ тексту.

Розглядаючи переваги інтегрованого підходу до викладання іноземної мови як засобу збагачення лексичного запасу, відзначають підвищення мотивації студентів, оскільки студенти усвідомлюють практичне значення вивченого матеріалу, розуміють необхідність набутих навичок у свої майбутній професії та стають більш зацікавленими у результаті своєї діяльності. Крім того, на кожному із занять відбувається закріплення отриманих знань, їх узагальнення та систематизація. Проте на сучасному етапі не існує достатньої координації між програмами іноземної мови та профільних дисциплін, що призводить до фрагментарного вивчення матеріалу та лише часткової реалізації принципу інтегрованості, тому не в повній мірі відчувається позитивний вплив вищезгаданого підходу. Найчастіше міжпредметний зв'язок обмежується розглядом на заняттях з іноземної мови тем, пов'язаних зі спеціальністю. Хоча це і дозволяє ефективніше засвоювати необхідну лексику, але є лише невеликим кроком в напрямку міждисциплінарної інтеграції, що потребує значного вдосконалення.

Підсумовуючи, варто зазначити, що застосування принципів інтеграції в освіті набувають все більшої популярності. Так для оптимізації процесу вивчення іноземної мови ефективно використовуються міждисциплінарні зв'язки, метод інтегрованого навчання чотирьом видам мовленнєвої діяльності, а також поєднання тематичного (лексичного), граматичного та функціонального компонентів заняття. Залучення перелічених методик дозволяють студентам розкрити свій творчий потенціал та розвиватися як особистість, а також сприяють швидкому й ефективному засвоєнню матеріалу, узагальненню, систематизації, закріпленню знань та збагаченню лексичного запасу студентів.

Список використаних джерел

1. Мельник А. І. Організація інтегрованих бінарних занять з іноземної мови професійного спрямування та профільного предмета. *Білоцерківський національний аграрний університет: електрон. наук. фахове вид*. 2013. № 11. URL:http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vpm_2013_11_48.pdf (дата звернення: 17.01.2021).
2. Кочубей А. В. Інтеграція як ефективне методичне явище в процесі підготовки студентів технічного вищого навчального закладу. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. Наукові записки рівненського державного гуманітарного університету: електрон. наук. фахове вид.* 2014. № 9 (52). URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ozfm_2014_9_54.pdf (дата звернення: 20.01.2021).

Горобець Тетяна Володимирівна
викладач загально-технічних дисциплін Петрівського аграрного коледжу, tatianagorobec@ukr.net

ДИСЦИПЛІНА «ОСНОВИ НАРИСНОЇ ГЕОМЕТРІЇ ТА ІНЖЕНЕРНА ГРАФІКА» ЯК КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОГО ФАХІВЦЯ

Креслення – мова техніки
Г. Монж

Завдяки інформаційному прогресу сучасне суспільство має дуже стрімкий розвиток. Враховуючи динамічність розвитку інформаційно-комунікаційних

технологій, лише за кілька років знання стають застарілими та втрачають свою актуальність. Тому виникає необхідність у соціально і професійно активній особистості, яка володіє високою компетентністю, професійною мобільністю, самостійністю, вмінням постійно удосконалювати свої професійні навички, професійно реалізовувати подальше творче зростання.

Компетентність – інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника вузу для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних предметних областях (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності.

Компетенція – включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати й розуміти), знання, як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання, як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті). Предметна область у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності.

Професійна компетентність – це здатність особистості високо-ефективно застосовувати сукупність набутих знань, умінь і навичок у професійній діяльності [3, с. 133].

Зміст поняття «професійна компетентність» слід трактувати таким чином: здатність особистості здійснювати професійну діяльність на основі набутих знань, умінь і навичок, які сприяють розвитку креативного потенціалу особистості, професійному саморозвитку та мають ознаки системності.

Алгоритм формування професійної компетентності фахівця: «Знання – здібності-уміння-навички-досвід-компетентність».

Професійна компетентність фахівця пов'язана не тільки і не стільки з обсягом знань, якими він володіє, скільки з розумінням, як саме ці знання можна використовувати у практичній діяльності, а також з мотивацією їх постійного розширення і оновлення. Обсяг знань є необхідною, проте не достатньою умовою для успішної професійної діяльності.

Головною метою професійної підготовки є розвиток такого потенціалу фахівця, який би забезпечував не тільки якісне виконання ним професійних обов'язків, а й професійне самовдосконалення.

У освітньо-кваліфікаційній характеристиці техніка-механіка, перераховані професійні роботи, які фахівець здатний виконувати: планування і організація робіт, пов'язаних з технічним обслуговуванням; монтажні і ремонтні роботи тракторів і автомобілів; регулювання окремих вузлів і агрегатів; здійснення необхідних розрахунків і оформлення технічної документації; виявлення різних причин несправностей. Людина, з цією професією, повинна відрізнятися технічним і логічним мисленням, бути відповідальною і уважною.

За предметом праці технік-механік відноситься до типу «людина-техніка». Це сама розповсюджена професія, де предметом праці виступає техніка.

Другий тип «людина-знакова система», технік-механік повинен вміти «читати» креслення і схеми, подумки уявляти не тільки будову і статистичний

стан механізму, пристосування, машини, але і процеси робочої взаємодії, рухи їх складових, вміти будувати гіпотези про можливі причини неполадок технічних систем і в думках прокручувати варіанти рішень, відокремлюючи найбільш імовірні.

В сучасному суспільстві виникає швидкий розвиток нових технологій в багатьох областях інженерної діяльності. Вимоги галузевих стандартів вищої освіти України передбачають серйозну графічну підготовку майбутніх фахівців, якість якої покликана забезпечити загально технічна дисципліна «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка».

Мова графіки є найдавнішою та унікальною у міжнародному комунікативному процесі. Наочне подання інформації у будь-якій галузі знань здійснюється засобами графічної мови, завдяки тому що графічні зображення є універсальним засобом передачі та об'єктивізації знання. У сучасних умовах масових комунікацій, що надаються новими інформаційними технологіями, графічна освіченість набуває значення другої грамотності. Це визначає місце дисципліни «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» як однієї з фундаментальних навчальних дисциплін підготовки студентів інженерно-технічних спеціальностей. Дана дисципліна формує систему загально професійної компетенції, професійну спрямованість майбутніх фахівців, здатність до інженерної інноваційної діяльності та її конструювання, робить значний вплив на професійне і особистісне становлення майбутніх фахівців, сприяє розвитку просторової уяви, творчого і конструктивного мислення.

«Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» є також основоположною базою, підґрунтям подальшого ефективного засвоєння спеціальних дисциплін, передбачених планом підготовки техніків-механіків.

Особливістю графічної підготовки студентів інженерно-технічних спеціальностей є врахування тісного взаємозв'язку графічної діяльності з професійною діяльність фахівця технічного профілю та специфіки оперування графічними формами інформації [1, с. 3]. Недостатня сформованість протягом професійної підготовки вмінь використовувати графічні зображення для опосередкованого пізнання дійсності, побудови процесу діяльності в образах та відтворення об'єктів діяльності у графічній формі негативно впливає на якість навчальної та майбутньої професійної діяльності техніка-механіка, унеможливлює розв'язання виробничих завдань.

Сучасний розвиток науки та виробництва вимагає навчати майбутніх фахівців не запам'ятовуванню та відтворенню певного обсягу знань та навичок, забезпечити вміння та потребу насамперед застосовувати набуті знання на практиці – через розв'язання продуктивних завдань фахового спрямування, формування відповідного досвіду. Реалізація такої мети повинна забезпечуватися змістом дисципліни «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» [2, с. 102], яку можна вважатисистемо-утворюючим ядром інженерної підготовки.

Загальною метою вивчення дисципліни графічної підготовки є формування професійної та графічної культури і грамотності, розвиток просторового мислення, творчої інженерної уяви, конструктивно-геометричного мислення, здатності до аналізу і синтезу просторових форм і їх співвідношення, конструктивного мислення, набуття знань і вмінь конструкторського документування, підвищення рівня технічного інтелекту.

У процесі вивчення курсу «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» студенти повинні засвоїти теоретичні основи одержання зображень, що застосовуються в інженерній практиці, оволодіти методами вирішення просторових завдань за допомогою плоских зображень, отримати навик виконання креслень.

Саме при вивченні основ нарисної геометрії та інженерної графіки необхідною є системність: якщо випадає хоча б одна ланка із ланцюга знань, то все решта може стати незрозумілим.

Отримані інженерно-графічні знання складають необхідну базу для подальшого навчання у ВНЗ й відносяться до рівня фахової графічної грамотності майбутнього техніка-механіка. Глибоке оволодіння методами і засобами теорії геометричного моделювання виявляється в умінні майбутнього фахівця відтворювати повний життєвий цикл виробу, на кожному етапі якого присутні геометричні моделі. Важливим завданням інженерної діяльності є проектно-конструкторська діяльність, пов’язана з науково-технічними розрахунками основних параметрів майбутньої технічної системи, розробкою її конструкції.

Основу проектно-конструкторської діяльності складає візуально-образне моделювання технічної системи на кресленні, тобто створення графічної моделі. Тому важливим завданням є усвідомлення студентами зв’язку курсу «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» з дисциплінами подальшої професійної підготовки, з майбутньою професійною діяльністю, формування у студентів умінь застосовувати набуті графічні знання та навички при виконанні завдань з дисциплін професійного спрямування.

Така координація забезпечить студентам об’єктивну уяву щодо значущості знань з нарисної геометрії та інженерної графіки, стимулюватиме інтерес до навчання та обраної професії, і в кінцевому рахунку – підвищить якість підготовки майбутніх техніків-механіків. Недостатній рівень засвоєння дисциплін графічної підготовки може стати серйозною проблемою для майбутніх фахівців, які мають надалі розробляти складну техніку, проектувати технологічні процеси та спеціалізовані інформаційні системи.

Зростаючі вимоги до підвищення якості професійної підготовки техніків-механіків потребують подальшого пошуку найбільш ефективних форм і методів навчання, оптимізації змісту і засобів дисципліни «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка», ураховуючи, що вона спрямована, насамперед, на розвиток специфічних прийомів мислення, притаманних інженерно-технічним працівникам.

Таким чином, можна виділити основні завдання підготовки студентів інженерно-технічних спеціальностей полягають у формуванні здатності розуміти інформацію, виражену в графічній формі – креслення, схеми, графіки, діаграми; розвиток вміння висловлювати свою думку, задум, ідею у вигляді креслення, ескізу, графічної моделі.

Отже, у результаті графічної підготовки студенти набувають певні компетентності, які можна об'єднати у графічну складову професійної компетентності майбутнього техніка-механік, а саме:

– знання законів і методів побудови зображень, що використовуються в інженерній практиці, розвинення просторового та образного мислення, знання міжнародних та державних стандартів оформлення креслярсько-конструкторської документації, володіння способами вирішення інженерних завдань графічними методами;

– досвід інженерно-графічної діяльності;

– здатність сприймати, аналізувати та інтерпретувати інформацію, представлену у графічній формі (схеми, графіки, діаграми тощо), володіння інформаційно-графічними технологіями;

– володіння специфічним міжнародним засобом професійної комунікації інженерно-технічних працівників – мовою інженерної графіки (знання умовних позначень, символів і спрощень зображень);

– знання структури та порядку складання графічної документації, та ступеню пов'язаної з цим відповідальності.

Процес формування графічної складової професійної компетентності у студентів інженерно-технічних спеціальностей характеризується, перш за все прагненням і вмінням застосовувати зміст дисциплін графічної підготовки графіки як ефективний і перспективний засіб вирішення професійних завдань, чітким розумінням шляхів і механізмів його ефективного включення у вирішення завдань, що виникають у динамічній професійній діяльності й триває протягом всього періоду професійної підготовки. Отже, вирішальним чинником цього процесу є реалізація принципу професійної спрямованості у графічній підготовці інженерно-технічних спеціалістів.

Можна зробити висновок, що компетентність випускника ВУЗа – виявлення на практиці властивості реалізовувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особисті якості та ін.) для успішної творчої діяльності у професіональній і соціальній сфері. Компетентність випускника складається з окремих компетентностей, сформованих у освітньому процесі, в організаційній, виховній, громадській і практичній діяльності, у процесі самовиховання і взаємодій.

Дисципліна «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка» формує систему загально професійної компетенції, професійну спрямованість майбутніх фахівців, здатність до інженерної інноваційної діяльності та її конструювання, робить значний вплив на професійне і особистісне становлення майбутніх фахівців, сприяє розвитку просторової уяви, творчого і конструктивного мислення. Професійні компетенції – це сукупність знань та навичок, які після закінчення ВУЗа дозволяють працювати студенту у визначеній (достатньо вузькій) сфері професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Джеджула О. М. Теорія і методика графічної підготовки студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів : автореф. дис. д-ра пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2007. 44 с.
2. Козяр М. М. Навчально-методичний комплекс графічної підготовки майбутніх фахівців машинобудівної галузі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії і перспективи : зб. наук. пр.* 2011. Вип. 30. С. 102–106.
3. Райковська Г. О. Методика формування графічних знань в системі інформаційних технологій : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2009. 324 с.

Гриньов Роман Станіславович
д. ф.-м. н., факультет фізики,
Аріельський університет, Ізраїль

ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ЛЕКЦІЇ З ФІЗИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Фізика нині виступає фундаментом всього природознавства, методи фізичної науки уможливили за останні десятиліття забезпечити могутній прогрес у розвитку таких природничих наук. Високий рівень систематизації фізичних знань, логічна досконалість основних теорій, нерозривний зв'язок фізики і техніки – все це дозволяє вважати фізику еталоном природничо-наукових знань. Вочевидь, вивчення фізики в сучасних університетах має здійснюватися з урахуванням сучасних підходів, актуалізувати пошуки нових форм організації навчання студентів.

Першоосновою організації навчання фізики (увесь спектр фізичних дисциплін – механіка, термодинаміка, оптика, електрика, теоретична фізика тощо) в сучасних університетах є *лекція*. Лекція – джерело адаптованої для студентів наукової інформації про досягнення науки фізики, про основні положення навчальної дисципліни. Лекції з фізики повинні представити фізику як струнку систему знань, пов'язану логічно в єдине ціле. Лекція – найбільш оперативний і економічний спосіб передачі великого обсягу наукової інформації в систематизованому вигляді великій кількості студентів [1; 2]. Вочевидь, лекція з фізики має свої особливості, які відбиваються у таких функціях (рис. 1):

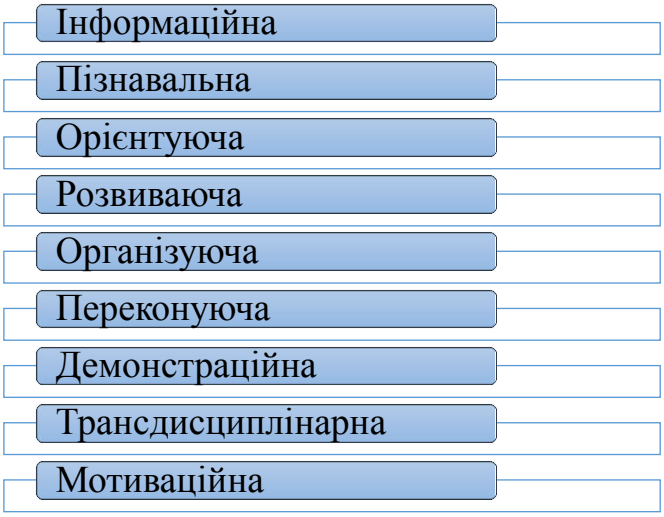

Рисунок 1 – Функції лекції з фізики

Інформаційна функція. Лекція з фізики має висвітлювати актуальну інформацію поряд із фундаментальними законами фізики, її ідеями, основними поняттями, методами. У лекціях з фізики вводяться основні поняття, принципи та закономірності фізики як науки, студенти пізнають методи, методику і техніку досліджень.

Пізнавальна функція виражається в можливості засобами лекції забезпечити студентів основною науковою інформацією, необхідною для їх професійної та дослідницької діяльності в галузях фізики та інших природничих наук.

Орієнтуюча функція. Лекція орієнтує студентів в послідовності, розвитку теорій, ідей, поглядів. До орієнтуючої функції лекції відноситься і список рекомендованої літератури.

Розвиваюча функція лекції реалізується в безпосередньому контакті студента з викладачем, становленні у студентів творчої розумової діяльності, що забезпечує їх професійно-особистісний розвиток.

Організуюча функція передбачає управління самостійною роботою студентів, як в процесі заняття, так і в позааудиторний час.

Переконуюча функція. Студент повинен бути переконаний в правильності інформації, що повідомляється викладачем на лекції. Переконання реалізується через аргументацію, доказ. У цьому випадку окремі факти включаються в систему знань, приходить розуміння.

Демонстраційна функція лекції ґрунтується на усвідомленні того факту, що фізика – наука експериментальна, її закони базуються на фактах, встановлених дослідним шляхом. Цілком природно, що і викладання фізики слід проводити з використанням фізичних експериментів, а також із високим ступенем наочності (інфографіка, мультимедіа, відеоматеріали, демонстрація дослідів у реальному та віртуальному просторі тощо).

Трансдисциплінарна функція лекції спрямовує діяльність лектора на те, що студенти повинні усвідомити роль і завдання фізики, зв'язок з іншими науками і, що важливо, з профілюючими для даного факультету (спеціальності).

Мотиваційна функція лекції з фізики має забезпечувати можливість підвищення мотивації студентів до глибшого вивчення фізики. Вочевидь, лектор у ході лекції може застосувати весь арсенал відомих йому мотиваційних методик, аби стимулювати інтерес своїх студентів до фізики.

Ми переконані, що реалізуючи усі вище перераховані функції лекції з фізики, лектори сучасних університетів зможуть забезпечити якісний освітній процес, який відбиватиме характер окремої дисципліни (механіка, термодинаміка, оптика, електрика, теоретична фізика тощо), побудувати власний індивідуальний стиль викладання, розробити авторську методику проведення лекції з фізики.

Список використаних джерел

1. Мелёшина А. М., Гарунов М. Г., Семакова А. Г. Как изучать физико-математические дисциплины в вузе. Воронеж : Изд-во ВГУ. 208 с.
2. Пастернак Н. В., Лах Х. Г. Концепція структурування курсу фізики для природничих факультетів університету. *Вісник Львівського університету. Серія фізична*. Львів : ЛНУ. Вип. 30, 1998. С. 147–152.

Гуляєва Дар'я Сергіївна
магістр, керівник відділу проектування, архітектури та дизайну, ТОВ «Творчість-освіта-наука», Полтава

ВИКОРИСТАННЯ СТРУКТУРНО-ІСТОРИЧНОГО АНАЛІЗУ В ПРОЄКТУВАННІ

Напрямком проектної діяльності проєктантів, архітекторів, дизайнерів є вивчення, збереження об'єктів культурної спадщини, зокрема архітектурних пам'яток, і у разі, й як правило, відсутності, – створення їх сучасної документації. Метою роботи було на основі вивчення історичних довідок, архівних матеріалів, креслень та виконаних авторами обмірів, розроблених планів, фасадів, розрізів, оздоблень (двері, вікна, ніши) та макету собору, провести структурно-історичний аналіз архітектурної пам'ятки – Собору Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря, створити сучасну документацію та макет.

Собор на честь Воздвиження Чесного і Животворного Хреста Господнього споруджений як головний храм монастиря 1689–1709 рр. Зведення головного храму обителі велося коштом декількох полтавських полковників, у тому числі Генерального судді В. Л. Кочубея та його сина, полтавського полковника В. В. Кочубея, та двох українських гетьманів – І. Самойловича й І. Мазепи. У полтавський період Великої Північної війни, впродовж травня–червня 1709 року монастир був резиденцією Карла XII. На думку дореволюційних істориків-краєзнавців саме на монастирському пагорбі відбулося важке поранення короля у ногу напередодні Полтавського бою на світанку 17 червня 1709 року. Вже після битви 28 червня монастир оглянув і Петро І. Відтоді відвідування полтавської обителі представниками правлячої династії царської Росії були включені до обов'язкової програми перебування вінценосних у Полтаві. За деякими даними освячений у 1759 р. Троїцька церква монастиря споруджена 1750 р. поряд із соборною. Зруйнована під час Другої світової війни, а в 1999 р. відновлена на попередньому місці на кошти Олександра Сабка. У першій половині 19 ст. у межах монастиря було засновано Монастирське кладовище [1].

Симеонівська церква на території монастиря збудована 1887 неподалік Троїцької церкви, з південного боку. Споруджена коштом купця І. С. Котельникова в пам'ять свого єдиного сина Семена, який помер у Полтаві. Площа головного монастирського собору за сучасними мірами становить 366 квадратних метрів. Перший іконостас собору виконував 1731 року відомий майстер XVIII ст. Василь Реклінський. А другий – чотириярусний різьблений, із липи, позолочений, у стилі бароко – виконав виходець із російського міста Осташкова Сисой Зотович Шалматов.

Перспектива Собору, виконана авторами представлена на рис. 2.

Собор Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря розглядався як складно-організована архітектурно-художня система в її історичному розвитку, вивчається історичний і культурний фон будівництва собору Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря. Уточнювалися окремі факти щодо творців храму [2–7], історичні свідчення доповнювалися власним мистецтвознавчим аналізом. На основі обмірів та історичної довідки було розроблено плани, фасади, розрізи, оздоблення (двері, вікна, ніши) та створений макет собору (рис. 2).

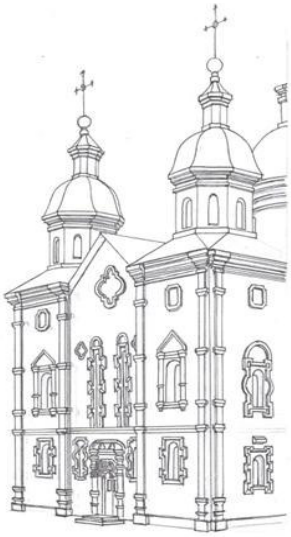

Рисунок 1 – Перспектива Собору

Рисунок 2 – Зображення макету

Вперше Собор Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря розглянуто як складно-організовану архітектурно-художню систему в її історичному розвитку, на основі вивченого історичного і культурного фону будівництва Собору Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря уточнені окремі факти щодо творців храму. Проведені обміри дали змогу розробити плани, фасади, розрізи, оздоблення (двері, вікна, ніши) та створити макет собору, тим самим здійснений структурно-історичний аналіз архітектурної пам'ятки як основа проектування.

Список використаних джерел

1. Полтава. Історичний нарис. Полтава: Полтавський літератор. 280 с.
2. Халимон В. Ф. Хрестовоздвиженський костел: культові споруди Полтави, знищені за радянської влади. *Полтавщина очима краєзнавця*. Полтава: Дивосвіт, 2009. С. 225.
3. Цапенко М. Архтитектура Крестовоздвиженского монастыря в Полтаве. *Архитектура Левобережной Украины 17-18 веков*. Москва : Изд-во л-ры по стр-ву, 1967. С. 172–174.
4. Хрестовоздвиженський собор та дзвіниця: (м. Полтава) // В. Вечерський // Пам’ятки архітектури та містобудування України: Довідник Державного реєстру національного культурного надбання. Київ : Техніка. 2000. – С. 185–190.
5. Патон Б. Є., Вервес Г. Д., Курас І. Ф. Історія української культури у п’яти томах.
6. Історія України. Маловидомі імена, події, факти: збірник статей. Випуск 12. 2001.
7. http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1310738.

Ємець Анатолій Васильович
к. пед. н., доцент кафедри фізичного виховання та здоров’я, фізичної терапії, ерготерапії з спортивною медициною та фізичною реабілітацією, Українська медична стоматологічна академія
Скріннік Євгенія Олександрівна
к. пед. н., доцент кафедри фізичного виховання та здоров’я, фізичної терапії, ерготерапії з спортивною медициною та фізичною реабілітацією, Українська медична стоматологічна академія, emecanatolij1974@gmail.com

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Світовий досвід виходу з медико-соціальних криз свідчить про необхідність наближення медичної допомоги безпосередньо до родини, об’єднання на

рівні родини елементів лікування та профілактики, медичної, психологічної і соціально-педагогічної допомоги. Сімейна медицина сьогодні в цілому світі розглядається як академічна й наукова дисципліна, що має власний зміст освіти, науково-дослідну базу та специфіку клінічної діяльності. Кращі зразки реалізації її завдань знаходимо в досвіді розвинутих країн світу (США, Англії, Нідерландів, Австрії). Першими кроками на шляху утвердження такої медичної спеціальності в Україні стало створення професійних організацій, до яких залучені реально працюючі сімейні лікарі. Ці організації, виконуючи адміністративні й політичні функції, сприяють зміцненню позицій таких фахівців, удосконаленню змісту і якості професійної підготовки, використанню в її процесі міждисциплінарних знань з педагогіки, психології, валеології, соціології, фізичної культури, спортивного виховання тощо. Сьогодні розвиток первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини розглядається в Україні згідно з Концепцією реформування системи охорони здоров'я як стратегічний напрям і першочергове завдання. Враховується, що сімейний лікар, як це є в багатьох розвинутих країнах світу, має виховувати родину в цілому, бути найкращим спеціалістом із хвороб, що виникають у членів родини, оскільки він добре знає своїх пацієнтів, постійно знаходиться в контакті з ними, координує всі види медичної допомоги членам сім'ї і несе відповідальність за здоров'я кожного. Оскільки нині у світі спостерігається тенденція до зближення медичного персоналу та не лише хворої, а й здорової людини, розвитку партнерських відносин між лікарем та сім'єю в цілому, а найбільше таким завданням відповідає система сімейної медицини, в центрі якої знаходиться фахівець нового типу – сімейний лікар, то постають завдання валеологічно зорієнтованої профілактики захворювань у дорослих і дітей, динамічного спостереження за здоров'ям пацієнтів, консультацій із проблем планування сім'ї, етики, психології, гігієни, соціальних, сексуальних аспектів життя, виховання дітей та профорієнтації молоді тощо[1].

Компетентна профілактика захворювань фахівцем сімейної медицини включає: визначення чинників ризику розвитку захворювань як індивідуально кожного члена сім'ї, так і спільно всієї родини; виявлення пограничних станів; контроль за здоров'ям та розвитком новонароджених і малят; допомогу членам родини у періоди підвищеного ризику (періоди статевого дозрівання, підліткового віку, вагітності, вікових криз); надання рекомендацій щодо раціонального харчування, формування здорового способу життя тощо. Практика розвинутих країн світу свідчить, що без застосування дорогого медичного устаткування та медикаментів, за допомогою лише профілактичних заходів, спрямованих на формування здорового способу життя, у скандинавських країнах вдалось у 1,5–2 рази зменшити захворюваність дітей. Здоров'яформувальні чинники – економічний стан сім'ї, зайнятість членів родини, умови життя, громадські, релігійні та правові умови, в рамках яких живуть люди – постійно знаходяться в цих країнах у полі зору фахівців сімейної медицини.

Сімейна лікувальна практика сьогодні розглядається як така, що забезпечує тривалу опіку за здоров'ям громадянина і всіх членів його сім'ї незалежно від характеру хвороби, стану органів і систем організму в усі періоди життя людини відповідно до статі, віку і характеру захворювання. З точки зору *куль-*

турологічного наукового підходу сімейну медицину характеризує система професійних цінностей фахівців, які в ній працюють чи будуть працювати: кроскультурне бачення різнопланових проблем пацієнта; медичне обслуговування й консультування профілактичного характеру в контексті культури сім'ї; індивідуальний підхід до здоров'я хворого та членів його сім'ї. Сімейний лікар розуміє, як сім'я впливає на здоров'я пацієнта і як здоров'я пацієнта відображається на його сім'ї. Співробітництво з сім'єю означає, що з боку медичного працівника існує тактовне, на засадах взаємної поваги ставлення до емоційних переживань і наслідків, які обов'язково виникають при захворюванні одного із членів сім'ї, адже усвідомлення хвороби одного із членів сім'ї неможливо відокремити від адекватної реакції членів його родини. Сімейний лікар має вольовими зусиллями приводити складну систему родинних емоцій у стан рівноваги, що вимагає від нього психолого-педагогічної підтримки [1].

Одним із позитивних факторів неперервного спілкування є забезпечення постійного співробітництва сімейного лікаря з пацієнтом. Неперервність спостереження суттєво покращує показники виявлення психологічних проблем пацієнта, певною мірою знижує потребу в невиправданих додаткових медичних послугах та сприяє зменшенню їхньої вартості. Компетентний сімейний лікар постійно стежить за станом здоров'я членів сім'ї, веде паспорт здоров'я кожного з її членів, де зазначаються фактори ризику, спадковість, умови життя та праці, вчить наданню першої медичної допомоги і догляду за хворими членами родини. Одночасно він має бути консультантом із технологій здоров'язбереження людини, з метою профілактики захворювань надавати індивідові допомогу в оптимальному доборі таких технологій та зафіксувати це в його паспорті здоров'я. Якщо базуватися на розумінні багатомірності форм нездоров'я, сімейна медицина – це клінічна спеціальність, яка розглядає людину як єдине ціле. Надання первинної медичної допомоги сімейним лікарем будь-якому хворому, незалежно від його віку та статі, передбачає *компетентнісний* підхід до пацієнта, що нерідко дає підставу для висновків, які значно відрізняються від висновків, отриманих у процесі вузькоспеціалізованого медичного огляду. У свою чергу це зумовлює використання компетентнісного підходу в підготовці фахівця.

Проводячи опіку декількох поколінь однієї сім'ї, сімейний лікар стає свідком також і внутрішніх проблем родини, тісно взаємодіє з нею. Ставлення сім'ї до питань здоров'я її членів, впливи екологічних факторів, спорту, особливостей харчування, значущості для здоров'я шкідливих звичок тощо – це питання постійного контролю фахівця, що має передбачати як очікувані, так і несподівані переходи кожного із членів сім'ї в зону ризику. У фахівця сімейної медицини є унікальна можливість застосовувати превентивні міри на ранньому етапі патологічних змін. У цьому аспекті в процесі підготовки лікаря сімейної медицини мають бути використаними напрацювання *системного* наукового підходу, коли набір обраних ним методів цілеспрямованого впливу на здоров'язбереження конкретної сім'ї розглядається як система в чіткій взаємодії і неподільності її компонентів [2].

Профілактична спрямованість як принципове положення сімейної медицини включає прогнозування ризиків розвитку окремих захворювань, доклінічну діагностику, своєчасність інформування пацієнта, а також планування профілактичних заходів. Тільки в сімейного лікаря є вмотивована потреба щоденної поглибленої профілактики в процесі копіткої роботи зі своїми пацієнтами і членами їхніх сімей. Пояснюється це як тим, що сімейний лікар краще від інших вузькоспеціалізованих колег знає своїх пацієнтів і шкідливі для здоров'я обставини їхнього життя, так і тим, що фахівець безпосередньо зацікавлений у зниженні захворюваності прикріпленого населення. Сімейний лікар частіше за інших спеціалістів має використовувати раціональну тактику здоров'язбереження та рекомендувати необхідність комплексного застосування спеціалізованих технологій здорового способу життя. Інтеграція нових знань і вмінь у постійний процес надання медичної допомоги людині від народження до завершення її життєвого шляху підвищує якість сімейної медичної практики, при цьому пацієнти мають значну вигоду від системного підходу до їхнього здоров'я і ширші можливості щодо отримання своєчасної та адекватної запитам допомоги на місцевому рівні.

Отже, на сучасному етапі розвитку українського суспільства зростає значення підготовки контингенту фахівців сімейної медицини та формування відповідної професійної культури. При належному усвідомленні сімейним лікарем своєї вагомої ролі в задоволенні потреб конкретної людини та членів її сім'ї, підтриманих заходами щодо економічного стимулювання інституції сімейної медицини в державі, перебудова системи професійної підготовки фахівців дасть очікувані позитивні результати. Система охорони здоров'я матиме вигоду від перетворення медичного обслуговування в економічно більш раціональне, а держава виграє від зміцнення й підвищення потенціалу суспільного здоров'я. Сімейна медицина може стати запорукою підвищення не тільки якості надання медичної допомоги населенню, але й покращення авторитету та соціального статусу лікаря, який прийме рішення присвятити свою професійну діяльність саме цьому завданню зміцнення й охорони здоров'я українського суспільства [3]. Професійна підготовка такого лікаря має бути побудованою на засадах особистісно-соціального, культурологічного, компетентнісного, консалтингового, діяльнісного, системного підходів з урахуванням вимоги технологізації діяльності фахівця.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 2. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. Бєлікова Н. О. Концептуальні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 1. С. 17–21.
3. Бібік Н. Компетентністний підхід : рефлексивний аналіз застосування. *Основна школа*. 2005. № 4. С. 34–38.

Жамардій Валерій Олександрович
доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії з спортивною медициною та фізичною реабілітацією, Українська медична стоматологічна академія, Shamardi@ukr.net

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ЗАСТОСУВАННЯ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ТА ЇЇ СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ

На сучасному етапі реформаційних перетворень в Україні, розвиток фізичного виховання взагалі та застосування фітнес-технологій зокрема, є одним із завдань соціальної програми нашої держави у зв'язку з визначенням провідної ролі фізичної культури і спорту як важливого фактора здорового способу життя, профілактики захворювань, формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві.

Результативність розробленої методичної системи застосування фітнес-технологій було оцінено за такими критеріями: *ціннісно-мотиваційний* – за обсягом фізичної активності; за динамікою мотивації до занять фізичними вправами та спортом, зокрема до фітнес-технологій; за рівнем зацікавленості та ставлення студентів до методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання; за динамікою формування інтересів і мотиваційно-ціннісного ставлення до самостійних занять фізичними вправами й участі у спортивно-масових заходах; *когнітивний* – за загальним рівнем теоретичної підготовки згідно з навчальною програмою з фізичного виховання та наявністю спеціальних знань, умінь і навичок застосування фітнес-технологій під час проведення самостійних занять; за ставленням студентів до освітнього процесу з фізичного виховання за період педагогічного експерименту; за наявністю сформованих компетентностей застосування фітнес-технологій під час впровадження експериментальної методичної системи; *реалізаційний* – за динамікою фізичної підготовленості; за рівнем загальної фізичної підготовленості та розвитком окремих фізичних якостей; за динамікою фізичного розвитку; за динамікою функціонального стану організму; за динамікою індексів та проб фізичного розвитку студентів; за динамікою показників психоемоційного стану; за динамікою фізичного здоров'я; за динамікою успішності студентів із фізичної підготовки; *оцінювально-коректувальний* – за динамікою розвитку фізичних якостей (швидкість, сила, витривалість, гнучкість, спритність); за порівняльним аналізом «профілів» фізичної підготовленості; за оцінкою загальної фізичної підготовленості; за загальною оцінкою успішності з фізичного виховання. Ці критерії лягли в основу оцінювання показників ефективності методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання студентів експериментальних груп.

Упровадження методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання підтвердило, що фізичне виховання у закладах вищої освіти суттєво активізує освітній процес, підтримує високу працездатність студентів протягом навчального дня, сприяє активізації розумових процесів тощо. Оволодіння певною системою знань, умінь і навичок застосування фітнес-технологій дозволяє залучити більше студентів до здорового способу життя, занять спортом для всіх, краще підготуватися до майбутньої професійної діяльності, розширити науково-пізнавальний потенціал, забезпечити тривале збереження здоров'я та працездатності.

Аналіз результатів експериментальної роботи показав, що методична система застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання студентів у закладах вищої освіти сприяє вихованню позитивного ставлення до засобів фізичної культури та спорту, покращує рухову та фізичну активність студентів. За даними Г. П. Грибана, рухова активність складається із рухів, які є однією із необхідних умов життя. Вона підвищує працездатність, покращує здоров'я, забезпечує різносторонній гармонійний розвиток, функціонування серцево-судинної, дихальної, гормональної та інших систем організму, активізує нервово-м'язовий апарат і механізми передачі рефлексів із м'язів на внутрішні органи [2, с. 11]. Фізична активність (фізкультурна активність) завжди виступає як одна із найбільш ефективних передумов здорового способу життя та формування фізичних якостей. Тому фізична активність людини в кінцевому підсумку спрямована тільки на зміну стану її організму, на набуття нового рівня фізичних якостей і здібностей. Її не можна досягти жодним іншим шляхом, окрім тренування [1].

Експериментальні дослідження підтвердили, що традиційна система фізичного виховання не спроможна суттєво покращити фізичну активність студентів, вона не забезпечує суттєвих змін у структурі бюджету часу студентів. Порівняння затрат часу студентів контрольних та експериментальних груп на навчальні та самостійні заняття фітнес-технологіями, спортом для всіх, участь у спортивно-масових і фізкультурно-оздоровчих заходах, ранкову гігієнічну гімнастику й інші види фізичної активності вказує на величезний розрив між групами (табл. 1). експериментальних, які більш успішні у фізкультурно-оздоровчій діяльності.

Таблиця 1 – Фізична активність студентів протягом тижня після впровадження методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання (год, хв)

Види фізичної активності	Групи	Стать	Вихідні дані	Кінець 2014/15 н. р.		Кінець 2015/16 н. р.		Приріст
			час	час	%	час	%	час
Навчальні заняття за розкладом	експ.	чол.	3:00	2:46	92,2	2:42	90,0	–0:18
		жін.	3:00	2:52	95,6	2:47	92,8	–0:13
	конт.	чол.	3:00	2:22	78,9	1:57	65,0	–1:03
		жін.	3:00	2:18	76,7	2:23	79,4	–0:37

Продовж. табл. 1

Види фізичної активності	Групи	Стать	Вихідні дані	Кінець 2014/15 н. р.		Кінець 2015/16 н. р.		Приріст
			час	час	%	час	%	час
Заняття фітнес-технологіями в секції	експ.	чол.	1:30	1:24	93,3	1:27	96,7	–0:03
		жін.	1:30	1:26	95,6	1:26	95,6	–0:04
	конт.	чол.	–	–	–	–	–	–
		жін.	–	–	–	–	–	–
Додаткове заняття з фізичного виховання	експ.	чол.	–	–	–	–	–	–
		жін.	–	–	–	–	–	–
	конт.	чол.	1:30	1:03	70,0	0:51	56,7	–0:39
		жін.	1:30	1:02	68,9	0:47	52,2	–0:43
Самостійні заняття у вільний час	експ.	чол.	1:34	3:43	237,2	4:25	281,9	2:51
		жін.	1:08	3:36	317,7	3:58	350,0	2:50
	конт.	чол.	1:02	1:37	156,5	1:07	108,1	0:05
		жін.	0:54	1:03	116,7	1:01	113,0	0:13
Ранкова гігієнічна гімнастика	експ.	чол.	0:31	1:34	303,2	1:42	329,0	1:11
		жін.	0:29	1:25	293,1	1:19	272,4	0:50
	конт.	чол.	0:26	0:39	150,0	0:35	134,6	0:09
		жін.	0:24	0:33	137,5	0:39	162,5	0:15
Участь у фізкультурно-оздоровчих заходах	експ.	чол.	0:11	1:15	618,8	1:17	700,0	1:06
		жін.	0:09	0:33	366,7	0:51	566,7	0:42
	конт.	чол.	0:13	0:27	207,7	0:41	315,4	0:28
		жін.	0:07	0:11	157,1	0:13	185,7	0:06
Усього	**експ.**	**чол.**	**6:46**	**10:42**	**158,1**	**11:33**	**170,7**	**4:47**
		жін.	**6:16**	**9:52**	**157,5**	**10:21**	**162,5**	**4:05**
	конт.	**чол.**	**6:11**	**6:08**	**99,2**	**5:11**	**83,8**	**-1:00**
		жін.	**5:55**	**5:07**	**86,5**	**5:03**	**85,4**	**-0:52**

Примітка. Заняття за розкладом (навчальні, фітнес-технології в секції, додаткові) прийнято за 100 %, як вихідний рівень.

Студенти експериментальних груп менше пропускають навчальні заняття з фізичного виховання, краще відвідують заняття у секціях і групах із фітнес-технологій, активніше залучаються до виконання ранкової гігієнічної гімнастики, активніше беруть участь у спортивно-масових і фізкультурно-оздоровчих заходах, які проводяться у закладі вищої освіти, місті тощо. Порівняльний аналіз затраченого часу на фізичну активність показав суттєві відмітності між показниками експериментальних і контрольних груп, зокрема чоловіки та жінки експериментальної групи покращили свої показники, в порівнянні з вихідними даними, відповідно на 4 год 47 хв та 4 год 5 хв, натомість студенти контрольних груп знизили свої показники нижче від вихідного рівня (чоловіки на 1 год, а жінки на 52 хв). Зниження рівня фізичної активності в контрольних групах здебільшого відбулося через пропуски навчальних і додаткових занять. Суттєві розбіжності у затратах часу на фізичну активність апріорі спонукають студентів контрольних груп до відставання від експериментальних, які більш успішні у фізкультурно-оздоровчій діяльності.

Аналіз даних, отриманих за період формувального педагогічного експерименту, розкрив загальні закономірності функціонування методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання, провідною ознакою яких є те, що студенти експериментальних груп, які навчалися за інноваційною методичною системою організації освітнього процесу, краще адаптувалися до освітньої діяльності, ніж студенти контрольних груп, що отримували знання, вміння та навички за традиційними технологіями навчання. Ефективність освітньої діяльності підтверджується покращенням загальної успішності з дисципліни «Фізичне виховання». Експериментальна перевірка ефективності методичної системи застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання достовірно покращила всі досліджувані параметри, що дає підстави рекомендувати її до впровадження в освітній процес з фізичного виховання студентів закладів вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Бальсевич В. К., Запорожанов В. А. Физическая активность человека. Киев, 1987. 224 с.
2. Грибан Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів: монографія. Житомир, 2009. 594 с.
3. Kononets N., Grynova M., Zhamardiy V., Mamon O. and Liulka H. Problems of Implementation of The System of Resource-Based Learning of Future Teachers of Physical Culture. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. 9 (12). P. 50–60.

Кривошапка Едуард Анатолійович

викладач вищої категорії, методист, ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавської державної аграрної академії», eak65mila@gmail.com

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Слово комунікація прийшло до нас з англійської мови, що означає «перебувати у зв’язку, брати участь, об’єднуватися». Українськими відповідниками є: сполучатися, спілкуватися, спілка, спільнота, спілкування.

Процес обміну інформацією є комунікація. Як бачимо, ідея єдності, об’єднання, зв’язку зі спільнотою є визначальною для поняття комунікації, або спілкування. Професійне спілкування звичайно має, як колективний так і індивідуальний характер і виявляється у способах спілкування, що їх вибирає суб’єкт у певних комунікативних ситуаціях, наприклад при викладанні спеціальних дисциплін. Розглянемо які існують функції спілкування.

Функції спілкування (від лат. function – виконання, здійснення) – це зовнішній прояв властивостей спілкування, ті завдання, які воно виконує у процесі діяльності індивіда в соціумі. Функції спілкування поділяються на:

– контактні (створення атмосфери готовності передавати і сприймати інформацію та підтримувати зв’язок до завершення спілкування;

– інформаційні (обмін інформацією, запитаннями і відповідями);

– спонукальні (заохочення студентів до певних дій);

– координаційні (узгодження дій комунікантів);

– пізнавальні (адекватне сприйняття і розуміння змісту повідомлень);

– емотивні (обмін емоціями);

– налагодження стосунків (розуміння свого місця в системі статусних, ділових, міжособистісних стосунків);

– регулятивні (залежно від мети, яку ставить перед собою викладач, він і організовує своє спілкування, дотримується певних форм й методів).

Освіта, що є частиною і віддзеркаленням культури народу, не може відбуватися без опори на культуру особи педагога. Такого рівня викладач досягає в результаті професійної підготовки і самоосвіти з врахуванням специфіки педагогічної діяльності, професійної комунікації. А специфіка ця полягає в тому, що результат її завжди досягається завдяки спільній діяльності педагога і студента.

Найважливішим чинником цієї діяльності є мовне спілкування, керувати яким повинен викладач.

Останніми роками в сучасній освіті широко і серйозно заговорили не лише про культуру педагогічного спілкування, а й педагогічну риторику, яка передбачає:

– загальну культуру мови;

– володіння термінологією галузі знань, що викладається;

– вміння організувати професійний діалог і управляти ним.

Неможливо переоцінити важливість комунікації (спілкування) в підготовці і організації навчального процесу. Якщо люди не зможуть обмінюватись інформацією, то зрозуміло, що вони і не зможуть працювати разом, формувати цілі й досягати їх.

Уміння будувати монологічне наукове викладання матеріалу, безумовно, пов’язано з опануванням мовної системи побудови наукового тексту. Основним шляхом формування цих умінь слід назвати спостереження і аналіз зразків наукової мови, які можуть служити основою побудови і вдосконалення висловів в науковому стилі що мають аналоги в мові інших народів.

Розглядаючи питання професійної педагогічної майстерності,

– обговорюють, як правило, не індивідуальну культуру особи, а професійну

– комунікативну культуру. Але професійна культура мовного спілкування

– педагога неповноцінна без особливого професійного комунікативного уміння опонентів – це уміння слухати, яке повинно виховуватись у дитячому садочку, школі та у родині.

У сучасному суспільстві хвороба багатьох – це невміння, навіть нездатність, слухати іншого, що призводить до відокремлення від студентів і навпаки, студентів від викладача. А відокремлення – це вже відсутність бажаного результату.

Окрім цього, потрібно враховувати, що людина пам’ятає і сприймає іншу людину частіше по тому, як та на нього впливає. Педагог здатний вислухати студента і не залишитися байдужим до його проблем.

Крім того, викладач повинен уміти виходити з нестандартних ситуацій спілкування, знати, які слова чекають від нього, щоб вступити у творчу взаємодію на основі зацікавленості матеріалом, який вин надає. Проте підібрати ці слова викладачеві на сьогодні буває дедалі складніше, оскільки нові покоління спілкуються мовою, породженою складним часом, соціальними струсами та моральними перетвореннями. Ця мова відрізняється від мови недавнього часу в усіх відношеннях, і сучасний педагог не може не враховувати цього в процесі навчання і спілкування. Пояснюючи навчальний матеріал, він повинен пам'ятати, що багато слів зараз мають нові, часто жаргонні значення, які ближчі і зрозуміліші молоді і викликають інші асоціації і відчуття. Дедалі частіше викладача ставлять у безвихідне становище, викликають питання про значення слів, здавалося б, простих і зрозумілих ще зовсім недавно. Тому мова педагога, розумна і правильна, далеко не завжди засвоюється і осідає в розумах і серцях учнів, не завжди до них доходить.

Виникає тривожне явище: мовний бар'єр. Але бар'єри завжди роз'єднують. Що ж робити викладачеві у цих умовах?

По-перше, розуміти, що цей бар'єр складається з декількох мовних шарів: іншомовної, жаргонної лексики; по-друге, виробити тактику у щодо цих слів і висловів та пояснювати їх реальний смисл.

Образливі зауваження при цьому повинні бути виключені, проте слід дати зрозуміти студентам, що вживання цих слів або є недоречним, або принижує самого мовця та руйнує стосунки.

Пам'ять про викладача залишаться не по тому, що він говорив, читав, розповідав, а як він це робив. Тому можливість зберегтися в пам'яті студентів є у того педагога, який не лише має що сказати, а й знає, як це донести до його розуму.

Здатність розуміти ситуацію, оцінювати її, орієнтуватися в ній, управляти нею – це найважливіший компонент професійної комунікації викладача. Реалізуються ці здібності через тон мови, використання оцінних думок, здатність спілкуватися з студентами, відповідати їм, через характер міміки, жестів, рухів, що супроводжують розповідь. Все це і створює індивідуальний стиль педагога.

І на останнє: справжній викладач – це завжди комунікативний лідер, який здатний прикувати увагу монологом, організувати діалог і вести його відповідно до норм педагогічного етикету.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. Київ : АКАДЕМІЯ, 2006. 256 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка. Київ : Академія, 2002. 576 с.
3. Волкова Н. П. Сутність, види, функції педагогічної комунікації *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр.* Київ, 2002. Вип. 23. С. 30–33.
4. Мусатов С. О. Педагогічна комунікація: психологічні витоки та особливості. *Особисті освітні потреби в системі післядипломної педагогічної освіти : наук.-мет. зб*. Житомир–Київ : ЖОППО, 2005.196 с.
5. Черних О. В. Освіта як комунікативний процес. Київ : ТОВ «Поліграфконсалтінг», 2004. 40 с.

Кришталь Наталія Анатоліївна
старший викладач кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка, natasha_kryshtal@i.ua
Кришталь Аліна Михайлівна
асистент кафедри ділової іноземної мови, Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», alinakryshtal0211@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ

Характерною тенденцією сучасної освіти є поновлення знань та спрямованість скоріше на їх цілісність, на творчий характер опанування знаннями, ніж на їх конкретний зміст, оскільки швидкі темпи розвитку сучасного світу призводять до того, що спеціалізовані знання втрачають свою функціональну цінність через 5–10 років. Іноземна мова як предмет викладання виявляє потужні ресурси для розвитку фахової компетентності спеціалістів, оскільки фахова компетентність є невід'ємним компонентом життєвої компетентності особистості [1]. Важливим у цьому є те, що іноземна мова, зокрема англійська, на відміну від інших іноземних мов, може вважатися найбільш поширеною у світі.

Тому процес її вивчення у ВНЗ виявляється глибоко та стійко мотивованим, що постає одним із важливих розвивальних чинників у процесі становлення сучасного фахівця. Тому дослідження можливостей іноземної мови для розвитку фахової компетентності можна вважати актуальним.

На сьогоднішній день існує чималий позитивний досвід педагогів-новаторів, які запропонували свої авторські технології навчання та виховання: Ш. А. Амонашвілі (гуманна педагогіка), І. П. Волков (уроки творчості), І. П. Іванов (педагогіка співробітництва), Є. М. Ільїн (уроки відкритої етики), С. М. Лисенкова (виховання успіхом), В. Ф. Шаталов (пізнання істини врадості) та ін.

Дослідженню новаторства в педагогіці також присвячені праці І. А. Зязюна, В. О. Кан-Калика, О. Я. Савченко, С. О. Сисоєвої, І. В. Соколової, О. В. Сухомлинської [2]. Учені (О. Н. Боровикова, Н. С. Дєтникова, Є. Н. Ришар) також аналізують основні тенденції сучасної західної педагогіки, які значною мірою відрізняються історичними передумовами, змістом, формами, методами навчально-виховного процесу, пріоритетами в його здійсненні тощо. Заслуговує уваги досвід таких зарубіжних педагогів-новаторів, як Д. Ниль, Д. Беттельгейм, Б. Шор, М. Карне, С. Ліннемайер, Ц. Дентон-Айд, Д. Елкайнд та інші [2].

У процесі дослідження досвіду педагогів-новаторів великої уваги, на нашу думку, заслуговує школа Рудольфа Штайнера, німецького філософа, яка перетворилася сьогодні в широкий педагогічний рух і має назву вальдорфська педагогіка.

До недавнього часу вважалося, що поле діяльності вальдорфської педагогіки обмежується дошкільним та шкільним навчанням та вихованням. Нещо-

давно в Києві відкрилася Академія Евритмічного Мистецтва, яка готує студентів до педагогічної та творчої діяльності й діє як філія однойменної Академії в м. Базель, Швейцарія. Суттєво, що досвід роботи зазначеного новаторського навчально-виховного закладу, а також роботи Р. Штайнера постають потужним джерелом збагачення та вдосконалення методів і підходів до професійної підготовки фахівців. У такому аспекті питання про застосування методів вальдорфської педагогіки в освітньому процесі не вивчалося.

Знання іноземної мови входить у сферу професійної компетентності сучасного фахівця. Слід виділити позитивний досвід та новаторські ідеї Рудольфа Штайнера щодо вивчення мови. Цікаво, що сам педагог зі своєю дружиною Марією Штайнер фон Сіверс неодноразово проводили лекційні курси, семінари та практичні заняття, присвячені вивченню та засвоєнню мови, особлива увага приділялась говорінню. Наприклад, в одному тільки курсі «Оформлення мовлення і драматичне мистецтво», який проводився восени 1924 року, взяли участь близько 800 чоловік, серед яких було немало викладачів. При цьому вказівки та вправи по вдосконаленню мовлення було розроблено не лише для лінгвістів та спеціалістів-мовників, а для широкого кола слухачів (лікарів, митців, акторів, молоді незалежно від спеціальності) [3]. Це говорить про те, що напрацювання Штайнера, перевірені практичним досвідом навчання дорослих людей різного віку та роду занять, мають дещо універсальний характер, тому слід взяти їх до уваги для використання при мовній підготовці студентів.

Рудольф Штайнер особливо цінував мовний курс, вважав це мистецтвом, яке має глибоке філософське підґрунтя, духовну основу. Тому мову потрібно перш за все відчути, відчути й усвідомити кожний звук. І тоді опанування звуками, тонами, інтонаціями, наголосами, ритмо-мелодикою мови призведе до глибшого розуміння законів побудови світу, Всесвіту й розвитку людини.

У своїх теоретичних працях учений використовує поняття «імпульс до говоріння», який модифікується в організмі людини. Тварина не здатна до мовлення. Повсякденне мовлення людей знаходиться в несвідомому. Правильне говоріння, на його думку, повинно підняти несвідоме в сферу свідомого [3]. «У стародавні часи, – зазначає Марія Штайнер, – говоріння сприймалося як мистецтво. Прамова була прапоезією, яка знаходила вираження в ритмі, такті, алітерації, сполученні складів. Думка і почуття жили в ній як єдність. Сьогодні думка стала абстрактною, почуття втягнуте у внутрішнє, між ними лежить мова, яка стала прозовою. Шляхи до єдності знову повинні бути знайдені» [3]. Для цього потрібно створювати й використовувати спеціальні вправи, а також прагнути усвідомленого мовлення. Варте уваги те, що сама Марія Штайнер вільно володіла німецькою, російською, французькою, англійською та італійською мовами; вона також підготувала до видання підручник для слухачів курсів по художньому оформленню мовлення й викладала рецітацію та декламацію.

Отже, важко переоцінити надбання Штайнерів щодо досконалого оволодіння мовою. У вальдорфських школах викладання іноземних мов з першого

класу і далі ведеться виключно у педагогічних та антропологічних інтересах, тому всі діти, а не тільки лінгвістично обдаровані групи учнів, беруть участь у заняттях. Дитинство – це ідеальний період для набуття цілком чистої вимови. Медичні дослідження, експерименти і об'єктивні спостереження довели, що діти вивчають іноземні мови швидше і з більшою точністю, ніж підлітки або дорослі, завдяки пластичності своїх органів мовлення, відсутності гальмівних процесів, типових для людей старшого віку, що вивчають іноземні мови, і очевидною фізіологічною і психологічною потребою у спілкуванні з іншими дітьми. Діти не здійснюють ніяких намагань аналізувати мову і не проводять порівнянь з рідною мовою [3]. У кожному класі проводиться два-три уроки на тиждень двох іноземних мов. На ранньому віковому етапі не навчають письму і не засвоюють граматику (це відбувається пізніше у четвертому класі). Учитель якомога менше займається виправленням вимови, не зосереджує увагу на зроблених помилках. Такі елементи, як звук, образність, ритм і мелодія, – це засоби, які безпосередньо і емоційно переносять дитину у світ нової мови. На уроках іноземної мови у початковій школі поетична мова і музикальний елемент мають пріоритет над прозою – навіть там, де мова йде про матеріальні предмети і дії. За перші три роки вивчення іноземних мов учні засвоюють більшу частину звуків іншої мови і почувають впевненість до іншомовних інтонацій. Учні також розуміють усні розповіді, які відповідають їх віку, а також грають ролі у невеликих п'єсах. Вони володіють певним словниковим запасом, який містить наступні тематичні галузі: частини тіла, предмети в класі, довкілля дитини, прийменники, кольори, числа, часи доби, рослини і тварини, погода, дні тижня, місяці, пори року і свята. Граматичні структури утворюють основу всієї мови, деякі з них будуть активно відпрацьовуватися протягом перших трьох років, але діти використовуватимуть їх не підозрюючи про існування граматики. Таким чином, діти у перших трьох класах практично засвоюють наступні важливі явища англійської граматики: теперішній неозначений і тривалий час, минулий час, однину і множину іменників, особові і вказівні займенники.

Той рівень, до якого піднімається дитина через власну діяльність – коли вона грає, танцює співає, слухає, наслідує, говорить, щоб увійти у світ нової мови, дуже важливий для інтелектуального проникнення у феномени мови у середніх і старших класах.

Підсумовуючи вищезгадане, зазначимо, що таке глибинне розуміння мови й самого процесу мовлення постає конструктивним підходом у контексті сучасної лінгвістичної парадигми. Щодо використання вальдорфських методів навчання у ВНЗ навчання враховують наступні принципи діяльності вальдорфської педагогіки:

1. Принцип свободи, який полягає в необхідності вести особу, що навчається, до вільного та плідного пізнання і самопізнання, до повноцінного розвитку всіх сил особистості [4]. Суттєво, що в дорослому віці ці процеси залишаються не менш актуальними, ніж у дитячому та підлітковому, а уваги їм достат-

ньою мірою не приділяється, що у свою чергу призводить до переобтяження абстрактним інтелектуалізмом. Як наслідок, виникає перевтома і знижується результат навчання. Слід додати, що принцип свободи потрібно використовувати раціонально, без зайвих крайнощів. Відсутність єдиних методик навчання, точних стабільних навчальних планів, наявність лише рекомендацій, згідно з теорією вальдорфської педагогіки, під час зазначеного навчального процесу може тільки зашкодити.

Доцільним є не обмежувати викладача лише єдиним варіантом методик навчання, але, за наявності вже розроблених та відпрацьованих, дати можливість створювати або застосовувати нові методики та підходи до навчального процесу. Гостро постає необхідність особливу увагу приділяти врахуванню вікових особливостей осіб, що навчаються.

2. Принцип цілісності формування особистості: розвиває здатність вільно й оригінально мислити, відчувати, творити. Цьому сприяють творчі завдання та технології творчого мислення. Дослідники засвідчують, що здатність творчо мислити має принципово важливе значення не лише під час навчальних аудиторних занять, але й у різних умовах діяльності.

3. Принцип циклічності навчальної діяльності, який полягає в урахуванні особливостей вікових циклів розвитку добових біоритмів, у застосуванні методу епох у навчальному процесі тощо. Що стосується методу епох, творчо підійти до його застосування й змоделювати як, наприклад, чітке усвідомлене розмежування на навчальні модулі, яке вже активно запроваджується у ВНЗ України. При цьому варто повідомляти назву, основні ключові категорії, цілі та завдання кожного модуля заздалегідь, щоб особи, що навчаються, мали уявлення про загальний об’єм і конкретне місце поточного модуля серед всього навчального курсу.

За вальдорфською педагогікою велика увага під час навчальної діяльності приділяється врахуванню щоденних біологічних ритмів організму [4]. Загальновідомо, що незалежно від віку організм людини зазнає впливів щоденних біоритмів. Насамперед це пов’язано з піками та спадами інтелектуальної активності. У випадку навчання студентів іноземних мов маємо справу з інтенсивним інтелектуально-інформаційним навантаженням, коли протягом цілого робочого дня (8–9 годин) людина займається вивченням різних предметів. На відміну від вальдорфських навчальних закладів у зазначеному процесі немає можливості змінювати упродовж дня компоненти навчання, тобто включати заняття художньо-естетичного циклу тощо. Але варто замислитися над ідеєю гармонічного поєднання трьох сфер внутрішньої діяльності людини – мислення, почуття й волі. Наприклад, цілком реально включити до занять ритмічні мовні вправи (фонетичні тренування, джазові ритми, ритмізовані діалоги та ін.), у яких присутнє хорове повторювання декілька разів як із метою поліпшення вимови, дотримання чіткості артикуляції звуків, засвоєння ритмо-мелодики іноземної мови, так і з метою пробудження і стимулювання творчої уяви й вираження під час говоріння. У цей час активізуються всі органи почуттів [7].

Особливо важливими є спільні вольові зусилля, що докладаються студентами. Їх наслідком є активна трудова готовність, зумовлена активізацією інтелектуальної й емоційно-вольової сфер. Разом із тим, велике значення має позитивний емоційний стан, який виникає під час виконання таких вправ і є перевагою групового навчання на відміну від індивідуального. У цілому вальдорфці вважають, що все, що пов'язане з ритмом, позитивно впливає на здоров'я людини [4].

Відомо також, що фізичне самопочуття є найважливішим чинником успішності засвоєння навчального матеріалу.

Заслуговують на увагу деякі новаторські методи навчання вальдорфської педагогіки, які доцільно використовувати в навчальній діяльності.

Образний виклад матеріалу*:* в процес пізнання включається вся людина, її уявлення, фантазія, почуття.

Практичний досвід показує, що для дорослої людини таке включення дуже важливе, й у процесі навчання воно спрацьовує безпомилково, підвищуючи ефективність більше, ніж акцентуація лише на інтелектуальному рівні засвоєння матеріалу.

Процес результативної дії: викладач подає матеріал не рецептивним, а продуктивним методом, тобто не дає готових визначень і рецептів, а разом із групою здійснює всі дії, необхідні для відповідних умовиводів. І при цьому в процесі спільної дії у кожного може народитися свій зразок, своя модель, свій алгоритм розуміння відповідного навчального матеріалу. Слід додати, що під час використання такого методу особа, що навчається, знаходиться в процесі активного продуктивного мислення й переживає «відчуття відкриття», що є потужним стимулом до заохочення й умотивованості навчальної діяльності.

Гетеаністичний метод пізнання**,** який означає буквально – пізнавати світ, пізнаючи себе; пізнавати себе, пізнаючи світ [4]. У контексті роботи зі студентами зазначений метод набуває філософського забарвлення й залишається актуальним, оскільки процес неперервної освіти триває, в тому числі під час професійної підготовки. Новітні методичні, педагогічні, соціологічні, психологічні, філософські, лінгвістичні, культурологічні та багато інших досліджень можуть бути джерелом для пізнання під час інтенсивного мовного курсу. Ми вважаємо, що використання інформаційних блоків перелічених наук сприятиме розширенню світогляду та пізнанню себе і, крім того, впливатиме як мотивуючий чинник.

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що принципи й методи вальдорфської педагогіки можуть бути використані для формування компетентнісного підходу до професійної підготовки студентів й підвищити її якість.

Список використаних джерел

1. Історія педагогіки / за ред. проф. М. В. Левківського, докт. пед. наук О. А. Дубасенюк. Житомир : Житомирський державний педагогічний університет, 1999. 336 с.

2. Самойлюкевич І. В., Карпенко Є. М. Технології критичного мислення як засіб оптимізації розвитку діалогічної мовленнєвої компетенції майбутніх учителів іноземної мови. *Вісник Житомирського державного університету*. 2005. Вип. 22. С. 23–26.
3. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2005. 319 с.
4. Цимбал С. В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови : автореф. дис. … канд. псих. наук: спец. 19.00.07. Київ, 2006. 24 с.
5. Штайнер Р, Штайнер М. Методика и сущность художественного оформления речи. Дорнах : GA 280, 1975. 177 с.
6. Штайнер Р. Методика и дидактика. Москва : Парсифаль (Издательство Московского Центра вальдорфской педагогики), 1996. 176 с.

Лебединець Тетяна Михайлівна
к. пед. н., директор, викладач вищої категорії, викладач-методист, Медичний фаховий коледж Харківського національного медичного університету, dvnzkhmu@ukr.net
Гуляєва Ірина Володимирівна
заступник директора з виховної роботи, викладач вищої категорії, викладач-методист, Медичний фаховий коледж Харківського національного медичного університету, dvnzkhmu@ukr.net
Мироненко Лариса Василівна
викладач вищої категорії, викладач-методист, Медичний фаховий коледж Харківського національного медичного університету, dvnzkhmu@ukr.net

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА ЛЕКЦІЯХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Одним із вирішальних стратегічних завдань на етапі модернізації вищої освіти України є підвищення доступності конкурентоспроможної якісної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки; забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя, забезпечення якісної підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв’язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик і впровадження інноваційних технологій навчання у закладах освіти.

Питанню інноваційних технологій присвячено праці зарубіжних учених, педагогів таких, як: М. Вульман, С. Ведемейер, Г. Веллінгтон, М. Кларк, П. Мітчел, Ф. Персиваль, Р. Томас, С. Сполдінг.

Всесвітнього висвітлення питання інноваційних технологій набули праці українських науковців і педагогів: В. Гузєєва, О. Пометун, Л. Пироженко, А. Фасолі, Н. Ковальчук, К. Баханової, К. Суворова, М. Кларіна.

У дослідженнях І. Богданової, В. Боднара, О. Гохберг, О. Євдокимова, І. Козловської, С. Сидоренка, В. Артикуци, Л. Волкової, Т. Дуткевич, Г. П’ятакової також розглядались інноваційні технології в організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Обґрунтування доцільності упровадження технологій інтерактивного навчання для посилення ефективності освітнього процесу відображено у публікаціях С. Стельмаха, Ю. Гущина, Д. Губар, Т. Непомнящої, Д. Остапчука, Н. Мирончука, О. Власенко.

Незважаючи на домінування наукових досліджень у напрямку інтерактивного навчання, актуальним залишається завдання впровадження у закладах освіти розробок лекційних і семінарських занять, побудованих на засадах інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу.

В основі всіх інноваційних освітніх технологій, насамперед, покладено методи інтерактивного та активного навчання. Розглянемо інтерактивне навчання. По-перше, це така організація освітнього процесу, що спрямовується на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів завдяки використанню як психологічних, так і педагогічних прийомів. У зв'язку з цим серед традиційних форм і методів навчання у педагогіці найчастіше використовуються інтерактивні методи. Це пояснюється саме тим, що таке навчання підвищує пізнавальну активність студентів. По-друге, інтерактивне навчання (від англ. inter – взаємний, act – діяти) – це особлива форма організації пізнавальної діяльності, що має за мету створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну здатність, засіб упровадження нових освітніх технологій. По-третє, інтерактивне навчання – це співнавчання, взаємонавчання, навчання, занурене у спілкування, діалогове навчання, де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, які розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу знань, умінь і засобів реалізації.

Найбільш продуктивними є технології, які спрямовані на створення суб'єктно-об'єктних відносин між студентами та викладачем, залучення їх до активного комунікативного взаємодіяння, встановлення атмосфери довіри, взаємоповаги та відповідальності.

Інтерактивні технології у вищій школі слід застосовувати не лише на практичних заняттях, але й на лекціях і семінарських заняттях. Це, насамперед, дозволяє перетворити студента з об'єкта навчаючого впливу на суб'єкта, який є учасником активного творчого процесу, що, в свою чергу, забезпечить сприятливі психологічні умови для спільної праці викладачів та студентів і стимулюватиме пізнавальну активність на заняттях та в позанавчальній діяльності.

Розглянемо інтерактивні методи, що найчастіше впроваджуються на різних етапах проведення лекції, семінарських занять і які допоможуть викладачеві підвищити якість освітнього процесу шляхом активного залучення студентів до навчання.

Лекція-прес-конференція. За допомогою заняття-прес-конференції педагог зможе створити модель аудиторії слухачів – її установок, можливостей, очікувань. Заняття-прес-конференція спрямована на привернення уваги слухачів до основних моментів змісту навчального предмета, уявлень викладача про ступінь засвоєння матеріалу, систематизацію знань студентів.

На початку лекції-прес-конференції лектор зазначає тему заняття і пропонує студентам сформулювати запитання за темою у письмовій формі. Після цього лектор протягом кількох хвилин аналізує і надає змістовні відповіді, які мають бути сформовані в складний текст [1, с. 19].

З метою активізації студентів при викладанні лекційного матеріалу у вищій школі використовують лекцію із заздалегідь запланованими помилками. Кількість запланованих помилок залежить від специфіки навчального матеріалу, дидактичних і виховних цілей лекції, рівня підготовленості студентів [1, с. 18].

Ця форма проведення лекції розвиває у студентів уміння швидко аналізувати професійні ситуації, виступати в ролі опонентів, експертів, рецензентів, виокремлювати неправильну або неточну інформацію.

Лекція з запланованими помилками дає можливість викладачеві своєчасно оцінити і виявити, на якому рівні підготовки перебувають студенти. Студент же зможе перевірити ступінь власної обізнаності в матеріалі. За допомогою системи помилок педагог зможе визначити недоліки, а аналізуючи їх у процесі обговорення зі студентами, отримати уявлення про структуру навчального матеріалу й труднощі оволодіння ним.

Наступним інтерактивним методом навчання, який можна використовувати на лекціях і семінарських заняттях, є метод дискусії.

Так, дискусія дає право погоджувати різні позиції, залучати певну кількість інформації, що не може бути представлена однією людиною. Завдяки цьому учасники в міру накопичення досвіду обговорень набувають багато корисного в будь-якій сфері діяльності: виділяти та пояснювати свою позицію і сприймати іншу; підкорятися загальноприйнятим правилам і виробляти способи саморегуляції і адекватної самооцінки.

Проблемна лекція. Викладач на початку і в процесі викладу навчального матеріалу створює проблемні ситуації і залучає студентів до їх аналізу. Розглядаючи протиріччя, закладені у проблемних ситуаціях, студенти самостійно повинні прийти висновків, які викладач повинен викласти як новий матеріал.

Фахівці зазначають, що проблемна лекція сприяє наближенню пізнавальної діяльності студента до пошукової, дослідницької діяльності. У цьому велике значення має мислення студента, його особистісне ставлення до матеріалу, який засвоюється. Лекція стає проблемною в тому випадку, якщо в ній реалізується принцип проблемності [1, с. 16].

Лекція-візуалізація. Цей вид лекції є результатом нового використання принципу наочності. У процесі лекції передача викладачем інформації студентам супроводжується показом різних малюнків, опорних конспектів, структурно-логічних схем, діаграм за допомогою ТЗН (слайди, дисплеї, відеозаписи, інтерактивна дошка). Лекція-візуалізація вчить перетворювати усну та письмову інформацію у візуальну форму, формує професійне мислення студентів за рахунок систематизації та виділення найбільш значущих, суттєвих елементів у змісті навчання [2, с. 33].

Лекція з аналізом конкретних ситуацій. Саме під час такої лекції для обговорення викладач ставить не питання, а виносить на розгляд конкретну ситуацію. Студенти обговорюють і аналізують мікроситуації всією аудиторією. Педагог намагається активізувати їх участь в обговоренні окремими питаннями,

спрямованими до окремих студентів, подає різні думки, щоб розпочати дискусію. Потім, спираючись на правильні висловлювання й аналізуючи неправильні, викладач ненав'язливо, але переконливо допомагає студентам зробити висновки або узагальнення.

Семінар-бесіда. Метод використовується для узагальнення вивченого матеріалу. Викладач ставить перед аудиторією питання, відповідають бажаючі, а викладач коментує. Отже, матеріал контролюється викладачем і актуалізується студентами.

Семінар-конференція. Студенти готують доповіді, підготовлені матеріали обговорюються всіма учасниками під керуванням викладача. Це одна з найпоширеніших форм семінару, який доцільно будувати у професійному навчанні, виходячи з контексту досліджуваної спеціальності, пов'язуючи теорію з практикою роботи фахівця.

Семінар-дискусія. Семінар проходить у формі наукової дискусії. Студенти самостійно готують матеріали до семінару й активно беруть участь в обговоренні. Необхідно звернути увагу на те, щоб були різноманітними першоджерела, подавались різні точки зору на проблему, а дискусія спрямовувалася завжди викладачем.

Проблемний семінар. Особливістю проблемного семінару є поєднання «мозкового штурму» і «творчої дискусії», індивідуальної та групової роботи як на етапі підготовки, так і під час його проведення. Основою проблемного семінару є створення проблемної ситуації.

Семінар-навчально-рольова гра. Щоб упровадити гру, заздалегідь готуються питання для обговорення (приблизно 2–3) та критерії оцінювання виступів. Залежно від характеру матеріалу студенти об'єднуються в 2 або 3 групи. У кожній групі розподіляються ролі: організатор, основний доповідач (теоретик), співдоповідач (практик), критик (можна двох), дефініст (тлумач слів), оформлювач (організатор наочності, демонстрацій). Обираються експерти (3 студенти). Завершується семінар підбиттям підсумків. Викладач узагальнює матеріал, а студенти роблять відповідні записи (тези) [2, с. 51].

Семінар-дослідження. Метод присвячений дослідженню проблеми, що не отримала всебічного висвітлення в літературі і разом з тим має велике значення для професійної діяльності студентів. Технологія проведення такого семінару може бути різноманітною, залежно від того, який метод закладений у його основу: семінар з підготовкою та заслуховуванням рефератів з актуальних проблем теорії та практики та подальшим їх обговоренням; семінар методом організаційно-діяльнісної гри; семінар методом «мозкового штурму». Семінар-дослідження доцільно упроваджувати, якщо студенти достатньо підготовлені до вирішення проблем [2, с. 52].

Забезпечення сприятливої атмосфери під час проведення лекційних і семінарських занять є можливим за умови дотримання певних правил: по-перше, чітко й доступно формулюється власна точка зору, з намаганням донести її до слухача; по-друге, необхідно уникати поспішних висновків; по-третє,

діалог потрібно вести коректно, вислуховуючи співрозмовника до кінця та зацікавлюючи його власною точкою зору, знаходячи при цьому раціональне зерно в іншій думці, і, як результат, – приходимо до спільної думки, яку захищаємо перед усією аудиторією.

Отже, інтерактивні методи вимагають певної зміни життя студентської групи. Але необхідно починати з поступового використання інтерактивних методів, якщо викладач або студенти з ними ще не знайомі. Як педагогу, так і студенту необхідно звикнути до них і отримати певний досвід їх використання. Протягом навчального року варто підготувати декілька інтерактивних занять, ніж проводити часто наспіх підготовлені.

Без доброзичливої атмосфери в колективі неможливо застосовувати інтерактивне навчання, тому потрібно, перш за все, створити її і постійно підтримувати.

Використання інтерактивних методів – не є самоціллю. Це лише засіб, щоб досягти тієї атмосфери в групі, що найкраще сприяє духу співробітництва, взаєморозуміння, доброзичливості. Якщо застосування інтерактивних методів у конкретній групі веде до інших результатів – слід переглянути стратегію та обережно підійти до використання подібних методів. Можливо, варто обговорити цю ситуацію із студентами або з колегами.

Потрібно залучати до роботи усіх учасників освітнього процесу, як цього вимагає сам зміст інтерактивного навчання, а це, в свою чергу, сприяє виробленню соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення.

Слід обов’язково під час інтерактивного навчання враховувати й те, що студенти є не об’єктом, а суб’єктом навчання, вони відчувають себе активними учасниками подій і власної освіти та розвитку; це, в свою чергу, забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності.

Таким чином, для забезпечення якісної підготовки спеціалістів, особистісного розвитку студентів доцільним є впровадження на лекційних і семінарських заняттях у закладах освіти інтерактивних технологій. Застосування в педагогічному процесі технології інтерактивного навчання надає можливості залучити студентів до взаємодії, діалогу, підвищити рівень їхньої пізнавальної діяльності, створити комфортні умови навчання.

Але подальшого дослідження потребує реалізація інтерактивного навчання на сучасному етапі, оскільки, на нашу думку, його методично-дидактичний потенціал використовується недостатньо повно для підвищення ефективності навчання студентів у закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Кайдалова Л. Г. Лекція : класифікація та структура : метод. рек. для викладачів, студентів, магістрантів та аспірантів. Харків : НФаУ, 2014. 40 с.
2. Мухина Т. Г. Активные и интерактивные образовательные технологии (формы проведения занятий) в высшей школе : учеб. пособие. Н. Новгород : ННГАСУ, 2013. 97 с.
3. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : наук.-метод. посіб. для вчителів загальноосвітніх середніх шкіл, методистів, студ. і викл. вищ. пед. навч. закл. Київ : А.С.К., 2002. 135 с.

Лунцов Василь Володимирович
викладач ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж»
Полтавської державної аграрної академії
Ревенок Михайло Васильович
викладач ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж»
Полтавської державної аграрної академії, Luncovw@gmail.com

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СКЛАДАННЯ ІНСТРУКЦІЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

Згідно зі ст. 13, ст. 18 «Закону України про охорону праці» [1] та «Типового положення про навчання з питань охорони праці» [2] розробниками інструкцій з охорони праці на підприємствах є керівники структурних підрозділів підприємства. В останніх типових програмах з вивчення дисципліни «Основи охорони праці» у навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» в рекомендованій тематиці проведення практичних занять відсутні практичні заняття по складанню інструкцій з охорони праці в порівнянні з типовими програмами, які були чинними раніше. Але для студентів, як майбутніх спеціалістів підприємств різних галузей та форм власності, важливо набути вміння та навички складання подібних інструкцій. Виконання подібної задачі може викликати деякі проблеми та труднощі, які в більшості випадків пов'язані з правильністю розробки інструкцій, коректності викладення тексту подібного виду документа, його оформлення. В даному матеріалі приводяться методичні рекомендації щодо складання інструкцій з охорони праці при проведенні практичного заняття з «Охорони праці в галузі» в навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст».

Інструкції з охорони праці складають як правило на основі розроблених примірних інструкцій з охорони праці для різних професій та видів робіт. Але з урахуванням специфіки діяльності підприємств такі інструкції потребують доопрацювання і повинні містити тільки ті вимоги щодо охорони праці, дотримання яких обов'язкове самими працівниками.

При виконанні поставленої задачі щодо розробки інструкції з охорони праці необхідно, в першу чергу, детально ознайомитися з Положенням про розробку інструкцій з охорони праці [3].

При виконанні поставленої задачі щодо розробки інструкції з охорони праці необхідно в першу чергу детально ознайомитися з Положенням про розробку інструкцій з охорони праці [3].

У загальному інструкції повинні містити розділи: загальні положення, вимоги безпеки перед початком роботи, вимоги безпеки під час виконання роботи, вимоги безпеки після закінчення роботи, вимоги безпеки в аварійних ситуаціях. При розробці першого розділу «Загальні положення» слід керуватися нижче приведеними рекомендаціями.

У відомостях про сферу застосування інструкції з охорони праці необхідно вказати, що даний документ є внутрішнім нормативним актом з охорони праці визначеного підприємства і діє у всіх його підрозділах, по всій території

підприємства та інших місцях, де працівник може виконувати роботу у відповідності з отриманим ним завданням від роботодавця. При визначенні робочого місця працівника необхідно вказати в яких випадках, умовах та місцях робоче місце може бути тимчасовим, а в яких – постійним. Також при визначенні умов і порядку допуску до самостійної роботи працівника за професією необхідно вказати про існуючі на підприємстві вимоги до рівня професійної підготовки працівника, періодичність проходження медичних оглядів, відсутність медичних протипоказань до виконуваної роботи, періодичність проходження інструктажів з охорони праці (особливо повторного), термін стажування (дублювання), необхідність оформлення наказу чи розпорядження по допуску до самостійної роботи.

Інформацію про основні небезпечні та шкідливі чинники для визначеної професії можна визначити з нормативного документу [3], особливості впливу цих факторів можна дізнатися з відповідних галузевих санітарних норм і правил та іншої довідникової літератури з даного питання .

При викладенні питань, що стосуються забезпечення працюючого безкоштовним спецодягом та засобами індивідуального захисту для працівників даної професії слід скористатися [3], технологічною документацією на виконання робіт, вимогами експлуатаційної документації на використання обладнання і відповідними нормативно-правовими актами з охорони праці.

Інформацію для висвітлення питання про вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни, які повинен виконувати працівник, необхідно приводити у відповідності з відповідними галузевими санітарними нормами і правилами. Для розробки послідуючих розділів інструкції необхідно слідувати наступним рекомендаціям:

– переглянути вимоги безпеки до технологічного процесу (регламенту), виробничому обладнанню, інструментам і пристроям, що використовуються при виконанні відповідних робіт, вимоги безпеки, що містяться в експлуатаційній і ремонтній документації та відповідних нормативно-правових актах;

– вибрати з них ті вимоги, які стосуються або підлягають виконанню працівником відповідної професії (при виконанні даного виду робіт), розподілити їх на чотири групи у відповідності з назвами послідуючих розділів інструкції з охорони праці: вимоги безпеки перед початком роботи, вимоги безпеки під час виконання роботи, вимоги безпеки після закінчення роботи, вимоги безпеки в аварійних ситуаціях. З цих груп вимог сформувати текст відповідних розділів користуючись послідовністю викладення матеріалу згідно з пунктами 2.6–2.9 [3]. Як правило при розробці цих розділів інструкцій з охорони праці для підприємств в примірних інструкціях для окремих професій та видів робіт достатньо матеріалу для викладення вище зазначених розділів.

При розробці розділу вимог безпеки в аварійних ситуаціях необхідно враховувати вимоги експлуатаційної документації на обладнання, що використовується, плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій, що використовуються на підприємстві, акти розслідування нещасних випадків на підприємстві, аварій та ін. Питання про порядок повідомлення роботодавця про нещасний випадок чи аварію, про порушення технологічного процесу, виявлених

несправностях обладнання, необхідно привести згідно з положенням відповідних інструкцій, що розроблені та затверджені на підприємстві або аналогічному наказу по підприємству. При викладенні питання порядку дій по наданню першої допомоги потерпілому рекомендовано використовувати Інструкцію по наданню першої допомоги потерпілим при нещасних випадках під час обслуговування енергетичного обладнання [2] або іншими джерелами аналогічної тематики. При цьому необхідно враховувати, що порядок дій по наданню першої допомоги потерпілому в інструкції повинен бути висвітлений лаконічно, так як при виникненні аварійної ситуації чи при нещасному випадку як правило недостатньо часу на ознайомлення зі складними вказівками. Тому подібні вказівки повинні бути як пам'ятка, схема дій за принципом: огляд потерпілого – оцінка його стану за основними характерними признаками – конкретні дії для підтримки його основних життєвих функцій, виходячи з його стану. Якщо на підприємстві є екстрені служби необхідно вказати телефони виклику екстрених служб підприємства.

У цілому робота по розробці інструкцій з охорони праці вимагає перед її розробниками вивчення діючого законодавства України з охорони праці [1–3] та вивчення небезпечних і шкідливих чинників, що можуть мати місце на конкретному робочому місці. Інструкції з охорони праці належать до нормативних актів про охорону праці, чинних у межах конкретного підприємства, повинні відповідати чинному законодавству України, вимогам державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці: правил, норм, стандартів, інших нормативних і організаційно-методичних документів про охорону праці, на основі яких вони розробляються.

Список використаних джерел

1. Закон України про охорону праці: за станом на 09 липня 2010 р. Офіц. вид. Київ : Парламентське вид-во, 2010. 28 с.
2. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05). Держнаглядохоронпраці України. 2005. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05.
3. Положення про розробку інструкцій з охорони праці (ДНАОП 0.00-4.15-98). Мінпраці України, Комнаглядохоронпраці. 1998. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98.

Одокієнко Владислав Сергійович

аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, vladfizuka@gmail.com

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗА В. Й. ЛЕВИЦЬКИМ

Сучасне навчання передбачає підхід до освіти як до підсистеми культури, що орієнтується на саморозвиток особистості. Мета педагогічного процесу полягає в освіченості здобувача освіти, яка формує в нього індивідуальне сприйняття світу, здатність не лише адаптуватися, а й самому активно впливати на оточуюче середовище. Варто зауважити, що залучення здобувачів освіти до математичної культури є завданням не лише навчання математики. Оволодіння основами математичної культури допомагає кожному здобувачу освіти розви-

вати навчально-пізнавальну мотивацію, мислення і творчі здібності; успішно оволодівати дійовими математичними знаннями й уміннями, що сприяє застосуванню знань при вивченні інших предметів, в житті, продовженні освіти, можливості отримання або зміни професії, враховує вікові та індивідуальні особливості, напрями розвитку суспільства, його культури.

Проблеми формування математичної культури здобувача освіти стали причиною зацікавленості сучасних науковців. Так, зокрема, вперше проблемою формування математичної культури здобувачів освіти ще в 1957 році цікавились Н. Віленкін і І. Ягло. Комплекс питань, пов'язаних з математичною культурою особистості, останнім часом дедалі більше привертають до себе увагу філософів (В. Асмус, А. Родін), культурологів (І. Доніна, В. Жидков, А. Кармін), математиків-методистів (В. Арнольд, Г. Дорофєєв, З. Слєпкань, І. Шаригін), педагогів (В. Іржавцева, В. Осінський, В. Паламарчук, С. Розанова).

Наукова література розрізняє математичну культуру суспільства й людини. Перша складається з досягнень математики як науки та їх частини, що є значущою й постійно використовується людьми в будь-якому виді їх діяльності. Математична культура людини містить у своїй структурі присвоєні нею об'єкти загальної математичної культури. Існують різні підходи до поняття «математична культура школярів» (В. Болтянський, М. Бунєєв, Д. Ікрамов, Т. Міракова, Х. Шихалієв та ін.). В. Снєгурова виокремила в математичній культурі дві сторони: фактичну й діяльнісну з внутрішньопредметною та загальнокультурною компонентами. Внутрішньопредметними є знання та вміння, які необхідні для успішного вивчення математики в школі, а загальнокультурні – загальні знання та вміння, значущі для культури й осмисленого оволодіння шкільним курсом математики. Крім того, математична культура – це складна система, що виникає як інтегративний результат взаємодії культур, який відображає наступні аспекти математичного розвитку особистості: знаннєву (формування математичних знань та розвиток на їх основі відповідних умінь), самоосвітню (ступінь розвитку отриманих математичних знань та умінь шляхом самоосвіти) і мовну (оволодіння математичною мовою і мовленням) культури [1, с. 66]. Математична культура включає такі складові: математичні знання та математичні вміння, які включають математичну самоосвіту і математичну мову.

Головними параметрами, що характеризують культуру математичної мови здобувача освіти, є наступні (табл. 1).

Таблиця 1 – Параметри, що характеризують культуру математичної мови учнів

Рівні сформованості мови	Комунікативні якості мови	Математична складова	Орфографічна, пунктуаційна та граматична складові	Графічна складова
1 рівень	Правильність	Правильне вживання математичних термінів, символів і позначень	Правильне написання математичних термінів, символів і слів української мови	Правильне виконання графічних зображень і рисунків

Продовж. табл. 1

Рівні сформованості мови	Комунікативні якості мови	Математична складова	Орфографічна, пунктуаційна та граматична складові	Графічна складова
1 рівень	Точність	Вміння обирати раціональний шлях розв'язання задачі (доведення теореми) і точно викладати математичний матеріал. Уміння акуратно й раціонально виконувати записи		
	Логічність	Володіння основними словесно-логічними конструкціями мови викладання математики. Уміння послідовно викладати матеріал, будувати текст згідно з його змістовою структурою (розбивати на речення, абзаци та ін.)		
2 рівень	Ясність	Усвідомлення предмету мовленнєвого повідомлення, що характеризуються вмінням самостійно наводити приклади, які ілюструють матеріал, та пояснювати їх		
	Доречність	Вміння добирати мовленнєві засоби, що роблять мову відповідною цілям і умовам спілкування		

В методичній літературі поняття «математична культура» висвітлене недостатньо. Також нечітко сформульовані концепції визначення сутності та змісту цього поняття або підходу до визначення його структури. Його переважно розглядають як набір визначених математичних знань, умінь та навичок, володіння математичною мовою, як математичну самоосвіту, вміння застосовувати математику у професійній діяльності, як присвоєні математичні цінності та ін. [2, с. 12]. Водночас математичною культурою здобувача освіти є діяльність, результат якої включає не лише змістовий блок (осмислені знання й уміння учня), а й особистісний (розвиток здобувача освіти), які розглядаються згідно з необхідною суспільству духовною культурою. Тож ми виокремимо в математичній культурі здобувача освіти змістову, діяльнісну, особистісну та культурологічну компоненти.

Окремі науковці виокремлюють наступні компоненти математичної культури: 1) обчислювальну культуру, що містить уміння оперувати з раціональними числами без допомоги ЕОТ, раціональне обчислення виразів, прикидку результатів та усні обчислення; 2) алгоритмічну культуру, що включає знання, уміння, навички та розуміння сутності мови, алгоритму, вміння володіння прийомами й засобами для запису і використання алгоритму, вміння зводити задачі до алгоритму та інтерпретувати отримані результати; 3) графічну культуру, що потребує вміння зчитувати інформацію з графіків, діаграм та їхню інтерпретацію; 4) логічну культуру, що включає широкий комплекс вимог, з-поміж яких вміння логічно вірно будувати власні умовисновки, виділяти ключові завдання, складати подібні задачі, розчленовувати задачі на більш прості та узагальнювати її; 5) мовну культуру, що потребує вміння чітко висловлювати свою думку, грамотно будувати власну мову, використовувати математичні терміни та їх суть [1, с. 78].

У свою чергу, ми вважаємо математичною культурою здобувачів освіти їх навчальну діяльність, спрямовану на свідоме оволодіння математичними знаннями й уміннями, в тому числі загальнокультурного характеру; що розвиває особистість (навчально-пізнавальну мотивацію, образне та логічне мислення, досвід творчої, в тому числі дослідницької діяльності); і організована відповідно до необхідної суспільству культури. Серед цілого розмаїття підходів до культури найважливішим для математичної культури можна вважати герменевтичний, семіотичний та аксіологічний. Аксіологічний або, іншими словами, ціннісний підхід передбачає те, що в усіх явищах культури завжди можна знайти втілення будь-якої визнаної людиною цінності, заради якої ці явища створені чи виплекані людиною. Герменевтичний підхід спрямований на розуміння досліджуваних текстів (А. Брудний, Л. Веккер, В. Зінченко та ін.). Саме розуміння є необхідною умовою формування в школяра цілісного уявлення про математику, особистісно-ціннісного ставлення до знань та їх дієвості. Семіотичний підхід трактує те, що математична культура – це «культура граматик».

Характеристики математичної культури здобувачів освіти є наступними: 1) наявність навчально-пізнавальної мотивації; 2) розуміння навчального матеріалу й уміння застосовувати його в різних умовах; 3) уміння бачити математичні питання цілісно, встановлювати зв’язки різного характеру та рівня, в тому числі міжпредметні; 4) уміння ставити й досліджувати проблеми, пов’язані з застосуванням математики, узагальнювати, абстрагувати, планувати; 5) уміння створювати й використовувати математичні моделі; застосовувати шкільну математичну мову, обґрунтовувати власні судження та дії; 6) уміння бачити красу математики, її практичне застосування, проявляти інтерес до її історії та етимології математичних понять; 7) уміння легко виконувати такі базові математичні дії, як обчислення, побудови та перетворення [2, с. 79].

Запозичуючи педагогічну спадщину В. Й. Левицького, можна детермінувати умови розвитку математичної культури школярів: 1) постійна турбота про мотивацію математичної діяльності, про розуміння учнями власного просування в засвоєнні математичних знань та умінь, усвідомленні їх цінності, включення емоційної складової математичної освіти; 2) забезпечення розуміння математичних знань за рахунок самостійного здобування, використання суб’єктного досвіду, переведення інформації з одного виду в інший, а також постійного творчого застосування; 3) увага до засвоєння математичної мови, її алфавіту, синтаксису та семантики; 4) цілеспрямоване використання моделювання, моделей різних видів, переведення інформації з одного виду в інший, що головним чином сприяє розумінню досліджуваного та оволодінню основами математичного моделювання; 5) відтворення структури математичної діяльності в навчанні: побудова моделі – робота з моделлю – інтерпретація результатів, отриманих на моделі; 6) постійне включення учнів у творчу діяльність на математичному матеріалі, в тому числі дослідну й проектну; 7) використання диференціації навчального процесу, причому не лише рівневої, а й психологічної (з урахуванням особливостей сприйняття й перетворення інформації), що здатне

забезпечити успішність засвоєння навчального матеріалу та є важливим мотивом діяльності; 8) встановлення змістових зв'язків між елементами знань, установлення зв'язків з життям (отримання та інтерпретація моделей), з досвідом учня, внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків; звернення до історії математики, етимології математичних термінів та ін.

Заслуговують на увагу переконання В. Й. Левицького щодо розвитку обчислювальної культури здобувачів освіти. Культура обчислень складається з таких компонентів, як: правильність виконання дій, розумне поєднання усних, письмових та інструментальних обчислень, раціональність форм записів, використання різних прийомів, які дають можливість раціоналізувати обчислення, розумне врахування необхідної та можливої точності результатів. Слід згадати те, що розв'язування будь-якої прикладної задачі пов'язане з певними вимірюваннями та числовими даними. Усі вони отримуються з певною мірою точності, яка залежить від багатьох чинників, і тому результат розв'язання задачі лише умовно можна вважати точним. Оцінка точності отриманої відповіді, і те, наскільки точно вона наближена до реальності, є основними питаннями, на які повинен вміти дати відповідь математично грамотний здобувач освіти. Одним із напрямів вказаного втілення вказаних вище завдань є вивчення наближених обчислень. Однак неможливо навчити здобувачів освіти виконувати наближені обчислення у випадку, якщо вони не володіють навичками усного обчислення.

Усний рахунок відзначається широким практичним застосуванням. Вміння користуватися прийомами усного рахунку значною мірою полегшує виконання дій на письмі з різних тем програмового матеріалу. При цьому усні обчислення здатні розвивати кмітливість учнів, збуджувати творчу активність, розвивати логічне мислення, підвищувати їх математичну культуру, формувати важливі навички тотожних перетворень, привчати застосовувати різноманітні комбінації в розташуванні чисел та різні способи і прийоми при виконанні однієї й тієї самої операції над числами і виразами.

Усні обчислення відіграють велику роль у вихованні у здобувачів освіти любові та інтересу до математики, сприяючи підтягуванню до рівня загальних вимог учнів, які відстають у навчанні. Усні обчислення займають значне місце в курсі вивчення математики. Їх слід проводити регулярно і в певній послідовності (системі), яка визначається програмою. Матеріал для усних обчислень варто підбирати відповідно до програми, проводячи їх чи для закріплення обчислювальних навичок учнів, чи для підготовки здобувачів освіти до сприймання нового матеріалу. Вони повинні бути методично пов'язаними з основною темою уроку, тобто, бути органічною частиною розділу програми, що вивчається на даному етапі. Необхідно звернути увагу на їх правильність усних обчислень для того, щоб поставити на належний рівень їх якість. Вчитель повинен перевірити, чи правильно учні виконали обчислення і чи не користуються при цьому нераціональними прийомами усного рахунку, які не повинні застосовуватись особливо на етапі оволодіння навичками.

Розвиток математичної культури також можливий завдяки навчанню доведення математичних тверджень, яке є одним із важливих засобів, що сприяє формуванню математичної культури, розвитку творчого та логічного мислення здобувача освіти. Проте існують певні суперечності у процесі навчання доведення математичних тверджень між: 1) соціальним замовленням суспільства на компетентного випускника школи з належним рівнем математичної підготовки та фактичним рівнем його математичної грамотності та культури досягнутим учнями рівнем знань, умінь та навичок і знаннями, уміннями та навичками, необхідними для вирішення ним нових завдань; 2) домінуючим фронтальним викладом матеріалу та індивідуальним характером його засвоєння; 3) наявним науково-теоретичним супроводом навчання математики та існуючою реальною практикою навчання; 4) традиційною системою масового навчання математики з усіма її складниками та необхідністю її модернізації, у тому числі організації контролю в контексті концепції особистісноорієнтованого навчання.

Отже, оволодіння елементами математичної культури є важливим результатом освіти загалом, що пов'язано з тим, що особистісні якості, знання, вміння та досвід, набуті здобувачем освіти у процесі оволодіння математичною культурою (саме культурою, а не розрізненими знаннями й уміннями), впливають на його життя, успішне навчання та подальшу долю. На наше переконання, підвищуючи математичну культуру школярів, школа сприяє реалізації своїх завдань, закладаючи при цьому основи для підвищення рівня математичної культури суспільства і, як результат, більш успішного розв'язання поставлених перед ним завдань. Дієвим засобом розвитку математичної культури здобувачів освіти є методика В. Й. Левицького.

Список використаної літератури

1. Икрамов Дж. Математическая культура школьника. Методические аспекты проблем развития мышления и языка при обучении математике. Ташкент : Укитувчи, 1981. 278 с.
2. Захарова Т. Г. Формирование математической культуры в условиях профессиональной подготовки студентов ВУЗа : автореф. дис. … к-та пед. наук : 13.00.08. Саратов, 2005. 24 с.
3. Костовський О. Спогад про математика Володимира Левицького. *Тернопілля'97: регіон. річник.* Тернопіль, 1997. С. 494–495.
4. Левицький В. Й. Повернення із забуття: Невідомі імена видатних фізиків і математиків, вихідців із Тернопільщини – дійсних членів НТШ. Тернопіль, 1995. С. 50–55.
5. Савчин О. Про математика Володимира Левицького. Тернопіль вечірній. 1997. 26 груд. С. 3.
6. Хобзей П. К. Основоположник математичної культури нашого народу. *Аксіоми для нащадків. Українські імена у світовій науці : зб. нарисів* / упоряд. і передм. О. К. Романчука. Львів : Львівська істор.-просвіт. організ. «Меморіал», 1992. С. 110–126.

Пилипенко Людмила Олександрівна
викладач математики, спеціаліст вищої категорії, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавської державної аграрної академії», puras.lyuda@gmail.com
Вовчик Оксана Василівна
викладач математики, спеціаліст, ВСП «Фаховий коледж управління, економіки і права Полтавської державної аграрної академії», oksanashestopalpl@gmail.com

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ: НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ «ЕЛЕМЕНТИ МАТРИЧНОГО АНАЛІЗУ»

Ресурсно-орієнтоване навчання вищої математики студентів коледжу ми розуміємо як цілісний динамічний процес організації і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів із оволодіння навичками активного перетворення інформаційного середовища, засвоєння студентами знань із вищої математики, який передбачає оптимальне використання тандемом «студент-викладач» інформаційних ресурсів та сучасних педагогічних технологій (Гриньова, Кононец, Дяченко-Богун, Рибалко, 2019, Kononets, 2015).

Пропонуємо орієнтовну схему-розробку вивчення *теми «Елементи матричного аналізу»* з дисципліни «Вища математика», яка базується на консолідації різних інформаційних ресурсів.

Мета теми: навчити студентів розв'язувати системи лінійних рівнянь матричним методом.

1 ресурсний блок. Теоретичні питання:

1. Поняття системи лінійних алгебраїчних рівнянь.

2. Означення оберненої матриці, формула для її обчислення.

3. Сумісна, несумісна, визначена, невизначена система лінійних рівнянь.

4. Основна і розширена матриця системи лінійних рівнянь.

5. Матричний метод.

Для розгляду теоретичних питань студентам пропонується основний інформаційний ресурс – розповідь викладача (в аудиторії, або за умови дистанційного навчання – за допомогою засобів відеозв'язку).

Також для студентів пропонується дидактичний буклет «Що потрібно, щоб розв'язати систему рівнянь матричним методом» наступного змісту:

Щоб розв'язати систему рівнянь матричним методом необхідно:

1. Записати основну матрицю коефіцієнтів при невідомих A, матрицю – стовпчик із невідомих X, матрицю – стовпчик із вільних членів B.

2. Обчислити визначник матриці A, $|A|$. *Якщо* $|A| = 0$, *тоді система розв'язку не має. Якщо ж* $|A| \neq 0$, *то переходимо до наступного кроку.*

3. Знайти матрицю, обернену до матриці системи, тобто A^{-1} *і помножити її справа на матрицю з вільних членів B. Одержаний при цьому матриця-стовпець* $X = A^{-1}B$ *і буде розв'язком системи.*

2 ресурсний блок. Практичні завдання:

Основний інформаційний ресурс для цього блоку – демонстрація викладачем способу розв'язування системи рівнянь (дошка, віртуальна дошка у разі дистанційного навчання). Також студентам пропонується дидактичні ресурси, зміст яких висвітлюють хід розв'язування системи рівнянь матричним методом (підручник, електронний посібник, презентація, відеозапис тощо).

Приклад: Розв'язати систему рівнянь матричним методом.

$$\begin{cases} 5x_1 - 6x_2 + 4x_3 = 3, \\ 3x_1 - 3x_2 + 2x_3 = 2, \\ 4x_1 - 5x_2 + 2x_3 = 1; \end{cases}$$

Розв'язання:

$$A = \begin{pmatrix} 5 & -6 & 4 \\ 3 & -3 & 2 \\ 4 & -5 & 2 \end{pmatrix}; \quad X = \begin{pmatrix} X_1 \\ X_2 \\ X_3 \end{pmatrix}; \quad B = \begin{pmatrix} 3 \\ 2 \\ 1 \end{pmatrix}.$$

$$|A| = \begin{vmatrix} 5 & -6 & 4 \\ 3 & -3 & 2 \\ 4 & -5 & 2 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} -1 & -6 & 4 \\ 0 & -3 & 2 \\ -1 & -5 & 2 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} -1 & 0 & 0 \\ 0 & -3 & 2 \\ -1 & -5 & 2 \end{vmatrix} = -1(-6+10) = -4.$$

$$X = A^{-1}B;$$

$$A_{11} = \begin{vmatrix} -3 & 2 \\ -5 & 2 \end{vmatrix} = (-6+10) = 4; \quad A_{21} = \begin{vmatrix} -6 & 4 \\ -5 & 2 \end{vmatrix} = -(-12+20) = -8;$$

$$A_{31} = \begin{vmatrix} -6 & 4 \\ -3 & 2 \end{vmatrix} = (-12+12) = 0; \quad A_{12} = -\begin{vmatrix} 3 & 2 \\ 4 & 2 \end{vmatrix} = -(6-8) = 2;$$

$$A_{22} = \begin{vmatrix} 5 & 4 \\ 4 & 2 \end{vmatrix} = 10-16 = -6; \quad A_{32} = -\begin{vmatrix} 5 & 4 \\ 3 & 2 \end{vmatrix} = -(10-12) = 2;$$

$$A_{13} = \begin{vmatrix} 3 & -3 \\ 4 & -5 \end{vmatrix} = -15+12 = -3; \quad A_{23} = -\begin{vmatrix} 5 & -6 \\ 4 & -5 \end{vmatrix} = -(-25+24) = 1;$$

$$A_{33} = \begin{vmatrix} 5 & -6 \\ 3 & -3 \end{vmatrix} = -15+18 = 3;$$

$$A^{-1} = -\frac{1}{4}\begin{pmatrix} 4 & -8 & 0 \\ 2 & -6 & 2 \\ -3 & 1 & 3 \end{pmatrix};$$

$$X = A^{-1}B = -\frac{1}{4}\begin{pmatrix} 4 & -8 & 0 \\ 2 & -6 & 2 \\ -3 & 1 & 3 \end{pmatrix}\begin{pmatrix} 3 \\ 2 \\ 1 \end{pmatrix} = -\frac{1}{4}\begin{pmatrix} 12-16+0 \\ 6-12+2 \\ -9+2+3 \end{pmatrix} = -\frac{1}{4}\begin{pmatrix} -4 \\ -4 \\ -4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix}.$$

3 ресурсний блок. Домашнє завдання:

1. Розв'яжіть СЛАР матричним методом:

1) $\begin{cases} 3x_1 + 2x_2 = 7 \\ 4x_1 - 5x_2 = 40 \end{cases}$; 2) $\begin{cases} 2x - 3y + z = 2 \\ x + 5y - 4z = -5 \\ 4x + y - 3z = -4 \end{cases}$; $\begin{cases} 3x + 2y + z = 5 \\ x + y - z = 0 \\ 4x - y + 5z = 3 \end{cases}$;

4) $\begin{cases} x_1 & +2x_2 & -x_3 & -3x_4 & = -4 \\ 2x_1 & -x_2 & +3x_3 & -2x_4 & = 0 \\ x_1 & +x_2 & +5x_3 & -x_4 & = 5 \\ x_1 & -2x_2 & -3x_3 & +x_4 & = -2. \end{cases}$.

2. Підготувати теоретичний матеріал з теми: «Елементи векторної алгебри та аналітичної геометрії (векторний простір)», використавши будь-які інтернет-ресурси. Скласти картку використаних ресурсів (таблиця: назва ресурсу, посилання).

Студентам зазначається, що для виконання домашнього завдання вони можуть використати будь-який зручний для них інформаційний ресурс.

Для активізації самостійної пізнавальної діяльності студентів доречно запропонувати спосіб розв'язування систем рівнянь матричним методом за допомогою спеціального програмного забезпечення – табличного процесору Microsoft Excel. Студентам пропонується скористатися електронним посібником для гурткової роботи студентів економічних спеціальностей «Економіко-математичне моделювання» (рис. 1).

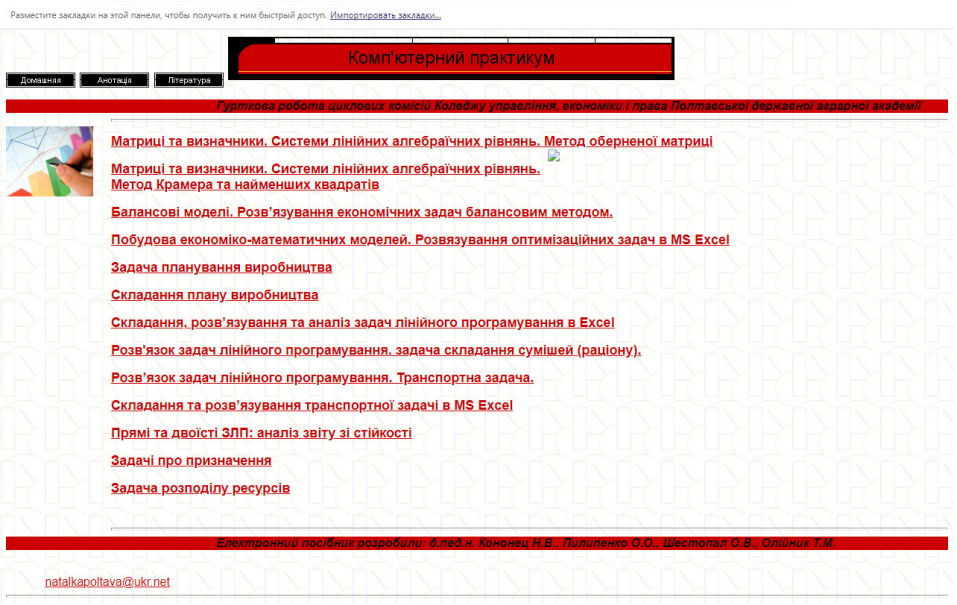

Рисунок 1 – Сторінка «Комп'ютерний практикум»

На сторінці «Комп'ютерний практикум» студенти матимуть можливість ознайомитися із способами розв'язування систем рівнянь матричним методом за допомогою табличного процесору Microsoft Excel.

Наприкінці зазначимо, що електронний посібник «Економіко-математичне моделювання» (авторський колектив д. пед. н. Кононец Н. В., Пилипенко Л. О., Шестопал О. В., Олійник Т. М.) містить блок теоретичного матеріалу, до якого входять 3 модулі «Математичне програмування», «Економетрія» й «Економічний ризик та методи його вимірювання», блок практичних робіт, що складається із лабораторного практикуму до кожної теми, планів практичних занять, завдань для самостійної роботи із короткими методичними вказівками до виконання, зразків розв'язаних задач, матеріалів для самостійної роботи професійного спрямування, тем для рефератів, питань для самоконтролю, а також методичних рекомендацій щодо вивчення тем та розв'язування задач, є допоміжним інформаційно-дидактичним ресурсом для студентів економічних спеціальностей коледжів, які вивчають не лише аспекти економіки, але й дисципліну «Вища математика».

Список використаних джерел

1. Гриньова М. В., Кононец Н. В., Дяченко-Богун М. М., Рибалко Л. М. Ресурсно-орієнтоване навчання студентів в умовах здоров'язбережувального освітнього середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2019. Том 72, № 4. С. 182–193.
2. Kononets N. Experience in implementing resource-based learning in Agrarian College Of Management And Law Poltava State Agrarian Academy. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE.* April 2015. ISSN 1302-6488. Volume: 16. Number: 2 Article 12. P. 151–163.

Плаксіна Віталіна Анатоліївна
студентка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Школяр Сергій Петрович
к. т. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ЕЛЕМЕНТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Доктрина ринкового середовища передбачає використання концептуальних підходів ліберальної системи цінностей, наріжним каменем яких є отримання заздалегідь заданої норми прибутку [4]. Проте, одним з питань розвитку України є реалізація соціальної політики, створення ефективної системи соціального захисту населення на регіональному рівні, впровадження соціальних проектів. В умовах фінансової кризи, та у посткризовий період, що вимагає жорсткої економії бюджетних коштів, а переважна більшість людей не в змозі самостійно забезпечити для себе гідний рівень життя – зростає роль ефективної соціальної допомоги держави, що вимагає удосконалення механізмів державного управління соціальними проектами на регіональному та загальнонаціональному рівні.

З точки зору системного підходу щодо опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі [3], розглянемо деякі елементи формування соціального проекту. Перш за все після затвердження проекту необхідно отримати фінансування на його реалізацію, при цьому потенційні джерела фінансування визначаються на етапі планування проекту. Етап його формування, а потім й реалізації слід почати з підготовки документації про потреби у фінансових ресурсах в тому вигляді, в якому його бажає бачити потенційний фінансовий партнер. Наріжним камінням вирішення проблем є комунікації. Організаційні проблеми [1] показують, що результативність переговорів залежить від великої кількості факторів, серед яких найбільш суттєвими є: відповідність соціальному замовленню тематики соціального проекту; наявність зв'язків з особою, відповідальною за розподіл коштів; наявність позитивного досвіду в реалізації проектів (портфоліо); відповідність заявки вимогам, що пред'являються фінансовим ангелом.

З відкриттям фінансування необхідно вибрати відповідний тип організаційної структури управління проектом. Рекомендуються: функціональна структура управління, структура проектного управління і матрична система управління.

Далі слід вибудувати соціальні мережі та системи співпраці зацікавлених сторін в рамках соціальних проектів. Для цього слід визначити хто, з якою метою і на яких умовах може брати участь у реалізації проекту або сприяти йому. Для цього необхідно здійснити збір інформації про потенційних ділових партнерів і заздалегідь визначити обсяг і характер участі кожного з них. Бажано документально зафіксувати досягнуті домовленості. Виділяються наступні фактори успішності в побудові соціальних мереж: чіткі завдання; сфокусований посил, виражений в найбільш дієвою формою і переданий найбільш ефективним способом; люди. Це – правильна цільова аудиторія, залучена в проблему, мобілізована та готова до дій.

При просуванні соціального проекту слід враховувати існування інших точок зору. Дані точки зору можуть ґрунтуватися на майнових, власницьких інтересах, відмінностях у шкалі цінностей, альтернативних поглядах на майбутнє. Щоб нейтралізувати ці точки зору, необхідно зрозуміти природу і підстава аргументів «проти».

Далі слід реалізація заходів соціального проекту, при якій всі необхідні ресурси повинні надходити вчасно і в потрібному обсязі. Необхідно дотримуватися таких правил: по-перше, призначати виконавців тільки на роботи, по-друге, на роботу призначати тільки одного виконавця. Якщо це неможливо, то треба деталізувати роботу; по-третє, відповідальність за конкретну роботу може бути покладена тільки на одного працівника.

У ході реалізації проекту необхідно вести постійний моніторинг і при необхідності своєчасно вносити коригування [2] виділяє наступні фактори, що сприяють реалізації проекту: чіткі цілі, компетентний керівник, підтримка вищого керівництва, компетентні члени команди проекту, достатній рівень

ресурсів, адекватне інформаційне супроводження, релевантні механізми управління, наявність зворотного зв'язку між усіма зацікавленими сторонами, чуйність до клієнтів, механізми пошуку і корекції відхилень, постійний склад учасників проекту. Після завершення всіх робіт за проектом необхідно провести загальну оцінку реалізації проекту за розробленими критеріями. Такими критеріями можуть виступати: об'єктивні показники, кількість публікацій у ЗМІ про хід реалізації проекту, тон публікацій, особисті враження учасників, особисті враження журналістів і т. д.

Список використаних джерел

1. Гриньова В. М. Організаційні проблеми інноваційної діяльності на підприємствах : навч. посіб. Харків : ІНЖЕК, 2005. 200 с.
2. Минзакирова А. М. Технология социального проектирования : метод. пособ. Казань : РЦМІПП, 2008. С. 13.
3. Школяр С. П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія.* 2015. С. 230–235.
4. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 12. С. 356–361.

Пугачова Олена Володимирівна
викладач землевпорядних дисциплін,
«Петрівський аграрний коледж», Lenadomik83@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Вихід на інноваційні технології освіти, мета яких підготувати конкурентоспроможного спеціаліста з необхідним рівнем особистих і професійно значущих якостей, що оптимально задовольняють запити виробництва, відкриває нові горизонти для навчальної діяльності [1].

Термін «інновація» (із пізньолатинської innovatio – оновлення, новизна, зміна) означає нововведення, тобто цілеспрямовані зміни, які вносять у середовище впровадження нові стабільні елементи (нововведення), що викликають перехід системи з одного стану до іншого [4].

Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового у цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності викладача і студентів.

Вважаємо, що особистісна готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності має включати ряд складових: здатність до саморозвитку, зайняття активної особистісної позиції у реалізації інноваційних пошуків, позитивне ставлення до інновацій [2].

Істотною особливістю сучасних інноваційних процесів у професійній освіті є їх технологізація – неухильне дотримання змісту й послідовності етапів впровадження нововведень [3].

Особливостями підготовки майбутнього фахівця є переваги супровідного аудіо/візуального матеріалу, одержання довідкової та будь-якої іншої навчальної інформації.

Завдяки використанню ІТ майбутні фахівці стають активними учасниками навчального процесу, що сприяє свідомому засвоєнню інформаційного матеріалу, розвитку критичності мислення.

Науково-технічний прогрес, який не оминув і сільське господарство, широке запровадження сучасної сільськогосподарської техніки та новітніх технологій виробництва потребує від професійно-технічної освіти підготовки конкурентноспроможних кваліфікованих робітників; готовності випускника ПТНЗ до постійного професійного саморозвитку та самовдосконалення, формування власної кар'єри, відповідальності за результати своєї професійної діяльності. Саме професійна, докорінно оновлена освіта, здатна створити стабільний запас кваліфікації робітника, що дасть змогу оперативно реагувати на швидкісні зміни технологій виробництва.

Сучасне життя розвивається швидкими темпами, тому система професійної освіти повинна розвиватися, змінюватися. В Україні формується нова система освіти, яка орієнтована на входження у світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Це зумовлює появу освітніх інновацій, які покликані суттєво змінити освітній процес. Тому викладач, навіть найталановитіший, уже не може бути єдиним джерелом інформації. Традиційне навчання з його авторитаризмом, орієнтацією на середнього студента, перевагою репродуктивної діяльності над пошуковою не відповідає вимогам часу.

Настала необхідність переходу від «передачі знань» до «навчання вчитися», «навчати жити». Сучасному студенту не так треба подати тему, як навчити осмислювати її, а він вже потім шукатиме інформацію, яка допоможе реалізувати проблему. Отож, повернути студентам інтерес до вивчення спеціальних дисциплін, зробити навчання цікавим, посилити бажання учитися спонукає до пошуків. Сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інноваційні технології навчання.

В складі давно розроблених та ефективних методів активного навчання виділяють: лекція-бесіда; міні-лекція; проблемна лекція; лекція-візуалізація; лекція із запланованими помилками; метод мозкового штурму; метод проектів; кейс метод; аналіз конкретної ситуації; малі групи; дискусія; метод випадків; тренінги; інсценізації; дидактичні ігри та інші. Новітніми освітніми системами, які запроваджуються у найкращих університетах України є: он-лайн-освіта (створюють навчальні курси, які студенти мають можливість переглядати в режимі он-лайн) та змішане навчання (паралельно із звичайним навчанням студент може використовувати он-лайн-лекції, проходити тестування, здавати академічну заборгованість). На думку науковців, наслідком низької кількості реальних освітніх інновацій в Україні є невідповідність вимогам сучасного суспільства та низький рівень конкурентоспроможності українських вузів порівняно з іноземними.

З метою кращої підготовки студентів за професією і для здачі іспитів кабінети повинні бути обладнані комп'ютером та сучасною електронною навчальною програмою.

Викладачем повинна бути розроблена комп'ютерна програма для контролю навчальних досягнень студентів, за допомогою якої створюються електронні варіанти контрольних робіт, переваги якої полягають у економії часу на їх перевірку, сприяють поглибленню навичок користування комп'ютерною технікою.

Процес вивчення предметів спецдисциплін – цілеспрямована взаємодія викладача й студентів, у ході якої вирішується завдання підготовки студентів як кваліфікованих робітників. У процесі навчання формуються пізнавальні та практичні вміння і навички, відбувається розвиток та виховання студентів. Застосовуючи інновації на заняттях, студенти краще засвоюють новий матеріал, швидше та якісніше працюють, розвивають творче мислення. Великий вплив на формування інтересу мають форми організації навчальної діяльності. Тому викладачі коледжу надають особливу увагу постановці пізнавальної мети заняття, показу практичної значимості результатів праці, грамотному поясненню програмного матеріалу, чіткій структурі заняття.

Професійно-технічна освіта має забезпечити не тільки отримання певної спеціальності, а й створювати умови для просування особистості на шляху до професійного зростання. Тому традиційним в коледжі стало проведення предметних тижнів і конкурсів фахової майстерності, які сприяють виявленню і розвитку професійних та творчих здібностей студентів.

Застосування мультимедійного проектора під час проведення занять і позаурочних заходів дозволяє викладачам осмислено й гармонійно інтегрувати багато видів інформації, робить навчально-виховний процес більш насиченим і цікавішим.

Нині викладачами коледжу використовується багато інноваційних методик, які можна застосовувати як для викладання, засвоєння нового матеріалу, так і для перевірки знань учнів.

У світовій практиці виділяють ряд інноваційних систем навчання, деякі на даний час, знайшли широке використання в коледжі, а саме [6, с. 45]:

✓ *Перевернуті заняття (Flipped classroom).* Проявляється «перевернутість» цього підходу до навчання в тому, що студенти самостійно за довільним графіком в режимі он-лайн знайомляться із теоретичним матеріалом, а в аудиторії з'являється можливість обговорити вивчений матеріал у групах, вирішувати певні проблемні завдання, кейси, вести дискусії.

✓ *Електронні підручники (E-textbooks).* Це не просто копія посібника, придатна для переглядуна комп'ютері, а інтерактивні підручники, які створюються викладачами і в які його автор може вільно додавати відео-лекції, відео з Інтернету, презентації, аудіо файли тощо. Такий підручник є інноваційною альтернативою, яка значно скорочує витрати на донесення інформації до студента, а також значно підвищує її актуальність, наочність та рівень

засвоєння студентами, адже не вимагає друку, постійнооновлюється та містить найостаннішу інформацію.

✓ *Масові відкриті он-лайн курси (Massive open online courses).* Це навчальний інтернет-курс зможливістю безкоштовної участі і відкритої реєстрації, публічно-висвітленим навчальним планом і відкритими результатами. Такі курси розробляють найкращі викладачі з усього світу, що руйнує географічні кордони отримання якісної освіти.

✓ *Створення спеціалізованих комп'ютерних ігор та практичних симуляцій*, які дозволяють студентам пройти віртуальну практику, або вивчати певний матеріал у режимі гри.

Сьогодні в сучасних екстремальних умовах під час карантину набирають популярність у світі інтерактивні дистанційні методи навчання в основі яких лежить ціленаправлена та контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який може навчатися в зручному для себе місці, по узгодженому розкладу з викладачами та під керівництвом досвідчених викладачів-наставників (без відвідування коледжу у зв'язку з введенням карантину). В коледжі приділяється постійна увага підвищення якості надання освітніх послуг і впровадження сучасних інноваційних методів традиційного і інтерактивного навчання за допомогою інтерактивних методів і різних аудіо-візуальних програм (Skype та Webex, відеоконференції на базі платформи Zoom, а також Viber, YouTube, Telegram, Instagram та ін.).

У цих надзвичайних умовах зростає роль і місце дистанційної форми навчання та використання сучасних інформаційних інноваційних технологій. Дистанційна форма навчання введена в дію наказом Міністерства освіти і науки України у зв'язку з введенням всеукраїнського карантину. Тому, дистанційне навчання є однією з нових реальностей сучасної освіти в складних умовах.

Викладачами коледжу постійно розробляються і оновлюються курси дисциплін на дистанційні платформі.

Отже, дистанційне навчання дає змогу вчитися кожному, хто має бажання. Сучасні технології дають нам можливість вчити те, що нам цікаво, використовувати найновішу інформацію та дозволяють нам зробити своє життя кращим. Без навчання протягом усього життя в сучасному світі не обійтись, адже будь-яка освічена людина має володіти чималим багажем знань. Причому дуже важливо цей багаж постійно оновлювати, інакше важко буде наздогнати стрімкий перебіг життя. А відстати від нього – означає бути неконкурентоспроможним на ринку праці, втратити можливість одержати бажану роботу. Вирішити цю й багато інших проблем допоможе дистанційне навчання.

Список використаних джерел

1. Новиков П. М. Випереджувальна професійна освіта : наук.-практ. посіб. Москва : РГАТиЗ., 2000. 266 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Видавн. центр «Просвіта» ; Пошуково-видавн. агентство «Книга Пам'яті України». 2000. 368 с.

4. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація / В. М. Вакуленко. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf.

Ревенок Михайло Васильович
викладач загальнотехнічних дисциплін, ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавської державної аграрної академії», mvr55-65@ukr.net

ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ МЕТОДОМ ІГРОВОГО ПРОЕКТУВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ НАРИСНОЇ ГЕОМЕТРІЇ ТА ІНЖЕНЕРНА ГРАФІКА»

Одним з головних завдань, які стоять перед закладами фахової передвищої освіти, є підготовка кваліфікованих спеціалістів, які повинні мати глибокі теоретичні знання і тверді практичні навички зі спеціальності.

Основною умовою успішного оволодіння технічними знаннями є графічна грамотність, тобто уміння грамотно читати і виконувати креслення, бо, як відомо, креслення – це мова техніки. При вивченні дисципліни «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка», в розділі «Машинобудівне креслення», тема «Читання і деталювання складальних креслень» займає друге важливе місце, так як готує студентів до практичної діяльності як майбутніх спеціалістів.

Традиційний метод роботи над темою багаторазово перевірений у навчальному процесі і дає хороші результати. Але великий об’єм практичної роботи і недостатня активність студентів на занятті призводить до того, що під час позаурочної самостійної роботи над завданням, не отримуючи необхідної консультації, студент затрачає занадто багато часу, що, в свою чергу, приводить до несвоєчасної здачі графічної роботи і заліку. Ось чому, викладачам потрібно застосувати такі методи, які б могли активізувати і інтенсифікувати діяльність студента на занятті.

Проблема активізації навчальної діяльності потребує дотримання слідуючих педагогічних умов: забезпечення єдності освітньої, виховної і розвиваючої задач процесу навчання; створення сприятливої атмосфери, організація наукового пошуку і забезпечення емоційності навчання; динамічність, різноманітність методів, спрямованість їх на розвиток активної, дослідницької діяльності студентів, педагогічно правильне використання принципів дидактики: науковості, зв’язку теорії з практикою, активності і свідомості, доступності і послідовності і т. д.; забезпечення регулярного контролю і оцінки знань, умінь і навичок; систематичне, цілеспрямоване використання сучасних засобів навчання, орієнтація студентів на самостійну роботу над матеріалом.

Особливості активного навчання методом ігрового проектування

Активні методи навчання мають слідуючі характерні відмінності від традиційних: примусова активізація мислення; достатньо довгострокове залучення студентів до творчої діяльності і їх взаємодія між собою; самостійне творче вироблення рішень студентами.

Ігрове проектування входить до складу активних методів навчання і характеризується такими ознаками: наявність складної для студентів задачі інженерного характеру; розподіл студентів для роботи над цією задачею на невеликі колективи, що змагаються між собою; імітація роботи виробничого підрозділу.

Вирішення проблеми активізації пізнавальної діяльності студентів залежить від правильного вирішення слідуючих дидактичних задач: розробка системи способів і прийомів, які активізують навчальну діяльність студентів; виявлення найбільш ефективних умов і засобів навчання; забезпечення викладача виробленими дидактичними способами і прийомами, тобто активізація діяльності самого викладача; забезпечення активної самостійної учбової роботи, наукового пошуку студента, забезпечення його засобами здобування знань, формування умінь і навичок.

Деталювання складального креслення є досить складним конструктивно-технологічним завданням. Його вирішення вимагає певної пошукової діяльності студента. Сюди слід відносити вибір оптимального варіанту зображення, визначення послідовності і способів обробки поверхні деталі, визначення і простановка розмірів деталі і таке інше.

У ході роботи студенти допускають немало помилок, але, врешті-решт, ці помилки, як правило, виправляються в одних випадках свідомо за підказкою викладача, а в інших – за його прямою вказівкою.

Таким чином, закінчена графічна робота є продуктом спільної діяльності студента і викладача. Але частка праці, вкладеної кожним із них, в конкретних випадках різна. Очевидно, що чим менше викладач вкладає своєї праці у виконання креслення студента, тим краще. У цьому випадку студент більше працює самостійно і знання його будуть надійніші і глибші. За викладачем ще зберігається методичне забезпечення цієї роботи.

Ігрове проектування підвищує відповідальність студентів за роботу, яку вони виконують, активізує в їх свідомості раніше отриману інформацію про креслення. Вірно організована взаємодія дає можливість частину інформації передавати від студента, що звільняє викладача від багаторазового її повідомлення студентам.

Учасники ігрового проектування і їх функції

В ігровому проектуванні приймає участь академічна група студентів, яка вивчає креслення, і два викладача. Ігрове проектування імітує роботу конструкторського відділу з деталювання складального креслення. Так як при проведенні практичних занять з креслення група ділиться на дві підгрупи, то на їх базі для посилення атмосфери змагання, формуються два ігрові колективи, які в подальшому іменуватимуться «конструкторськими відділами».

З числа кращих студентів кожної підгрупи призначаються старші ігрових колективів (завідуючі відділами). Як правило, це студенти, які на попередніх заняттях показали відмінні знання і вміння з даної теми. У залежності від кількості студентів в підгрупі роль «нормоконтролерів» виконують завідувачі відді-

лами або два інших передових студента, які закінчили виконання своїх робіт. Два викладачі виконують роль арбітрів (рис. 1).

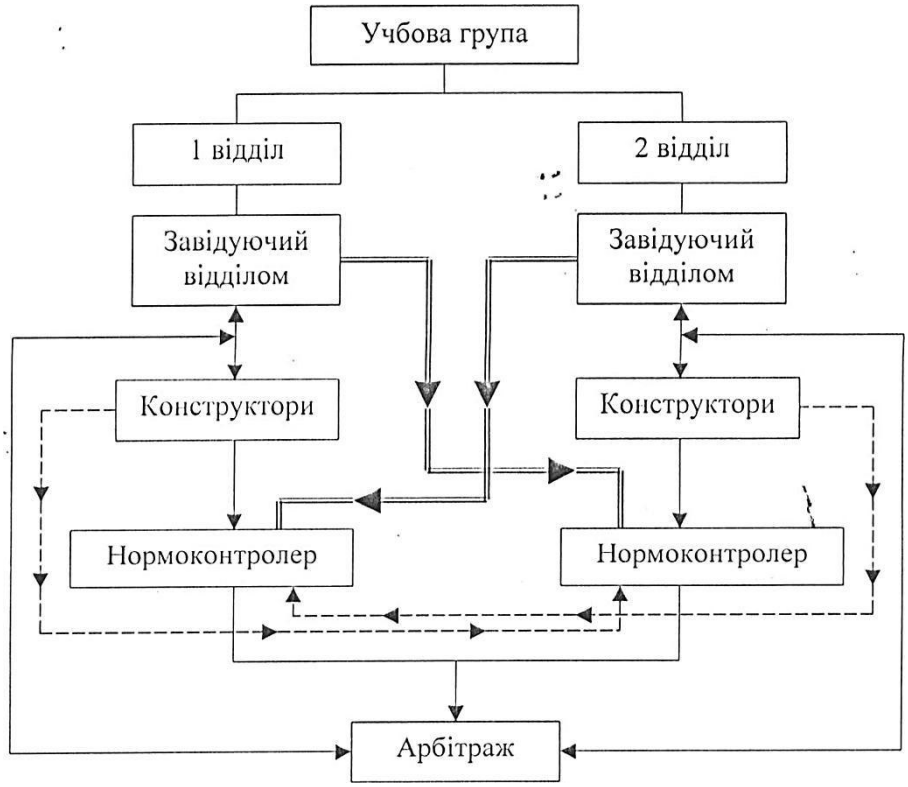

Рисунок 1 – Структурна схема ігрового проектування

Двосторонній зв'язок між учасниками гри. Функції нормоконтролера виконує завідувач відділення. Функції нормоконтролера виконує один із конструкторів.

В обов'язки завідувача відділення входить розподіл завдань, між конструкторами його відділу, надання їм консультації у виборі деталі, у виконанні ескізів. Він перевіряє виконані креслення і своїм підписом їх затверджує.

Конструктор, отримавши завдання, на підставі самооцінки, виконує ескізи вибраної ним деталі або ескізи кількох деталей, затверджує свою роботу у завідуючого відділом і здає її па перевірку нормоконтролеру.

Нормоконтролери перевіряють ескізи деталей, знаходять помилки допущені при їх виконанні і помічають знайдені помилки відповідним кодом.

Ігрове проектування проводиться в кабінеті креслення, згідно розкладу занять. Кожній ігровій групі відводиться територія і закріплюється за нею.

Функції учасників ігрового заняття не виходять за межі вирішення кола задач, які визначаються метою теми «Читання і деталювання складальних креслень».

У результаті вивчення теми студенти повинні знати: послідовність читання складальних креслень; правила і послідовність деталювання складальних креслень.

У зв'язку з важливістю теми в основах нарисної геометрії та інженерної графіки ставиться мета виховання і розвитку особистості студентів. Основні з

них: виховання відчуття колективу шляхом організації колективної діяльності; розвиток вимогливості до себе і своїх колег; формування відповідальності перед колективом; формування необхідності відстоювати честь свого колективу.

1. Виховання добросовісного відношення до праці. Виховання позитивного відношення до навчання: формування пізнавальної активності; формування прагнення до глибокого вивчення матеріалу.
2. Розвиток аналітичного і просторового мислення.
3. Розвиток творчого підходу до вирішення технічних задач, аналізу умов.
4. Розвиток уміння використовувати завдання у відведений час.
5. Розвиток досвіду самостійного прийняття рішень.
6. Формування навичок адекватної самооцінки, самопізнання особистості («себе через інших» і «інших через себе»).

У ході ігрового проектування всі члени конструкторських відділень виконують, можна сказати однотипну роботу.

Враховуючи залежність учасників гри від роботи кожного, змагання між ігровими групами, розроблена система обліку діяльності і стимулювання без сумніву активізує навчальне заняття і допомагає досягти потрібного результату в короткий термін.

Два викладачі, які проводять заняття в групі, де проводиться ігрове проектування, крім суддівства виконують ряд функцій. Вони здійснюють організацію роботи студентів на уроці, надають методичну допомогу студентам, вирішують спірні питання, які виникають між конструкторами і завідуючими відділами. Велике значення має робота викладачів в ролі арбітрів, які оцінюють якість виконання завдань. Адже вірно виставлена оцінка стимулює роботу, викликає позитивні емоції, дає віру в свої сили і можливості.

Схема ігрового проектування по темі
«Читання і деталювання складальних креслень»

Ігрове проектування можна розділити на три етапи: підготовчий, основний і заключний.

На підготовчому етапі, на консультації викладач пояснює студентам умови ігрового проектування, час проведення заняття ігровим методом. Проводиться розбивка групи па конструкторські відділи, призначаються завідувачі відділами і нормоконтролери. Чітко пояснюється мета заняття і правила оцінки діяльності учасників на уроці. Даються пояснення, що діяльність кожного студента на занятті буде впливати на розподіл місць між самими учасниками гри і ігровими колективами.

Для успішного проведення заняття необхідно відповідним чином підготувати аудиторію, а також студенти повинні підготувати і потім взяти все необхідне для виконання завдань.

Основний етап починається безпосередньо на занятті, який проводиться методом ігрового проектування.

Цей етап можна розділити на три стадії:

1 стадія. Заняття починається з перевірки викладачем готовності аудиторії до уроку, перевірки присутніх і їх готовності до виконання завдань. Потім викладач повідомляє тему і мету заняття, коротко пояснює умови гри і видає завідувачам відділів індивідуальні завдання.

2 стадія. Завідувачі відділами видають складальні креслення своїм конструкторам, враховуючи їх індивідуальні можливості. Конструктори читають видані їм складальні креслення і на основі самооцінки, а також бажаного кінцевого результату вибирають деталі для виконання ескізу. При цьому вони можуть враховувати поради завідувачим відділом.

3 стадія. Конструктори виконують ескізи вибраних деталей, а завідувачі відділів надають їм необхідну допомогу. Закінчені ескізи деталей конструктори передають на перевірку і затвердження завідувачам відділів. При виконанні графічної роботи викладач проводить контроль за ходом роботи і, разом з іншим викладачем, виконує роль арбітражу при виникненні спірних питань між конструктором і завідувачем відділу.

На заключному етапі ігрового проектування завідувачі відділів передають ескізи деталей нормоконтролером, які перевіряють креслення і відповідними кодами позначають виявлені помилки.

Після нормокотролерів роботи перевіряють арбітри, проводять підрахунки набраних балів всіма учасниками гри, визначають кращих конструкторів і відділ – переможець.

Один з викладачів підводить підсумок уроку.

Досвід проведення графічної роботи з деталювання складального креслення показує, що для досягнення мети графічної роботи, доцільно перші чотири заняття провести традиційним методом, на яких студенти виконують робочі креслення вказаних деталей, а два заняття провести методом ігрового проектування і при цьому студенти виконують ескізи вибраних ними деталей.

Найбільшого ефекту від занять, які проводять методом ігрового проектування можна досягти, коли весь процес від видачі завдання до підведення підсумків заняття, проходить на занятті. Для цього потрібно, щоб трудоємкість завдання дозволяла студентові виконувати його на уроці повністю. Тому, при ігровому проектуванні, студенти виконують ескізи деталей, а не робочі креслення. Застосування методу ігрового проектування при виконанні графічної роботи з деталювання складального креслення дозволяє в кінці заняття отримати закінчений продукт діяльності студента на занятті – ескіз деталі.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 1998.
2. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів. Київ : Українська видавнича спілка, 1997.
3. Райковська Г. О. Основи нарисної геометрії та інженерна графіка. Київ : Агроосвіта, 2003.
4. Хаскин А. М. Черчение : сборник задач. Київ : Вища школа, 1986.

Рубан Олексій Валерійович
студент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Школяр Сергій Петрович
к. т. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ДЕЯКІ ЕЛЕМЕНТИ АНАЛІЗУ КАДРОВИХ СЛУЖБ ТА ПОТЕНЦІАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сталий розвиток пов'язується з гармонічним досягненням наступних цілей: високої якості довкілля і здорової економіки для всіх народів світу, задоволенні потреб людей і збереженні сталого розвитку протягом тривалого періоду [1]. Досягнення поставлених цілей можливе лише за допомогою обґрунтованої політики стимулювання сталого розвитку. «Порядок денний на XXI століття» є програмним документом, що засвідчує встановлення глобального партнерства країн світу задля досягнення сталого розвитку суспільства. Концепція сталого розвитку передбачає фінансові ресурси й механізми; механізми прийняття рішень; засоби поширення екологічно обґрунтованих технологій; проблеми міжнародної співпраці; міжнародної угоди і правові механізми. Саме в цьому закладені основоположні підвалини стимулювання сталого розвитку, що можуть успішно використовуватись як на глобальному, так і на регіональному рівні, а людський потенціал і капітал є наріжним каменем процесів сталого розвитку.

При вивченні потенціалу людини, з одного боку, розглядаються його здібності, з іншого – можливості їх реалізації. Формування нових і розвиток наявних здібностей, визначених на основі аналізу їх затребуваності в інтересах організації і самої людини, – основа управління розвитком кадрового потенціалу. Поле узгодження є ключовим моментом, в якому і відбувається управління розвитком кадрового потенціалу шляхом мотивації, а також застосуванням кадрових технологій [2–7].

З огляду на вищезазначене слід констатувати, що найважливішими передумовами успішного переходу України до сталого розвитку є розвиток і раціональне використання потенціалу людини. Кожен фахівець як особистість володіє тільки йому одному властивими властивостями, які визначають його здібності до обраної професійної діяльності. Потенціал окремої людини - це його можливості в майбутньому щось зробити, реалізувати свої інтереси, досягти своїх цілей. На цих постулатах повинен проводитися аналіз кадрового потенціалу організації. У структурі кадрового потенціалу, персоналу організації як ресурсного потенціалу та перспективного людського капіталу можна виділити ряд складових: фізичних, інтелектуальних, соціальних, технологічних і інтегративних.

Аналізуючи кожну з них окремо слід констатувати наступні їх характеристики: фізичні – здібності, обмежені певними межами працівника, які використовуються в значній мірі; інтелектуальні – здібності, чітких меж не мають, використовуються лише частково; соціальні відносини та зв'язку – породжені колективною діяльністю з урахуванням особливостей кожного співробітника, можуть і повинні за певних умов породжувати ефект, що підсилює потенціал кадрів організації; соціальна спільність працівників – утворює команду, відрізняється цілісністю, виражається в єдиних або погоджених цілі, завдання, технологіях, потребах і мотивах. Отже, соціальний потенціал сприяє розвитку комунікативних здібностей персоналу.

Серед факторів, що підлягають аналізу є інтегративний потенціал, що являє собою механізм компенсації відсутніх або недостатньо розвинених здібностей. При цьому, значним фактором формування потенціалу є професійний досвід, що отримується в період трудової діяльності. Природно, що якість потенціалу людини на кожному етапі кар'єри істотно залежить від якості відповідних компонентів цього потенціалу.

Оцінка якості кадрового потенціалу проводиться на етапах навчання, самоосвіти, узагальнення професійного досвіду. Для гарантії якості навчання проводиться стандартизація у сфері освіти. Основними результатами стандартизації є: державні освітні стандарти; технології та засоби контролю дотримання вимог діючих стандартів і оцінки їх досягнення; організаційні структури, що реалізують контроль та оцінку. Слід зазначити, що важливим етапом оцінки є розуміння загальної структури Державного освітнього стандарту. А з огляду на те, що в багатьох випадках наша держава визнала пріоритет міжнародного права над національним, не слід також забувати, що існують й міжнародні стандарти із притаманною їм структурою.

Список використаних джерел

1. Буркинский Б. В. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития. Одеса : Фенікс, 2005. 575 с.
2. Гриньова В. М. Організаційні проблеми інноваційної діяльності на підприємствах : навч. посіб. Х. : ІНЖЕК, 2005. 200 с.
3. Школяр С. П. Елементи системного підходу у підготовці майбутніх менеджерів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія.* 2015. С. 230–235.
4. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. *Педагогічні науки.* 2015. Вип. 12. С. 356–361.
5. Школяр С. П. Врахування важелів інтелектуальної власності в угоді про асоціацію при підготовці менеджерів до маркетингової діяльності. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки.* 2015. Вип. 12. С. 220–225.
6. Школяр С. П. Особливості підготовки фахівців специфічних категорій з погляду збалансованості системних показників. *ScienceRise*. 2015. № 5. С. 130–137
7. Школяр С. П. Систематизація інформації про природну спадщину як елемент підготовки менеджерів у період переоцінки цінностей. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 1 (170). С. 37–41.

Смірнова Катерина Євгенівна
магістр з УІД, ТОВ ТД «АВІК 2000», katerynasm98@gmail.com
Пивовар Ніна Михайлівна
доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, pivovarnm@rambler.ru

СИСТЕМА УМІНЬ ТА НАВИЧОК КОМАНДНОГО ГРАВЦЯ

Член команди для успішності виконання своїх функцій повинен володіти якостями, що визначають його придатність до неї.

Водночас дані, отримані за результатами дослідження, проведеного DDI (міжнародний центр навчання лідерства, вирішення конфліктів, пошуку свого власного шляху розвитку) у 2019 році, в якому взяли участь більше 2000 членів команд, показують, що сьогоднішні члени команд у всьому світі демонструють гостру нестачу ключових навичок – уміння учасників команди до колегіальної роботи, делегування та прийняття рішень, управління конфліктами, управління людьми, не готові до того обсягу роботи, який пропонується їм як фахівцям даної галузі[5].

Виявлення особистісних якостей, що сприяють роботі у команді, та зміст навичок командного гравця почнемо з розгляду категорії «особистість».

Особистість в психолого-педагогічній літературі визначається як:

1. Людина зі своїми індивідуальними здібностями і схильностями (В. В. Краєвський) [1, с. 118].

2. Психічна, духовна сутність людини, яка виступає в різноманітних узагальнених системах якостей:

– сукупності соціально значущих властивостей людини;
– системі відносин до світу і з світом, до себе і з самим собою;
– сукупності поведінкових актів;
– усвідомленні навколишнього світу і себе в ньому;
– системі потреб;
– сукупності здібностей, творчості можливостей;
– сукупності реакцій на зовнішні умови (Г. К. Селевко) [3];

3. Своєрідна інстанція, що здійснює контроль над життєвим простором людини через вироблення власних принципів і правил поведінки в цьому просторі (Л. Б. Нікіфорова) [2, с. 112];

4. Індивід, що виконує в процесі життєдіяльності функції вибірковості, рефлексії, побудови образу «Я», прийняття відповідальності, творчої самореалізації в обранній сфері діяльності, забезпечення автономності та індивідуальності буття суб’єкта (В. В. Сєріков) [4, с. 42].

При всьому різноманітті тезаурусу щодо поняття «особистість», відзначимо, що нам найбільше імпонує формулювання, за якого особистість – це людина, що володіє комплексом суспільно і особистісно значущих якостей, включений в систему суспільних відносин.

Окресливши в цілому якості та навички, що можуть забезпечити ефективність командної роботи, спробуємо на прикладах сконкретизувати, які уміння, потрібні офісному, виробничому працівнику в торгівельно-виробничій організації (такій, наприклад, як ТОВ ТД «АВІК 2000»), доповнюючи практичними порадами з удосконалення цих умінь:

1. Уміння з ентузіазмом братися за дрібниці.

Командний гравець ніколи не залишить кулер без води, допивши останній стаканчик, ніколи не залишить принтер або копір без паперу, якщо вона закінчилася. Таку людину колеги не будуть вважати «своєю». Якщо ваші товариші не можуть на вас покластися навіть у таких дрібницях, що вже говорити про серйозні проекти і завдання. Щоб завоювати репутацію командного гравця, навіть, здавалося б, незначні справи, наприклад, по офісу повинні мати для працівника особистісне значення [6].

2. Уміння бути цікавим.

Природно, мається на увазі доречна допитливість. Це означає, що коли сенс якогось питання не лежить на поверхні, завжди потрібно ставити питання, щоб до нього дістатися, і прагнути до конструктивного діалогу з будь-яким співрозмовником. Дану якість не можна плутати з добуванням відомостей і настирливістю, тому що вони лише заважають у роботі й житті, створюючи безглузді перешкоди. Цікавість означає – постійний інтерес до якоїсь проблеми, де бракує інформації та йде поповнення своїх знань для подальшого практичного застосування.

3. Уміння бути надійним.

Надійність – одна з найбільш важливих якостей будь-якого командного гравця і члена колективу. Якщо на вас можна розраховувати, якщо ви обов’язкові і пунктуальні, вас будуть цінувати, як ключового гравця. Намагайтеся завжди укладатися в терміни і вчасно закінчувати роботу. Послідовність, надійність і компетентність гарантують прихильність оточуючих, колег і керівників.

4. Уміння бути гнучким.

Задля досягнення особистих і командних цілей завжди потрібно проявляти гнучкість. У випадках, коли потрібно вирішити незаплановане термінове завдання, прийти раніше в офіс або, навпаки, залишитися до глибокої ночі, не потрібно цьому супротивитися і сприймати з люттю. Навіть, якщо це заважає вашим планам, іноді корисно жертвувати ними заради загального, спільного. Це покаже вашу вірність команді і командним цілям. Зміни в умовах роботи – норма, а іноді навіть і суть командної діяльності. Хороший командний гравець легко адаптується до мінливих обставин. Тут немає місця скаргами, зневірі і поширенню негативу. Психологічна гнучкість – запорука успіху у будь-якій колективній роботі.

5. Уміння вносити різноманітність.

Робоча атмосфера, плани, завдання, дедлайни, стреси і великі навантаження – це фактори, що часто не дозволяють знайти час і сили на банальне

налагодження контакту з іншими членами команди. Використовуйте будь-яку вільну хвилину, обідня перерва, поїздку в ліфті для неформального спілкування з колегами. Так ви зможете вивести відносини на більш високий рівень. Головне – проявляйте ініціативу [6].

6. Уміння в коректних межах знати про колег.

Чим краще ви будете знати партнерів по команді, тим краще будуть ваші відносини і тим більш згуртованим буде колектив. Крім того, тісний контакт з колегами забезпечить постійну взаємодопомогу. Наприклад, якщо раптом вашому напарникові потрібно терміново виїхати через сімейні обставини, ви можете запропонувати йому закінчити звіт за нього. Надалі і до вас ставлення буде належним.

7. Уміння поважати колег.

У будь-якої ефективної команді всі поважають один одного. Повага передбачає ввічливе і шанобливе ставлення до оточуючих, причому воно має бути не тільки постійним, але ще і щирим. На додаток, до поваги командний гравець повинен демонструвати розуміння, підтримку і готовність прийти на допомогу. Не повинно бути ніяких умов, за яких ви ведете себе інакше. Навіть у гострих і конфліктних ситуаціях не можна забувати про повагу до особистості.

8. Уміння допомагати конструктивно.

У разі виникнення у колег проблем, пов’язаних з проектами, клієнтами, планами і т. д., пропонуйте тільки конструктивні варіанти їх вирішення. Навіть якщо ваші пізнання у темі глибокі, то не демонструйте своєї переваги, а давайте тільки ту інформацію, яка допоможе отримати гарантований результат. Ця якість буде свідчити про вас, як про цінного члена команди. Варто зауважити також, що хороший командний гравець охоче ділиться з членами колективу тим, що знає і вміє сам. Про будь-які цікаві задумки він за власною ініціативою інформує кожного, хто причетний до справи [6].

9. Уміння слухати і чути.

Командний гравець – це людина, яка налагоджує взаємодію з іншими членами команди за допомогою свого вміння слухати і чути. Культивуйте в собі здатність прислухатися до думок і позицій оточуючих, незалежно від того, чи поділяєте ви їх чи ні. Пам'ятайте: кожен хоче, щоб його почули і зрозуміли. Давайте людям таку можливість, і повага до вас буде рости з кожним днем. Але навичка активного слухання вимагає уваги і розвитку того, що передбачає прийняття сторонніх ідей, вникання в їх суть, а також критичну оцінку їх.

10. Уміння брати активну участь у корпоративному житті.

Здебільшого це стосується нарад, групових зустрічей, брифінгів і т. д. У процесі будь-якого такого заходу проявляйте активність, сміливо висловлюйте свої пропозиції, зауваження та ідеї. Озвучування думок скаже про вас як про активного помічника, гравця, що живе життям команди, людині, яка готова приймати рішення і брати за нього відповідальність. До будь-якого заходу потрібно готуватися, у будь-якому обговоренні – обов’язково приймати участь. Ефективний член команди завжди міркує з позиції «А що конкретно я можу зробити для успіху моєї команди?» і діє відповідним чином.

11. Уміння вирішувати проблеми.

Працювати у команді – означає бути готовим до вирішення різного роду проблем і пошуку виходу зі складних ситуацій. Найважливіше вміння командного гравця – не передавати відповідальність будь-кому в надії, що він вирішить питання, а самому робити все можливе для його вирішення і для підтримки партнерів. Але і кооперацією нехтувати не слід, адже гідного результату часом можна досягти лише спільними зусиллями. Ефективний гравець бере до уваги відмінності в стилях роботи, думках і характерах, і вже на основі цього виробляє власні методи співпраці.

12. Уміння бути простішим.

У колективній роботі непоодинокі випадки, коли люди відчувають несправедливість до себе, тому починають займатися саможалінням, ображаються, втрачають впевненість у собі. Командний гравець завжди намагається бути простішим і нічого не брати особисто на свій рахунок. Кращий варіант у будь-який незрозумілій і неприємній ситуації – визнати те, що є речі, які від вас не залежать, і якщо хтось у чомусь вас дорікає, це заради блага команди, а не для того щоб вас образити або принизити. Сюди ж відноситься і вміння адекватно сприймати критику – при правильному підході з неї можна витягти чимало користі для себе.

13. Уміння підтримувати моральний дух.

Працювати в команді означає підтримувати позитивний настрій у колективі і культивувати сприятливу атмосферу, а також завжди відкрито помічати успіхи своїх колег. Незважаючи на те, що подібні завдання стосуються і лідера команди (в тому числі і неформального), рядовий гравець теж повинен їх виконувати. Команда ж, в свою чергу, буде відповідати взаємністю людині, якій не все одно, що діється всередині колективу. Від психологічного мікроклімату в команді безпосередньо залежать її результати і досягнення цілей.

14. Уміння орієнтуватися на кінцевий результат.

Щоб заслужити репутацію цінного члена колективу і разом з цим допомогти собі і команді досягати цілей, необхідно володіти стратегічним мисленням. При виконанні будь-яких дій потрібно тримати в свідомості кінцеву мету – те, заради чого функціонує те чи інше підприємство. Тільки чіткі орієнтири у вигляді конкретного результату допоможуть піднятися на новий рівень і подолати будь-які труднощі та перешкоди на шляху. Прагніть формувати об’єктивний погляд на речі і розширювати своє бачення, щоб спостерігати картину в цілому і контролювати свій прогрес.

15. Уміння буди відданим команді.

Сильний командний гравець ніколи не буде байдужий до своєї роботи, команди та її діяльності. Він всією душею вболіває і піклується про все це, і це вболівання постійне. Будучи повноцінним членом колективу, прагніть робити все, що від вас залежить, для досягнення успіху, вимагаючи того ж самого від своїх колег. Не важливо, який у вас характер, лідер, організатор або любитель поміркувати на самоті, ні в якому разі не можна залишатися пасивним. Вас

повинно турбувати те, що робить ваша команда, вам потрібно самовіддано вкладати свою частку на благо процесу, вас не повинні підганяти і, тим більш, примушувати працювати. Вірність команді є, мабуть, однією з найсерйозніших і найважливіших якостей командного гравця. Прагніть дивитися на свої дії з позиції ефективності для всього колективу, і негайно їх коригувати у разі потреби. Тільки ваш особистий внесок дозволить команді здобути перемогу. І саме ця перемога повинна заряджати вас енергією і мотивувати на максимально активні і продуктивні дії. Ефективний командний гравець розуміє це, і використовує це «паливо» настільки, наскільки це можливо.

Підсумовуючи вище описане з розкриття сутності вмінь і навичок командного гравця, відзначимо, що для досягнення дійсно серйозних результатів команда повинна складатися з сильних гравців, і не відчувати в них дефіциту. Відзначимо, що ми намагалися, окресливши комплексно думки науковців і практиків, висвітлити найбільш, на наш погляд, найважливіші з них. Хоча розуміємо, що експерти і практики-фахівці з командотворення час від часу розходяться у думках з приводу якостей та умінь командного гравця.

Список використаних джерел

1. Краєвський В. В. Фундаментальні та прикладні аспекти наукової роботи в галузі освіти. *Працівникіка*. 2005. № 4. С. 119–121.
2. Нікіфорова Л. Б. Роль та значення емоційної культури в професійній діяльності майбутнього менеджера. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. Вип. 34. С. 111–114.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. Москва : Народное образование, 1998. 255 с.
4. Сериков В. В. Личностноориентированное обучение. *Вопросы психологии*. 1994. № 5. С. 42–43.
5. Сычев А. Среднее звено: вкладывай, а то проиграешь. *Охранная деятельность: журнал.* 03.10.2011. URL: http://psj.ru/saver_people/detail.php?ID=68889.
6. Формування навичок командної роботи. Спеціальна короткострокова програма. URL: https://pdp.nacs.gov.ua/courses/formuvannianavychokkomandnoiroboty.

Сокуренко Тетяна Сергіївна
асистент кафедри ділової іноземної мови, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економікиі торгівлі», tatianamerkunova@gmail.com
Царенко Вікторія Миколаївна
асистент кафедри ділової іноземної мови, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економікиі торгівлі», tsarenkovikyha@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Основною метою сучасної системи освіти є інтелектуальний і моральний розвиток особистості, формування творчого мислення та вміння працювати з інформацією. Отже, система освіти має бути побудована таким чином, щоб надавати студентам можливість самостійно розмірковувати, співвідносити різні точки зору та формулювати свою власну, спираючись на знання фактів, законів, на власні спостереження. Таке розуміння сутності цілей і завдань освіти

потребує пошуку нових, інноваційних засобів і педагогічних технологій, які б забезпечували якісну підготовку фахівців відповідно до мінливих вимог суспільства. Саме тому актуальною проблемою сьогодні є формування нового підходу до активизації навчальної діяльності у вищих навчальних закладах та впровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки фахівців.

Інновації в освіті – це процес створення, упровадження та поширення в освітній діяльності нових підходів, ідей, методів та прийомів, технологій, спрямованих на оновлення, модернізацію, трансформацію навчального процесу відповідно до вимог часу. Зокрема, для вищої школи визначальним має бути формування у студентів системного підходу до аналізу професійних завдань, стратегічного мислення, здатності до соціальної мобільності, прагнення до самонавчання, самовиховання та самовдосконалення впродовж усього активного трудового життя. А це можна досягнути, насамперед, за рахунок трансформації свідомості викладачів ВНЗ, переозброєння їх новими підходами до професійної діяльності, постійне впровадження інноваційних методів у навчальний процес вищої школи як один з кроків у процесі інтернаціоналізації вищої школи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання впровадження інноваційних підходів у вищій школі розглядаються у працях В. Андрущенка, І. Дичківської, В. Кременя, А. Кузьмінського, В. Лугового, В. Морозова, П. Сауха, Т. Туркот, Д. Чернілевського та ін. Мета дослідження – дати узагальнену характеристику освітніх інновацій, уточнити сутність та особливості окремих інноваційних методик навчання майбутніх фахівців. Глосарій Європейського фонду освіти пояснює, що *інновації* – це вперше впроваджена новизна, однак більшість інновацій пов’язана з перенесенням існуючих підходів у нові умови через їх адаптацію або внесення поступових змін до існуючих систем.

До сучасних психолого-педагогічних інновацій у вітчизняній системі освіти, зокрема і вищої, належать реалізовані нововведення у:

– зміст, методи, прийоми і форми навчальної діяльності та виховання особистості (методики і технології);

– зміст і форми організації управління освітньою системою, а також в організаційну структуру закладів освіти;

– засоби навчання і виховання;

– особистісні настанови викладача, оскільки навчальний процес має бути діалогом особистостей викладача і студента, що суттєво покращує мотивацію студентів до навчання.

Таким чином, основний критерій інноваційності освіти – зміна цілей, тобто змісту освіти та його результатів як основних складових діяльності педагога і того, хто навчається.

Особистісна готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності має включати ряд складових: здатність до саморозвитку, зайняття активної особистісної позиції у реалізації інноваційних пошуків, позитивне ставлення до інновацій.

Істотною особливістю сучасних інноваційних процесів у професійній освіті є їх технологізація – неухильне дотримання змісту й послідовності етапів впровадження нововведень.

Особливостями підготовки майбутнього фахівця є переваги супровідного аудіо/візуального матеріалу, одержання довідкової та будь-якої іншої навчальної інформації.

Завдяки використанню ІТ майбутні фахівці стають активними учасниками навчального процесу, що сприяє свідомому засвоєнню інформаційного матеріалу, розвитку критичності мислення. Ставлячи за мету формування конкурентоспроможного випускника, необхідно приділити увагу не тільки формуванню знань із фундаментальних і професійних дисциплін із залученням засобів ІТ, а й організувати навчальний процес так, щоб максимально сприяти розвитку визначених особистісних якостей у студентів.

Таким чином, інновації у змісті освіти мають доповнюватися і реалізовуватися через оволодіння інноваційними методами і формами навчання (діалоговими, діагностичними, активними, інтерактивними, дистанційними, комп'ютерними, мультимедійними, телекомунікаційними, тренінговими, проектними), а також шляхом запровадження альтернативних навчально-виховних технологій, таких як алгоритмізована, індивідуалізована, диференційована, модульна, колективна (у малих групах) тощо.

Ознайомлюючись із підходами до класифікації інноваційних методів навчання у науковців, можна виділити наступні.

Г. Ващук поділяє їх на проектні, лабораторні та інтегровані [1, с. 293]. *Під проектними методами (метод проектів)* вчений розуміє таку організацію навчання, за якою ті, що навчаються, набувають умінь і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань – проектів. *Лабораторна система (дослідна),* на його думку, ґрунтується на принципах індивідуалізації навчання, самостійної дослідної роботи в кабінетах-лабораторіях. *Інтегровані (комплексні) методи* – це здійснення навчання за певними темами-комплексами, що містять матеріали суміжних предметів. Всі ці методи навчання застосовуються у співробітництві, взаєморозумінні, єдності інтересів і прагнень учасників навчального процесу.

С. Гончаров відносить до інтерактивних технологій навчання *кооперативне, колективно-групове, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань*, кожна з яких реалізовується через окремі методи і прийоми [2, с. 355].

І. Дичківська вважає інноваційними методами *групову роботу студентів, групові тренінги, «мозкову атаку», дидактичні ігри, кейс-метод, мікровикладання, метод «Ток-шоу», «Коло ідей», «Акваріум»* [3, с. 274–275].

Проаналізуємо характерні ознаки деяких методів навчання, які в сучасній науковій та навчально-методичній літературі вважаються інноваційними.

Активні або інтерактивні методи навчання виокремлено на основі зміни ролі викладача (замість ролі інформатора роль менеджера) та ролі студента (інформація не мета, а засіб для засвоєння вмінь і навичок професійної

діяльності). *Інтерактивне навчання* («inter» – взаємний, «act» – діяти) – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, що передбачає створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [2, с. 356]. Характерною ознакою інтерактивного навчання є постійна, активна взаємодія усіх учасників навчального процесу. Аналізуючи свої дії та дії своїх партнерів, кожен може змінювати модель своєї поведінки, більш усвідомлено засвоювати необхідні знання та вміння, відчувати себе в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності. Найпоширенішими серед таких методів є *метод проектів, групові обговорення, «мозковий штурм», ділові та рольові ігри, кейс-метод, тренінг-навчання, практичний експеримент* тощо [3, с. 298].

Активні (інтерактивні) методи поділяються на імітаційні та неімітаційні [1, с. 299–303]. *Неімітаційні методи* не передбачають створення моделі процесу або діяльності, а активізація досягається за рахунок добору проблемного змісту навчання, що забезпечує діалогічність взаємодії. До неімітаційних методів у науковій літературі відносять *проблемну лекцію, семінар-дискусію з «мозковою атакою», виїзне практичне заняття, курсову та дипломну роботу, стажування без виконання посадових обов'язків*. Зазначені методи дають можливість не тільки надавати студенту певну інформацію, але й сприяти розвитку окремих професійних вмінь та навичок.

Імітаційні методи поділяються на ігрові та неігрові, які передбачають роботу з моделлю ситуації у процесі імітації. *Метод аналізу конкретних ситуацій як неігровий метод* полягає у вивченні, аналізі і прийнятті рішень у ситуації, що виникла або може виникнути за певних обставин у конкретній організації. Цей метод стимулює аналітичне мислення студентів, формує системний підхід до вирішення проблеми, дозволяє виділити варіанти гіпотез розв'язання проблеми, допомагає налагодити ділові та особисті контакти, усувати конфлікти.

До ігрових імітаційних методів відносять стажування з виконанням посадових обов'язків, імітаційний тренінг, ділові та рольові ігри. Ці методи забезпечують максимально можливе наближення навчального процесу до виробничих умов. Активні методи навчання (дискусії, дидактичні ігри, моделювання виробничих ситуацій тощо) є своєрідним полігоном, на якому студенти відпрацьовують професійні вміння та навички.

Кожен з інноваційний методів навчання має свої переваги та недоліки. Наприклад, *метод кейсів* передбачає прийняття студентами конкретного рішення у запропонованій ситуації. Для ефективного використання цього методу інформація, що становить *кейс* («case» – випадок, ситуація), має відображати проблему з майбутньої професійної діяльності, що може бути розв'язана декількома варіантами. Кожна група студентів у результаті обговорення пропонує свій варіант розв'язання проблеми, обґрунтовуючи його з опорою на отримані знання з дисципліни. Викладач, готуючись до такого заняття, систематизує матеріал курсу, доповнює його міжпредметними зв'язками, спрямовує студентів на професійний, а не побутовий підхід до аналізу ситуації [3, с. 300]. Як на

мене, підвищенню якості та інтенсивності освітнього процесу у вищій школі сприятиме органічне поєднання інноваційних методик з класичними, традиційними, продумане і гармонійне поєднання різних методів щодо кожної дисципліни та кожного заняття залежно від їх мети та специфіки. Високопродуктивним та перспективним є також синтез аудиторної та позааудиторної роботи, що допомагає утворити сплав професійних умінь та навичок з активною громадською позицією майбутнього фахівця. Для реалізації таких підходів, а також для активного впровадження інноваційних методів навчання викладачеві треба не тільки удосконалювати навчально-методичні комплекси з окремих дисциплін, але й опановувати нові засоби навчання.

Отже, на підставі аналізу наукових досліджень та методичної літератури щодо впровадження інноваційних методів навчання у вищій школі показано, що [1, с. 304]:

– пріоритетом національної концепції реформування і модернізації вищої освіти є створення інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах через сприяння прогресивним нововведенням, зокрема впровадження інноваційних методів навчання;

– саме застосування широкого діапазону новітніх методів навчання стане однією з ознак інноваційних університетів і започаткує процес інтернаціоналізації вищої школи України;

– у сучасній педагогіці має місце багатоваріантність інноваційних методів навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань студентами, розвиток їх інтелектуальної діяльності, формування вмінь та навичок критичного осмислення професійної проблеми, здатності самостійно опрацьовувати інформацію, набуття якостей, що стануть у нагоді в майбутньому професійному житті;

– кожен вищий навчальний заклад створює свою базу найбільш часто використовуваних інноваційних методів з урахуванням специфіки викладацького складу, контингенту студентів, особливостей спеціальностей, фахівців, яких готує конкретний виш, матеріально-технічного забезпечення та ін.

Актуальним напрямом подальшого висвітлення порушеної теми є дослідження проблеми навчання фахівців на основі досліджень у контексті компетентнісного підходу, а також вивчення найбільш ефективних інноваційних методів, що можна використати для підготовки фахівців окремих спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Ващук Ф. Г. Перехід до інноваційних технологій у вищій освіті – вимога часу. *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія* / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. № 16. С. 290–305.
2. Гончаров С. М. Методи, форми та інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія* / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. № 16. С. 353–362.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

Солошич Ірина Олександрівна

д. пед. н., доцент кафедри екологічної безпеки
та організації природокористування, Кременчуцький національний
університет імені Михайла Остроградського, soloishych@gmail.com
Підліснюк Валентина
д. х. н. із спеціальності, професор кафедри хімічної
екології та технологій очистки довкілля, факультет довкілля,
Університет Яна Євангелісти Пуркинє, Усті над Лабем, Чеська Республіка

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»

Спираючись на досвід науковців (М. Махмутова, О. Матюшкіна, В. Оконя, М. Скаткіна, І. Лернєра), в навчальному процесі нами використовуються програмні, проблемні, та інформаційні лекції.

Програмні лекції є об'єктивною необхідністю, тому що саме в ній висвітлюється повний перелік питань, що підлягають вивченню, кожне з яких обов'язково присутній в тестах. При викладанні програмної лекції спочатку надаємо студентам перелік тем практичних та лабораторних занять.

Дидактичною особливістю *проблемної лекції*, які розглянуті у дослідженнях М. Махмутова, О. Матюшкіна, В. Оконя, М. Скаткіна та ін. є те, що у при їх викладанні теоретичний матеріал подається у вигляді невідомої проблемної ситуації, тому їх доцільно використовувати коли розглядаються найбільш важливі та важкі питання модулів.

Коли постає необхідність у інформування студентів про наукові розробки, основні постулати навчальної дисципліни, розкрити особливості теми, ознайомити з адаптованою для студентів науковою проблемою, застосовується *інформаційна (освітня) лекція.*

Використовуючи наробки В. Некоса та А. Некос (В. Некос, А. Некос (2011)), при викладанні інтегрованої навчальної дисципліни «Організація наукових досліджень в галузі екологічної безпеки», визначимо наступні особливості викладання *програмних та проблемних лекцій:*

– вимога самостійності вивчення навчального матеріалу,

– модульна система навчання з використанням тестового контролю та рейтингова оцінка знань студентів, що забезпечує постійну і безперервну наполегливу роботу при вивченні навчального матеріалу.

До прикладу проведення *програмної лекції* розглянемо інтегровану навчальну дисципліну «Організація наукових досліджень в галузі екологічної безпеки» при вивченні змістового модулю «Основні елементи наукового пізнання.

Методи теоретичних досліджень» теми «Основи наукознавства», яка складаються з наступних питань:

– сутність наукового пізнання, знань та наукових досліджень;

– історичні етапи становлення та розвитку науки;

– особливості сучасної науки, поняття, цілі та функції; класифікація наук, етичні норми і цінності науки.

На лекції актуалізується основний понятійно-термінологічний апарат навчальної дисципліни, та значущість її для подальшого успішного засвоєння наступного матеріалу при вивченні інших дисциплін професійної підготовки.

Разом з тим наголошується на тому, що головною умовою результативності роботи за фахом студентів екологічних спеціальностей є:

– оволодіння методологією і методами наукових досліджень;

– уміння відсортовувати та здійснювати аналіз професійної інформації;

– визначати ціль, задачі дослідження, планувати та виконувати експериментальні дослідження;

– здійснювати аналіз результатів дослідження;

– формулювати висновки;

– виконувати звіт, робити доповідь та писати статті за результатами дослідження та ін.

Враховуючи досвід проведення *проблемних лекцій* у закладах вищої освіти нами напередодні лекції студентам надається через інтернет інформація, завдяки чому на лекційному занятті вони перебувають у активній позиції. При викладанні проблемних лекцій основними етапами пізнавальної діяльності студентів екологічних спеціальностей вважаємо: усвідомлення поданої на початку лекції проблемної ситуації, висунення гіпотез, пропозицій, варіантів щодо її вирішення.

Під час проведення проблемних лекцій активність пізнання студентів екологічних спеціальностей стає подібно до такої, що нагадує науково-дослідницьку діяльність.

При цьому досягаються наступні дидактичні цілі:

– активізація уваги студентів до актуальної навчальної теми, підвищення їх пізнавальної діяльності;

– опанування студентами теоретичними знаннями; обґрунтування наукової проблеми та пошук шляхів її вирішення;

– активізація професійних мотивів.

Традиційно при проведенні *проблемних лекцій* викладач, сконструювавши проблемну ситуацію, сприяє пошуковій активності студентів, щодо її вирішення, поетапно підходячи до кінцевої мети.

Студенти проявляють продуктивний рівень активності: висувають гіпотези, докази, порівнюють різні методи вирішення проблем, фіксуючи в конспекти важливу інформацію, вирішення задач та ін.

Викладаючи *проблемну лекцію* студентам екологічних ситуацій, ми дотримуємся наступної структури, яка була запропонована І. Штокманом (1981): формулюємо вихідні дані та професійну ситуацію, що має ознаки проблемності, генеральний напрям пошуку проблеми, аналіз сформульованих результатів розв’язання першої часткової підпроблеми, розв’язання другої часткової підпроблеми, аналіз розв’язання часткових підпроблем, загальні висновки.

При викладанні проблемної лекції з інтегрованої навчальної дисципліни «Організація наукових досліджень в галузі екологічної безпеки» за темою «Оформлення та оприлюднення результатів наукового дослідження», спочатку розглядаємо теоретичні питання формулювання теми і складання попереднього плану дослідження.

На прикладі тем наукових досліджень з екологічної безпеки «Оцінка та прогнозування впливу автомобільного транспорту на стан шумового забруднення сельбищних територій», «Дослідження засобів зниження негативного впливу транспортних систем на урбоекосистему», «Підвищення рівня екологічної безпеки автотранспортних підприємств» та ін., вчимося визначати об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, що є продуктом самостійної роботи студентів репродуктивного та вищого продуктивного типів.

Відповідно до наданих знань при викладанні проблемної лекції з заданої теми та наведених рекомендацій у методичних вказівках щодо виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Організація наукових досліджень в галузі екологічної безпеки» для студентів денної та заочної форм навчання зі спеціальності 101 – «Екологія», щодо встановлення мети, визначення предмета, об'єкта і завдань наукового дослідження проаналізувати приклади встановлення вище перелічених елементів загальної характеристики наукового дослідження з переліку представлених на розгляд викладачем авторефератів захищених дисертаційних робіт зі спеціальності 21.06.01 – «Екологічна безпека» та кваліфікаційних робіт бакалаврів зі спеціальності 101 – «Екологія», визначити правильність установлення вказаних елементів або недоліки у формулюваннях. Установити мету, завдання, предмет і об'єкт власних досліджень у межах запланованої теми наукової роботи.

Особливістю лекцій з вище згаданих дисциплін є їх *інтерактивність та бінарність* (викладач + бібліотекар, викладач + провідні науковці, фахівці екологи), які демонстрували практику реалізації та важливості НДД в галузі екології.

Список використаних джерел

1. Солошич І. О. Формування науково-дослідницької компетентностістудентів екологічних спеціальностей : монографія. Полтава : Астрая, 2020. 550 с.
2. Soloshyck I., Bečvářová I. Metodologie environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 114 s.
3. Солошич І., Бахарєв В. Організація наукових досліджень в галузі екологічної безпеки : навч. посіб. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 296 с.

Сосненко Євген Павлович

старший викладач, Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава, sosnenkoevgen672@gmail.com

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЇЇ ВИКЛАДАННЯ

Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що питання організації спортивно-оздоровчої діяльності у закладах вищої освіти вказують на відсут-

ність сформованої потреби студентів у систематичних і самостійних заняттях фізичними вправами та байдуже ставлення до навчального процесу, що вимагає змін в організації фізичного виховання, сутність яких повинна зводитися до формування фізичної культури особистості. У навчальному процесі доцільно відмовитися від стандартного змісту фізичного виховання і звернутися до особистості студента, його інтересів і потреб у сфері фізичного і духовного виховання. Чинна система організації фізичного виховання у закладах вищої освіти не може ефективно забезпечити підвищення рівня фізичної підготовле-ності, здоров'я, мотивації студентів до занять фізичними вправами й спортом, сформувати професійно важливі психічні та психофізіологічні якості [6, с. 45–48].

Опитування студентів показало, що 67,3 % віддають фізичній культурі другорядне місце, 12,2 % опитаних – взагалі не відводять їй ніякого місця і лише 20,5 % визначають їй одне з провідних місць у своєму житті. Більшість респондентів визнають пальму першості фізичної культури у зміцненні здоров'я (70,9 %), проте в реальності її не розглядають як важливий чинник свого розвитку. Більш того, лише 26,6 % опитаних використовують фізичні вправи в організації дозвілля. Одним із негативних моментів в проведеному опитуванні є той факт, що студенти не визнають впливу фізичної культури на оволодіння майбутньою професією. Вважають, що фізична культура допомагає оволодіти майбутньою професією лише 2,8 % респондентів. Займається самостійно менше половини опитаних студентів. Основною причиною, як правило, є відсутність вільного часу.

Ці дані ще раз підтверджують твердження про невисокий рейтинг фізичної культури в системі цінностей сучасної людини, значущому статусі й іміджі в суспільстві. Вона на низькому рівні функціонує в основних сферах життєдіяльності людини і суспільства. Це підтверджується і відношенням студентів до спортивної роботи. Лише 17,8 % опитаних припускають активну участь у спортивному житті закладу вищої освіти. А насправді, майже 80 % респондентів, не приймають участі в змаганнях. Разом із тим, більшість студентів вважають, що спорт є тією сферою діяльності, яка сприяє зміні людини як особистості. Молоде покоління не лише не проявляє себе в спортивному відношенні, часто не відвідує спортивні заходи, але все таки вважають при цьому фізичну культуру головним чинником зміцнення здоров'я.

Метою роботи стало виявлення і аналіз суперечностей, що виникають при організації фізичного виховання студентів і обгрунтування шляхів їх реалізації. Контент-аналіз програм фізичного виховання студентів закладів вищої освіти і порівняння його даних із реальним досвідом організації навчального процесу, виявив наступні суперечності:

– між вимогами програм до розподілу студентів по навчальних відділеннях на основі медичних свідчень і реальним плануванням навчального навантаження кафедр, виходячи із загальноуніверситетських вимог;

– між вимогами до організації фізичного виховання в спеціальній медичній групі, розробленими фахівцями лікувальної фізичної культури і відсутністю необхідних кадрових і матеріальних ресурсів на кафедрах,

– між вимогами включення у фізкультурну діяльність осіб, звільнених від практичних занять і відсутністю будь-яких рекомендацій по її методичному забезпеченню,

– між необхідністю організації професійно-прикладної підготовки на навчальних заняттях, величезною кількістю рекомендацій із проблеми та реальними вимогами більшості професій до фізичної підготовленості фахівця,

– між переліками компетенцій у сфері фізичної культури, що визначаються різними навчально-методичними об'єднаннями для напрямів підготовки бакалаврів і реальними можливостями навчального процесу,

– між визнанням новим держстандартом обов’язковості дисципліни «Фізична культура» з виділенням її в самостійний блок і відсутністю в більшості навчальних планів закладів вищої освіти цієї дисципліни на очно-заочній і заочній формах навчання.

В цілому для сучасної студентської молоді характерні установки на професійну і особистісну самореалізацію, проте цінність здоров’я стала швидше декларованою. Про це свідчить той факт, що багато студентів, вважають, що вони ведуть здоровий спосіб життя, в реальності не дотримуються його норм [1, с. 42].

Цінність здоров'я не функціонує на рівні їх індивідуальної самосвідомості. Враховуючи, що необхідність інтенсифікації турботи про своє здоров'я визнає відносно невисокий відсоток студентів (що позначається і на відношенні до занять по фізичній культурі), актуалізація цінностей здоров’я і фізичної культури для студентів набуває особливої значущості. Тому важливо в освітньому процесі формувати світоглядні основи розуміння здоров’я студентом не в сенсі його свободи від хвороби, які відкриті йому, оскільки він здоровий, а в сенсі тих можливостей діяти, реалізовувати себе стосовно фізичного, соціального і психічного благополуччя. З цих позицій здоров’я виступає педагогічною категорією, яка в єдності тілесних і психологічних характеристик формується в процесі виховання.

Новий освітній стандарт орієнтує викладачів на формування загальнокультурних і професійних компетенцій у майбутніх фахівців. Наукові і публіцистичні статті останніх років перевантажені науковими термінами «інновація», «інноваційний підхід», «модернізація» фізичної культури», проте перебудова фізкультурної освіти залишилася декларативною обіцянкою. В ході реформи, що проводиться, фізична культура студентів, на жаль, не стала об'єктом інноваційної діяльності. Як наслідок цього – відставання фізкультурної освіти від зарубіжних аналогів якістю, глибиною диференціації та індивідуалізації учбового процесу, зниження інтересу студентів до занять фізичною культурою.

Широко рекламовані «індивідуальний підхід» до навчання, «мобільність», як і блокові навчальні плани для їх реалізації, залишилися гаслами, а насправді – обертаються низькою вимогливістю до рівня фізичної підготовленості студентів [4, с. 31–32].

Сьогодні доводиться визнати, що заклади вищої освіти не готові до усвідомлення значення фізичної культури для формування здоров'я нації, виховання гармонійно розвиненої особистості. До цих пір не розроблені стратегія і механізм інноваційного розвитку фізичної культури, не створені умови для формування здоров'язберігаючого освітнього середовища, що забезпечує умови для реалізації соціальних функцій фізичної культури. У нових умовах питання стоїть в тому, як змінити траєкторію розвитку фізичної культури у закладах вищої освіти, яка могла б забезпечити якість навчального процесу, достатню рухову активність, зміцнення здоров'я студентів.

Для реалізації відповідних параметрів моделей фізичного виховання доцільно провести реорганізацію процесу фізичного виховання за такими ключовими моментами:

– організація фізичного виховання на основі виду спорту;
– надання можливості студенту займатися обраним видом спорту;
– організація навчально-тренувального процесу;
– надання студенту можливості переходу із однієї групи в іншу;
– переведення занять за рамки обов'язкового навчального розкладу;
– обов'язкове виконання нормативів і тестів.

Починаючи з першого курсу, відповідно до рівня фізичної підготовленості, стану здоров'я та власного бажання студентів, рекомендуємо формувати різнорівневі спортивні секції за різноманітними спеціалізаціями, які доступні для конкретного навчального закладу.

Основне завдання програм за видовою спеціалізацію фізичного виховання полягає в тому, щоб забезпечити максимально продуктивну діяльність кожного студента, дати оптимальний руховий режим, повніше мобілізувати їх здібності та підвищити мотивацію до регулярних занять фізичними вправами, зокрема самостійних занять, оскільки насамперед самостійні заняття заповнюють дефіцит рухової активності студента, сприяють більш ефективному відновленню організму, підвищенню розумової та фізичної працездатності [8].

Про результати ефективності впровадження в навчальний процес видового фізичного виховання та розроблених пропозицій щодо зміни організації викладання фізичного виховання студентів можливо говорити за наступними показниками:

– підвищення відвідуваності практичних занять із фізичного виховання та використання активних форм навчання, що зумовлює підвищення ініціативності та активізацію пізнавальної діяльності;

– ефективність фізичного виховання студентів у вигляді сформованого стійкого інтересу до самостійного фізичного вдосконалення, що досягнута за рахунок цілеспрямованого формування ціннісного відношення до фізкультурно-спортивної діяльності;

– перевід жорстко регламентованого педагогічного процесу фізичного виховання студентів у площину особисто-орієнтованого за рахунок наявності умов вибору пріоритетів фізичного вдосконалення.

Реорганізація фізкультурної діяльності студентів повинна стати основою відродження і розвитку масового студентського спорту. Виховання студентської молоді у закладах вищої освіти України, в процесі занять фізичним вихованням, які займаються в основному відділенні кафедри фізичного виховання за програмою загальної фізичної підготовки, має ряд недоліків, які заважають покращенню фізичної підготовленості студентів. По-перше, одним із головних недоліків є відсутність у студентів стимулу, інтересу для оволодіння ними вміннями виконувати вправи, які на думку студентів здаються їм не цікавими і малозначущими в процесі занять фізичним вихованням. По-друге, недостатнє фінансування матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти України, а також низький рівень здоров'я студентської молоді. По-третє, від недостатньої інтеграції та координації зузиль державних і громадських організацій, релігійних організацій у сфері формування здорового способу життя, інформативно-освітніх програм, тренінгів орієнтованих на формування життєвих навичок [11, с. 171].

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у подальшому вивченні питань, щодо організації та змісту занять із дисципліни «Фізичне виховання», а також для удосконалення проведення занять із фізичного виховання студентів закладів вищої освіти різних регіонів України.

Список використаних джерел

1. Безухов Д. М. Фізичне виховання студентів у вищій школі. *Валеологічна освіта в навчальних закладах України: стан, напрямки й перспективи : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 2006. С. 40–43.
2. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти. *Вища освіта України*. 2002. № 1. С. 54–59.
3. Григорьев В. К. Физическое воспитание студентов. Теория и методика физического воспитания : учеб. / под ред. Т. Ю. Круцевич. Київ : Олимпийская литература, 2003. Т. 2. 321 с.
4. Канішевський С. М. Відтворення системи фізичного виховання студентів в Україні. *Фізична підготовленість та здоров'я населення : зб. наук. мат. Міжнар. наук. симпозіуму*. Одеса, 1998. С. 30–32.
5. Сакун Э. И. Построение учебного процесса по физическому воспитанию студентов в вузе : учеб. пособие. Москва : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2011. 208 с.
6. Современные технологии физического воспитания и спорта студенческой молодежи: материалы Всерос. конф. (16 марта 2011) /ред. кол.: Н. А. Красулина [и др.]. Уфа : Изд-во УГНТУ, 2011. 269 с.
7. Трушкин А. Г. Педагогические основы инновационных технологий физического воспитания оздоровительной направленности : дисс. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Ростов-на-Дону, 2000. 586 с.
8. Allsen Philip E. Fitness for life an individualized approach. Madison, 1999. 260 p.
9. Sandler D. Sports power. Champaign: Human Kinetics, 2005. 244 p.
10. Ghosh A. K. Service Strategies for Higher Educational Institutions Based on Student Segmentation. *Journal of Marketing for Higher Education*. 2008. Vol. 2 (17). P. 238–255.

Харченко Світлана Євгенівна
викладач історії та філософії, Комунальний заклад вищої освіти «Кам'янський медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради»; xarchenkosvetlana1961@gmail.com
Лавецька Олена Володимирівна
викладач історії, Комунальний заклад вищої освіти «Кам'янський медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради»; elenalaveckay@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-БАКАЛАВРІВ

Сьогодні формується нова філософія та ідеологія медицини. Нова методологія клінічного осмислення медичного працівника покликана допомогти йому глибоко усвідомити системно-комплексний характер взаємозв'язку людини з навколишнім світом, зрозуміти і врахувати особливості детермінації процесів здоров'я і хвороби.

Сучасна медична освіта включає філософсько-методологічну підготовку медика, тому що медична діяльність потребує постійного вирішення логічних, гносеологічних, аксіологічних, етичних, філософських проблем, які пов'язані з гуманістичним підходом до людини та вирішенням життєвих проблем.

Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення здобувачами освіти навчального матеріалу, що сприяє формуванню інтелектуальних якостей, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи та наполегливості у досягненні результату.

Головна мета самостійної роботи: засвоєння теоретичних знань, формування системи загальнонавчальних, інтелектуальних і професійних умінь і навичок та формування самостійності і активності особистості майбутнього фахівця [1].

Методична робота з організації самостійної позааудиторної роботи починається з визначення кола питань, проблематики, які виносяться на самостійну роботу здобувачів освіти. Ці питання визначено в освітньо-професійних програмах та тематичних планах з кожної дисципліни.

Організація позааудиторної роботи здобувачів освіти проводиться у три етапи:

1 етап – період початкової організації, що вимагає від викладача безпосередньої участі в діяльності студентів, з виявленням і вказуванням причин появи помилок.

2 етап – період самоорганізації, коли не вимагається безпосередня участь викладача в процесі самостійного формування знань здобувачів освіти.

3 етап – створення силабусу – навчального плану студента на сайті.

Для реалізації проведення самостійної роботи використовуються різноманітні засоби, форми та методи:

1. Використання комп'ютерних засобів навчання:

а) створення силабусу на електронній пошті;

б) перелік літератури «віртуальних» бібліотек.

2. Оформлення навчально-методичного комплексу з самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти:

а) навчально-методична карта, в якій наведені рекомендації, поради, вказівки;

б) питання самоконтролю, тестові завдання для перевірки знань, умінь, навичок.

3. Розробка опорних конспектів, структурно-логічних фрейм-схем, проблемних завдань, як дидактичний матеріал для засвоєння теми, так і методичний матеріал для контролю знань здобувачів освіти.

Самостійна підготовка здобувачів освіти – це різноманітні форми діяльності студентів з опрацювання різних проблем філософського пізнання. Результативність самостійної позааудиторної роботи студентів сприяє розвитку компетентностей.

Починаємо роботу із оформлення навчально-методичного комплексу самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти з філософії. На демонстраційних столах виставлені зразки навчально-методичних комплексів самостійної роботи студентів для дисциплін: «Історія України», «Соціологія», «Основи правознавства» тощо. Особлива увага приділяється написанню теоретичного заняття (лекції), які розкривають проблематику питань теми самостійної роботи здобувачів освіти. До читального залу Кам'янського медичного коледжу передаються навчально-методичні комплекси самостійної роботи студентів, додатково до них ще один комплект лекцій, навчальні посібники, еталони відповідей на питання, що винесені для самостійного вивчення.

Здобувачі освіти мають змогу працювати з ними або в читальному залі бібліотеки, або копіювати їх для себе. До них додається навчально-методична карта, де надані методичні рекомендації, поради, вказівки. Контрольні питання для самоконтролю знань допоможуть студентам перевірити свої знання, переконатися в тому, чи правильно вони засвоїли навчальний матеріал, чи не пропустили чогось важливого. Питання для самоконтролю складені так, щоб здобувачі освіти могли підготуватися до семінару. Обов'язковою умовою є те, щоб питання для самоконтролю знань були спрямовані на їх розгляд на семінарському занятті, які передбачені в одній із форм контролю знань студентів.

При оформленні навчально-методичного комплексу самостійної роботи студентів розробляється опорний конспект або структурно-логічна фрейм-схема вивчення теми, питання теми винесені на самостійну роботу студентів. Особливістю такої форми дидактичного матеріалу є те, що опорні конспекти, структурно-логічні фрейм-схеми слугують як дидактичний матеріал для засвоєння теми, так і методичний матеріал для контролю знань студентів.

По-перше, якщо здобувач освіти під час самостійної роботи працює з підручником, то опорний конспект, структурно-логічно фрейм-схема є чудовим орієнтиром для студента в тому, який матеріал є ключовим, основним для вивчення теми.

По-друге, перед викладачем обов'язково стає питання контролю знань якомога більшого числа здобувачів освіти на семінарському занятті. Якщо врахувати, що на семінарі присутні 25–30 здобувачів освіти, необхідно так організувати роботу, щоб отримали оцінку всіх знань 80 % студентів, присутні на семінарі. Отже, опорний конспект, структурно-логічно фрейм-схема використовується як методичний матеріал при перевірці знань здобувачів освіти, присутніх на занятті.

В організації самостійної роботи здобувачів освіти викладач має можливість використовувати творчий потенціал гуртківців, ініціативної групи з організації самостійної роботи. Співпраця викладача і здобувачів освіти передбачає участь у розробці опорних конспектів, структурно-логічних фрейм-схем, в оформленні лекцій, посібників, створенні комп'ютерних презентацій.

Самостійна робота здобувачів освіти має різні форми:

– опрацювання лекцій;
– конспектування навчального матеріалу (теми або окремих питань теми);
– виконання індивідуальних завдань;
– робота студентів в малих групах;
– підготовку доповідей на студентські конференції, історичні та правові читання;
– випереджувальні завдання;
– виконання вправ, завдань, порівняльних таблиць;
– есе, тести, проекти, презентації.

Завдання викладача полягає в тому, щоб відібрати з них найбільш результативні в кожній конкретній ситуації, тобто такі, які б відповідали індивідуальним можливостям здобувача освіти з урахуванням бюджету часу, а також відповідали специфіці навчального матеріалу курсу. У методичному куточку навчального кабінету розміщено методичні рекомендації щодо організації роботи здобувача освіти: «Як конспектувати лекцію», «Як написати і оформити есе». Здобувачі освіти мають можливість зробити комп'ютерні презентації та постійно з ними працювати. Під час самостійного опрацювання матеріалу студенти звертаються до викладача за консультацією. Основною вимогою є те, щоб студент приходив на консультацію зі своїм пропозиціями, планом, конспектом. Під час консультації вони аналізуються і викладач надає допомогу з незрозумілих для студента питань, проблем, в питаннях роботи з літературою.

Перед викладачем обов'язково стає питання контролю самостійної роботи здобувачів освіти.

Пропонуємо форми контролю самостійної роботи здобувачів освіти:

1. *Поточний контроль* – контроль самостійної роботи студентів щодо вивчення навчальних матеріалів:

– індивідуальне або групове опитування;
– контрольна робота або тестовий контроль;
– індивідуальна або групова презентація (представлення виконаного завдання);

– аналіз ділових ситуацій (аналіз ситуацій, даної у вигляді текстового, графічного або усного матеріалу, відеофільму або аналіз варіантів вирішення проблеми, вибір оптимального варіанту);

– розрахункові завдання;

– підготовка есе;

– реферату;

– ділові ігри;

– захист виконаних завдань та ін..

2. *Проміжний контроль* – залік або іспит в усній або письмовій формі по частині досліджуваної дисципліні в середині семестру [2].

3. *Підсумковий контроль* – контроль знань і умінь здобувачів освіти безпосередньо після завершення курсу з дисципліни у формі іспиту або підсумковому тестовому контролі.

4. *Дистанційний контроль* – у коледжі запроваджено дистанційне навчання за допомогою платформи Moodle, створені Google Classroom, яке дає можливість навчатися студентам в індивідуальному режимі, що особливо важливо в безперервній освіті. Застосування дистанційних технологій відбувається із використанням відео-, аудіо-, текстової та графічної інформації.

Для того, щоб забезпечити належний рівень контролю самостійної позааудиторної роботи, доводиться приділяти багато уваги оформленню дидактичного матеріалу для експертизи знань здобувачів освіти. Дисципліна спрямована на те, щоб студенти вміли висловлювати свою думку, мислити самостійно, а не просто переказувати чужі думки. Тому, важливо надати їм можливість висловити свої думки в усному мовленні. А це вимагає багато часу, якого на семінарі не так і багато. Отже, актуальним є урізноманітнення форм і методів контролю знань. Так, постійно практикується поряд з усним опитуванням (як індивідуальним, так і колективним обговоренням проблеми), обов’язкову письмову форму контролю знань. На проблеми, які є ключовими в усвідомлені теми, після усного колективного обговорення здобувачам освіти пропонується відповісти письмово (за варіантами) на деякі питання. Таким чином, на кожному семінарі є можливість оцінити знання всіх здобувачів освіти. Крім такої форми контролю знань, ефективним є тестування, озвучування опорних конспектів, випереджувальні завдання, які спрямовані на повне або часткове попереднє самостійне вивчення студентами навчального матеріалу, роботу з філософськими словниками.

Слід зауважити, що робота з організації структурно-логічних фрейм-схем та контролю знань здобувачів освіти потребує постійного вдосконалення. Широкі можливості надають багаторівневі тести, інформаційні можливості Інтернет, використання мультимедійних програм вивчення дисциплін, інтерактивні технології.

Самостійна робота студентів сприяє тому, що навчальна діяльність студента:

– *стає* осмисленою для нього самого;

– *розвиває* вміння самостійно вчитися, приймати рішення, проектувати свою діяльність і її результати, проводити дослідження, здійснювати і реалізовувати комунікацію;

– *формує* потребу в мотивації своїх досягнень (самоконтролю і самооцінки);

– *дозволяє* пізнавати власні перемоги.

Викладач, плануючи і організовуючи самостійну роботу студентів, здійснює наступне:

1) *обирає* найбільш ефективні форми і види, способи організації діяльності студентів;

2) *розроблює* критерії оцінки самостійна робота;

3) *готує* методичне забезпечення для всіх видів самостійної роботи студентів згідно з робочою програмою за освітньо-професійною діяльністю;

4) *використовує* диференційований підхід до студентів при визначені видів завдань для самостійної роботи, запропонувавши завдання різного рівня складності;

5) *проводить* інструктаж щодо виконання завдання перед виконанням самостійної роботи:

– мета завдання, його зміст;

– терміни виконання;

– орієнтовний обсяг роботи;

– основні вимоги до результатів роботи;

– критерії оцінки;

– вказівка на можливі типові помилки, що зустрічаються при виконанні завдання;

– інформаційні джерела;

6) *використовує* семінари, есе, тестування, самозвіт, контрольні роботи, захист і презентацію творчих робіт для контролю самостійної роботи.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять та сприяє формування креативному філософському мисленню у професійній діяльності, створює умови для розвитку власної самостійної думки. Самостійна робота з філософії формує особистісність медичного спеціаліста з новим світоглядом та мисленням, активізує творчий потенціал, розвиває пізнавально-пошукову діяльність, сприяє формуванню конкурентноспроможного професіонала на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел

1. Головко Л. О. Самостійна робота студентів – шлях до підвищення якості знань. Білоцерква, 2018. С. 8–10.
2. Філоненко М. М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного підходу : метод. рек. для викладачів та здобувачів наукового ступеню доктора філософії. Київ, 2016. С.4–5.

Школяр Сергій Петрович
к. т. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

АСПЕКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Упровадження інноваційних проектних ідей, що тісно пов'язані з об'єктами права інтелектуальної власності, створених завдяки творчій, науково-технічній діяльності зафіксовано в Плані реалізації Стратегії економічного розвитку Полтавської міської територіальної громади на період 2021–2023 роки [1]. Слід зазначити, що економіка нашого регіону переважно сировинного типу, наразі важливим є використання сучасних підходів до інноваційного розвитку та переходу до нових технологій, які передбачають повну цифровізацію виробництва, створення «розумних» продуктів та сервісів, перехід на сучасні бізнес-моделі інноваційної економіки.

Всебічна підтримка бізнесу повинна здійснюватися шляхом просування інформації про місцевого виробника на українському та світових ринках, в тому числі шляхом створення та захисту об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема торгівельних марок полтавських підприємців [2–4]. Проте, спостерігається недостатній рівень створення бізнес-середовищем інших об'єктів права інтелектуальної власності, в тому числі таких як промислові зразки, винаходи, корисні моделі, об'єкти авторського та суміжних прав та ін.

Вказані проблеми в багатьох випадках пов'язані з тим, що в м. Полтаві немає інформаційно-консультативного центру з питань інтелектуальної власності. Все це вказує на те, що такий центр потрібно створити, в тому числі використанням послуг Патентного повіреного України. Створення та функціонування інформаційно-консультативного центру з питань інтелектуальної власності спрямоване на вирішення наступних завдань: надання для полтавського бізнес-середовища інформаційно-консультативних послуг з питань інтелектуальної власності; сприяння створенню та захисту об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема таких як торгівельні марки полтавських підприємців, промислові зразки, винаходи, корисні моделі, об'єкти авторського та суміжних прав та ін.; сприяння комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності; консультування з питань створення ліцензійних договорів та передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності; надання юридичних послуг та послуг аудиту, пов'язаних з питаннями інтелектуальної власності.

Ключовим учасником реалізації проекту є Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, його науковці кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна.

Список використаних джерел

1. https://rada-poltava.gov.ua/people/56339477/
2. Школяр С. П. Аспекти підготовки фахівців до опрацювання та аналізу базових інформаційних потоків на ринковому середовищі. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 12. С. 356–361.

3. Школяр С. П. Особливості реалізації регіональних інноваційних програм на Полтавщині. *Матеріали міжнародного круглого столу «Розбудова інноваційної інфраструктури в Україні».* Київ, 2008. С. 104–135.
4. Школяр С. П. Інноваційний розвиток держави – комфортне життя її громадян. Тези виступу в обговоренні. *Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 20.06.07 р. «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації»* / упор. Г. О. Андрощук, М. М. Шевченко. Київ : Парламентське вид-во, 2007. С. 60–62.

Perepelytsia Anna
Teacher of ecological disciplines of the I category of Belgorod-Dniester professional college of nature management, construction and computer technologies, perepelicaecology@gmail.com

MODERN DIRECTIONS AND METHODS OF EDUCATION IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF ENVIRONMENTAL STUDENTS

One of the international goals for the future is the construction of a sustainable society. A sustainable society is considered to be a society that has reached sustainability through a process called sustainable development. Sustainable development as a concept is heavily context-dependent in social, cultural, and environmental situations. That is why sustainability is considered as “development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs”. These “needs” include the conservation of the natural environment. More recently, it has been given a broader definition which conveys that there are three principal dimensions: an ecological, economic and social one. The ecological dimension refers to the natural one and includes all living things, resources and life-supporting systems. Its goal is conservation. The economic dimension comprises jobs and income, and its goal is appropriate development. The social dimension involves people living together. Its goal is peace, equality and human rights. Due to this, environmental education is one of the major foundation for sustainable development [1].

Ecological education is transforming, and a large shift in pedagogical approach has taken place during the last years. The traditional model, in which the teacher lectures, the students listens and takes notes, with little time to reflect or seek clarification, is outdated, and in contrast with current knowledge of effective science teaching. The importance of active and interactive educational methods in organizing the training process and the expediency of their application to the formation of professional competencies as a current modern trend in higher education has been increased for last years. The requirements of the educational standards point to the need for a significant share of the classroom sessions in an interactive form, while maintaining a relatively high share of students’ independent work in organizing the educational process. The possibilities of current educational methods and technologies ensure the diversity of achieved educational effects combined with developing intellectual and communication properties of the individual. The spectrum of applied educational technologies and their combinations determines the quality of vocational education [3].

Increasing the amount of professionally oriented knowledge, skills and abilities requires an adaptive competency-based approach in choosing educational technologies. Given the high diversity of existing educational technologies, their diversity and variability of applied methods, each professional area has its own requirements to the result of professional training. The optimal variant for providing the educational process in terms of professional ecology-oriented training includes a combination of technologies: technologies for active learning (intensive technologies), game (interactive) technologies, information and communication technologies, design and research technologies [2].

Significance in professional environmental education

1. Active learning technologies: active interaction of the teacher with the audience and students with each other; direct interaction with the area of – professional experience; independence of the student in the educational process; students' priority – activity with the teacher's controlling contextual role; diversity of – applied methods and forms of implementation

2. Interactive gaming technologies: development of interest in the discipline as a basis for cognitive activity; complex development of skills in professional and socio-cultural spheres; proactive learning approach; opportunity for – personal growth; formation of effective feedback within the educational process; diversity of applied methods and forms of implementation

3. Information and communication technologies: operative and – effective work with information; access to a wide range of information sources; organization of the learning process within an individual learning trajectory, and an inclusive environment; efficient – communication in the teacher-student system

4. Design and research technologies: universality of application to - disciplines of the curriculum; systematic – professional skills – development; individualization of the spectrum of solving tasks; development of teamwork skills; development of – search, investigation, communication, – organizational and – other skills and abilities [2].

Each of them uses their own modern methods and forms of implementation of educational technologies:

1. Active learning technologies: situation analysis (case-study); situational tasks; gaming design.

2. Interactive gaming technologies: simulation games; business games; imitation games; role-playing games

3. Information and communication technologies: work with modern distance learning platforms, with electronic databases; work with programs for creating presentations, videos for public speeches; application of interactive technologies during classroom works.

4. Design and research technologies: individual research as part of professional disciplines; participation in the scientific research activities.

Traditionally, active learning technologies (intensive technologies) were in great demand for higher professional education in such fields of knowledge as economics,

law and medicine. However, the variability of used methods and forms of implementation, variety of activities, adaptability and compatibility with traditional educational technologies of higher education have made them popular in environmental education. The widely using these methods to provide the educational process in such disciplines as “Environmental Geochemistry”, “Urban Ecology”, “Ecological Certification and Standartdization” and other disciplines of the professional unit.

Game interactive technologies are also in high demand for teaching environmental students and they are used in the following academic disciplines: “Environmental design expertise”, “Economics of nature use”, “Environmental protection”. The sources for methodological development and game educational technologies implementation include: the research results; practical materials and the results of research work; materials of reports on field and industrial practices of undergraduate students; scientific publications presented in databases and library collections; information provided in the public domain on the official websites of relevant ministries and departments, institutions and organizations.

Information and communication technologies are an integral part of the modern system of higher education due to the need to effectively master, analyze and process large volumes of information, which is relevant not only in the professional environment, but in the life of modern society as a whole. Design and research technologies have now received a new round of development in professional higher education. Their main advantage is to acquire skills in research and professionally oriented tasks, including the use of knowledge-intensive equipment. The forms of application of these technologies depend on the specifics of educational and research activities of higher education institutions.

The specificity of project activity technologies is that they are more focused on the development of cross-cutting competencies that is not related to a particular discipline and requiers systematic mastering of the entire curriculum within developing general professional and professional competencies.

When assessing the effectiveness of applying current methods and technologies in the professional training of students in the field of ecology and nature management, it is possible to identify several key aspects: the supply of disciplines of the curriculum with educational and methodical developments with intensive, game interactive, information and communication technologies; the demand for up-to-date technologies by students of ecology-oriented higher education programs; the efficiency of mastering the disciplines of the professional unit used various methods and forms of intensive and interactive educational technologies.

References

1. Angela K. Burrow. Teaching Introductory Ecology with Problem-Based Learning. *The Bulletin of the Ecological Society of America*. Volume 99, Issue 1 P. 137–150
2. Anna V. Kholodenko (a)*, Elena A. Ivantsova (b), Anna A. Matveeva (c), Elena A. Zaliznyak (d). Application of relevant educational technologies in training ecologists at regional universities. ISMGE 2020 II International Scientific and Practical Conference “Individual and Society

in the Modern Geopolitical Environment". European Proceedings of Social and Behavioural Sciences.
3. Lina Mtwana Nordlund. Teaching ecology at university – Inspiration for change. Department of Ecology, Environment and Plant Sciences, Stockholm University, SE-106 91 Stockholm, Sweden.

Наукове видання

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В «3D»: ДОСТУПНІСТЬ, ДІАЛОГ, ДИНАМІКА

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
І Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

(22–23 лютого 2021 року, м. Полтава)

Головна редакторка *М. П. Гречук*
Дизайн обкладинки *Т. А. Маслак*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 33,6.
Зам. № 172/1918.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
к. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014; ☎(0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.